

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Preisler, Joachim Daniel.; forfattet af Joachim Daniel Preisler.
Titel Title:	<u>Journal over en Reise igiennem Frankerige og Tydskland i Aaret MDCCLXXXVIII</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : trykt hos Christian Frederik Holm, 1789
Fysiske størrelse Physical extent:	2 bd.

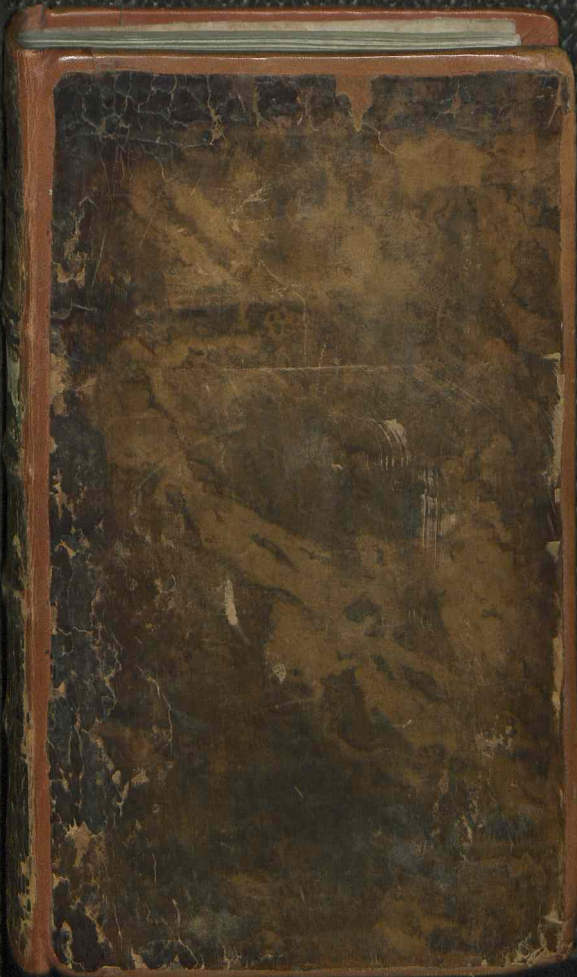
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

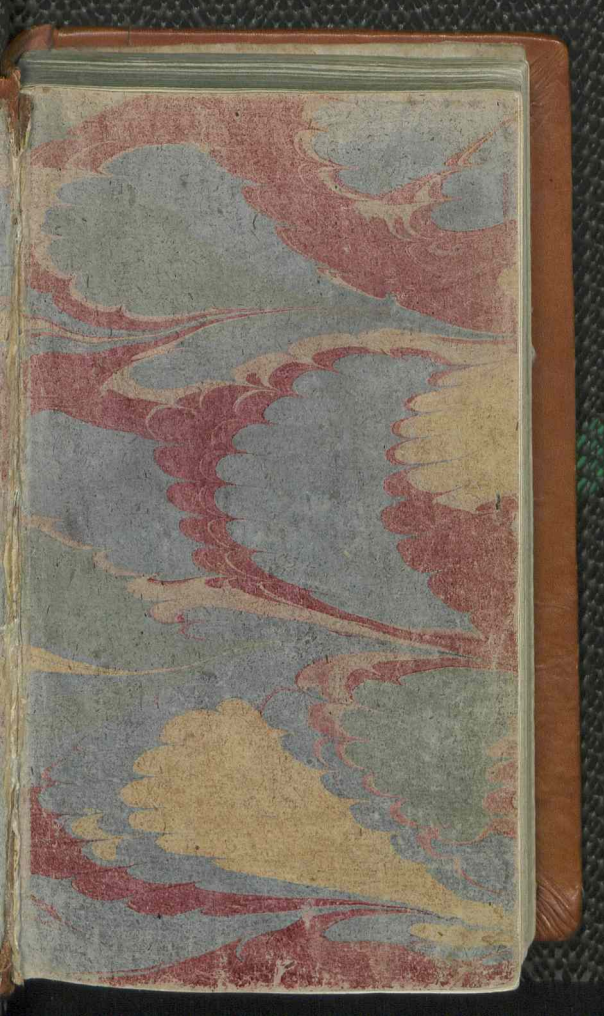
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

28. - 100 - 8°

DA Box

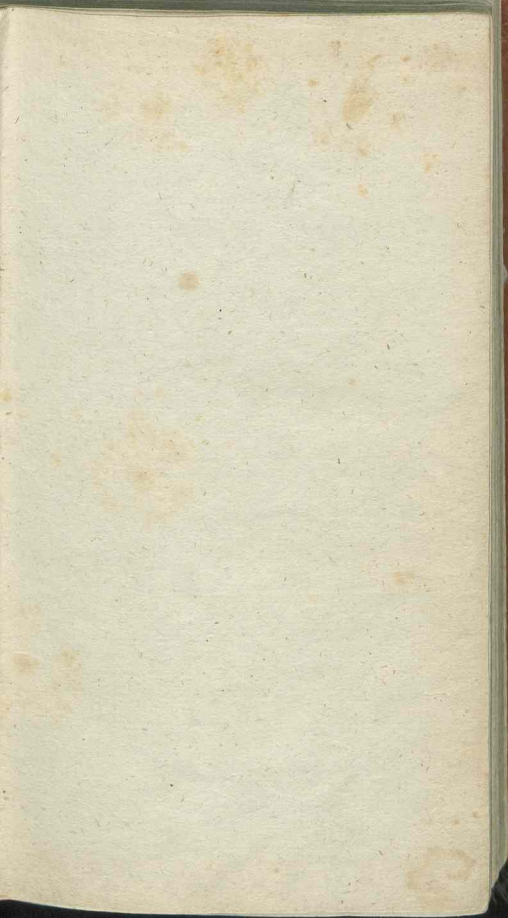
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 28 8°

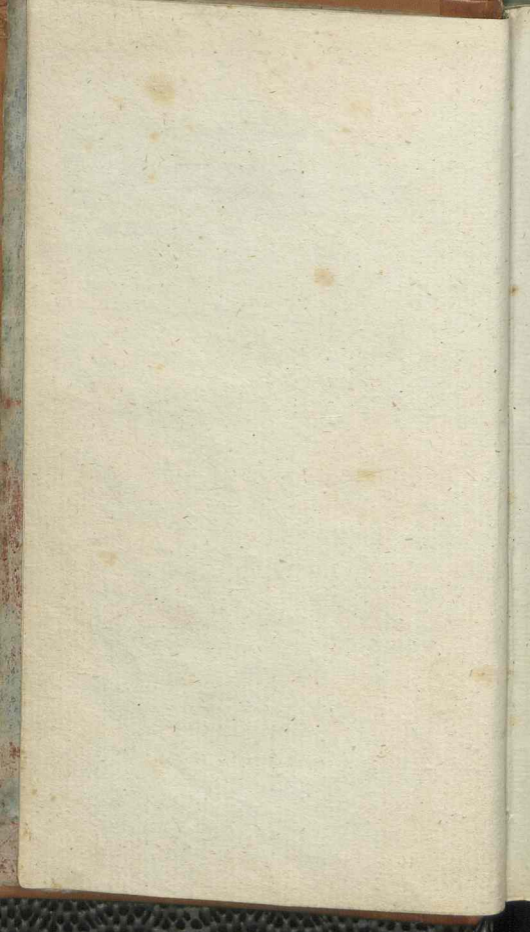

1 1 28 0 8 02178 5

+LX

JOURNAL

over en Reise igiennem

FRANKERIGE og TYDSKLAND

i Aaret MDCCLXXXVIII.

forfattet

af

Joachim Daniel Preisler,

Kongelig Skuepiller og Accompanist i Orchestret.

Anden Deel.

Kiöbenhavn, 1789.

Trykt hos *Christian Frederik Holm.*

JOURNAL

af Høiesteret i København
over en Rejse igennem
Slesvig og Danmark

FRANKRIG OG TYDSKLAND

af
1808

forfatter

Joseph Daniel Reister

Kongelig skolelærer og Accompanist i Orkestret

Anden Deel

København, 1789

Trykt hos Christian Frølich Holm

Til Læseren!

Kunde jeg kalde det Bifald, adskillige have skienket den Første Deel af min Reise-Journal, ander end Opmuntring! saa fremkom jeg frimodig med Nærværende. Men — hvor meget det endog smigrer at have mange Kiøbere uden for Subskribenternes Antal; saa vover en Forfatter som Jeg, første Gang ude paa Iisen, ikke saavel at tilskrive Formen, som maaskee en Deel af Materien, Arbeidets Fortieneste. Det vil derfor stedse blive min Trøst, at Læseren tager mig, usikker og vaklende paa Banen, under Armene. —

Min Hensigt var aldrig, ved denne Bog at berige Verden med lærerige Efterrættninger; men kuns, offentlig at aflægge Regnskab for Tidens Brug, og de ikke unyttig anvendte Bekostninger. Vel sandt: Reisen var kort, og kunde i det Til-

fælde, da Trende Skuespillere i Eet Fag reiste, ikke bestemmes paa længere Tid, for ved deres Savn ikke at stände mange Stykkers Forestilling; men — lykkelig vilde jeg dog prise mig, dersom jeg paa ligesaa behagelige Vilkaar, skiöndt ikke paa længere Tid, kunde see Engeland og Italien! thi, daglige nöiagtige Anmærkninger i en Maaned, saavel Konsten, som Smaa-Ting betreffende, hvoraf en Eeneste ofte erindrer paa vigtige Begivenheder, gavne upaarviøvelig ligesaa meget, som Opholder paa et Sted i et heelt Aar, naar jeg bestandig seer, og blot stoler paa Hukommelsen, som naturligviis maae svækkes, og tabe sig af saa utallige Idéer. — Skriv- og Tryk-Feil, vil desværre findes als for mange af; men dog troer jeg, at den Anden Deel i al Henseende ikke er behandlet saa skiödeslös som den Første. Ogsaa røbes ikke fielden mit Ungdoms-Sprog i de forefaldende Germanismen! Jeg foler dem ofte selv; men hvor let og hvor gierne kalder man dem de skiönneste Tanker, som stemmer overrens med de Første, dybt indprentede!

At jeg, som Hr. Professor Tode i No. 28. af Kritik og Antikritik meget rigtig anmærker, har forfeilet visse Navnes egentlige Ortographie, burde jeg ikke undskylde, da man i Mercure de France og andre Journaler noksom kan belæres; men i Paris hørte jeg kuns Skuespillernes Navne, uden at see dem skrevne; og overheviist om, at have truffet den rette Accentuation, rettede jeg min Ortographie efter denne. Ligesaa meget forbunden jeg iøvrigt er Herr. Professoren for hans heele Recension, saa fuld af Skaansel; ligesaa stærk føler jeg al den Ydmygelse jeg forienter, ifald jeg med Autoritet vilde tilegne mig de snigrende Berømmelser.

I Henseende til Recensentens Anmærkning i de Dramatiske Tillæg No. 30 og 31. Pag. 234. maae jeg dog tage mig den Frihed at erindre: At Schröders Selskab for nærværende Tid bestaaer af 25 til 30 Spillende Personer, som Jeg kalder det egentlige Personale ved et Theater; thi Dands er nu saa almindelig afskaffet i Frankerige

og Tydskland, at *kans* l'Academie Royale de Musique i Paris har Balletter og Entreer, som koste betydelige Summer; Altsaa kan Schröder (diffe vilkaarlige Personer fraregnet) sige: at Hans Entreprises Personale holder temmelig Lige-Vægt med et hvert andet Theatres; da derimod Mangfoldige Andre, saavel Fyrstelige som Privat Entrepriser, i Henseende til Garderobbens og Decorationers Pragt maae slaae langt tilbage for den Hamburger! — Taler jeg med meere Varme om Schröder end om Andre, saa ligger min Tilgivelse i Mandens Grundfætninger og Klogskab; thi den Entrepreneur, som fordømmer alle udfæevende Vellyster; som straffer dem med Afskæed; som søger at standse Cabalen i Fødselen; som er Stoer i at spille enhver af sine Skuespilleres Naturlige Caracteer-Rolle, og derved slukker Gnister, som kunde blive til Luer! — Han fortæener Sande Lovtaler.

Viffe Efterretninger blandt Wiens Mærkværdigheder, f. E. om Medaillen af 2050 Ducaters Vægt; om Edelsteenen til 7000 Gran; om Kobber-Tavlen,

Tavlen, 500 Aar for Christi Födsel gammel, o. s. v., vil maaskee Mange, efter rimelige Grunde, holde for at være urigtige; men jeg fortæller kun det igien, hvad Ofsyns-Mændene ved ethvert Institut fortalte mig, og man burde i det mindste kunde forlade sig paa deres Relationer?

Derimod har jeg Pag. 251 glemt at tale om den saa almindelig bekiendte og vidt berömt Baron Trenck, som opholder sig i Wien. Blandt de mange Stands-Personer Im Augarten, var hans Sön, Capitain i Keiserlig Tieneste; en Mand, hvis beele Udvortes viiser noget fortrinlig Stoert. — Den gamle Baron seer ud som en udlevet Kriger; og Militair-Etaten elsker han endnu stedse saa böit, at alle Samtaler gaae ud paa den, og det langvarige Fangenskab. Hver Dag kiöbte han en Melon hos en Frugt-Kone lige over for vores Vinduer, og hvem kunde vel undlade, at see med Agtsombed paa dette Phænomen? Eengang börte jeg ham tale i et Caffé-Huus auf dem Graben, og er altsaa et levende

levende Vidne til hans Veltalenhed, som Wienerne næsten eenstemmige kalde Pralerie.

Imidlertid saae vi dog Trenck, som unægtelig har frister den haardeste Skiæbne man kan tænke sig; og vil ikke enhver, som kiender Ulykker og overvundne Farer, tilgive: at saadan en Mand lader sig forlede af den levende Indbildnings-Kraft, til visse Opdigtelser; da han maaskee ofte i sin Heede gjør Slutninger fra Rimelighed til Virkelighed? —

Skulde en eller anden lykkelig Leilighed gjøre det mueligt, at samle Materialia til en Tredie Deel! Hvor ivrig vilde jeg da ønske, at disse Foregaaende ikke maatte have kiedet i høiere Grad, end at den Følgende blev modtaget med Gunst, og, saadanne Feil fraregnet, som ikke forzine Overbarelse, læst med Fornøielse! —

Paris den 1 Julii.

Bedste *Schwarz!* Neppe troer jeg, at Du har seet meere end Eet Brev fra mig, siden vores Ankomst til den Franske Verden, og derfor udfører jeg denne Gang det blodige Forsæt, at plage Dig med en umaadelig lang Epistel, som skal indeholde en fuldstændig Dagbog fra den 23 til 30 Junii inclusive. — Spög er ikke vores Hovedsag, og fælleds Konst bliver altsaa det Vigtigste af Indholden, ifald jeg ellers nogentid kan skrive Noget til Dig, min Ven, som ikke tvinger dig til, at udraabe med hiin *Foet*: O! gid jeg kunde kalde den forbigangne Tid tilbage! Du forstaaer mig nok, og — bedöm mig, naar vi igien sees, uden Skaansel. — Opholder i

A

Paris

Paris er saa kort, at det Nyttige ikke alt for ofte bör tilfidesættes. — Skuespillene — en Adspredelse, behagelig for enhver Franskmand, men langt fra ikke den Eeneste *meget behagelige*, maae være den Vigtigste for os, og jeg forsikrer Dig hellig, at alle Fornöieller taber i mine Öine af deres Værd, naar jeg derved forfömmet Theatret, endskiönt jeg ikke fielden forlader Huset utilfredsstillt. — Imellem os sagt: kommer det vel for en stor Deel deraf, at jeg — i Henseende til det sande gode Spil, endnu ikke kan vænne mig til, at fordöie den vældige Portion af *Svulst*, ubekiendt i Kiöbenhavn, ubekiendt hos Schröder, og ventelig ubekiendt overalt, hvor Konsten ikkuns bruges, for at krydre den skiönne Natur. — Men nu til Texten:

Mandagen den 23 Junii besögte jeg mit *Favorit-Theatre: Les Italiens*. Her hersker den folkeligste Smag, og endnu aldrig er jeg gaaet misfornöiet bort. — Jeg faae *La Melomanie*, en comisk Operette i fem Aätter af *Champein*, og *Azemia*, ou, *les Sauvages*

vages i tre Akter, Musiken af *Aleyrac*. Beg-
 ge Stykker ere faare interessante, og denne
 Aften var en sand Fest for mig. Da vi slet
 ikke kiender dem i Kiöbenhavn, saa vil maa-
 skee en liden *Esquise* ikke være Dig ukær-
 kommen. — En aldrende Mand er i *det*
Förste saa stærk passionert for al Musik, at
 han ikke allene selv bestandig taler i Recitativ,
 men og saa fordrer det af det heele Huus, og
 ikke vil give sin Datter, uden til en stor *Musi-*
cus. Kammerpigen smigrer for ham, for
 med List des lettere at kunde forene Datteren
 med sin Elsker. *Crispin*, dennes Tiener,
 hielper troelig, og giver hans Herre ud for
 en vis *Fugantini*, som kiender alle Musikens
 endog forborgne Deele. Datteren logrer og
 saa for Faderen, og synger af alle Kræfter.
 Elskerens, uvidende om *Crispins* og Pigens
 List, kommer. — Med Möye faaer de ham
 til at synges med, og derved insinuerer han
 sig saa stærk, at Ægteskabs Contracten i en
 Hast bliver forfattet. Den gamles Ven, som
 frier for sin Sön, faaer Afslag; de Fortroelige
 gjøre

giöre ham ved Tegn den heele Sag begribelig; han underskriver Contracten som Vidne, og nu bliver den *musicalske Nar* rasende, da han mærker at man har narret ham. Imidlertid formilde de Elskende ham ved idelig Sang saaledes, at han i sin Henrykkelse falder paa Knæ, og omfavner i den foregivne *Fugantini* sin Svigerfön. — Dette comiske Strykke, fortreffelig spillet af *Genard* som den Gamle, *Mad. St. Aubin* som *Lisette*; *Dorsonville* som *Fugantini*, *Trial* som *Crispin*, og *Courcelles*, som den anden Gamle, moerede usigelig. — *Lisette* er omtrent en *Jacinte i jaloux Elskere*, og min Yndling hialp som brav Kone paa det Heele. — *Crispin* sang en stor Buffo-Aria, hvori han fortæller hvad Hexemester hans Herre er i Musiken, mesterlig; og *Genard* var stedse *Enthusiast*, uden at giöre Narrestreger. — Hvor glædede det mig med alt det, at *Melomanien* blev spillet først; thi *Azemia* skal du snart lære at kiende, og da stemme i med mig, at en Operette, som udpresser Taarer, som angriber Hiertet fra

Begyn-

Begyndelsen til Enden, ikke kunde taale *Far-*
gen til Eftermand. — Stykket aabnes med
 en Dands af Wilde, som komme tilseglende.
 Tvende *Grotter* staae lige for hverandre. Den
 Eenes Beboer forjager dem med et Pistolskud;
 de söge Söen; to af dem flygte i Baade, og
 de andre springe alle ned af Klipper i Vandet.
 — En Mand, som har beboet dette Sted i
 tolv Aar, og opdraget en Mylords Sön fra den
 spædeste Ungdom af, under det opdigtede
 Navn af *Prosper*, har en Datter klæd i Vild-
 mandsdragt, ligesom hiin. — Ubekjendte
 med Kiærlighed og Forskiæl paa Kiön, leve
 disse unge Folk sammen, som de fortroligste
 Venner. De samles ofte, og Hiertets Drift
 opklarer dem den skiulte Hemmelighed. En
 Spansk Skibs Capitain lander paa Öen, seer
 Pigen, og beslutter at bortføre hende. *Pros-*
pere tager hende i Forsvar. Hans formeente
 Fader kommer tillöbende; Capitainen fore-
 flaaer ham at indskibe sig med Pigen, men at
 lade det unge Menneske blive tilbage. Dette
 Tilbud forkastes; Spanieren forlader dem

truende; Foster-Faderen giemmer de Unge hver i sin Grotte, og saaledes endes den første Akt. — I den Anden kommer *Mylord, Prosperes virkelige Faer*, beklager sin Skiebne for en Ven, og fortæller denne, at han forgieves følger efter sin Søn. — *Prosper*, som lænner sig ud over *Grotten*, hører det, og medlidende kalder han paa den Gamle. De tale sammen, og den Unge fortæller saa oprigtig den heele Historie, og hvor *Azemia* opholder sig, at de Spanske Marroser, som har staaet paa Luur, lister sig op i hendes Boelig, og bortfører hende. Nu kommer Foster-Faderen, finder *Prosper* i Samtale med Engelskmanden, og aabner *Grotten*. *Mylord* giver sig tilkiende, og Sønnen kaster sig i hans Arme. Han vil hente sin Elskede, men fortvivlet kommer han tilbage, da han ikke finder hende. I det samme styrter *Mylords* Ven ind, og fortæller at *Spanieren* er paa Veyen med *Azemia*. Alle gribe til Vaaben, og Akten endes med en ypperlig Quarret. — I tredie Akt seer man *Kaperen* fuld af

af Længsel efter sine Folk med det kiære Bytte. — Hans Baadsmand kommer med den Efterretning, at Pigen er nær; Capitainen befaler ham at blive paa Stedet, og han selv iiler hende i Möde. — Men i Stedet for Cameraader, komme en Hob Wilde tilløbende. Længe frygter de denne ubekjendte Skabning, og han efteraber deres Faxer, i den Tanke, at de saa vil skaane ham. — Forgieves! de fatte Moed, griber og binder ham til et Træ. Imidlertid höres nogle Skud, og forskrækkede tage de atter Flugten. Capitainen med Sablen i Haanden, löser Baadsmanden, og sender ham til Skibet. — *Azemia*, som er löbet fra Matroserne, flyver i Capitainens Armé, og anraaber ham om Bistand. — Hendes uventede Tillid bevæger ham til Medlidenhed, og han beslutter, igien at udlevere hende til Faderen. Nu kommer denne, *Prosperé*, Mylord og hans Ven tilløbende. Alle vil anfælde Capitainen og hans Folk; men *Azemia* værges for dem, fortæller hans ædelmodige Beslutning, og Stykket endes med Foreenin-

gen imellem *Azemia* og *Prospere*, efter mange foregaaende rörende Scener. —

Du kan let forestille Dig, min Ven, at der ikke er saa let, at finde den rette Meening i et Syngestykke, ved at see det første Gang, og derfor maae du selv ordne Tankerne. — Imidlertid troer jeg dog, at Du og enhver anden ved det første Öiekast finder lidt meere Meening i Dette, end man ved det *Tiende* finder i de fleeste Andre. Musiken rörtc mig særdeles, og de Spillende forüente et ualmindeüigt Bifald. *Michu*, en sand *Apollo* i Vildmandsdragten, var *Prospere*. *Mad. Carline*, den bekiendte fornuftige *Actrice aux Italiens*, en fuldkommen *Azemia*. — *Philippe*; den forsigtige Fosterfader, som skiælver for Tanken af sin *Prosperes* Feiltrin; den ömmeste Fader imod sin *Azemia*; den *Kiække*, naar det kom an paa, at forsvare dem begge. — *Dorsonville* spillede *Caperens* Rolle meget godt; men — en höy *Contra-Alt* og *Bravour-Arier*, *contrasterede*, synes mig, imod den *Spanske Graviter*. *Trial* var *Baadsmanden*. Jeg holder

der meget af denne *Comicus*. — Han lader til at have Styrke i stumme *Impromptues*. — En *Monologue*, hvor han staaer Skildvagt efter hans Herres Ordre, og i en *Canzonette* gör Betragtninger over Kones og Börns Velkomst, og det Haab han maaskee kunde have, at forefinde ubekjendte Poder, var et Mesterstykke i det Fag. — Saaledes fandt jeg i dette Stykke en Samling af Fuldkommenheder, som maatte opvække ligesaa stor Forundring som Glæde. — Jeg var indbudet hos min agtværdige gamle Ven *Wille*, for at celebrere *St. Hans* Aften, og aldrig kunde jeg have ønsket mig et behageligere Selskab, hvor min Broders Venner: *Guttenberg*, *Berwick*, *Isenberg*, *Perissault*, deres Koner, og flere Bekjendte gierne hørte mig at udbasune dette kiære *Spectacles* Roes, og — villige bifaldt min Meening. —

Tirsdagen den 24 Junii havde jeg den beste Leilighed, at tænke paa min *Schwarz*. Vi spiste hos *Rinderbagen & Winther*, i Selskab med *Secretaire Könemann*, von Ha-

ven, og en lystig *Jurist*, som kalder sig *Hueguenin*. *Dansk* var den største Deel af Conversationen, og en *Stambog*, hvori jeg fandt mange af vores fælleds *Venner*, gav Anledning til *Skaaler*, ligesaa velmeente, som *Vinen*, vi drak dem i, var heed. De giestfrie *Landsmænd* opofrede os denne heele *Eftermiddag*. Vi spadserede igiennem *Louvre* til *Tuillierierne*, beundrede *Louvrens* lange *Side-Facade*, næsten hvert Hundrede Skridt bygged i forskiellig Smag, og gabede lidt paa *Tuillieriernes* nyelig afbrændte *Pavilion*, som hænger sammen med det omtalte *Architecturens*-*Mesterstykke*. Iblandt de utallige herlige *Figurer* i den Kongelige *Have*, udmærkede jeg *Boreas*, som bortfører *Flora*, *Anchises* og *Æneas*, *Pætus* og *Arria*, og omkring det store *Bassin* ved *Udgangen* af *Haven*, *Scipio Africanus*, *Hannibal*, og de *Fiive Aars-Tider*. De tvende *Mesterstykker*, som aabne *Veyen* til *la Place de Louis XV*: *Fama* paa en *Hest*, og *Mercurius* paa en *anden*, meget vælig, begge af hvid *Italiensk*

Marmor, og saa kostbare, at Kongen ikke lader dem fare for *mange Millioner*, gjorde vores Venner os især opmærksomme paa. — Jeg taler ellers til Dig, som om Du ikke selv vidste ligesaa god Beskeed med alt, hvad der angaaer *Paris*; imidlertid kan mine Efterretninger dog tiene til Vidnesbyrd for den korte Tiids gode Anvendelse. — Og saa *Vauxhall d'Été* maae være Dig bekiendt. Vi betalte vores Entré som paa Comedien, og kom ind i en *oval Salon*, smagfuld decoreret, og tre Etager høy. — Bygningen er saa nye, at denne Fornøyelse neppe har været til i Din Tid paa Boulevard St. Martin. Her dandses bestandig af halvvoxne Börn i Skiafer- og Bønder-Drægter, *Pas de deux*, *Solo*, *beele Entrées*, og til Afvexling, *Contra-Dandse*. — Saasnart det blev mørkt, faae vi et meget smukt Fyrværkerie i Haven, dertil indrettet med Forhöyninger og *Amphitheatres* til forskiellige Priüser. — I *Salonen* spadserede de saa kaldte *Filles* op og ned paa Gangene i Hoberall. Entréen koster dem

intet

intet; thi Entrepreneurer her saavel, som paa de smaa Theatres, uddeeler hver Aften et vist Antal af Billeter, i den Speculation, at Skiönhederne skal opmuntre Ungdommen til flittige Besøgelse. — Den forunderligste Contrast saae jeg ellers her. En deilig *Blondine*, ung og velskabt, med en kullfort Negerinde, prægtig klæd, under Armen. — Man tælte meget om disse Tvende, og — kan man vel ganske ligegyldig lade det gaa ubemærkt forbi, som fortæner Opmærksomhed? Hvorfore maae ikke Öiet dömmes, naar Öret længe har godtet sig? — Saadanne Betragtninger gjorde jeg, min Broder! og Virkningen blev til Fordeel for de Forfængelige, som begge forlode Os gladere, end Gudinderne *Paris's* Domstoel.

Onsdagen den 25 Junii. Hvor meget havde vi ikke foresat os at see i Dag, og hvor lidet blev der af, thi det regnede uophørlig. Altsaa vil jeg igien begive mig til *Comedie Françoise*, hvor de spillede: *Le Seducateur* i 5 Acter af *Marquis de Bievre*, og *Les folies*
amou-

amoureuſes. I det förſte Stykke havde *Mollé* Hoved-Rollen. Men, hvorfor ſkal jeg giöre Vold paa mig, for at finde den Mand overordentlig, ſom jeg hidtil ikke har havd Aarſag til, at holde for meere end almindelig god? At Franskmanden lader ſig ofte forlede til, at give den et upaſſende Bifald, ſom Eengang har vunder hans Gunſt, det kommer ikke *Obſervateuren* ved. — Characteren er yderlig ond. Han vil fange alle Fruentimmer, og naar han har dem i ſine Garn, ſaa hykler han. Hvert Öieblik kommer man efter hans Streger, men ved Hielp af opdigtede Breve, ſom han ſmeder ſammen med ſin Ven, ſaaer han ſaa ſtor Uenighed og Miſtillid, at Ingen vover at troe den anden. I femte Akt opdages endelig Spidsbuben, men — i Stedet for at blotte ham, kommer han i den ſidſte Scene frem, og ſiger i det han gaaer bort med ſin Ven: *comme je ne puis enlever la beauté, j'enlève la ſageſſe.* En mager Ende! Denne Rolle er upaatvilelig den eeneste intereſſante i Stykket; overmaade ſtoer, og i nogle ſvære Scener

Scener viiste *Mollé* sig rigtig nok som *fiin* Skuespiller; men — faldt Parterret paa at applaudere en eller anden Replique, saa var det ham ikke mueligt, midt i den alvorligste *Morale*, at skiule visse Narrestreger, som endog hos den komiske Skuespiller, maatte kaldes saaledes. — Min gode *St. Fall* var *Darmason*. Svulst giemte han til *Tragedien*, og hvor det naturlige Spil skulde bruges, der var han en ussel Elsker og tvungen Cavalier. Den tykke *Desessarts*; — tager jeg ikke Feil, saa har Du hans Portrait? — var *Seduçteurens* Fortroelige. Hver Gang jeg seer denne Gamle *bon vivant*, tænker jeg paa vores afdöde *Örsted*. Natur og *Simplicitet* gjorde ham bestandig elsket, og velkommen er han, saa ofte han viiser sig. — I en Scene i femte Akt havde en gyfelig Hændelse nær bragt ham ud af al Forfatning. — En Mand i Balcon-Logen fik ondt, og brölede saa forfærdelig, at det heele Parterre stoed paa Bænke. *Mollé* og *Desessarts* maatte fortælle hvad det var; og da de siden blev ved

med

med Scenen, kunde den Tykke af Forskræk-
 kelse neppe huske et Ord af sin Rolle. —
 Ligemeget havde det ogsaa været, da *Illusio-*
nen dog var borte. — Efterstykket: *Les*
folies amoureuses, lovede jeg mig ikke meget
 af, da jeg ventede at see *Doubtanter*; imid-
 lertid var *Dugazon* som *Crispin* dog her i sit
 rette Fag. — Endskiönt han virkelig for-
 tiener at æres for denne Rolle, saa er en vis
Schwarz mig dog uendelig kiarere. — Hiin
 vil saa gierne have, at *Publicum* skal see, og
 — hvem veed ikke af Erfaring, at *dertil*
 hörer saare lider? — *Albert* var en Stym-
 per; han arbeidede som en Brændevinger,
 men — det lykkedes ikke for Staklen. Han
 var klæd som *Knapskiær*. — *Agathe* (*Mad.*
Petit, Vanhoves Datter.) I *Tragedie* eller
Drama er hun kuns god, naar hun staaer
 ved Siden af hendes ypperlige Fader; men
 her overgik hun min Forventning; ja endog
 visse Ting, som f. E. hendes *Lucelette*, og
 smaa *Finesser* i *Dragon*-Scenen, vare saa her-
 lige, at jeg giemmer dem til behagelig Brug

for min Danske Agathe, som jeg, oprigtig
 tælt, først uden for Kiöbenhavn har föelt at
 være meere end god Skuespillerinde. — I
 et Brev til Dig tillader jeg mig vel en eller
 anden *licentiam prosaicam*, som vist ingen
 hörer *lydelig* af mig selv. — Men nu *Mad.*
Renaud som *Lisette*; den fineste *Soubrette*,
 man kan tænke sig! Ikke et Ord sagde hun
 uden Overlæg, og det som især fortjener at
 roefes, er: at hun stedse glider over alt for
 smudfige Tverydigheder med en vis anstæn-
 dig Tilbageholdenhed, i Stedet for at lægge
 Vægt paa dem til den *lave Cirkels* Glæde
 iblandt Tillskuerne. Overalt seer jeg usige-
 lig gierne *Soubretten* paa de franske Thea-
 tres. Öyet spaaer allerede sin Vittighed, og
 den engang indförte fortrolige Conversation
 med deres Fruer og Frökener, udarter aldrig
 til *Familiaritet*. Hvor herlig kunde ikke
 vores *Kragh* med den interessante Figur og
 Ansigt blive, naar hun vilde danne sig efter
Mad. Gielstrup, som upaatvivlelig kommer
 den *Franske Ton* nærmest. — Endnu er
 Ord

Ord om Decorationen, min Ven! og saa nedlægger jeg min Pen til i Morgen. Den var meget bedre, end hos os. En stor Muur midt paa Theatret, og inden for samme *Alberts* Huus med Haven. — Syntes Dig ikke ogsaa, at *Agathe* med meere öiensynlig Sandfynlighed kunde indelukkes her? —

Torsdagen den 26 Junii. En lystig Dag i Henseende til Skuespillet, men traurig for os, som havde stor Lyst til at ströife om i Byen, thi det regnede kuns Eengang. Vi spiste hos *Magister von Haven*, og aldrig glemte vi Kiöbenhavn i Selskab med *Danske* og *Danskes* Venner. En agtværdig og indsigtsfuld Tydsk *Medicus*, kiendte min Broder og *Haas* meget nöie, og erindrede os paa Adskilligt, som man ikke just falder paa uden Anledning. — *L'Ecole des peres*, og *Barbier de Seville* skulle opføres. Strax efter Maaltidet ilede vi derhen; men — til Intet blev Glæden. *Mollé* havde forandret Strykkerne, og afficeret *Eugenie* og *Ambition*. Neppe gik Dækket op, saa begiærte

en *Cabale* af omtrent 40 Personer *Optimisten*. *Vanbove*, som *Hartley*, ventede paa Rolighed; men forgieves! Han traadde frem, og sagde: man kunde umuelig faae Personerne samlede til dette Stykke, og *Amphitriion* var der ogsaa noget i Veien for. Nu blev Allarmen heftigere. Endog Kellinger i Gallerie-Etagen stiklede, og skiændte paa Skuespillerne. *Vanbove* og *la Rochelle* kom tre a fire Gange frem med nye Forslag, men med *Protest* maatte de gaae igien. Endelig raabte eet *Partie* i Parterrer: *Eugenie!* der andet: *à bas!* Dækket faldt, og nu kom *la Rochelle* med den Sidste *Annonce*: at de vilde begynde med *Amphitriion*, og imidlertid sende Bud efter *Mollé* for at faae *Optimisten*. — *Bravo-Raab* gav Gienlyd fra alle Kanter, og Skuespillet begyndte efter en god Times Feide. — Hvad siger Du hertil, beste *Schwarz*? Ikke fandt? man maae have et anseeligt Forraad, naar en hver Tillskuer, som önsker et Stykke, og samler et *Partie*, ved Magtsprog kan hæve Vanskeligheder, faa

rime-

rimelige paa et hvert Theatre? — Endskiönt *Amphitrion* i vores oplyste Tider ikke burde spilles af saa oplyste Skuespillere, som *Theatre françois* vil eie, NB. for dens Umoralitets Skyld; saa moerede jeg mig dog meget. *St. Prix* var *Jupiter*, og *St. Fall Amphitrion*; den Første ligesaa naturlig, som den Anden svulstig. *Mad. Petit, Alcmene*; en sand Contrast til den forrige Aftens *Agathe*. Hun hulkede uophörlig, og svingede sin Krop paa den unaturligste Maade. Hendes hvide Atlaskes Dragt, riig besat med *Folio-Broderie* og Steene, glimrede meget. *Mad. Jolie, Cleantis*; denne smukke Kone maac blive ved de naive Soubretter, og ikke giöre Indgreb i Heltefaget. *Dugazon, Sozia*; mindre narrisk end den forrige Aftens *Crispin*, men med hans Tilladelse dog overdreven; derimod *la Rochelle* som *Mercurius*, overmaade god. Det glædede mig saa meget meere, som hans *Sganarelle* i *Medecin Malgré lui* allerede havde behaget, og jeg altsaa kunde slutte mig til, at det gode Spil hos

ham ikke var Slumpelykke. — I *Sidste Scene* kommer *Jupiter* ned i en Tordenskye, og da reiste jeg mig fuld af Beundring op af mit Sæde, for at see dette *majestætiske* Syn. Skyen var mørk og tyk; den fordeelte sig lidt efter lidt, og *Jupiter* sad der i al sin Glands. Paa samme Maade lukkedes den igien, da han foer op med Tordenbrag og Lynild. — Dette *Machinerie* havde jeg ikke ventet paa *Comedie Françoise*, hvor *Decorationerne* vel alle ere ypperlige, men *Mechaniquen* ikke bruges meget. Nu kom da *l'Optimiste*, og blev modtaget med et uhyre Bifald. — En forunderlig Smag! at give denne Fortrin for *Eugenie!* Naar jeg ikke vil lade alting gaae paa *Capricens* Regning, saa finder jeg ikke en eeneste Grund. *Mollé* loe længe i Coulisfen; onde Mennesker vil sige, at det var, for at melde sin Ankomst. — *Dem sey nun, wie ihm wolle!* han fik ved Hielp af denne Latter en uendelig *applaus*, uagtet det heele Parterre en Time i Forveien havde bandet ham gruelig for Stykkernes Omskiftelse. — Franskmænden

manden er i denne *Epoche* saa opbragt imod *Beaumarchais* for en *privat Affaire*, at han höit erklærer *Een Akt af Optimisten* at være meere værd, end det heele *Figaros Giftermaal*. — Forbittrelsen har naturligviis meest Deel i denne Dom; thi ellers vilde jeg ynke de gode Folk for en Særhed, som ikke svarer til deres fiine Smag. —

Fredagen den 27 Junii. At jeg paa denne Dag affendte det i Henseende til *Længden* magelöse Brev til *Dig, Germann, Linde, Steen, Hornemann* og *Thorup*, har Du nyelig erfaret, min Broder, og — gid Du ikke endnu bander mig for Din Deel af Postpengene! Da det regner bestandig, maae man betiene sig af de saa törre Öieblikke, og disse brugte vi saa vel i Dag, at vi kom ganske afmattede hiem. — Först faae vi: *l'Eglise du St. Sulpice*, en herlig og majestætisk Bygning! Kuns Skade, at dens ypperlige Colonnade ikke kan sees langt fra, thi Gaden er saa overmaade smal. Kirken er umaadelig höi, og især er her at lægge Mærke til: *la Chapelle*

de la St. Vierge. Alteret er en stor Gruppe af Marmor, forestillende Maria, som staaer paa Jordkloden med Jesus paa Armen, og mange Figurer ved Foden. Dette Mestertykke fortjener Beundring i høi Grad. — Herfra gik vi til: *P'Abbée des Benedictins de praie*, som er Kongelig. Klosteret bestaaer af 80 Munke, — alle Adelsmænd. — I Kirken hænge fortreffelige Malerier af Bibel-Historien; men de beste staae i et Kapelle, som paa denne Tiid var lukket. — Du maae skiænke mig din Taalmodighed med at høre Fortællinger om Ting, som du kiender ligesaa vel som jeg, for i sin Tiid at tage mig i Forsvar, ifald nogen vilde sige med *Stephanie*: *Han reiste bort som en Kalv, og kom igien som en Stud.* — Efter adskillige Promenader spiiiste vi med vores *Vestalinder*, og gik saa til *P'Academie Royale*, for at see *Armida af Glück.* — Musikken er da saa almindelig beundret af Kiendere, og elsket blandt *Dilettanter*, at jeg ikke vil tale noget om den. Men — *Decorationerne!* Aldrig har

har jeg holdt det for mueligt, at frembringe
 Sligt paa Skuepladsen. — Jeg kan ikke
 undlade at detaillere det Vigtigste deraf. *För-*
ste Akt forestilte en Stad i Perspective. En
Statue equestre, saa livagtig som *Henry IV*
 paa *Pont neuf*, stod paa Pladsen. *Anden*
Akt. En behagelig Egn. *Armida* fortryl-
 ler Stedet, og Blomster-Beede stige op af
 Jorden. Her kom *Rinaldo* ind, og satte sig
 til at sove paa en Græsbænk. Mange syn-
 gende og dandsende *Genii* omslyngede ham
 med *Guirlander*. *Armida* finder ham so-
 vende, *Genii* forsvinder, hun vil dræbe
Rinaldo, men Dolken falder til Jorden. Ved
 Kraft af hendes Trylle-Kiæp, kommer mang-
 foldige smaa Engle, svævende i Skyer, ned
 af Luften; de grouppere sig om *Rinaldo*;
Armida sætter sig ved Siden af ham, og
 Begge fare op i Skyerne, tilligemed Græs-
 bænk, *Genii* og Alt. — Hvilket fortryl-
 lende Syn! *Tredie Akt*. En Udörken med
 store Klipper. Efter *Armidas* Vink bliver
 mange Dævle til Syne, som dandse, og kaste

om sig med én skrækkelig Ild. *Proserpine* stiger op af Jorden. *Fjerde Akt.* Samme Decoration. Mange Lemme aabnedes, *Furiæ* kom op af disse, og *Ubaldo* stoed midt i de grueligste Flammer. *Femte Akt.* En Elysæisk Egn. I Baggrunden et stort Tempel. Da Dækket gik op, saaes her: *Rinaldo*, *Armida* og hendes heele Hof i største Pragt. Sexten smaae Drengs klædde som *Genii*, med Guirlander og Baand om Hovederne, dansede omkring *Rinaldo*. — Mad. *Guimards* fortryllende Pantomime glemmer jeg iblandt andet aldrig! — *Armida* forsvinder; *Ubaldo* overtaler *Rinaldo* til, at følge Ærens Røst, og da hun saa atter kom ind for at holde ham tilbage, beredtes det grueligste Syn, som nogentid kan sees paa et Theater. *Armida* gik rasende ud, satte sig i en Himmelvogn, alting bragede, Templet styrrede, og en græffelig Ild-Regn faldt ned over det heele Theater i store Klumper. Midt i denne heftige Ild og Svovel-Flammer fra Jorden, foer hun op, og Dækket faldt. Endnu bliver jeg

iiskold, ved at tænke paa et Machinerie som dette. I denne Grad af Fuldkommenhed har Du vel ikke seet den *Franske Opera*? Jeg vil ikke heller undres over, ifald nogen fandt min Beskrivelse at være overdreven; thi, man maae see Sligt, for at overtydes. Saa meget er vist, at jeg, som stoed tæt op til *Orkestret*, ængstlig og beklemmt fögte Udgangen. — Ellers er Theatret saa herlig bygget, at ingen Rög eller Damp gör Tilskueren Uleilighed, og de brændende Materier bestaae af saa fine Deele, som selv i den stærkeste Ild ikke opfylder med tykke Dunster. *Mad. Gavaudan* var *Armida*; *Rousseau*, *Rinaldo*; *Moreau*, *Hexemesteren*; og den fortreffelige *Cheron*, *Ubaldo*. — De sang alle ret godt, forudsat at den fine *Moderation* fielden findes her. *Rinaldos Arie* i Anden Akt paa Græsbenken, — et Mesterstykke i Compositionen! — blev meget godt udfört. — Franskmanden selv kalder *Armida* et af deres *brillanteste Spectacler*. Hvor tilgiveligt er det da ikke, at jeg sætter denne

Opera over *Alt*, hvad jeg har seet, og nogen-
tid venter at see. —

Löverdagen den 28 Junii. Festlig var
den forrige Dag, og ikke mindre behagelig
blev denne. — Ved *Pont Royal* ligge, som
Du veed, *Badeskibe*, indrettede med smaae
Kammere til *een* og *to* Personer. I et hvert
af disse ere *Badekar* af *Blye*, med *to* *Haner*;
af den *Ene* löber det varme og af den *Anden*
det kolde *Vand*. *Entréen* koster *24 Sous*.
Det halve *Skib* er til *Fruentimmer*, og det
halve til *Mandfolk*. Efterat vi her havde ve-
derqvæget os en *Time*, begave vi os lette paa
Marfchen. — Vi saae: *Les Invalides*, den
fortreffelige *Bygning*, som gör *Louis XIV*
udödelig. Giv nu vel *Agt*, om jeg tager *Feil*
i *Beskrivelsen*. Den er som en *liden Fæst-*
ning, omgivet med *Vand*, og inden for *Gra-*
vene staae *Kanoner* plantede. Igiennem mange
store *Arcader* kommer man til *Kirken*, som
kaldes: *Le Dôme*. — Bag det störste *Alter*
er et *Kapelle* — uden al *Tvivl* det ypperligste,
Europa kan fremviise. Det bestaaer af en
umaa-

umaadelig höi Kuppel med herlige Malerier,
 om Helgene, deres Lidelser, Död, Opstan-
 delse, o. s. v. I de fire Hörner af denne
Stoere ere ligesaa mange Smaae, alle ziirede
 med gode Malerier, og fiire Helgene af *Mar-*
mor i *Nicher*. Gulvet er belagt med *figu-*
reret Marmor. — I det stoere Kapelle tör
 ingen gaae over et vist Trin, for ikke at giöre
 Ridser i Fliserne. Naar man staaer i den eene
 Ende, seer man igiennem det aabne Alter, som
 bestaaer af fiire prägtig forgyldte *Colonner* i
 Snegle-Gang, den heele Kirke *perspectivisk*,
 lige til Orgelværket, som er over Udgangen.
 En *Invalide* viiste os Brönden, af Hundrede
 Foeds Dybde. Fiire Heste male to Gange om
 Dagen Vandet op af den, og dette fordeeler
 sig i den heele Bygning igiennem alle Etager
 i mange smaa *Reservoirs*. I Hoved-*Reser-*
voiret, hvor Vandet samles, er en Hane; ved
 at dreie den om, springer en *Fontaine* langt
 ud i Haven, som ogsaa hörer til *Invaliderne*.
 Dette *Experiment* gjorde jeg selv. — Her-
 fra gik vi til *l'Ecole Militaire*, bygged i
 den

den nyeste Smag af *Louis XV.* Hoved, saavel som Side-*Façaderne*, ere af riflede *Colonner*, og inden for dem, Buegange. — Paa den grønne Plads, som vender ud til Veien, staaer *Ludvig den XV.* i fuld *Corpus* paa en *Marmor-Piedestalle*. Det saae ud til megen Regn, og vi ilede afsted. — Underveis førte vores gamle *Mentor Friderich* os ind i *Marechal Byrons* Have. (*Byron* er Oberst for *Garde Francoise*.) Man holder denne for den Største i *Paris*. Jeg kan ikke sige, at Jeg fandt noget særdeles Mærkeligt her; men Gartneren har Aarsag nok til at roese den, da han aarlig faaer 30000 Livres til dens Vedligeholdelse, og — hvor herlig kan denne ærlige Mand ikke tillige vedligeholde sit Huus med denne Summa? — *Marechallens Hotel* er smukt, men ikke stoert. — Denne Formiddag tog artig paa Kræfterne, og jeg sögte ikke forgieves Opreisning ved mine gamle Jomfruers Taffel. — Neppe kunde vi gaae længer, og dog maatte vi *aux Italiens*, for at see: *la brouette du Vinaigrier*,

grier, (jeg troer, det hedder *Ædige-Manden* hos os?) og: *les Rivaies Confidants*, Operette i to Akter, Musikken af *Grétry*. Da det første Stykke ventelig spilles tilkommende Vinter i Kiöbenhavn, saa har jeg giordt mine besynderlige Anmærkninger over et og andet. — Vi faae det begge i *Hamborg* i Aaret 1786, og jeg veed, at Du, min Ven, skal spille Fader *Dominiques* Rolle. — I *Schröder* beundrede jeg denne Gamle; men — *Perigny aux Italiens*, var hans Mester. Han spillede med saa megen sand *Simplicitet*, saa megen faderlig Ömhed, saa megen velvillig Godgiörenhed, at han ofte fik Öinene til at løbe i Vand paa os. Anfigter svarede tillige fuldkommen til det Heele. Det Sted især, hvor *Delaumer* overlader ham til sine Betragtninger med Sönnen, og han, bekymret, siger til denne: “ Er jeg ikke din Fader? har du nogen bedre Ven, end mig, saa föer mig hen til ham! “ Det gjorde han Mesterlig. *Raimond* var Sönnen, *Courcelles*, *Delaumer*; *Mad. Julien* Dennes Datter, og *Granger*,

ger, *Guilfort*. — Om Spillemaaden, om *Costumen* i Dragterne, o. f. v. taler jeg Intet, førend Strykket skal gives hos os. — *Les Rivaux confidens*. Denne var den første Forestilling, og *Operetten* fik Bifald. — Man trykker ikke nye Strykker i Paris, førend deres Skiæbne er afgjort; altsaa vil jeg meddeele Dig Indholden af denne, min Ven, saaledes som jeg fandt den i følgende Dags *Journal*. — *Rollet*, en skielsk *Advocat*, har ødelagt en af hans *Clienter*, og kjøbt dennes Godser i en Søe-Officeers Navn, hvis Datter han gierne vil ægte. Pigen elsker hændelsesvis den forrige Herres Søn, *Soligny*, som ukiendt opholder sig i Byen, og skiuler sin Elskov i Bonde-Dragt. *Rollet* kan ikke formode, at *Rosalie* elsker denne; han tager ham derfor i Tieneste, og giver ham det Ærinde, at udforske den unge Pige. — I *Anden Akt* aabner *Rollet* sit Hierte for den ukiendte *Rival*, og bringer ham i Tieneste hos *Rosalie*. — *Soligny* har skrevet hende til, og hendes Broder, som tilligemed hende

er *arresteret* i en *Pavillon*, vil hidse Svaret ned af Altanen. *Rollet* lifter sig op til Muuren, og faaer Brevet, i det han forandrer Stemmen. Dette betroer han strax til sin formeente Ven, tvinger ham at møde til det bestemte Klokkeslet, og holder selv Stien, da *Soligny* kryber op til *Rosalie*. — Omsider truer Söe-Officeeren, som mistvivler om *Rollets* Ærlighed, ham til at retfærdiggjøre sig. — Denne falder paa det Kneb, at lade den foregivne Bonde komme frem under Navn af *Soligny*, for at bevidne hans Retskaffenhed. Men — hvor skammelig bliver han bedraget, da Bonden viser sig som den rette *Soligny*. — Advocaten gaaer beskiemmet borte, i Stedet for at retfærdiggjøres, og Söe-Officeeren gifter de Unge sammen. — Stykket har mange interessante Situationer, og Musiken er overmaade nydelig. De Spillende arbeidede alle troelig. — *Philippe* var Söe-Officeeren; *Michue* spille sin Rolle som Bonde *naiv*, og i *Solignys Uniform* var han ædel, som *Caracteren*. — Min ubetalelige lille *St. Aubin*.

bin var *Rosalie*, og intriguerte uforbøderlig med den vittige *Mad. Carline*, som spille hendes Broders Rolle. Denne *Carline* er overalt en Dievels Tøs paa Skuepladsen. Hun har hiemme i hvilken Rolle man fatter hende. *Rollet*, den komiske *Trial*; jeg lider ham alt bedre og bedre, paa den ufordragelige Alt-Stemme nær. *Menier*, en gammel Bonde, fang en *Vaudeville*, da han kom ind med den heele Landsbye og dansede med dem, uoverdreven, saa vel, at Parterret raabte: *Bis!* — Endskiönt Stykket er fuldt af fine *Intriguer*, som Frankmanden maaskee forstaaer sig bedre paa, end andre Nationer; saa troer jeg dog vist, at det ogsaa vilde gjøre Lykke hos os. —

Søndagen den 29 Junii. I Dag spiste vi hos *Laurents*, og celebrerte der, efter Parisisk Brug, hans Navnedag, *la fête de Pierre*. Den heele Familie var indbudet; iblandt dem: *Mr. Printems* og Koene, en gammel *Mad. Collinet* med Datter og Søn, o. s. v. *Jansen* var ogsaa her, og vi levede ret høit. —

At Du blev nævnet, at Din Skaal blev drukken imellem os *Danske*, det begriber Du lettelig. — Saasnart mueligt rev jeg mig løs fra Selskabet, og gik paa *Operen*, for at see *Mad. Maillard* som *Iphigenie*. Ufigelig meere Liv og Siel havde hun, end *Mad. Gavaudan* den 8 *Junii*; men, hun skreeg i Sangen, som alle *Franske*, naar *Passionen* fik Overhaand. — At den *stoere Franske Machinist* kan begaae sliq en Buk som den i Aften, maae være en *Sand Triumph* for vores *Nielsen*, og jeg skal ikke heller glemme at underrette ham derom, saasnart vi sees. — I *Fierde Act* sidder *Iphigenie* paa Præstinde-Stoelen, og venter *Orest* for at offre ham. — Med Eet faldt det Halve af *Templets Fond* omkuld, og havde nær slaaet alle Præstinder ihjel. Dette Syn var ligesaa farligt, som latterligt. De bleve alle bragt ud af deres sørgelige Forfatning, og *retirerte* op til *Orchestret*. Til Lykke stod *Coulisserne* fastere end Væggen, og efter en liden Stund var Tingen igjen *in statu quo*. — Hr. *Moreau* som *Tboas*, fandt

fandt ogsaa for godt at ærgre Tilskuerne. Hvor han skal komme ind med sine Bevæbnede, for at dræbe *Orest*, blev han et par Minuter borte. *Musiken* holdt naturligviis reent op, og Latter udbredte sig derimod over det heele *Parterre*. — Da han omsider kom, bukkede han for *Publico*, og forsonede derved en Feil, som ellers maaskee havde banet ham Veien til *la force*. *)

Mandagen den 30 Junii. Nu plager jeg Dig endnu med Een vigtig Dag, min Ven, og saa skal Du have Hviile i nogle Uger. — Glæd Dig derfor, og oppebie Enden af dette Brev med Taalmodighed. I *Paris* har man, som Du veed, den priifelige Vane at invitere sig selv, og paa denne Maade beværtede *Rinderbagen* og *Wintber* os i Dag. — Man gaaer uden Omstændigheder sin Vei, naar Hungerener stiller, og vi vandrede til *ComedieFrançoise*, for ikke at forsømme en af de beste Forestillinger paa dette Theater, nemlig:

l'Ecole

*) Et Sted, hvor Theater-Personer arresteres for Opsætsighed, eller andre Forseelser.

l'École des Pères i 5 Akter af *Pièyre*, og *la partie de Chasse de Henry IV.* Det Første Stykke var os aldeles ubekjendt, og fortiente i al Henseende stør Opmærksomhed. Det er af samme Slag som den *værdige Fader, Huusfaderen*, eller: den *virkelige Viise*. Vi har kjøbt det, og ifald *Directionen* vil *approbere* det, saa har jeg megen Lyft til, snart at begynde med Oversættelsen. *Courval*, en inderlig god Huusfader og bemidlet Mand, blev spillet til yderste Grad af Fuldkommenhed af *Vanbove*. I *Anden Akt* har han en Scene med sin unge letfindige Kone, som han gjorde mesterlig. Hun er ödsel, og følger mange Selskaber. Dette foreholder han hende med en Mands mueligste Ömhed, og da hun til Slutning ikke föler det Velmeente i hans Formaninger, gaer han bort med en streng Alvorlighed. Denne, mange andre, kort sagt: næsten *Alle Scener*, spille han saa rigtig, at den gode Mand, den ömme og retskafne Fader, og tillige den strenge Dommer over Ondskab og Laster, stedse viiste sig. *Par-*

terret föelte ogsaa i Aften, hvad det eiede i *Vanbove!* — *Mad. Vienne*, hans Kone; hun vil gierne giøre alting med, og være i Selskab med unge *Cavaliers*; altsaa skal hun i Omgang med Manden viise ligesaa stor Forlegenhed, som Flygtighed i Samtale med *Andre*, men hun var mig næsten for kold overalt. — *Fleury* som *St. Fons*, *Courvals* Søn, faae vi i Aften Første Gang. Ogsaa han er en ægte Perle for Franskmanden, men Jeg holder ham kuns for en *Glas-Perle*. Han declameerte rigtig, men i Svulst og *contorsiviske* Bevægelser, lignede han fuldkommen *St. Fall*. Han er *Vagabond*; og de Scener som han har med *Vanbove* vare studeerte, det kunde man see; men! — meere Natur, og Virkningen havde været uendelig større. *Rosalie*, *Courvals* Datter, *Mad. Petit*. Hendes *Caracteer* er stedse uskyldig og öm, og *Declamationen* rettede sig fuldkommen efter Side-mandens. Alleene paa Scenen med *Vanbove*, stemte *han* Datteren til det Naturlige; men f. E. ved Siden af *Fleury*, smittede Dennes

Svulst

Svulst hende med. *Dorsini, St. Fall; Chevalieren* og Forføreren i Stykket. Han souteneerte sin Caracteer ret godt, men — uden for det stive Helte-Fag, er han bestandig geneert med sin Person. *Dermont Fader*, min ærlige *Desessarts*. Hans Rolle er munter, og inderlig god Caracteren. — Kunst kiender denne Mand ikke; derfor feirer med saa mange Aars Erfaring og saa stedse Naturen hos ham. *Dermont Søn, Talmad.* Omtrent en *Philinte*, som neppe tør vove at tale med Fruentimmer. — *Marcelin, Courvals* gamle Tiener, *la Rochelle* — var uforlignelig. Ikke et Öieblik savnede man den störste Ömhed og Troskab imod sin Herre. Han aabenbarede stedse hvad der kunde skade ham, dog med Frygt og Tilbageholdenhed, for ikke at krænke ham pludselig. Her har Du en dunkel Idee om dette Stykke, og gid jeg snart i Dig maatte see *Courval*, saa var jeg vis paa, ikke at savne *Vanbove!* —

La partie de Chasse de Henry IV. Med Rette kalder jeg det et *Colossalisk* Arbeide, paa een Aften at spille *Courval* og *Henrich*, og dog gjorde *Vanbove* det! — Som *Konge* forekom han mig lidt for munter og iilfærdig; — maaskee, fordi *Rose* spillede den *gravite-tisk*; — men — da han i alle Maader var klæd som *Henry IV*, lige indtil *Flipskiægget*, saa havde han ventelig ogsaa studeret denne Konges Character, og altsaa vil jeg holde hans Maade for den Rigtigste, især da *Franskmændene* bifalder den. Ædelhed, Munterhed, Majestæt, Godgiörenhed, alting vidste han at bruge foreenet og særskildt, ligesom *Situationen* fordrede det. *Mölleren*, *Desessarts*; den usminkede Natur, og over al Beskrivelse god. *Örstedes* Minde döer ikke hos os; men jeg maae tilstaae, at *denne* var endnu bedre. *Richard*, et ungt Menneske fra *Declamations-Skolen*. Engang tilforn saa jeg ham som *Marquis* i *la Coquette corrigée*, og fandt, at han ikke var meget værd; men denne gang behandlede *Publicum* ham paa en ubarmhiertig Maade.

Maade. En Deel af *Parterret* vilde pibe ham ud; *Richard* begyndte at skiælve; vi ynkedes over hans Forfarning; *Rosing* var den Første som applauderte, og siden efter fik han næsten bestandig Bifald. Han var klæd som Bonde, og ikke som *Richard* hos os. *Cateau, Mad. Petit*; her var hun paa sit rette Sred, og spillede med al muelig *Naivité*. Hendes Viise maatte hun igientage. *Lucas, Dugazon*. Hans usigelig mange *Cbilianader* gav atter Anledning nok til, at rødmes paa hans Vegne. *Sully*; Naar jeg undtager en Fyrighed, som jeg ikke troer, kan være *ham* egen; saa declameerte han meget godt, og havde en ypperlig *Masque* — ligesom Kongens, Flipskiæg og graat Haar. — *Kongens Følge* var større, end hos os. To *Pager* fulgde med ham i Galleriet, og posterede sig paa begge Sider i Forgrunden. Alle vare klædte omtrent som i *Mediceerne*, dog uden Kapper, paa *Kongen* og *Sully* nær. Om Halsen havde de smaae Pibe-Kraver, i Stedet for de Store nedhængende. De tvende Jægere i *første Akt*,

og Ridefogden i *Femte*, havde til Forskiel grønne Klæder med Sølv, og de Andres vare guule med Guld og røde *Bouffertes*. — Med Sandhed kunde vi sige, at denne var den første ret glade Aften paa dette Theater. De fleeste tænkte og spillede rigtig, og *Parteriet* var retfærdig, naar man undtager den ene Feil med stakkels *Richard*.

Umuelig har denne lange *Epistel* kundt moere Dig, beste Ven! Men, min Tilgivelse ligger deri: at jeg skriver til en *Artist*, som kiender den *Dramatiske Verden* saa nøie, at jeg, og enhver som føler hvad det er, at tale med erfarne og heel befarne Mænd, holder det for Gevinst, at kunde kramme deres Vare ud for Kiendere, skiondt disse ikke kiøbe det Ringeste. Ikke omsonst taelte jeg om et blodigt Forfæt! — Nu er det udført, og vinker Du igien, saa truer jeg med samme Myndt. — Du veed, at min Agt for Din Konst ikke formindskes hverken af Vind- eller Jord-Stød; og ligesaa lidt ønsker jeg, at op-
leve

leve et Oieblik, som lægger Hindringer i Veien
for vort Venſkab. Din

PREISLER.

Tiirsdagen den 1 Julii. Vores meer om-
tælte Landsmand *Meyer* beſøgte os i Dag med
ſin *Stamme-Bog*; — en herlig Skik paa Reiſer,
for at erindre ſig Venner paa forſkiellige Ste-
der, og med deres Navne tillige at tilbage-
kalde Glæder og Mærkværdigheder! — Hver
førſte Tiirsdag i Maaneden kan man ſee det
Kongelige Meubel-Magazin (*Garde-meublés
de la Couronne*) fra 10 til 2, og nyſgierrige
gik vi alle derhen. En prægtig Bygning paa
place Louis XV, ſom Regieringen har kjøbt
af en *privat* Mand, er indrettet til at giemme
diſſe Kottbarheder. Overalt ſtaaer Vagt, La-
kaier og Kongelige Sveizere. I det første Væ-
relſe ere Geværer, ſmaa Metal-Kanoner, en
ſtor Staal-Kanon, prægtig indlagt; en ypper-
lig Luftpumpe af ſleben Staal og Meſſing;
mange forſkiellige Harniske, Hellebarder og
andre Krigs-Armaturer, og et ſtoert cirkel-

rundt Sölv-Strykke, som holdes for en *Antique*, forestillende en Bataille til Hest, dreven i Sölv. Oven over samme læses: *Bouclier, trouvé dans le Rhone*. Det andet Værelse indeholdt lutter prægtige Tapeter af *Gobelins Manufacturen*. Disse ligne de fortreffeligste Malerier i Oliefarve og Tusk. Nogle forestillede Feldtslag; andre, Historiske Ting; andre, herlige Blomsterstykker, *Ganimedes* paa Örnen o. s. videre. — I den eene Ende af Salen paradeerte *Louis XV*, og i den anden, *Louis XVI* i *fuld Corpus*. Det tredie Værelse var fuldt af Glas-skabe med mangfoldige antique Vafer og Bægere af *Agatber, Jaspis, Chrystaller &c.*, prydede med ægte Steene. Kostbare medÆdelsteene brodeerte Harniske, Pantofler, Skoe, og andre Ting, som den *Ottomanniske Port* har foræret *Kongen af Frankerige*, faaes for sig selv i tvende vel bevarede Glas-Skabe. Her raabte Vagten og Sveizeren saa meget: *avancés, pressés*, at vi neppe fik Tid til, at *examinere* disse *Pretiosa* for det Löse. — Vi gjorde den samme *Tour* engang endnu,

thi man maae bestandig blive ved at gaae, uden at opholde sig, for ikke at standse *Passagen*, og gik saa hiem. — Efter Maaltider, spadserede vi i *le grand Jardin du Roi* i *Fauxbourg St. Marceau*. Her er det bekiendte *Cabinet d'Histoire naturelle*, som staaer aabent for enhver, Tiirsdag og Fredag Eftermiddag fra 4 til 6. — I det første Værelse finder man alle muelige Inden- og Udenlandske Træ-Sorter, *Afrikanske* og *Amerikanske* Planter, &c. I det Andet: Alle muelige *Mineralia*, ogsaa Ædel-Stene, *Marmor* Sorter, o. s. v. I det Tredie: en complet Samling af Fremmede Fugle, lige fra *Colibri* af indtil *Strudsen*; Insekter, Sommerfugle og *Coquilier*. I det Fierde og Sidste: Mængfoldige *Afrikanske* og *Amerikanske* Vilde Dyr; en Samling af alle muelige Abe-katte; smaa *Crocodiler*, Tigerkatte, og uendelige mig ubekiendte Slags. — Ganske for sig selv stod *Zebra*, den deilige stribede Hest, i et Glas-Skab. Om denne sagde en *Abbé* det *bon mot*: At han var klæd *à la fran-*

françoise. En heel Deel *Udenlandske Fisk* faae jeg ogsaa her i *Spiritus.* — Efter at have betragtet disse Mærkværdigheder faa nöie som tvende Timer tilloed det, gik vi omkring i Haven, op af et Snegle-Bierg, *Labyrinth* kaldet, til et lidet *Temple de gloire*, hvorfra man næsten kan see det Heele *Paris.* Denne Udsigt er det beste i heele Haven, ikke faa meget bekiendt for sin konstige Indretning, som for en temmelig fuldstændig *Botanik.* — Den naaer lige til *Riviéren*, hvor *Les cochers d'eau* (Færgemænd) sætter over til *Auxerre, Fontainebleau, &c.* — Gamle *Frederik* föerte os igiennem *Porte St. Bernard*, over *pont tournant*, igiennem Töi-Huuset, til *Bastillen*, det grueligste Fængsel, omringet af en umaadelig bred og dyb Grav. Man tör ikke staae stille, men hvad man vil see, maae skee i Forbigaaende. I godt Veir spadfere nogle af de Fangne paa denne grundfaste Bygnings flade Tag. Vinduerne ere ellers faa dybt ind i Muurene, at de Stakler, som sidde inden for, neppe kan faae Lysning nok,

nok, end fige, see ud paa Gaden. Herfra
 kom vi til *la place Royale*, en stor Fiirkant
 med *antique* Bygninger, og Buegange rundt
 omkring. Den holdes for *den Ældste* i *Paris*.
 I Midten staaer *Louis XIII* til Hest paa en
Marmor Piédestalle. — Nu gik vi ud paa
Boulevarden til *Nicolets Theater*, eller:
grands Danseurs du Roi. Om Forestillingen
 vil jeg Intet tale. Jeg veed ikke engang Nav-
 nene paa Strykkerne; men — i *Entre-Acter-
 ne* gjorde *Sotteurs* og *Voltigeurs* saa gyselige
 Konster, at man neppe kunde taale at see paa
 dem. — Folke-Mængde er her altid; især
 er Antallet af Stadens galante Piger, som
 lokke Tilskuerne til Huset, overordentlig
 Stoert. Efter Skuespillet, faae vi i Naboe-
 lauger, Mesterstykker pousserede i Vox. Iblant
 disse: Kongen af Preussen, Keiseren, Kong
Edvard af Engeland med sin heele Familie,
 Kongen af Frankerige, Dronningen, *Comte
 D'Artois*, *Monseigneur*, med deres Gemalin-
 der; den deilige Pige, som frelste fire Men-
 nesker, der vare faldne i en Sump; *Baron
 Trenck*

Trenck i svære Lænket, *Calas* heele Familie, *Cartouche*, *Kaiser Nero* som Barn, *Voltaire*, *Elliot's Kone*, o. f. v. Alle disse Billeder vare faa livagtige, at jeg med Ærbødighed tog Hatten af for dem. Den Skiorde, som *Henry IV* var dræbt i, viiste man ogsaa frem; men — Gud veed! om det var den rette. I *Palais Royal* gav vi os god Tid med at igientage denne Dags forskiellige Syner ved et godt Glas *petit Bourgogne*. — En vigtig Ting har jeg glemt at anføre, nemlig: *l'Église du St. Roche*. En höitidelig stoer Bygning! Billedhugger - Arbeidet paa Prædikestoelen er mærkværdig. Fjere store Altere staae bag hinanden, og igiennem det Første seer man perspectivisk ind til det Sidste, hvor *Christus* hænger paa Korset, og Dagen skinner ned paa ham fra Taget. Dette Kapelle er i övrigt mørkt, og forestiller en Klippe. *Maria* ligger paa Knæ ved Siden af Korset i en bedende Stilling, og er fortreffelig giordt.

Onsdagen den 2 Julii. — Solo, og tildeels *melankolsk* vandrede jeg omkring til min

Bro-

Broders Venner, saavel som *von Haven* og *Könemann*. Jeg udstod meget i den gruelige Heede, og fandt *Rosing* og *Saabye* i *Tuillevierne*. Springvandet *bet* kiölede lidt, *Claveret* *hiemme* opmuntrede, og ganske *pathetisk* — thi anderledes tillader det ægte *Parisiske* Clima i Hundedagene ikke at gaae — kom vi *aux Italiens* i det Haab, at höre *Mad. Renaud*. — *Les Etourdis*, ou *la mort supposée*, (see den 16 Junii) og *Felix*, ou *l'enfant trouvé*, Operette i 3 Akter af *Monigny*, blev opført; men *Renaud* sang ikke. Dette Syngestykke er i al Henseende saa interessant, at det i *Kiöbenhavn* maae giöre lige-saa stor Lykke som i *Paris*, og den Fordeel har man oven i Kiöbet, at Opførelsen ikke fordrer store Udgifter. *Genard* var *Père Marain*. Rollen har megen Overeenstemmelse med *Lucas* i *Lucile*. Af Naturen er han sagtmodig, og des bedre Virkning gjorde hans Hefthighed i *Anden Akt* i den *Quartett*, hvor Sönnene bebreide ham hans Redelighed, med at give en funden Capital til den rette Eiermand,

mand. *Felix*, *Thereses* Elsker; den nedtrykte, af Sønnerne forhadte, og tillige ömme Elsker, faae man stedse i ham. Da han i *Tredie Akt* af hans endnu ukiendte Fader, faaer den fundne Capital til Erstatning, fordi han havde frelst ham fra Skov-Rövere, og han strax med den yderste Glæde forærer *Pere Marain* Pengene; og, da Herremanden i samme Akt i ham kiender sin Sön; — Begge disse i sig selv rörende Steder, bleve det endnu meere ved det gode Spill. *Therese*, *Marains* Datter, *Mad. de Brosse*. Hun var for ubeqvem som Elskerinde, men sang ret godt med stærkt Bryst, klar Stemme, og temmelig god Smag. Især fortiente hun stoert Bifald for Afskeds Duetten med *Felix*, og Terzetten med denne og *Marain*, som begge ere Mesterstykker i Compositionen. — *Den gamle Amme*, *Madame Gontbier*. Hun har kuns een Scene; men — Maaden, hvorpaa hun igien kiendte *Felixes* Fader og kastede dem i hinandens Arme, var uforbederlig. — *Dorsonville* og *Menier* (*Marains* tvende Söner)

ner) den *Første*, *Abbé* og Hykler, den *Anden*, *Corporal* og frisk Fyr, spille meget rigtige. Min *Trial* var en sand Vinkelskriver. *Rozier*, en gammel *Baron*, som finder sin største Glæde i, bestandig at jage, og at sviire med Bønder og Folk af den lave Klasse. — De mange frappante Situationer bidrage ikke lider til at vedligeholde Tilskuerens Opmærksomhed, og enhver især blev sin *Caracter* troe. — Decorationen er fra Begyndelsen til Enden: *En Bondestue*. Ingen Meubler malede paa Væggene; men alle *practicable*, og i det sande *Costume*.

Torsdagen den 3 Julii. Den heele Formiddag havde jeg at bestille med at skrive Privat-Breve til nogle af mine Herrer *Directeurs*, og siden beskiæftigede *Favorit*-Promenaden i *Palais Royal* tilstrækkelig, indtil Spiseriden hos *Magister von Haven*. Denne *Danske* Ven, stedsø omhyggelig for at give os Prøver paa et oprigtigt Landsmandskab, havde ogsaa denne Gang forget for, at Samtalen om Fædrenelandet kunde blive Hovedsagen. Vi fandt *Danske* hos ham, moerede

D os

os usigelig, og — glad gik jeg med *Saabye aux Italiens*, for at see: *Les deux Tuteurs*, Operette i to Akter, og *Colonien*, (*Mad. Cretus* tredie Debut.) Det første Stykke er en *Intrigue*, som en Elskerinde, ved Hielp af en gammel *Madame* og Pigen i Huset spiller sin Formynder, for at faae hendes Liebhaber. Det gik godt, og var ret fornøieligt. — Jeg troer virkelig, at Stykket maatte moere hos os, naar Rolle-Fordeelingen kom til at svare til *Sujettet*. Især interesserer begge Formyndere, Soubretten, og en tofflet Tiener, meget. Denne aabner Stykket med at törre Støvet af Stoelene og *frottere* Gulvet. *) *Trial* spille denne Rolle, og fortiente at roeses for en Arie hvori han *frotterer* efter *Tacten*. — Iblant *Decorationerne* holdt jeg meget af en *Pavillon* med ordentlige Vinduer, hvorigiennem man kunde see den gamle *Madame*, og Elskeren med

*) I Paris bliver alle Gulve poleret hver Morgen af Gaardskarlen, som har en ulden Klud med Vox under Foden, og spadserer frem og tilbage, indtil Gulvet glindser.

sin Donna at sidde til Bords med Lys. Da Formynderen overrumplede dem, trak de *Gardiner* fore. Et Beviis, at Naturens Efterlignelse stedse iagttages, saavidt mueligt. — I *Colonien* var *Mad. Cretu* som *Belinde* ret god, især hendes *Action*; men — naar man først er vandt til at høre *Möllers* fortryllende Stemme i denne Rolle, saa skal der Meget til at döie Andres Sang. — Om *Marine* maae jeg slet ikke dömmе, saa længe min Kone spiller i Stykket og behager mig. — *Fontalbe*, (*Dorsonville*) Anstænd og Sang var ret god, men Paaklædningen besynderlig. — En prægtig indvirket broderet Klædning, Haar-pung, en smagfuld *Frisure*, Hat under Armen — og alt det paa en Öe, hvor han ikke behöver at stadse paa nogen Maade. — *Just*, (*Genard*) som Gartner gefaldt han mig; men siden var han en latterlig *Caricatur*; endnu værre end *Lucas* i *Ninette*. — Himlen veed hvorfor! *Musiken* sang han uforbederlig. I Henseende til de forandrede ge-svinde *Tempo's* er jeg ikke overalt eenig med

Frankmanden. Denne er *Italiensk* og ikke *Fransk* Musik, og dog syntes man at vilde *localisere* den. — Men — i mine Ören gjorde det samme Virkning, som om de havde Haftværk. — *Marines Arie: Himlen veed, at jeg reent sagde Ney*, gik dobbelt saa gefvindt som i det *Danske Orkestre*, og det kan jeg finde mig i. — Et gyseligt Uveir under Forestillingen opfyldte det heele Huus med saadan Skræk, især Eet Tordenslag, at selv Skuespillerne ikke vidste, om det kunde være tilladt at vedblive. — Imidlertid forfriskede den stærke Regn, og Promenaden i *Palais Rojal*, hvor vi spiiſte til Aftens, var saa meget behageligere.

Fredagen den 4 Julii. En vis *Monsieur d'Etennes*, som logerer i vores *Hôtel*, besøgte og opholdte os længe. Det Franske, saa öiensynlige Galanterie, besvarer man ikke gierne modfat, og dog önskede vi hvert Öieblik hans Borggang, da vi havde bestemt denne Dags Formiddag til en *Visite* hos *l'Abbé D'épé*, en ærværdig Olding, som har erhvervet sig et
 udöde-

adödeligt Navn i *Paris*, ved et *Institut*, hvor
 han lærer *Stumme* og *Døve* at skrive, at giøre
 sig rigtige Begreb om Alting; at *dictere* hin-
 anden med Gebærder, o. s. v. — Vi fandt
 ham omringet af en stor Deel Fremmede;
 thi han gör sig en Glæde af, at lade enhver
 bivaane hans *Examina* tvende Gange om Ugen
 fra 10 til 12, — for at höre paa Lærlinge-
 nes Fremgang, og Maaden, som han under-
 viiser dem paa. — Ved at see paa denne
 ypperlige Mand, forestilte jeg mig en sand
Apostel. Han sad ved sit Bord i sin Slaaprok;
 en liden sort Flöiels *Bonnet* bedækkede det
 graae Hoved, og Glæden smiilede paa Kin-
 derne. Lige for ham stoed en stum Pige. Han
 begiærte et *Verbum* af en i Selskabet; dette
 dæterte han ved Gebærder, og Pigen skrev
 strax, gesvindt og med ziirlige Bogstaver den
 vidtlöftige og rigtige *Definition* paa Border.
 Saaledes havde denne Stumme samlet Kund-
 skaber i *Metaphysik*, *Geographie* og andre
 Videnskaber. I Regne-Konsten var hun lige-
 ledes meget stærk. — Han loed sig give en

Bog af sit anseelige *Bibliothek*, og loed en anden, ogsaa stum Pige, ved Tegn dictere den Første en lang Periode. Uden mindste Feil skrev hun den strax paa Bordet. Indbyrdes conversere disse mange Ulykkelige hinanden paa den ubegribeligste Maade. — Jeg maae tilstaae, at jeg beundrede denne Mand som er overordentligt Væsen! Ufigelig elsket var han af alle Börn, og skiælvende af Alder, modtog han i de Fremmedes glade Ansigter en rigelig Belønning for dette uendelig svære, og tillige saa ganske uinteresserte Arbeide. — Vi spiste hos *Rinderbagen* med *Hueguenin* og *Huus - Abbéen*, og gik saa til *Comedie Françoise*, hvor vi saae: *la veuve de Malabar*, eller: *L'Anassa*, Tragedie i 5 Akter, og *la jeune epouse*, Comedie i Tre Akter, (Förste Forestilling.) Det förste Stykke er den bekiendte Historie om *Enkerne i Malabar*, som efter Landets Skik brændes, naar de ikke vil givte dem paa Nye. Den ypperste Præst holder strængelig over Loven. I den förste *Bramin* kiender *L'Anassa* sin Broder, som

stedse

stedse har føelt en heftig Drift til hendes Frelse. En *Fransk General* kommer tilreisende, hører denne barbariske Skik, og beslutter at redde hende. Dette koster megen forgieves Striid med den Ypperste Præst; men da han omsider af *Braminen* hører, at *L'Anassa* er Offeret, giver Navnet ham Oplysning om sin Elskede, og han iiler til Baaler, som alt er tændt. Hastig springer han op paa det, frelser hende med Kaarden i Haanden, og byder Soldaterne, at jage den Ypperste Præst fra Stedet, for at hæve denne grumme Lov. *Fre-dagen* er ikke *le beau jour* for dette Theater, altsaa var Stykket for det Meeeste besat med Doublanter. — *Mad. Tenøvt* var *L'Anassa*. Talestemmen er dyb og ubehagelig i det Ömme, og hendes Gesticulation enten *monoton* eller *affecteret*. *Braminen* hendes Broder, *St. Fall*. Min i Tragedien engang over ham fældte Dom, gielder for bestandig. Den ypperste Præstes Dragt var fortræffelig, af rød Atlask, med en stor hvid Atlaskes Kappe over samme. — *Den Franske General*,

(*St. Prix*) den beste i det heele Strykke. Et svært Modpartie gör ham frygtsom, og altfaa var han noget usikker i Rollen; men ellers spillede han den med megen Fyr, og declameerte overmaade godt. — *La jeune epouse*. Historien er denne. En aldrende Mand har nyelig ægtet en ung smuk Kone. Nogen Tid efter Brølluppet, reiser han som Philosoph ud paa Landet, for at bringe et Gaardkiøb i Riglighed. Ved Tilbagekomsten hörer han at Konen söger mange Selskaber, og har skildt sig ved hendes Juveler. Dette foruroliger ham meget. Han forsöger, at faae Sandheden at vide af *Rosette*, Kammerpigen; men hun kan ikke betage ham Mistanken, og da han vil gaae ind i Cabinettet, finder han ulykkeligviis *Chermont*, en Chevaliers Tiener, som har skiult sig der, for ikke at sees af *Dervall*. — Mistanken sliger; han jager ham paa Dören, og beslutter at bebreide Konen hendes Opførsel. Den smukke *Melite* kommer imidlertid hiem, geleider af en ung *Cavalier*, som gör sig Umage for at behage hende.

hende. — Med al hendes Flygtighed er hun dog sin Mand troe, og viiser *Cavalieren* et *Portrait*, som er dens Billede hun elsker. Forundret over *Dervals* Ansigt, forlader han hende. Manden har imidlertid staaet paa Luur, og vil nu viide hvis *Portrait* det er. — Længe strider hun, giver ham det dog omfider, og gaaer bort. *Dervall* synes at skamme sig, men strax faaer *Jalousien* Overhaand, og han bilder sig endnu ind, at hun har havd tvende *Portraits*. Stedse foröges hans Uroelighed ved nye Tilfælde. Han finder f. E. en fremmet Tjener hos *Rosette*, i Begreb med at levere hende et Brev uden Paaskrift; dette napper han, jager dem begge bort, og finder at det kommer fra *Chevalieren*. Rasende lader han nu *Melite* kalde, og efter megen Strid fra hans, og mange forgieves Forfög at formilde ham, fra hendes Side, beslutter han at sætte hende i Kloster. Hun gaaer bedrövet bort. — *Dervals* Moder, som ikke kan begribe Aarsagen, kommer ind til ham, og faaer Brevet til Oplysning. I det samme Öieblik aabenbarer

Chevalieren, at *Sophie*, *Dervals* Søster skulde havd Brevet, og at *Melite* havde paataget sig, at befordre dette *Partie*. *Derval* bliver yderlig skamfuld; *Melite* kommer ind; han falder paa Knæ for hende, og saaledes endes Stykket efter et lykkeligt Forlig. — Det Heele var godt befat. — *Mollé* var *Derval*, og denne Rolle udførte han med saa megen Sandhed, at den interesserte mig fra Først til Sidst. — *Melite*; (*Mad. Petit*) Ömhed, Munterhed, Bedrövelse, viiste hun stedse, passende til Omstændighederne. *Chevalieren*; (*St. Fall*) En alvorlig Elsker; og han souteneerte sin Character. *Chermont* (*Dugazon*) — En eeneste Scene har han, og lidt Hans Wurft maatte han med alt det være. *Cavalieren*; (*Talsmad*) Denne Character har Anströg af *Libertinage*, og dertil er dette unge Menneske for undseelig paa Theatret; dog yndede Publicum ham saa vel, at han bestandig forloed Scenen med Bifald. *Rosette* (*Mad. Vienne*) En fortreffelig Kammerpige. Naiv og munter, uden at falde til det Gemeene. —

Hær afflog hun den Forøring *Derval* byder hende for at komme efter *Melites* hemmelige Forstaaelser, med en ubetalelig Anstand. — Stykket blev stærk *applauderet*; dog kunde *Parterret* ikke lide *Dervals* overdrevne Jaloufie og Strenghed imod Konen, og var urolig i denne Scene. Imidlertid behagede det Heele, og man raabte paa Autor. — *St. Fall* meldte, at han ikke var tilstede, og sagde tillige, at *Chevalier de Tubievre* var Forfatteren. — Vi spiiſte efter Comedien i *l'Hotel d'Espagne*, og betragtede fiden til Kl. 12. paa *Pont neuf* en forfærdelig Lyn-Ild, som var en meget naturlig Virkning af den usædvanlig stærke Heede.

Løverdagen den 5 Julii. Denne Formiddag opoffrede vi til Konst-Sager, og Hr. *Hubert* fra *Augsburg* viiste os om i *Konst-Academiet* og *Galleriet* i *Louvre*, og *Galleriet* paa *Palais Royal*. — I *Academiets* Første Sahl hængde Tegningerne for Medaillen, som samme Eftermiddag skulde tilkiendes i Forsamlingen. Iblandt Malerierne her, ud-

mær-

mærkede jeg: Batailler af *Paroucell*, en *Nym-
phe*, som blev opløftet til Guderne, *Louis XV*
som *Dauphin*, *Cardinal Fleury*, *Benedictus
XIV &c.* — Min Broders, tilligemed *Haafes*
og flere Kobberstikkeres *Receptions*-Stykker
fandt jeg ogsaa her. — I den *Anden Sahl*,
vare alle *Academiets* Professorer og *Mem-
bra honoraria*. I Forsamlings-Stuen, som
ikke er nær saa brillant som den paa *Char-
lottenborg*, faldt *Dædalus* og *Icarus* af *Vien*,
mig strax i Öinene. Iblandt *Miniatur*-Male-
rierne udmærkede jeg: *Pierre*, et Knæstykke;
og iblandt de *Emaillerede: le Comte d'An-
gilville*, *General-Directeur* for *Academiet*.
— Det glædede mig sandelig ikke lidt, at
staae paa det Sted, hvor min Broder for saa
kort Tid siden var optaget til Medlem; hvor
min Fader i sin Ungdom havde erhvervet sig
de fleeste Kundskaber; og stiltiende bar jeg
Ærbødighed for en Stiftelse, som søges af saa
mange Kunstnere i *Europa*, der langes efter
et stoert Navn. — Herfra gik vi ind i *Salon
d'Apolle*, meget lang, høi og antique. Her
findes

findes mange umaadelig store og fortreffelige Barailler og Triumpher af *le Brun*; men især fortiente Eet Stykke at betragtes med Agtsomhed. — Det er malet i Aaret 1783 af *David*, og forestiller: *Andromache*, som begræder *Hector*; hendes Søn trøster hende. Neden under dette, hænger en perspectivisk Prospect, — digterisk skiön! — Ved Siden af hænger *Achilles*, som lærer at skyde med Bue og Piil af *Centaurus*, og mange Fleere, hvilke jeg ikke husker. Nu kom vi ind i den lille *Modell-Stue*. Indretningen her, er som i Kiöbenhavn. Et Historisk Stykke, forestillende *Jesus*, som siger: “Hvo som er reen, han kaste den förfste Steen” malet af *Truet* i sit 20 Aar, er ypperligt. Denne unge Mand var en Scholar af *David*, döde i *Rom*, og begrædes af alle hans Konst-Brödre. — *Academiets Forvalter* (paa *Fransk Concierge*) fik 6 Livres, og nu gik vi til *Palais Royal*, for at see *Hertugen af Orleans Gallerie*, opfyldt af Mesterstykker. *Hubert* arbejder her, og han vidste altsaa god Beskeed. Mange
gud.

guddommelige *Rapbaëls*, hvoriblandt forskiellige *Madonner* og en stoer nøgen *Jobannes*; mange Stykker af *Annibal* og *Louis Carragio*, *van der Wërff*, *Albrecht Dürer*, *Rembrandt*, (af denne især hans Mölles Prospekt, Möllen indvendig, er herligt Natstykke, og hans Portrait, malet af ham selv) *Tennier*, *Wouvermann*, *Netscher*, og flere berömte Mestere, saae jeg her. — *Galleriet* er ellers i stor Uorden; kostbare Malerier maae ligge oprullede, indtil den forreste *Façade* af *Palais-Royal* bliver færdig, som skal indrettes til et *Billed-Gallerie*, og hvor Dagen skal falde ind oven fra. — Svei- zeren fik tre Livres for sin Umage. — Breve fra min Fader og Svoger, som meldte mig Prokanzler *Cramers* og *Madame Fiedlers* Död, virkede saa heftig paa Sindet, at jeg ikke tænkte paa noget Skuespil, men tilbragte den övrige Deel af denne Dag som begyndte saa godt, med at giöre Betragtninger. —

Söndagen den 6 Julii. Det var aftalt mellem *Rinderbagen*, *Winther* og Os, i

Dag

Dag at tage til *St. Cloud* (*Dronningens Lystslot*) da Springvandene og *Cascaden* sees hver første Søndag i Maanedn fra 4½ til 7 om Eftermiddagen. Veiret var flet; imidlertid frokostede vi dog hos vores Venner, og benyttede os saa af det første Opholdsveir. — Kl. 9 gik Reisen for sig til Vands. NB. ved *Pont Royal* ligge bestandig Færgebaade, hvor en hver Person betaler 6 *Sous*. Egentlig skal der være 16 i en saadan Baad, men vi kunde ikke blive flere end 9, og betalte de ledige Pladse med, for at komme saa meget hastigere afsted. Den heele Vei op af *Seine-Floden* var meget behagelig. Paa begge Sider skionne Udsigter og prægtige Bygninger, hvoraf man da i disse Egne finder saa stor en Mængde, at Siendeheden omsider falder bort. — Klokken Elleve landede vi ved Glashytterne, og gik op af en høi Bakke til *Meudon, Dauphins Slot*. — Her forfriskede vi os under et Telt, hvorfra vi oversaae den største Deel af *Paris*, og en lang Strækning der omkring. — Kl. tolv gik vi til Slottet. *Dauphin* residerer i *Chateau neuf*.

neuf, som er moderne og stoert. *Chateau
vieux* ligger strax ved samme, og er meget
antique, omtrent i Smag af *Friderichsborg-*
Slot. *Meudons Park* *) er fortreffelig, og —
da Sredet ligger høit, er naturligviis Udsigten
overalt meget skön, især paa en Bakke tæt
ved et *Capuciner-Kloster*, som har fri Indgang
til *Parken*. Dette Slot har i lang Tid staaet
ubeboet, og Haven er ikke i den beste Orden;
men nu, — da *Dauphin* residerer her, ar-
bejder man af alle Kræfter, og gör nye Anlæg.
Vi havde stor Lyft at see Prindsen, men han
var gaaet til Taffels, og jeg fik min Nysgier-
ighed betalt; thi da man mærkede at jeg
sprang paa et Staket, for i det mindste at öine
ham langt fra, lukkede en Cavalier begge
Flöidörre lige for min Næse. Kl. 2 spiiſte vi
hos Sveizeren under aaben Himmel, og spad-
ferede strax videre frem igiennem *Bellevüe*, et
nydeligt Slot, som tilhörer *Kongens Tanter*,
til *St. Cloud*. Alle *Fontainer* sprang allerede,

*) Kratſkov, udhugget i Alleer og Snegle-
Gange.

og den *store Cascade* saae herlig ud. Vandet falder fra en anseelig Höide, men ikke bradt nok. Imidlertid kunde dette Syn nogenledes give os Erftatning for Taber som vi leed i *Cassel*, ved at komme for sildig til *Weiffenstein*. Rimelig maae *denne Cascade* være uendelig prægtigere, da den falder en halv Miil ned fra Bierget! — Rundt omkring i *St. Clouds Park*, sprang utallige Fontainer i forskiellige Skikkelfer; men Een især havde en saa græffelig Höide, at den kunde sees over Toppen af de höieste Træer, og i en Cirkel af 50 Skridt omkring denne, regnede det bestandig. — Efter at have beseet Slottets Gæmakker, hvor Alting i Henseende til Indretning, Pragt og *Ameublement* fuldkommen svarer til det Begreb, enhver som seer *Dronningen af Frankerige*, maae giøre sig om hendes Smag, gik vi igiennem Galleriet. Dette ligner meget *Galleriet i Versailles*. Den afdöde *Hertug af Orleans* kiöbte *St. Cloud*, og forægte *Dronningen* det heele *Etablissement*. Han hænger til Hest i eet af

Gemakkerne. — *Promenaderne* vare meget Folkerige, og *Greven af Artois Gemalinde* spadserede op og ned i en stoer Allee med nogle Damer. Første Gang man møder Hende, eller nogen af *de Kongelige*, staaer enhver stille; men siden efter gaaer man iblandt dem, som blandt sine Egne. I den største Allee ligger *Comedie-Huset*, og bruges, naar Hoffet opholder sig her. — Forfrisknings Steder og *Boutiquer* med Galanterier findes i Hobetal. — Vores Ven *Jansen* traf vi hændelsevis, og *Kl. Aatte* faae vi os om efter en Vogn. Vi fandt Een til 6 Personer, og kiörte i fuld Spring til *Paris*. — Paa *Place Louis XV* expederede vi Kudskken med 5 *Livres*, og spadserede i *Tuillierierne*, indtil det var Spise-tiid. — Saaledes kan man i *Paris* og *Uden* fore, gaae fra det Eene Sted til det Andet, finde Folkemængde overalt, og fornöie sig paa den meest afvexlende og behagelige Maade!

Mandagen den 7 Julii. Et Brev fra min Broder med Comissioner til *den gamle Wille* var Anledning nok, strax at gaae derhen.

hen. — Han toeg imod mig i sit Kabinet, hvor han arbeidede paa et Strykke efter Sönnens Malerie, som forestiller den i *Paris* bekiendte *Invalide*, der befrier en ung Pige i Skoven fra Röveres Overfald. Iblandt en stoer Mængde *Original-Tegninger*, viiste han mig Een af *Rubens*, som havde kostet *Hundrede Louis d'Ors*. Hans eget *Portrait*, fortrefelig regnet, hang paa Væggen. — Tydelig saae jeg Glæden i den Gamles Öine, da jeg læste Brevet fra min Broder, og han drev sit Venkskab for mig saa vidt, at jeg fik Löfte paa nogle Kobberstykker, og *Recommandation* til *Directeur Schmutzer i Wien*. Fra Faderen gik jeg til Sönnen, og saae her adskillige Malerier; iblandt dem: *Prindsen af Brunswigs Död*. — Med usædvanlig Opmærksomhed betragtede jeg et Hoved paa dette Strykke, og fik omsider at viide, at min Broders *Portrait* havde tient ham til *Modèle*. — De Arbeider jeg saae af den unge *Wille*, gefaldt mig meget. — En ung Billedhugger *Vernet* (rasende *Enthusiast* for

Skuespil) lærde jeg at kiende her, og atter overtydet om min Broders efterladte gode Rygte, gik jeg glad til Bords med mine Venner *Rosing* og *Saabye*. — *Aux Italiens* fornöiede jeg mig ret i Aften. — *Les trois Fermiers* og *L'amoureux de quinze ans* blev opført. Naar jeg undtager *Sören*, som ikke var Skyggen af *Schwarzes* Mesterlige *Sören*, og *Stephen* (*Mademois. Foyelle*) en elendig Stymper, saa gik Strykket overmaade godt. — Aldrig kunde *Grethes* Rolle bedre spilles end af Mad. *Adeline Colombe*, som var den sande Sladderkielling. *Arien* gik gruelig gesvindt, og tillige *præcise*. — For at karakterisere hendes Alder, havde hun gammeldags Ermer i en, for Resten meget anstændig, bruun Silke-Klædning. — *Jacob* (*Genard*). I *Bravour-Arien* var han for meget *Bouffon*. Ellers kan denne agtværdige Skuespiller aldrig mishage, og at *Jacobs* Rolle i *Paris* synges af en gennemtrængende *Bass*, finder jeg at være meget Rimeligt. — *Peer*, (*Trial*). *Gielstrups* Natur favnede jeg; dog

maa

maae den *Danske Peer* tilgive mig, at jeg fandt *Trials* Maade ikke at *confondere Grethe* i Arien, og ikke at giøre for meget Nar af hende, meget passende til saa anstændige Forpagteres Levemaade. — *Trine*. Dette har altid været mig en af *Möllers* kiereste Smaa-Roller, og — kunde den da vel behage i en uinteressant Persons Hænder? — *Lise*, (*den lille Renaud*). En tilbedelig Tös i slige Roller. Hun spiller stedse med saa megen *Naivité*, at hun med Rette kan paaftaae et almindeligt Bifald. *Lucas*. — Hans Ansigt var altid den gode glade Elskers, og i Scenen med Herremanden taelte det föelsomme Hierte. — Den eene *Replique* ventede ikke efter den anden, og — hvor meget bidrager ikke en sikker Kundskab i Rollen, til at udtrykke enhver Lidenskab med Stryke? — *Dannegod* (*Courcelles*) en iegod Herremand! Hans *Diction* blev ikke til *pathetisk Declamation*, eller idelig Graad; — og, i Selskab med hans erkiendtlige Velgiörere, saae man den af ufortiente Ulykker böiede, den for sine

Underfaatteres Velstedse bekymrede, og over
 et ligesaa fieldent som uventet Tilbud yderlig
 rørte Gods - Eier. — *Musikens Execution*
 var forskiellig fra Vores. *Symphonien* gik
 meger gesvindere; *Jacobs Arie* langfommere;
Gretbes meget meere levende; *Choret* i første
 Akt ligeledes; og ventelig ere disse *Tempo's*
 de Rigtigste, da *Dezedes* selv opholder sig
 paa Stedet. *Romancen* af *Lucas* blev ude-
 lukket, saavelsom *Quartetten* og *Duetten* i
 Slutningen; for Resten gik Alting efter *Com-*
ponistens Forskrift. — *Decorationen* var
 en skikkelig Bondestue, hvor der hængde
 Kurve, Klæder, og andre *Materialier*. —
 Imellem Akterne var intet Ophold; men *Trine*
 satte sig til Bords uden at omklædes. —
L'Amoureux de quinze Ans, Operette i 3
 Akter; Musiken af *Martini*. Stykket er saa
interessant, at en Skueplads som frembrin-
 ger Syngestykker, og saa bör eye dette; altsaa
 vil jeg fortælle lidt om Indholden. — En
 vis *Baron* har en Datter, *Helene* kaldet, og
 en *Marquis*, hans Ven og Naboe, en Søn,
 som

som hedder *Lindor*. Denne er kuns Femten Aar gammel, og dödlig forelsket i *Helene*, som ikke heller hader ham. Alle de Partier *Baronen* foreslaaer hende, viiser hun af, foregivende, at hun bær Afskye for Giftermaal. — *Lindor* foranstalter en Fest for *Helene* og hendes Fader, og Hun giör det samme for *Marquien*. Nu kommer iblandt de til Festen udklædte, en liden *Galanterie-Kræmmer* ind, og *Lindor* forærer *Helene* en *Tablette*. Hun bliver et Brev vaer i samme, taber det af Angest, og den muntre *Baron*, som læser det, finder at det er en formelig Kiærligheds-Erklæring. Den arme Dreng græder, og hans Fader, meget opbragt over sliig en Næsvisshed, glemmer Festens Glæde, og befaler ham at gaae op paa sit Kammer med Hofmesteren. — *Lindors* Amme og alle Bønder giöre Forbøn, men det hielper ikke. Imidlertid har Elskeren udstuderet den List at skrive til sin Elskede, under Paaskud at bede hende om Forladelse. Ammen skal overbringe Brevet, og *Helenes Fader* giver sit Minde dertil. De

Gamle famles; — begge ere undseelige i Begyndelsen; men omsider mødes Tankerne, og glade omfavne de hinanden som Svogere. *Baronen* lokker nu paa en listig Maade Tilstaaelsen fra Datteren, om hendes Tilböielighed for *Lindor*, i det han lader hende læse Brevet; *Marquien* lister sig til at høre det; den unge Elsker bliver kaldet; han falder for *Helenes* Födder, omfavner Fader og Svigerfader, og Stykket endes med en *Divertissement* af *Bönder*. — *Mad. Cretu* var atter anmeldt som *Debutant* i *Helenes* Rolle. Ansigtet er langt fra ikke smukt, men — Fornuft styrer hendes Spil, og hun synger med megen Fölelse. Den Scene med Faderen, hvor hun læser Brevet, gjorde hun niesterlig. — *Mad. St. Aubin* spille *Lindor*, og faae nydelig ud i Mandsklæder, endskiöndt hun var noget for liden ved Siden af *Cretu*. Ikke mindre godt skildte hun sig ved denne muntre og skalkagtige Elsker-Rolle, og sang, for mine Ören, saa behagelig, som nogen Anden kunde have sunget denne Musik. Ikke i mindste Maade

geneerte

geneerte hun sig, og de Vers, som stoede i *Tabletten* til *Helene*, læste hun med en Følelse, som tydelig viiste, at hun forstoed at elske. — Iblandt de øvrige Personer udmærkede den lille *Renaud* sig igien som Bondepige, da hun stoed ved Siden af en pedantisk Foged, og i en *Vaudeville* skulde complimentere Herskabet. Hun spillede denne lille Rolle over al Beskrivelse. Det barnagtige, undseelige Væsen, den vel anbragte Munterhed og Vittighed; med et Ord: hver Lyd, hver Mine var saa rigtig, at hun maatte fortrylle. *Vaudevillen*, accompagneret af Fogden, blev igientaget efter *Parterrets* lydende *Bis!* — *Decorationen* i *Første* og *Tredie* Akt var en smuk *Salon* uden Meubler. I anden Akt: En Deel af Haven, hvor man i Baggrunden saae en *Pavillon*, som er giemt i min Hukommelse, for i paakommende Tilfælde at foreslaae den til Brug. — Glad over denne Forestilling, og endnu gladere over Erindringen af min Broders Geburtsdag, *celebrerede* jeg den med mine Venner i *Palais Royal*.

Tirsdagen den 8 Julii. Efter de sædvanlige Morgen-Arbejder, besøgte vi Justice-raad *Hvasf.* — Vi tælte meget om den bekvemteste Reise-Route til *Wien* over *Manheim*, da vi daglig ventede vores Foresattes Beslutning, denne Reise angaaende, og fordybede os saa stærk i denne *Discours*, at vi nær havde glemt Middags-Madden. En god Ting bör ikke forfømmes, og vi skyndte os med at gaae hjem. *Rinderbagen* kom efter Maaltidet, og forførte os til at gaae paa *Nicolets Theater.* — Siæle-Føde finder man vist nok ikke her; men, med alt det moerer dog *dette Spectacle* til en Forandring. Saaledes var især denne Aften ret fornöielig. — Først saae vi: *la Caverne enchantée*, en *Pantomime* med konstig Mechanik; en Virtuos paa *Tambour de Bassè* loed sig höre i Mellem-Akten. — Dernæst: *Figaro, Grand Visir* i 2 Akter, en *Parodie* paa *Beumarchais Mariage de Figaro.* Nu Italieneren med Kone og Börn, som giöre ubegribelige Ting med Kroppen. — Derefter: *Baron Trenck.* Hi-

storien

Historien begynder med den sidste Bravoure, og ender med Befrielsen. — Nok for tre smaa Akter! Slagsmaalet imellem *Trenck*, hans Ven og Vagten, da de bryder ud af Fængslet, dræber og blesserer Mange, springer ud i Fæstnings-Graven, og klavrer op af *Palisaderne*; — Alt dette var Natur, og meget interessant at see. — Nu kom Italieneren paa slap Linie, og de sædvanlige Springere og Voltigeurs, og til Slutning: *l'amour & la Fortune*, et Stykke i tre Akter, — Pendant til Holbergs *Plutus*. En *Polychinelle* har heri stærk Arbejde, og spillede overmaade godt. — Denne *Farge* er fuld af bidende Satyre og Sandheder. — Overalt tillader *Nicolets Theater* sig den Frihed, at giennemhegle alle Stænder, lige fra *Regieringen* af, til de laveste Klasser. — Pöbelen leer, og Vedkommende kan sige med Ordsproget: ”Naar man flaaer blandt en Flok, faa piber den, som det rammer.” — Fra dette *Boulevards-Spectacle* til vores Hôtél i *Rue Dauphine* er en stiv halv Miil, og vi kiörte hiem for 24 *Sous*.

Onsda.

Onsdagen den 9 Julii. Hver Postdag ventede vi den Kongelige Directions Befaling at gaae til *Wien*, da et Brev fra *Geheimeraad Numsen* til *Rosing* allerede havde opfyldt os med Haabet. — For nu ved *Ordrens* Ankomst strax at være reisefærdige, gik vi til *Secretair Könemann*, og bestilte *Reise-Passer*, som enhver hos *Sit Hof's Ministre* gjerne forsyner sig med, for at være tryk i alle forefaldende Omstændigheder. — *Von Haven* besøgte vi ogsaa, og spiiiste hiemme. — Efter et par behagelige Timer ved mit *Claveer*, gik vi *aux Italiens*, hvor man spillede *Julien & Colette*, og *Richard, coeur du Lion*, Operette i 3 Akter; Musikken af *Gretry*. Dette var den 91 Førestilling af *Richard*, og dog var Huuset næsten fuldt. Om det første lille Stykke har jeg talt under 18 Junii, og viist at det er ubetydeligt; desuden gik det i Aften ikke nær saa godt som sidst, naar jeg undtager *Mad. St. Aubin*, som spillede sin *Colette* overmaade rigtig. En stum Scene, hvor hendes Søster vil tale *Julien* til Rette, gjorde hun

mester:

mesterlig, Forlegenhed, inderlig Bed:övelse,
 Lyft til at give efter, var saa naturlig malet i
 hver Mine, hver Bevægelse, at man maatte
 interessere sig for denne lille elskværdige *Fi-
 gur*. — Upaatvivelig er *Richard* iblandt
Gretrys nyeste Arbejder Noger af det Beste.
 — Jeg havde seet Stykket saa ofte i *Hamborg*
 i Sommeren 1787, at det var mig fuldkom-
 men bekiendt, — og ventede nu i *Paris* at
 finde langt større og prægtigere *Decorationer*;
 men — *Schröder* vandt Prisen, og — fandt
 at sige, tabte jeg min Credit for dette Stykke,
 som fornemmelig skal hæves ved Theater-
 Pragt; thi, endskiöndt *Musiken* er herlig;
 saa kan dog ikke *Dilettanten* roese den i det
 Heele. — Historien er omtrent denne: —
Kong Richard sidder fangen i et Taarn, hvor-
 til al Adgang er spærret. — *Gouverneur Flo-
 restan* bevogter ham stærk. *Blondell*, Kon-
 gens Ven og Cavalier, paatager sig en blind
 Mands Skikkelse, for umistænkt at kunde
 nærme sig Fæstningen med en liden Veile-
 der, *Antonio* kaldet. Han synger stedse en
 Viise,

Viise, som *Richard* havde giordt til Grevinde *Margarethe*. — *Kongen* er ude paa *Altanen* for at tage frisk Luft, hører *Visen*, og kiender omsider *Blondells* Stemme. Ingen af dem kan see hverandre. *Gouverneuren* indelukker *Richard* igien, og den formeente Blinde arresteres af Vagten. Han begierer at tale med *Florestan*. Denne kommer, og *Blondell* aabenbarer ham, for at komme paa frie Fod, at *Laurette*, *Gouverneurens* Elskerinde, i et Brev som han havde hørt læse, og som *Laurettes* Fader, der var imod Giftermaalet, havde bemægtiget sig; vilde have underrettet ham om Mueligheden, at komme til hende i denne Nat. — *Florestan* bliver glad, og den Blinde faaer strax Tilladelse at gaae. — Nu lader *Blondell* sig melde hos Grevinde *Margarethe*, kaster *Masquen*, og gör Afraale med *Laurettes* Fader, ligesaa vel finder for *Kongen*, at *Gouverneuren* skulde indbydes til et 50 Aars Bröllup, som höitideligholdtes paa Slottet, for i hans Fraværelse at kunde arbeide paa *Richards* Frelse.

Frelse. — *Intriguen* lykkes; alle Riddersmænd tilsværge *Blondell* Troskab, og *Florestan* desarmeres, saasnart han kommer. — Dækket gaaer op; man seer *Laurettes Fader*, *Blondell*, og en stor Deel Bevæbnede i Begreb med, at bestige Fæstningen. Kongen bliver frelst, hævner sig ikke paa *Florestan*, men foreener ham med *Laurette*. — At *Sujettet* er Stoert, seer enhver; men at det udfordrer Pragt i alle Maader, begriber jeg nu saa meget meere, som jeg ved *denne* Forestilling savnede Meget, som i *Hamborg* havde frappeert mig. — Det kostede *Schröder* over 800 Rdr. — nok for en *Entrepreneur!* og tredie Aften var Parterret endda tomt. — I *Første Akt* sees Fæstningen langt borte, hvor *Richard* sidder, omgivet af Muure og Grave. — I Forgrunden ligger *Margarethes* Slot til en Side. — I *Anden Akt* staaer Fange-taarnet forrest, og i Baggrunden seer man Stads-Gravene og Muurene fra en anden Kant. — Endnu længer borte en Skov i *Perspective*. I *Tredie Akt* forestilles den Store Fæstnings-Muura

Muur, hvor Taarnet ligger inden for. Hoved-Rollen er *Blondels*, og den blev kuns maadelig spillet af *Clairvall*. Denne Mand er over 60 Aar gammel, og saa mager, at han neppe hænger sammen. Han har en affkyelig bævende Stemme, og en ubehagelig *Organ*; men med alt det er Franskmanden saa forgabert i ham, at han stedse forlader Scenen med *Bravo*-Raab og heftig *Applaus*. — *Bonde-Brölluppet*, som afbrydes ved *Florestans* Ankomst, gjør en meget god Virkning. — De gamle Brudfolk vare tvende fortreffelige *Figurer*, og *Viiserne* samt *Chorene* i denne Akt ere aldeles i Landsbye-Characteren.

I Dag havde jeg en stor Glæde. Ved at gaae igiennem *Louvre*, hvor man stedse finder en Mængde af Kobberstykker med og uden Ramme, saae jeg min Faders Portrait, stukken af *Wille* 1743. — Jeg kiöbte det strax, og *Wille* selv misundte mig Kiöbet, da Stykket er overmaade rart. — Et Ungdoms Arbeide af denne saa agtværdige Kunstner, forfærdiget som Beviis paa Venkskab imod min Fader

Fader, den Gang omtrent i lige Alder med mig, og nu i fjerne Lande at finde dette saa dyrebare Billede! Hvem kan vel undres over, at en saa uventet Hændelse virkede paa Indbildningskraften? Mine Venner *Rosing* og *Saabye* har seet mig i det glade Öieblik, og kan vidne om en Forfatning, som var mig saa uendelig kiær. —

Torsdagen den 10 Julii. En Comission fra Kiöbenhavn, at tale med den bekiendte om ikke beröimte *l'Affecteur*, en Mand som paaftaaer at være Opfinderen af en *Anti-Venerisk Universal-Medecin*, gav mig ikke lidet at bestille. — Ingen *Pariser* vilde kiende ham. Omsider fandt jeg dog dette *Phænomen* ved Hielp af vores gamle *Frederich*, omtrent en Miil fra vores *Hôtel* i et Baghuus. — Han sad i en vidtlöftig *Correspondence*, og var omringet af en Mængde Flasker, som skulde koste En *Louis d'Or* Stykket. — Manden kan være ret brav, men — at han som *Medicus*, ei kiendte den *Store Bergers Renomé*, det forringede hans Værd strax i mine

Öine. I *Geographien* var han saa uerfaret, at han confonderede *Rusland* med *Dannemark*. — “Jeg har sendt en stor Quantitet til *Norden*“ sagde han, og — endskiöndt han vidste, at vi kom fra *Kiöbenhavn*; saa meente han dog, at *Petersborg* ikke maatte ligge meget langt derfra. — Mit Ærinde var frugtesløs, al den Umage uagtet, Jeg gjorde mig med at faae *Recepten*, og *Han*, med at tilbyde mig en Snees Flasker for ligesaa mange *Louis D’Ors*. — Vi vilde nu alle Tre opvarte *Baron Blubme*, men han var ikke tilstede, og med afmaalte Trin gik vi i den gruelige Heede igiennem *Tuilleriesne* over *Pont Royal* hjem, for at begynde paa den fölgende Dags Post. — Endnu *Eet Spectacle* var mig ubekiendt, som *Franskmanden* besöger ofte. Det hedder: *l’Ambigu comique*, eller *Audinots Theater*. Af alle Smaae er dette virkelig det Smukkeste. Det er decoreret *à la Chinoise*. Man opförer her lutter smaa Stykker, og nogle blandt Skuespillerne ere meere end almindelig gode. I Aften faae jeg *le Manteau*;

la' folle Epreuve, og *Bavon Trenck* i Een Akt, med en *Divertissement*. *La folle epreuve* behagede overmaade. — Skade at det ikke er trykt; thi jeg vilde faa gjerne have bragt det hjem med: Historien er denne. En god, aldrende, og bemidlet Mand har en Kone, som han elsker höit, men — for at overtydes om hendes Troeskab, beslutter han at sætte hende paa Pröve. Dette aabenbarer han sin Fuldmægtig, et ungt Menneske forelsket i Datteren, og saavel med Magt som med det Gode, overtaler han denne til at anstille sig, som om han vilde forføre Konen. Han selv foregiver en nödvendig Reise, men i Stedet for at tage bort, skiuler han sig i et Sideværelse. — Konen som har listet sig til at höre det skiönne Forslag, skriver et Brev, lægger det i en forseglet Æske, og beder Manden, i det hun paa det ömmeste siger Farvel, at giemme denne Æske. Uden at vide Hensigten, gör han det og gaaer saa til Side. — Nu kommer *Madamen*, og gör *Valerius* en formelig Kierligheds-Erklæring. Manden hö-

rer det, springer rasende frem, og truer med Klosteret. Hun leer bestandig, og beder ham at aabne Æsken. — Omsider overtaler hans fortrolige *Ariste* ham til at opfylde hendes Begiering. Men — hvor bestyrtset blev han, da Brevets Indhold viiste at Konen var underrettet om den ubesindige List, og at hun kuns havde *coquetteret* med *Valer*, for at ydmyge den Mistænkelige! Skamfuld omfavner han hende, foreener *Valer* med *Lucile* (Datteren) og Stykker endes med den *Moral*: at en Mand ikke uden gyldig Grund bör mistænke en ærlig Kone! — *Baron Trenck*; et langt bedre Stykke, og uendelig bedre spilt, end hos *Nicolet*. — Her begyndte Handlingen i Fængslet, hvor han allerede havde giordt alle muelige Anstalter med underjordiske Gange, og med at löse sine Lænker. *Prinds Ferdinand* af *Brunsvig* kommer til Slutning ind, forkynder ham *Pardon*, förer ham bort og Dækket falder. *Soldaten Gevar*, hans troe Ven i Fængselet, har en meget interessant Rolle, og det Heele var overmaade rörende. *Trenck*
 selv

selv spille bedre end Mange paa de *Store Theatres*; men — at han var af *St. Falls* Skole, mærkede man tydelig. — Skade for enhver som har Anlæg, at han ikke vælger Natur til det dannende Mönster, og hellere griber det Overdrevne, det Unaturlige; fordi maaskee tildeels Nationens medfödre Tilböielighed, men sikkert *Caprice* for Störste Deel, engang har bestemt sig for det *Contorsiviske!* — I Selskab med *Jansen* spiste vi i *Palais Royal*, og fornöiede os meget i den brillante Promenade.

Fredagen den 11 Julii. Afskeds-Timen fra *Paris* nærmede sig; altsaa maatte den övrigge korte Tid bruges, og jeg vandrede rask omkring, til Trods for en saa usædvanlig stærk Heede, at jeg ofte var nödt til at kiöle mig i en Forstue, for ikke at gaae fra Forstanden. — *Jansen* var i Dag vores Giest, og strax efter Maaltidet kom *Rinderbagen* med det glædelige Budskab, at *Vestris* i Aften skulde dandse. Vi flöi strax afsted, for ikke ved Forsömmelse at tabe en Fornöielse, som

vi saa længe med Smerte havde ventet efter. — *Oedipe a Colonne* blev opført. Om Strykket har jeg tælt under 6 *Junii*, og vil nu kuns lægge det til, at Musikken denne Gang gefaldt mig endnu bedre, endskiönt Længsel efter *Vestris* var det Eeneste, som kunde give Kræfter til at udholde den græselige Trængsel og Heede. — Efter Tredie Akt begyndte *Dandsen*. Den var ganske nye. Tvende Dandserinder, *Collon* og *Helmsvegh*, som begge havde været i *London* i sex Maaneder, fik et lige saa varmt som fortient Bifald. *La Bourrué* og *Nivelon* gjorde sig ogsaa almue- lig Umage; men — *Vestris* var kommen — og til hans Modtagelse sparede enhver Lunge og Hænder. Efter alle *Gradationer* fra de Ringeste til de Første Solo-Dandser og Dandserinder, var Skuepladsen nogle Öieblikke tom, Orchestret tavs, og nu flöi Yndlingen frem. At beskrive *Publici Fryderaab*, og — hvad jeg föelte ved at see en Konstner, som kaldes den *Förste* i det Fag i *Paris*; som tilbedes af enhver, — er umueligt! — Ikke
som

som Kiender kan jeg bedømme *Vestris*, men den *Grace*, den Lethed og Gelsvindighed i Alle, endog de sværeste *Pas*, maatte saa meget meere falde os i Öinene og opvække Forundring, som vi ikke tilforn havde kiendt sliq en Grad af Fuldkommenhed. Det var, som svævede han stedse i Luften. — Han blev *seconderet* af *Mad. Guimard*, og disse To dandsede en *Pas de deux*, som *Noverre* havde componeret og *Vestris* foröget. Tydelig kunde man mærke, at *Guimard* er stolt af at dandse med denne Store Mand. I en *Chaconne* viiste han sig tillige som Springer. — Mange Velsignelser fik han af os for sin Honnritét, at dandse medens vi endnu opholdte os i *Paris*; thi alt Haab at see ham var forsvunden, og nu fandt vi at Beskrivelsen langt fra ikke svarede til det vi blev vaer hos Personen selv. — Saadanne *Entrées*, udförte af sliqe Mestere, kan rigelig erstatte Savnet af store Balletter, som koste utroelige Penge, og i Grunden dog ikke ere *Dands* i egentlig Forstand. Franskmænden veed at skönne derpaa,

og — meget fielden kommer en *Pantomime-Ballet* frem. *Deserteuren* er den Eeneſte jeg ſaae i de 6 Uger vi levede her. — Efter *Operen*, drak vi *Veftris* Skaal i *Palais Royal*, og hiemme fandt vi en ſkriftlig Invitation af *Baron Blohme* til Søndagen den 13. *Löverdagen* den 12 *Julii*. Poſten beſtemte os til at forlade *Paris* den 15 *Julii*. *Theater-Directionen* meldte os i en ligefaa gunſtig, ſom for os ſmigrende Skrivelse, at vi havde ſaaet et Tillæg af 600 Rdlr. for at reife til *Wien*, og denne Tidende tilligemed de fornødne *Remiſſer* gjorde den önskeligſte Virkning paa Sindet. — Alting bidroeg til, at giøre denne Dags Glæde fuldkommen. Den beröimte *Mademoiſ. Renaud* ſkulde ſynge *aux Italiens*, og hende havde jeg ikke hört endnu. Hefdig var min Længſel! — Jeg nægter ikke, meere for at erfare om nogen Sammenligning kunde have Sted imellem hende og *Jfr. Möller*, end for at höre noget Overordentligt. — Det förſte Stykke var: *Rose & Colas*. *Mutter Peberqværn* (*Madame*
Gon-

Gonthier), var det Störste, man kan see i dette Fag. Hun var saa arrig, saa sladderagtig, og spille tillige med saa megen *Finesse*, at en hver maatte agte hende i denne Rølle. Den svære *Fuga* udførtes mæsterlig; i *Quintetten* var Handling og Sandhed; og i *Vaudevillen* blev Forliiget imellem Forældre og Børn saa godt forberedet, at man kunde see, der havde været Ueenighed för. Ingen sang *Omqvædet* med, som ikke fandt Ordene passende til Forfatningen; og först i Slutningen faldt de alle ind i *Choret*. — *Peer Rödskiæg* var ikke saa overdreven i Paaklædning, men paa den anden Side ikke heller nær saa rigtig i *Caracteren*, som hos os. — *Comte d'Albert*, *Operette* i 3 Akter af *Gretry*. Et ganske fortreffeligt Stykke, hvis Indhold jeg vil fortælle, saavidt Een Forestilling kan giøre det mueligt. *Grev Albert* har havt en *Duel* med en *General*, og er flygtet fra *Paris*. Lyft til, at omfavne Kone og Børn förend hans Död, som han ufeilbarlig venter i Fölge det strenge *Duel-Edict*, fører ham, dog paa en vis Maade *incognito*,

derhen igien. Hændelsesviis freller han en Bonde med en Kurv paa Nakken, fra en *Gascognisk Officeers* Hænder, som vil dræbe ham, fordi han løb ham paa Armen. — Nogle *Spioner*, paa Spoer efter *Albert*, seer det, og skiuler sig. Dette mærker *Alberts Ven*, og raader ham alvorlig til Flugt. — Han lader sig overtale; men 17 *Spioner* angribe ham fra alle Sider. *Grevinden* faaer hendes Mands Arrest at vide af *Alberts Ven*, og er utrøstelig. — I *Anden Akt* sidder *Greven* i Fængsel. Hans *Ven* kommer med den Efterretning, at alt Haab næsten er ude, og den för omtalte Bonde tilbyder sig at bringe ham Mad i *Arresten*, allene for at faae Adgang. — Ingen begriber hans Hensigt. Den fortvivlede *Grevinde* som ikke vil overleve hendes Mand, styrter ind. *Tvende Døttre* og *Gouvernanten*, uvidende om Tildragelsen, ligeledes. — Moderens dybe Sorg, og Faderens tvungne Glæde gör dem omsider mismodig, men de maae gaae bort efter *Grevindens* Befaling. *Albert* har imidlertid fundet et beqvemt Öieblik,

blik til at give Hovmesterinden en Ring, for at sørge for Konens og Börnenes Roelighed, og nu kommer den ædelmodige Bonde ind. Han tvinger Greven til at skifte Klæder, at tage Madkurven, og ledsager ham til Fængslets Udgang. — Det lykkes, og nu maae Grevinden binde hans Hænder paa Ryggen, for at give ham Anledning, at raabe om Hielp. — Vagten kommer tilløbende, finder at *Albert* er borte, og fører Bonden med Grevinden til *Gouverneuren*. — I *Tredie Akt* forestilles Grevens Gods. Forpagteren er i yderste Bedrøvelse over hans Herres Skiæbne. — Datteren skulde havt Bröllup, men han vil ikke give Tanken paa Glæde Sted. Midt i denne förgelige Forfatning, melder et ridende Bud Grevens og den heele Families Ankomst. Al Sorg forsvinder. Forpagterens eene Datter faaer Fogdens|Sön, og den Anden, som vil blive ugift, ifald hun ikke kan leve med Herrens Frelsermand, hvad enten han er ung eller gammel, ægter denne redelige Bonde, som kommer tilløbende i de Klæder *Albert* toeg
af

af sig i Fængselet. — Dommeren havde nemlig ladet ham fare, fordi man af de bundne Hænder sluttede sig til at han var overfaldet, og Grevinden fik som Dame, strax sin Frihed, — Saaledes endes Strykket med almindelig Glæde og en höitidelig Felt, den frelste Greve til Ære. — Musiken er saa passende til dette herlige *Sujet*, som mueligt. I de *to første Akter*: förgelig, som Handlingen, og i den *Tredie* stiger Munterheden med *Situationerne*. — At denne *Operette* vil behage paa den Danske Skueplads, siger jeg med Overbeviisning; især naar den, som jeg ligeledes tör love, i det Heele spilles rigtigere, end *aux Italiens*. Ikke som en behreidende Anmærkning imod mine *Parisiske Favorit-Skuespillere* anförer jeg dette; men — enhver vil vel fande med mig, at forskiellige Nationer have forskiellig Smag, og da det *Franske Clima* ventelig bidrager meget til den Svulst, som i en Deel af *Norden* forvandles til Natur, uden at blive *Pblegma*, saa kalder jeg Vores Spillemaade den Rigtigste. — *Mad. Cretu*
var

var *Grevinden*. En herlig Rolle! men denne Gang hævede hendes hviide Atlaskes Dragt, besat med breede Guldfryndser, den ikke lider. — *Gouvernanten*; (*Adeline Colombe*) Meget lidt har hun at bestille, men denne tænkende *Actrice* studerer saa fuldkommen sin Rolles *Character*, at hvert Ord blev vægtig. *Den ældste Datter*. (*Renaud*) Nu hørte jeg da en Sangerinde, som i *Paris* blot behøver at nævnes, for at opvække Beundring. Denne Rolle er ikke stor, men jeg paaftaaer, at en Musik-Kyndig kan være berettiget til, af en Eeneste Arie at slutte sig til alle muelige, som synges af *Samme* Person. *Renauds* Stemme er i den høie *Octav* saa reen som en Klokke, og der kalder jeg hende en Nattergal; men i den egentlige *Sopran Octav* har hun et svagt Bryft. Smagen er upaatvivlelig god, og Færdigheden overordentlig. Hun er meget ung, og som *Actrice* kan jeg ikke sige andet, end at hun seer inderlig god ud. — *Bondens* fortræffelige *Character* blev ypperlig udført af *Trial*. *Genard* som *Forpagteren*; hans

tven-

rvende Döttre *St. Aubin* og *Carline*; *Rozier*, som *Fogden*; *Philippe* som *Greven*; *Soeny* som hans *Ven*, interesserte mig Alle. Iæt glemmer jeg aldrig den röende Maade, paa hvilken *Carline* bad *Albert* at give hende hans Befrier til Ægte. — Autor, Skuespillerinden, og den heele Situation blev eenstemmig applauderet! —

I *L'Hôtel d'Espagne* fandt jeg *Rosing*, og Breve fra Geheimeraad *Numsen* og *Schwarz*. Saa meget som det Förste glædede mig, bedrövede det Sidste. Min *Ven* meldte, at *Minna Brandes* i *Hamborg*, den ömmeste, beste Pige, som jeg i *Mai* Maaned fandt sengeliggende, men dog ikke uden Haab, var död. — En Efterretning som denne, krydrede ikke Maaltider. — Jeg havde kiendt hende, agtet hendes *Talent* som Sangerinde og fortreffelig *Claveer-Spiller*; og — Hiertot maatte enhver agte, som saae Præget deraf i hendes Öine. —

Söndagen den 13 Julii. Vi kiörte omkring for at tage Afsked med Justiceraad *Hvasf*

og Fleere, hentede *Laurent* Kl. 2, og fulgtes ad til *Baron Blohme*. En *Russisk Cbargé d'Affaires*, *Secrerair Köneman*, Magister v. *Haven* o. f. v., spiste her tillige med os. *Ministren* beværtede os med særdeles Agt, og gav ved denne Indbydelse endnu i de *Sidste* Dage sin Opmærksomhed tilkiende. Efter Taffelet kiörte vi hjem; jeg skrev nödvendige Breve, og gik saa hen til *Wille*, for der i hans Söns og bekiendte Konstneres Selskab at tage Afskæed med et Huus, som for min egen Person var mig uendelig kiært, og stiftede et evigt Minde i min Hukommelse. — Ualmindelig lystige vare vi alle indtil Skilsmiffen, da jeg tavs, og med en Taare i Öinene, modtog det sidste venkabelige Favnerag af en Mand, som jeg stedse skal ære med Ærbødighed. —

Mandagen den 14 Julii. Jeg maatte med denne Post melde *Directionen*, min Kone og mange Venner vores Afreise, for at forebygge videre *Correspondence* til *Paris*, og paa den övrige Deel af Formiddagen, kom den

ecne

eene Ven, og den Anden gik. — Enhver Besøgelse gjorde mig uroelig; thi jeg elskede *Paris*, og — hvem forlader vel det Sted med Ligegyldighed, som man har nogen Tilbøielighed for? Efter at *Bagagen* var i sin Orden, gik vi til *Könemanns* og spiste der i *v. Havens* Selskab. *Fruen* lærde vi først i Dag at kiende, og fandt i hende en agtværdig Koene, som elskede og dyrkede de skionne Videnskaber. Hun er fra *Strasburg*. Tidlig maatte jeg bort for at besørge Kufferterne paa Posthuuset, og da intet meere manglede end at sætte os paa Vognen, forföiede vi os hen til *Rinderbagen & Winther*. — Til Kl. 2 om Natten blev vi sammen. Viinen sparede ingen af os; og — forunderligt maatte det see ud med Mennesker, naar Druesaften ikke meere kunde opmuntre! Altsaa fang vi og glemte Affkeeds-Timen, indtil disse ufor-glemmelige, giæstfrie og redelige Venner geleidede os hjem, og — ikke uden Fölelse gav os det sidste Farvel med paa Reisen. —

Tirsdagen den 15 Julii. Sövnens smager saa godt efter *petit Bourgogne*; men der hialp ingen Modsigelse. Kl. 4 maatte vi op, og netop kom vi tilpas *au bureau*. Et Öieblik seencere, saa var *Diligencen*, som kiører *præcise* Kl. 6, taget afsted. — Jeg var fortreidelig, og sukkende sagde jeg underveis fra *Hôtel d'Anjou* til Posthuset: Farvel i Franske Skuespil, farvel *Palais Royal, Louvre, Tuileries, Luxembourg, Jardin du Roi, Boulevard, Pont neuf!* Farvel i redelige *Landsmænd* og gieltfrie *Franskmænd!* — Jeg seer Jer aldrig meere! men ikke skal eders Minde forgaae, saalænge jeg aander! —

Diligencens aatte Pladse vare alle besatte. Indtil *Passagerene* kiende hverandre, hersker stedse en ubehagelig Taushed, og jeg nægter ikke at denne var mig kjær, for ikke strax ved ligegyldige Samtaler og Spøg at forjage Tanken paa det *stoere Paris*. — Vi kiørte igiennem *Bondy, Ville Parisis, Claye,* og spiiiste til Middag i *Meaux*. Her begyndte tvende Reise-Compagnons at opmuntre det

G heele

heele Selskab. — Den *Eene* var en meget ung *Vagabond*, af god Familie i *Paris*, men saa vild, at Faderen recommendeerte ham til *Cheffen* for *Cavalleriet* i *Metz*, paa det han som gemeen Dragon kunde faae sin Lyft styret. Den *Anden* sov bestandig naar vi kiörte, men brugte sig tappert ved et dækket Bord. — *Cafféen*, som strax uden for *Paris* udarter, smagte elendig, og Kl. 2 kiörte vi videre igiennem *St. Jean*, *Ferté sous Jouar*, og kom til *Chateau Thiery*, det første Natte-Quarteer. Egnen lige fra *Paris* af hertil, var fortreffelig. Stedse de herligste Viinbierge og Frugtskove. En umaadelig Heede havde ellers plaget os denne heele Dag, og Höfligheden, som kræver, at man endog til gamle forliebte Kellinger, hvoraf vi havde tvende med os, overlader gode Pladse, voldte, at vi selv sadde meget ubeqvemt.

Onsdagen den 16 Julii. En Fransk *Post-Conducteur* er tidlig paa Færde, og Kl. 3. maatte vi alt afsted igien. 2 *Lieux* herfra ligger *Parois* og et gyseligt Bierg, som de
Rei-

Reisfende i Almindelighed gaae op af. —
 Hvor afmattende denne Spadsfere-Tour end var,
 faa fortröd jeg det dog ikke, da vi bestandig havde
 en himmelik Udsigt. En stor Deel af Landet
 kunde man oversee paa Toppen af Bierger.
 Kl. 10 kom vi til *Epernay*. Her spiiſte vi her-
 ligt for 50 *Sous*. Aatte Retter Mad, og godt
 Seisfab! Iblandt Gieſterne udmærkede jeg en
 Hofmester med sin *Elève*, og en smuk Pige
 som toeg til Paris med en gammel Kielling og
 et ungt Mandfolk, — Gud veed i hvad Hen-
 ſigt! — Her er *Champagne-Viinens* egent-
 lige *Residence*, og vi drak faa tæt nogle Fla-
 ſker *Mouſſeux*, at Poſtillionens Signal med
 Pidſken kom meget for tidlig. — Igiennem
Dormant og flere ſmaa Byer kom vi til *Cha-*
lons. Byen er temmelig ſtoer, men ikke Fol-
 keriiig. *Diligencen* ſkulde viſiteres, og vi
 ſlap meger naadigt. — Imidlertid maatte vi
 ligge over, og vandrede omkring for at ta-
 ge Stadens Mærkværdigheder i Öiefyn. —
 En herlig Bygning i nyeste Smag, *Hôtel de*
Ville kaldet, var det Beſte. — *Theatret* er

en uffel liden Ting, i Mangel af Skuespillere, opfyldt med Rotter og Muus. I *Vestibulen* fkiöd vi til Skiven med Flirtsbue, spille *Billard* paa et Engelsk Caffeehuus, og gik til vores *Hôtel*, *Palais Royal* kaldet, hvor Maaltidet var godt, men Champagne-Viinen elendig. Det kostede os med Natteleie *tre Livres pro persona*. Nu var *Diligence-Selskabet* allerede meget eenig; især holdt vi os til en smuk ung Person fra *Maynz*, som hedder *Weingartener*, og den sövnige *Serot*. —

Torsdagen den 17 Julii. Kl. 5 paa *Marchen*. Mange öde Bierge gjorde Veien kiedsommelig, og de Steder vi kiörte igiennem, betydede ikke det allermindste. I *Clairmont* spiiiste og drak vi for 55 *Sous*. — Herfra blev Udsigten alt skiönnere og skiönnere. Paa begge Sider af *Chausséen* ligge Skove af Kirsebær- og andre Frugttrær. — Steile Bierge har man heele Veien igiennem, saa at Hiulene hvert Öieblik maae länkes. — *Verdun* var Stand-Quarteeret. Byen er stoer og meget fast. Den halve Deel ligger i en Dal,
og

og den anden Halve paa et Bierg. Vi gik til Bords i et fortreffeligt Værtshuus i Selskab med Damer og Standspersoner, og Conversationen var fölgelig saa tvungen, at vi Reisende i lange Beenklæder og korte Tröier, langt hellere spadferede i Maanskin, end længe at mönstres af de Pæne. — Igiennem *Verdun* løber *Marne* Floden, og over denne er bygget prægtige Steen Broer.

Fredagen den 18 Julii. En Skildvagt som havde bevogtet Diligencen om Natten, overleverede os samme i god Behold, og Kl. 5 forlod vi Staden. 5 *Lieux* derfra fik vi nye Heste i *Manbeule*, og Kl. 10 kom vi til *Mars la Tour*, hvor vi som sædvanlig i de Katholske provindsler, spiiiste *du maigre*, siden den strenge Religion ikke tillader hellige Folk at spiiise Kiöd paa Fastedage. — Med Kaffee kostede denne magre Mad 50 *Sous*. Over steile Veie og igiennem herlige Egne kom vi til *Metz* Kl. 4 $\frac{1}{2}$. Denne store Bye, som tillige er en anseelig Fæstning, viiser sig langt fra i en dyb Dal meget Skiön. — I Porten anteg-

nede man vores Navne, og paa *Bureau des Diligences* loed vi os strax indskrive til *Manheim*. Her først betalte vi vores *Bagages* Overvægt, og da denne kostede os 37 *Livres* fra *Paris* til *Metz*, saa lærde vi, at det i al Henseende er langt bedre paa lange Reiser ikke at bebyrde sig med Overflödigheder. Fra *Metz* til *Manheim* kostede Fragt og Bagage 57 *Livres* 4 *Sous*; NB. vi havde 194 Punds Vægt med. — Vores *Logis* kaldte man *Hôtel des Dames de France*; men det var et usselt *Hospitals*-Værelse med 6 elendige Senge, og neppe kunde vi faae den ellers höflige Tienstepige til, at pyndte disse saa meget at Reisende fra *Paris* ikke skulde væmmes over at see dem, end sigte at ligge i dem. — Vi besøgte *Comedien*, en stoer Bygning paa Parade-Pladsen. *Haufets* indvortes Indretning er smuk i Henseende til Salens Decoration og Höide af 3 stoere *Etager* foruden *Amphitheatet*; men det er meget vanskeligt at höre og forstaae Noget. *Elleve complete Regimentet* garnisonere i *Metz*; altsaa vare de fleeste Tilskuere

Militaire. L'Ecoffaisse, eller Skotländerinden, og *la nuit aux aventures* ou *Les deux morts revivants*, blev opført. Det Første yderlig slet, og det Andet ret godt. Da dette kuns er et Bi-Theater, som vi tog med i Forbigaaende, vil jeg ikke indlade mig i *Detail*, især da jeg ikke veed, hvad disse Kunstnere hedder. — *La nuit aux aventures* gefaldt mig meger. Dette Stykke er fuldt af *Intriguer*, og moerer fra Begyndelsen til Enden. Paa Veien til Comedien faae vi en prægtig *Cathedral-Kirke*, og en *Eveché* som der bygges paa i Fiire Aar, og skal koste *Fiire Millioner Livres*. — Kl. 9 var Skuespillet ude, og sukkende tænkte vi paa Aftensmaden i den usle *Auberge*. — Den var atter mager; bestandig Fisk og Æg; — dog tillige herlige Ærteskokker, som især jeg baade Middag og Aften gotter mig med. — Vores gale Reisekamerad, som skulde være *Cavalierist* i *Metz*, havde ved et konstigt Spring som han vilde viise os, lammet sig, og hinkende bad han om Tilladelse at ligge i vores

Caserne. Nu vare da alle Senge optagne, og den Eene maatte lee af den Anden.

Löverdagen den 19 Julii. Længe nok ventede vi, for til vores Hierteforg at see de Magelige Franske *Diligencer* forvandlede til *Land-Kutschen*, som fuldkommen lignede de *Hanoveranske*. — Klokken var 10, og uden for Byen fik vi nye Reisende. Iblandt disse udmærkede sig en gammel Peberfvend, *Monsieur Frantz*, med Vindmakkerie, slet Sang, og *Coquetterie* med en Jomfrue fra *Metz*, som forloed dette Sted grædende, men i Vognen itrax fik et besynderlig muntert Luune. *Weingartener*, det Modfatte af Praleren, og vi *Tre*, moerede og ærgrede os efter Omstændighederne over de tvende Ellkende af den *antique Classe*. — Vi passeerte *Bordes*, *St. Agniant*, *Ponte Chausse*, og spiste i *Courcelles Chausse*, et lidet Sted hvor dog tælles 1500 Siele. Mad-Prisen faldt til 39 *Sous*. — Igiennem *Bionville* (det sidste aldeeles Franske Sted) kom vi til *Longueville*, efterat jeg deels af Frygt for de mange steile Bierge, og deels

deels for at undgaae den græffelige Heede i Vognen, var gaaet det meefte af Veien. — Her hørte vi igien det *Første Tydske*, og drak et godt Glas Viin paa diffe nye Landsmands Velgaaende. — I *St. Avaux*, en gantke anfeelig Bye, var vi henimod Kl. 10 om Aftenen, og *Conducteuren* tillod os ikke at hviile længer end til Kl. Eet; altsaa fpiffte, drak og fang vi lyftig i Stedet for at fove. —

Søndagen den 20 Julii. Veien er meget fandet, og langfomt gik det den heele Nat. — Kl. 5 kiörte vi igiennem *Forbach*, det förfte Sted i det *Tydske Lotbringen*, dog endnu under Frank Herredömme. Nu begyndte Naturen at ödfle med fkiönne Beliggenheder, med Bierge, Dale, Skove, Bække o. f. v., og igiennem en stor Skov med mange flemme Huulveie, fom tildeels vare Klippefafte, kom vi Kl. 8 til *Zaarbrück*, Fyrften af *Zaarbrücks Residence* og en temmelig brillant Bye. Gaderne vare breede, og Huufene ziirlig byggede. I en Tiid af to Timer faae vi Fyrften at tage forbi vores Værtshuus i

Chaise, Cabriolet og Ridende, hver Gang med tvende Husarer efter sig. Man fortalte, at han har ægtet sin *Maitresse*, en Bondepige af Födsel, og derfor skal han være udelukket af al Omgang med Familien. — Et godt Maaltid og god Viin betaelte vi med 45 Kreuzer eller Skillinger, og kiörte viidere Kl. 12. Strax uden for *Zaarbrück* ligger paa et höit Bierg et deiligt Slot, som tilhörer Fyrstinden, og hvor hendes Gemal besöger hende hver Aften. Neden for Slottet er en lille Dyrehave med hviide Dyr, og alt dette er indgiærdet. Paa Venstre seer man paa et andet Bierg nogle Huuse, hvor *Manufacturister* opholde sig. — Hvert Öieblik er man paa en anden Herres Grund! Saaledes kom vi efter en Times Kiörsel paa Grev *von der Leybs Territorio*. I hans *Distrikt* ere rige Steenkul-Gruber, som udgiör Prindsen af *Zaarbrücks* betydeligste *Revenue*. Kl. 3 vare vi i *Robrbach*. Beliggenheden er stedse *Roman-tisk*. Skov paa begge Sider, og *colorerte* Landskaber, som fortryllede Öiet; især nu, da

da Soelen, efter en stærk Regn, forgyldte Agrene. — Kl. 8 naaede vi *Zweybrück* — atter en *Anden Principals Grund*. Denne Fyrstes Hoved-Passion er Jagd, og til den Ende lægger han sig stærk efter Vild-Sviin, Ulve og andre Dyr. Hans Skove ere meget tykke. Byen har smukke Forstæder, og jeg saae velklædte Folk i Hobetal. Vi spiste for 10 *Batzen**) *pro persona*, og blev af med Hr. *Frantz* fra *Metz*, hvis Selskab i Tidens Længde lettelig kunde have forvandler de fædelige Danske Reifende til Pralere og Drinkere. — I hans Sted fik vi tvende meget fædelige Pige-börn og en Vildtydsk Skrifstöber fra *Frankfurtb*, som vi kiække holdt fra at blive Stöber efter Pigerne. Kl. 11 bad vi Farvel, og en steil Klippe strax uden for Byen, havde nær skildt mig ved Lever og Lunge.

Mandagen den 21 Julii. Denne heele Nat igiennem kiörte vi i en ryk Skov, og ned af en Klippe hvis Rygte alt længe i Forveien skræmmer. Hvor ivrig önskede jeg at slippe vel
fra

*) En *Batzen* er Fiire Skilling Danske.

fra Faren! *Conducteuven* beder i Almindelighed *Passagerene* at gaae; og hvem var hurtigere til at opfylde denne Begiering end jeg? *Saabye* var faldet i Sövn — men aldrig kunde han vækkes paa en meere föelsom Maade, end naar *Baghiulene* af den svære Postvogn faldt need paa Steene fra et Par Alens Höide. — En Mand med ladt Gevær følger med for at passe paa Röverne, og jeg maae tilstaae at *Gavtyve* aldrig kunde finde et bedre Sted til Overfald end dette. — Posten treffer altid ind om Natten paa denne farlige Klippe; en tyk Skov fordobler Mörket, og at vælte Vognen er snart bestilt. — Vi slap Himlen skee Tak med alt det ubeskadiget, og kiække kiörre vi videre frem igiennem *Landstubl*, *Hauptstubl*, og kom til *Kaiserslauter* paa *Greven af Leiningens* Gods Kl. 9. Denne Bye er styg og liden, og Huusene true hvert Öieblik med at falde. Kl. 11 fortsatte vi Veien til *Frankenstein*, hvor vi skulde spiiise til Middag. Stedet har Navn af et gammelt ruineret Slot, som ligger paa en höi Klippe.

Værts-

Værtshuset er i Dalen, omringet af uhyre Bierge. Aldeles *pblegmatisk* maatte man være, ifald er Syn som dette, ikke kunde opvække Beundring! — Indhyldet i Naturens Majeftæt stoed jeg her! Ikke kunde jeg skue Toppen af Biergene uden at svimle, og til et Sandkorn blev enhver Skabning omkring mig. — Vi spiiſte ikke meget brillant, dog ſaa vel, at vi ſamlede nye Kræfter til Opgang paa Bierget. — Her begyndte en behagelig *Amourette* imellem en af Poſtvognens unge Paſſageers og den virkelig dydige Jomfrue *Brüchinn* fra *Homburg* i *Zweybrück*. For en agtfom Tilſkuer er det altid et kiært Skueſpil, at ſee rvende unge Hierrer følge Vei igiennem vaade Öine, og det ſaae jeg i diſſe tavſe men heede Elſkende, ikke uden Fölelſe. — Skriſtſtöberer knurrede, og Elſkeren bevogtede ſin *Donna* ſom en *Argus*. — Hun blev ſiddende i Vognen med hendes Veninde Jomfrue *Mayer*, og den brændende *Paſſageer* ſtod meere paa Vogntrinnet end paa Stue-Gulvet. — Med den ſtörſte Omhyggelighed

gelighed ledsagede han hende op af et Bierg, som var saa høit at vi af og til maatte hvile, og et hvert Skridt fordobbede Flammen. — Jeg, aldeles *neutral*, kunde imidlertid ikke lade de skionne Situationer gaae ubemærket forbi. Mange *Ruiner* af ældgamle Slotte fra *Religions-Krigens* Tid af stoede paa Spidsen af Klipperne. Et af dem især som hedder *Limburg*, er meget mærkværdigt. Nedfarten var ikke nær saa besværlig som Opgangen, men des farligere. Ofte vare vi nær ved at styrte i Afgrunden, og i flige Öieblikke taler jeg ikke et Ord, seer Intet omkring mig, men venter roelig paa Udfaldet. — Frelsens Time kom snart, og en Flaske Viin i *Dirckheim* styrkede ret brav. Dette Sted tilhører Greven af *Leiningen*, og er ret smukt. — En vel indrettet Have tales meget om, men vi fik ikke Tid til at spadserere i den. — Uden for *Dirckheim* ligger et stoert Saltværk, som Greven har tabt i en *Proces* med *Kurfyrsten af Pfaltz*. Vores Svoger kiörte bandfat gesvindt igiennem *Flusganum* og *Rugum* til
 Oggers-

Oggersheim, hvor vi kom Kl. 10 og skulde blive om Natten. Her var Stedet som skildte de Elskende fra hverandre. Jomfrue *Brüchinn* vilde til *Worms* og den unge Ven til *Manbeim*. — Vi spiste først, og at *Tvende* Menneskers Sorrig kan virke paa *Sex* Andre, hvoriblandt endog Skriftstøberen, det mærkede vi alt for tydelig ved dette kiære Aftensmaaltid. — Hvorledes der siden er gaact med de Forliebte, veed jeg ikke. — Vi forloed dem med Taarene i Oinene, og gik til Sengs.

Tirsdagen den 22 Julii. *Diligencen* som skulde til *Worms*, havde hentet de tvende Jomfruer Kl. 2 om Natten, og vi Tre fandt den unge Ven med Haanden under Kinden næsten sandsfslös. — Imidlertid pakkede man vores *Bagage* paa en *liden Diligence* som hver Morgen kiører til *Manbeim*, og Kl. 10 stoed vi af hos Hr. *Fröblich im goldenen Pfluge*. Her er det Skik og Brug at spise Kl. 12; altsaa maatte vi skynde os med *Toiletten*, Deels for ikke at give Anledning til Anmærkninger over en ukiendt Levemaade; men
for:

fornemmelig, for snart igien at kunde sige *Velkommen* til den ægte Tydske Rhinsviin, som er lidt meere værd end *petit Bourgogne* i Frankmandens flygtige *Climat*. — Den venlige Verrinde og hendes eyegode Mand, beværedede os efter Önske, med faa, men gode *suffisante* Retter — netop i alle Henseender det Modfatte af de *Franske Taffelers!* — Efter Maaltidet vilde vi besøge de Herrer Skuespilere *Issland, Bech* og *Beil*; men fandt ingen af dem hjemme. Vi gik nu igiennem Slottet, som er ganske smukt; dog er det uendelig tungt, at finde Smag i Bygninger og Decorationer, naar man nyelig har forladt *Paris*, alle Vellysters og den fine Smags *Sande Bolig*. — *Comoedie-Huset* seer ud som et stort *Palais*. Kl. 6 begynder Skuespillet, og lidt i Forveien gik vi ind i det *forreste Parterre*, hvor en Plads koster 45 *Kreuzer*. — *Salonen* forekom mig ikke at være meget større end vores Hof-Theater, men den bestaaer af fire høie Etager. I Fonden er *Kurfyrstens Loge*. — *Parterret* er afdeelt i Længden; den

den höire Side til *Militair* — og den Venstre til *Civil-Etaten*. De forreste Bænke udgiøre *Parterre Nöble*. Ingen Lysekroner seer man, men tvertimod, hist og her nogle enkelte Lys pippe frem af somme Loger. *Orkestret* har kuns 26 *Musici*, tildeels ret gode. Især udmærkede vi en *Contrabasist*, som ved et Magtstög fortræffelig kunde bringe de Slæbende eller iilende paa rette Vei igien. — *Der Kolerische* i 5 Akter efter *Cumberlands The Coleric Man*, blev opført. Strykket var interessant, og — endskiönt ufuldstændig, vil jeg dog anföre det Vigtigste af dets Indhold. — *Andreas Nachtsbatt*, en gammel Handelsmand, har tvende Söner, *Hans* og *Carl*. Den Förste opdrager han efter sit eget Hoved, uden at bibringe ham fornuftige Begreber; — altsaa opvoxer han i Vildskab som Bonde paa Lander. — *Nachtsbatts* Halvbroder *Manlov* tager den anden til sig, og giör ham til Arving, paa det Vilkaar at han skal bære hans Navn. Denne faaer den fineste Opdragelse, lærer at tegne &c., men foragtes af Faderen,

fordi han har forandret sit Navn og lagt sig efter Videnskaber. — *Stapelton* en riig Kiöbmand, har en Myndling, *Misf Latitia*, en elskværdig Pige, som dyrker Maleriet med megen Iver, og Dyden paa det strengeste. Med hende önsker *Manlov* gierne at foreene *Carl*; men denne har fattet underlige Tanker om Ægtestanden, og beslutter, först at besøge hende forklædt som Maler. Fælleds Konst virker Fortroelighed. *Carl* taler om sit smukke *Cabinet*, og *Latitia*, begiærlig efter at see det, faaer *Stapeltons* Tilladelse at gaae derhen i Selskab med dennes Kone. *Dippel*, Skriverkarl hos *Manlov*, har en stor Speculation, at koble Junker *Hans Naechtschatt* sammen med hans Söster *Lucie*, i Tieneste hos *Latitia*, foregivende, at det er *Latitia* selv, og equiperer ham til den Ende med *Carls* Klæder. Ved Indgangen til *Cabinetet* möder *Misf* denne Bondetölper, i Stedet for den forklædte Maler. Hun rödmer over hans idelige Grovheder, og hastig forlader hun Huuset. *Carl*, uvidende om alt dette, besø-

besøger hende igien i samme Dragt som før, og vil nu udvirke *Letitia* Tilladelse til et Besøg for den virkelige *Carl*; men — forundret hører han hende tale med Væmmelse og Afsky om den unge *Manlov*, og bedrøvet gaær han bort. — Da han kommer hjem, finder han lykkeligviis *Hans* med *Dippel*, og tvinger denne til, at oplyse Sagen. — Glad løber han nu afsted! *Letitia*, som imidlertid har faaet den samme Oplysning af *Lucie*, sidder ved sit Arbeide i *Cabinettet*, og snart mødes de to Elskendes Tilbøieligheder. Den gamle *Nachtsbatt* bliver stedse ubevægelig, vil ikke erkiende *Carl* for sin Søn, men løber bort med *Hans*, efter at have skiendt dygtig paa ham, for denne til hans Bestemmelse upassende Udstaffering. *Stapelton* og *Manlov* derimod, inderlig glade over det unge Pares Harmonie, foreener dem uden viidere Opsættelse.

Af *Een* Forestilling paa et hidtil ubekiendt Theater bør man ikke lade sig forlede til at fælde en almindelig Dom over det Heele.

Imidlertid forekom denne mig som et godt anlagt, men ofte skiævt regnet Malerie. Meget liden Ild, og ikke just den roesværdigste Færdighed i at kunde Rollerne. *Soufleuren* var her en alt for lydelig Person! — Fornuft, Overlæg og Dømmekraft, saa nødvendig for en hver Skuespiller, især i Henseende til Naturens Efterlignelse, og det rigtigste Valg i denne, fandt jeg hos somme i en høi Grad — Saaledes fortiente *Iffland* som den gamle *Nachtsbatt* for Declamation og Spill, Navn af tænkende Mand. Til flige Bulder Roller udfordres ellers et stærk Bryst, og det har han ikke. *Bech* var *Carl*; ikke som Jeg gierne ønskede at see den ömme Elsker! han var forlegen, undseelig, stiv; dog hans Diction i det Heele meget god, og den Scene med *Lættia*, hvor hun frabeder sig *Carl Manlovs* Besög, var meere end god. — *Beil* (*Hans Nachtsbatt*) Af denne Banderölper - Rolle kunde man tydelig mærke, at han maae være brav i det Komiske. En Ubehagelighed med en *Original* af ham, som i denne Tid var

mis-

mislykket, kunde ellers en hver læse i hans Öine, og derfor savnede man rimeligviis al Skuespiller-Aand. Iblandt de övrige Spillende vil jeg kun anföre Jomfrue *Wittböft* som *Lætitia*. Hun er ikke smuk, men forstaaer upaatvivlelig hvad hun siger, og spiller hun altid med saa megen Fölelse og Interesse som i denne Rolle; saa kalder jeg hende den Förste ömme Elskerinde paa Tydsklands mig bekiendte Skuepladse.

Mange Forandringer som i de Fleeste Engelske Srykker, forekomme og i dette; og til *Machinistens* Berömmelse maae jeg tilstaae, at alting gaaer med den störste Gesvindighed. — Srygt er det ellers, hvert Öieblik at höre en Klokke som Signal. Först betyder den *Schlagt an!* og fiden *Feuer!* *Decorationer* ne vare fortræffelige. En underlig Ting bemærkede jeg paa dette Theater. Borde og Stoele ere malede med Oliefarve, og tie ne faaledes til alle Værelser, uden at borttages. — Öiet vinder ved denne Monotonie, da man ikke altid seer Tienere at komme ind, til

deels i forunderlige Skikkelser, for at flytte *Meublerne*. — I et muntert Selskab spiste vi hos *Frölich*, og træt af Reisen, gik jeg tidlig til Sengs.

Onsdagen den 23 Julii. Snarere end vi ventede, gjorde Hr. *Bech* sin *Contra-Visite*, og Samtalen blev strax saa fortroelig, at vi maatte følge hiem med ham. Hans Kone er ikke smuk, men inderlig god, og som Sangerinde har hun mange Fortienester. — Under det Navn af *Demoiselle Schæffer* er hun bekiendr. Her spiste vi nu i en venkabelig Kreds med *Iffland*, *Mad. Meyer*, *Costumiere* ved Theatret, og *Bechs* Svigermoder. — Dette Huus spaaede os mange glade Timer i de aatte Dage af vores Ophold, og ikke lidet kunde vi takke Hr. *Rabbecks* Breve for en saa særdeles god Modtagelse. — *Iffland* er ung, munter og lunefuld. Hans Forfatter-Navn gör ham alt agtet af enhver, og dobbelt elsker man ham i Omgang. *Bech* har endnu ikke glemt den første Kone, og jeg syntes bestandig at mærke en vis Tungfindighed,

hed, som han ikke kan undertrykke. Hende var der, som *Rabbeck* taler om i de *Profaiske Forsøg*; hende som spille *Pauline* i *Den Fortroelige*. — Efter Maaltidet gik *Issland* med os til *Grev Bretzenheims Hôtel*. Denne Greve er 17 Aar gammel, og en naturlig Søn af Kurfyrsten af *Pfaltz*. Moderen var Dandserinde. Han har 200000 Gylden aarlige Indkomster, er *Maltbese-Ridder*, og har faaet *Pavens* særdeles Tilladelse, at gifte sig. Dette *Hôtel* er lidet, men fortreffelig meubleret. Et nydeligt Gallerie med Malerier og Kobberstykker; et *Mechanisk* Værelse, hvor især en illumineret Prospect af *Paris* glædede mig usigelig, fordi den fuldkommen nærmede sig til Naturen, og igien erindrede mig paa det glade Ophold der, udmærkede jeg især. Henimod Aften hentede *Bech* os, for at see den stoere Sahl med *Antique Figurer*. Intet staaer her i Orden, men Sahlen er fuld af Skönheder. Iblandt disse: *Laocoon* i en Gruppe med 2 smaae Figurer, den stoere *Earnesiske Hercules* og *Flora*, *Julius Casar*

og *Octavius* i samme Colossaliske Størrelse; *Apollo*, den *Mediceiske Venus*, *Gladiator moriens* (et stoert Mesterstykke) den anden *Gladiator*, *Exploator*, og mangfoldige *Buster* af Keisere, Viise og Lærde, alle formede over *Originalerne*. — Et heftigt Tordenveir jog os hastig hiem, og det blev ved, den heele Nat igiennem.

Torsdagen den 24 Julii. Veiret tilloed os ikke at gaae ud, og ret tilpas, da jeg havde mange Breve at skrive. Vi bragte vores Post selv afsted, og gik saa paa *Comedien*, hvor de opførte *Montesquieu*, eller *Die unbekanntte Wohlthat* i 3 Akter, efter *Le bienfait anonyme*, og *Die Tobacksdose* i een Akt. Begge Stykker ere virkelige rørende Tildragelser, og bleve i det Heele herlig spilte. Indholder af det *Første* er omtrent dette. *Robert* en gammel ærlig Handelsmand, bliver fangen af Søerøvere og fadt i Slaverie i *Tenua*. Hiemme efterlader han sig en stræbsom Kone og en Søn, som daglig arbeider for at skraabe Penge sammen til Faderens Befrielse. *Belmont* en anden

Handelsmand, er ved *Roberts* Ulykke sin Undergang nær, og har en Datter (*Sophie*) som den unge *Robert* elsker, men ingen af dem kan vente at opnaae deres Önske, saalænge Faderen er Slave. En Dag, da den *Unge* venter paa Folk ved sin Færgebaad, kommer en Ubekjendt og vil lade sig sætte over. — Hændelsevis erfarer denne *Roberts* heele Historie, giver Sönnen hastig 50 *Louis d'Ors*, og iiler bort for at iværksætte den Gamles Löskiöbelse. — Imidlertid bliver *Hamburg*, en Banquier i hvis Tieneste den unge *Robert* er, bestiaalen af sin Sön, forelsket i *Belmonts Sophie*. Den unge *Hamburg* fortryder Gierningen, og betroer den til *Montesquieu*, som paatager sig at tilbagegive Faderen de endnu urörte 400 *Louis d'Ors*. — Men — den gamle *Roberts* hastige Ankomst og Penge-Tyveriet vælter al Mistanke paa den *Unge*. — Man troer, at han har tsøget Pengene for at kiöbe Faderen lös, og *Belmont*, ellers villig til at give ham sin Datter, sætter nu den Betingelse, at först den ubekjendte

Velgiörer maae opdages. Troelig arbeider den ömme Elsker paa denne Opdagelse! Den befriede Fader frygter selv, *Montesquieu* vil skiule sig som Velgiörer, men — omsider kiender Sönnen i ham den, som gav de 50 *Louis d'Ors*, og Alle offre ham nu den varmeste Tak. Ædelmodig giver han sig tilkiende, foreener de unge Elskende, og lover at besörge Medgiften. — Den gamle *Robert*, (*Beil*) för ung og rask til denne Rolle; ikke heller havde han den ömme, den rörende Stemme, som man venter af en gammel Mand, længe fængslet, og uventet befrier. *Hans Sön*. (*Bech*) Han spilte den gode Sön, den ömme Elsker, med saa megen Fölelse, at Öinene maatte löbe over paa enhver som kunde tage Deel i Handlingen. Den ærlige retskafne Dreng, frie for al Bröde, viiste sig fuldkommen, da Mistanken gjorde ham til Tyv. — *Belmont*, (*Iffland*) Ikke saa ganske bifaldt jeg et vist *Pblegma* i hans Spil, som han dog sikkert forsvarer med Bekymring for *Sopbies* Vel, med vedvarende Kierlighed for *Robert*,

for

for hvis Skyld han dog næsten var *ruineret*. Imidlertid var han fortrefelig i de varme Scener, og især i Slutningen af anden Akt, da han, selv i Tvivl om Tyveriets Gierningsmand, udfritter den unge *Robert*. Denne Scene var paa begge Sider studeert, og gik herlig. — *Sophie*, (*Witböfft*) Nu kalder jeg hende alt min Yndling paa dette Theater. Jeg finder saa megen Sandhed i hendes Spill, saa megen Ædelhed i hendes Anstand, og overtalende Kraft i *Declamationen*, at hun, naget det ikke smukke Ansigt, dog rører og fornøier mig mangfoldig. — *Mad. Reenschüb* var *Roberts* Kone. — *Montesquieu* (*Boeck*) et gammelt *Meubel* ved det *Manheimer Theater*. Denne Mand vilde være langt bedre skikket til *Pedanter*, end til Roller, som kræve Værdighed, Ædelmodighed, rørende Tone, og saa uendelig meget, som mangler Hr. *Boeck*. Desuden veed han aldrig sin Rolle, og radbrækker derfor stedse en Scene, naar han er med. *Iffland* og *Bech* bifaldt selv denne Dom; de kalde ham den ældste Sadlemager ved deres

Skue

Skueplads, og beklage at man er nødt til at lade ham gaae med, saalænge han kan gaae. — *Decorationen* i første Akt var en smuk Egn ved Söekanten. Et Skib og en Baaad ved Færgestædet faae meger naturlig ud. I de *to andre* Akter — deels *Roberts*, deels *Belmonts* Huus.

Tobacks-Daafens Historie er omtrent denne. *Plaincoeur*, en *Second-Lieutenant* har en Moder som er *Officers-Enke* med 600 *Livres Pension*, hvoraf hun bruger det Halve til at betale sin Afdöde Mands Giæld med, og *Lieutenanten* giver hende og de yngre Södfkende saa meger af sin Gage, som han ikke netop behöver til det Nödrörftigste. Med al det er han bestandig glad! Han forlader Moderen, for at bringe sin *Oberst, St. Oreil*, en vis *Rapport*. Denne, som netop har moraliseret for sin Datter *Sophie*, hemmelig forelsket i *Plaincoeur*, modtager ham venlig, og beder ham til Bords. Efter Maaltidet præfenterer *Obersten* en af *Giefterne*, som ikke befunder sig vel, en *Prise Tobac*,
for-

tæller ved samme Leilighed paa hvad Maade han havde faaet den Daase som en *Souvenir*, og lader den gaae rundt. Omsider savnes den, og af Spög skal enhver lade sig visiteres. Da Touren kom til Lieutenanten, vil han ikke. Alle trænge paa ham; Obersten befaler; men — intet hjælper, og han forlader Huset, behæftet med den skammelige Mistanke, at være Tyven. — Strax løber han hen til Moderen, som bliver bestyrtset ved at see ham saa forvildet. — Han kaster Kaarden fra sig, men tager den op igien for at stikke sig, saasnart han har skrevet en Seddel til *St Oreil*. I det Öieblik kommer *Obersten* med det heele Selskab, og alle bede ham om Forladelse, da *St. Oreil* selv havde fundet Daasen i sin Lomme. Til Erstatning faaer *Plaincoeur Sophie*, og maae nu fortælle Aarsagen til den haardnakkede Vægring. Han giör det, og da opdager man, at han havde et Smörrebröd i sin Lomme, som han vilde spiißt paa Volden, da *Obersten* bad ham at blive. Alle beundre ham, og den heele Families Ædelmodighed, og
 med

med denne rørende Scene endes Stykket, som kom mig og os alle til at græde som Børn.

I en høi Grad bedre end det første Stykke blev dette spilt. — *Iffland* var *Oberst St. Oreil*, og Intet manglede i den første Fuldkommenhed, naar jeg undtager hans spæde Organ, som ikke var aldeles passende til den gamle Krigers. *Declamationen* var ellers uforbederlig. — *Sophie (Witböfft)* Alt meere og meere igientager jeg min første Dom om hende som Skuespillerinde. Hun var den naive muntre Pige, som føler Kierlighed, men af Agt for den gode Fader søger at dæmpe den. Paa en indtagende Maade fandt hun Behag i *Plaincoeurs* aabenhierdede Erklæring, og bad ham saa sødt at tale sagtere, ret som hun vilde sige: hører man os, saa mister jeg deres Selskab for hastig. — Da *Plaincoeur* blev mistænkt, hvor ængstlig viiste hun da det ivrige Önske om hans Frickiendelse! hvor spögende bad hun ham at lade sig visiterere! Med eet Ord: Hendes Siel arbejder, og en overordentlig Fliid skiuler visse Naturfeil mellem

sterlig.

sterlig. — *Plaincoeur* (*Bech*) Ligesaa glad og munter undertrykte han sin Kummer i den förgende Moders og de umyndige Södkendes Nærværelse, som han siden kiæk forsvarede sin Stand, for ikke at röbe Fattigdom. Især var den Scene, som ved Oberstens og Selskabets Ankomst gjorde Ende paa Fortvivlelse og Mistanke, og Fortællingen til disse om hans Families Tiltand, saa ypperlig, at enhver maatte offre *Bech* den varmeste Tak for den herlige Maade paa hvilken han vidste at röre Hiertet. — Efter Skuespillet fandt vi det samme Selskab hos *Iffland*, levede godt i denne meere end almindelig venkabelige Kreds, taelte meget om *Schröder* og vores Kunst, prøvede forskiellige Slags Rhinsviin, og gik glade hjem. —

Fredagen den 25 Julii. I Dag förte *Bech* os hen til det *Kurfyrstelige Bibliothek* paa Slottet. — En prägtig Sahl, fortreffelig indrettet til 80000 Bind. *Platfonden* er malet af *Directeur Krabe*, en her berömt Maler. Sahlen er tre Etager höi, og de tre

Vægge

Vægge tæt befat med Böger. — I Midten
 staaer det *Copernicanske System*, nyelig kom-
 men fra *London*, og tvende *Globi*. Uden for
Biblioteket er Læse-Sahlen. Vi kigede lidt
 i *Herculanei Antiquiteter*, og gik saa ind i
Billed-Galleriet, en Række af Nie rumme-
 lige Værelser, med de bedste Malerier i stør-
 ste Orden. Her beundrede jeg *Rapbael*,
Guido Reni, *Rembrandt*, *Rubens*, *Cara-*
vaggio, *van Dyk*, *Albr. Dyver*, *Carlo Dol-*
ce (af ham især et Dreng-Hoved, og Chri-
 stus med Tornekronen) *van der Werff*,
Netscher, *Wouwermann*, *Bassano*, *Vernet*,
Polemboni, og smaae *Cabinet-Stykker* af *Te-*
nier, *Kobell* i *Manheim*, *vander Neer*, o. s. v.
 Af *Rapbael* faldt den hellige Familie mig især
 i Öinene, hvor den sovende Jesus fortjener
 al muelig Beundring; af *Guido*, den hellige
Sebastian Martyr som bindes til et Træ, for
 at skydes med Piile, og et andet, hvor han
 er död, og Piilene sidde i det blodige Kiöd;
 af *Rubens*, *Cato* som river Tarmene ud af
 Livet; af *Vernet*, tvende *Söestykker*, det
 eene

ene forestiller et Skibbrud, og det andet Havblik, hvor Maanen skinner i Vandet, og Vasker Kiellinger arbeide; af *Rembrandt*, et Par ypperlige gamle Hoveder; af *Wouwermann*, nogle Fæ-Strykker. Næsten er heelt Værelse opfyldt med *emallerede Portraits en Miniature*, og et Par store Hoveder af *Rubens*, a la *Mosaique*. Iblant *Dennes* Arbeider, udmærkede jeg ogsaa *Seneca* som bløder sig ihjel, og *Pendanten* hvor han ligger i det sidste Aandedræt. — Endnu fortiene at nævnes: Tvende Hoveder af *Rembrandt*; en gammel Mand og en gammel Kone i *Bassell* med Glasfore, og særdeles vel forvarede i Skabe. Igien nem et *convex* Glas, blev hver Rynke, hvert Træk i Ansigtet til den levende Natur. — Maaltidet smagde godt efter at have seet alle disse Mesterstykker, og siden spadserede jeg omkring paa Volden og i Byen. — Ved Tilbagekomsten fandt jeg til min store Forundring tvende Venner fra *Regensburg*, *Mantbey* og *von Ditbmer*, som jeg i Sommeren 1787 havde levet med i mange Uger i *Hamburg*.

Hvor kiert var dette Möde! hvor meger rækte vi om min Koene, om de utallige fornöielige Timer, tilbragte hos *Girard auf dem Kaisersbofe i Hamburg!* — De reise til *Paris* men opholde sig först her i nogle Dage.

Löverdagen den 26 Julii. Med den forrige Aftens Venner tilbragte jeg denne heele Formiddag. — Efter Taffelet gik vi paa Theatret, hvor de prøvede *Die Dorf-Deputirten*, en ufel Operette. — Musiken bestaaer af *Vaudeviller*, paa en stoer Arie nær, som synges af *Madame Bech*, og overmaade godt. *Bech* viiste os Theatret. Det er temmelig stoert og höit. *Machin-Væsenet* er meget ordentlig. — Aatte *Quinter* som drives i Kielderen, staae paa hver Side. Paa *Coulis-serne* brænde Tretten Lys, og ingen Lamper paa Jorden. Med alt det er Theatret overmaade vel illumineret; og jeg formoder at Mörket i *Salonen* ikke bidrager lidet til denne fortrinlige Lysning. — Mangfoldige Lemme sees overalt, som især bruges til *Macbeth*, *Julius-Cæsar*, o. s. v. — Herfra gik

vi til *Opera-Sablen* paa Slottet. Denne er saa
 stoer, at man i *Scipio Africanus* kunde lade
 60 Ryttere komme frem paa Eengang. Hu-
 set er 6 Etager høit, og *pompeux* indrettet.
 I Treiren Aar er det ikke brugt, fordi *Operen*
 blev forlagt til *München*, Kurfyrstens *Resi-
 dence*. — Tildeels ere Decorationerne trans-
 porterede didhen, og tildeels omgiordte til
 det *Manheimer National-Theater*. I Hen-
 seende til Forgyldning og Billedhugger-Arbei-
 de, ere Ziraterne alt for hyppige. Nu saae
 vi det berømte *Astronomiske Observatorium*.
 Det heele Taarn er 194 Trappetrin høit. *Hof-
 raad Fischer*, en Geistlig, har forestaaet det
 hidindtil, men paa *Clevesiets* Anmodning har
Gouvernementet styrtet ham, fordi han gik
 i en couleurt Vest og ikke vilde læse *Messe*.
 I hans Sted kommer Hr. *Ungeschickt*. Man
 siger, at han fuldkommen skal svare til Nav-
 net. Dette *Observatorium* holdes i Henseen-
 de til Instrumenterne for det berømteste i
 Europa, næst *Greenwich* i Engeland, og det
 store *Parisiske*. — *Passage-Instrumentet* er

især mærkværdigt, og en nye Opfindelse af *Fischer*, hvorved han i *Miniature* kan observere alt, hvad de övrige Instrumenter vise i *det Stoere*, roeses meget. *Hof-Mechanicus Geyser* forklarede os alle disse Ting. — Vi skrev vores Navne i en Bog, og gik herfra til den *Store Salon* som udgiör den eene Flöi af *Comedie-Huset*, og er indrettet til *Redoute* og *Concert*. — Salsen er prægtig men uden Smag. Halvanden Erage höi, fuld af *Colonner* og 45 *Lysekroner*. Da *Lyden* har saa mange *Smut-Huller*, giver *Musiken* sig naturligviis ikke godt ud. — Endnu faae vi *Töihuset*; en herlig *Bygning* i beste Smag, og *Resten* af *Dagen* og *Aftenen* sladdrede jeg med *Manthey* og *Ditbmer*.

Söndagen den 27 Julii. *Kirke-Musikere* i de *Katolske Lande* ere, som bekiendt, saa *Gode*, at en *Fremmed* ikke bör undlade at höre dem. — Den i *Cathedral-Kirken* lige for vores *Quarteer* var fortreffelig, men en anden hos *Capucinerne* ikke nær saa god, endskiönt alle *Musik-Elkere*, og *Sangerne* ved
Thea-

Theatret holde det for Pligt at bidrage al-
 mueligt, for at hæve Gudstienesten i denne
Tigger-Orden. — Fra Kirken gik vi til
Bech, og ventede der at finde *Sartis Opera*:
Im Trüben ist gut fischen, for at høre nogle
 brillante Arier af hans Koene; men — den
 kom ikke. — Derimod accompagnerede jeg
 hende en Scene af *Kozeluch* med *obligat Cla-*
veer, og en anden *stor Arie*. Begge Deele
 sang hun saa vel, og med saa megen Smag, at
 det inderlig glædede mig, omfider at høre en
 Stemme som kunde minde mig paa den saa agt-
 værdige *Möllers i Kiöbenhavn*. Hvad ellers
 Kundskab i Musiken og Færdighed i Passager-
 angaaer, da vinder *Bechs Koene*, og Smagen
 sætter jeg fuldkommen ved Siden af hendes.
Theorien er overalt i Tydskland et vigtigt
Studium for Sangerinder, — og Denne var
 saa uudtømmelig i *Fermater* og *Cadencer*, at
 den *sande Videnskab* stak tydelig frem. Om
 Eftermiddagen saae vi *Cbiariny* og hans Sel-
 skab af *Voltigeurs*, Linie-Dandsere og Vædde-
 Ridere, hvilke jeg kiendte meget nøie fra

Hamborg af, hvor jeg næsten daglig i aatte Uger tillige med min Kone saae deres Konster; og om Aftenen opbyggede den omtaelte Operette *Die Dorf-Deputirten*, os saare lidet, paa *Mad. Bechs* uforlignelig udførte *Bravour-Arie* nær. Huuset var ellers fuldt, ikke til Ære for den gode Smag. —

Mandagen den 28 Julii. Denne Dag var bestemt til en Lyst-Tour med de Herrer *Regensborgere*, for at see *Smetzingen*, Kurfyrstens Lystflot, og *Heydelberg*. I *Smetzingen*, halvanden Mil fra *Manheim*, er en herlig Have med tusinde Skiönheder, Naturens faavel, som Konstens Værk. Det *Mærkværdige* her er: 1) *Badehuuset*, meget beqvemt indrettet til Fyrstens Brug, med Senge, *Sophas*, o. s. v. 2) Fugle-Huuset (*Volailtiere*) her springer en komisk Fontaine i Midten, forestillende en Örn som spyer Vand, og mange smaae Örne og Fugle, hvoraf en hver er en Mindre eller Större *Fontaine*, sidde omkring Stakeret i Höiden. I forskiellige *Nicher* ere mangfoldige *Canarie-Fugle*, og
iblant

iblant andre, en *Cacadou*. 3) *Apollos* og *Minerva* Tempel. 4) Den *Engelske Have*, og nyelig anlagde *Ruiner*, som forestille forfaldne *Arcader*. 5) Den *Tyrkiske Mosché*. En *Colonne* staaer ved Siden af denne, og op af en *Vindeltrappe* 128 Trin höi, kom vi paa *Altanen*, hvorfra *Tyrkerne* i *Almindelighed* udfkrige deres *Allab, Illab*. *Moschéen* bliver herlig, men ventelig först færdig i nogle Aar, da *Kurfyrsten* med 30000 *Gylden* aarlig, lader dem giöre nye *Anlæg* og bygge hvad de selv vil, og det i störste *Magelighed*. — I *Naboelaug*et er en *Tyrkisk* *Ruin*, hvor *Udsigten* er overmaade *Skiön*. — 6) En stoer *Park* eller *liden Söe*. Her har *Hoffet* sine *Lystbaade*. *Tvende Hiorte* som udgiöre *konstige Vandspring*, staae *majestätisk* lige over for hinanden. — Efter en god *Frokost*, kiörte vi en *Miil* længer frem til *Heydelberg*, en temmelig stoer *Bye*, anlagt imellem *Klipper* og *Bierge* i en dyb *Dal* ved *Necker-Floden*. Det gamle *Slot* er mærkværdigt. Det ligger saa höit at man neppe kan see det, og besværlig er *Opgangen*.

gangen. — Saa meget veed jeg, at jeg maatte staae længe stille, for at faae mit Veir igien. Slottet seer ud som en *Ruin*, og er ikke heller ander. — Gyselig har Franskmændene raset her, og sprængt de rykkeste Muure, hvoraf man endnu seer et umaadelig stort Stykke nedstyrtet. 1764 ödelagde en heftig Lynstraale Resten, paa *Capellet* nær. — Fyrsten havde allerede begyndt med *Reparationen*, men nu holder han det sidste Tordenflag for Befaling, at lade alting blive *in statu quo*. — Fra Slottets Foed af overseer man den heele *Bye*, *Necker-Floden*, den store nye Broe, og mange omliggende fortryllende Egne. Det bekiendte *Heydelberger Fad* maatte vi og see. Det holder 2360 *Eymer*, og oven paa Fadet er en liden Dandse-Sahl til 6 a 8 Par. — Man slutte sig nu til Störrelsen! I et godt Værtshuus spiste *Vi Fem Personer* for 11 Gyl- den 9 Kreuzer (brav dyrt) og kiörte saa rask i *Regensborgernes* Equipage med fiire Heste, at vi fra Kl. 4½ til 6 kom til *Manheim*. Atter besøgte vi *Rytterne*, og spiste i Selskab med Hof-

Hofraad *Fischer* (*Astronomen*) for Sidste Gang hos *Bech*. — Denne Hofraad er et levende *Lexicon*, og har en grundig Kundskab i alle Videnskaber. — *Discursive* fortalte han os endnu tvende Ting om *Heydelberg*. *Först*: at Fadet i Aaret 1781 var fuld af Rhinsviin fra 1766. Siden har det været tomt. *För det Andet*: At man ved Nedgangen fra Slotets Bierg seer en Brönd med aatte *Granat-Pillarer* af forskiellig Störrelse, som skal være den *ældste Antiquitet* man kiender fra *Egyptiernes* Tid af, da endog *de*, som bekiendte store Bygmestere, endnu ikke havde drevet Konsten til nogen Fuldkommenhed.

Den følgende Dag skulle vi reise videre frem, og Afskæeden fra disse eiegode Folk og varme Venner var tung. — Uforstilt mödtes Venskab og fælleds Tilböielighed, og med föelssomme Hierter offrede vi hinanden Taarer, saa almindelige ved et hvert Farvel, men sielden betydeligere end ved dette. — Tavse gik vi hiem! jeg skrev Breve, pakkede ind, og hvilede kuns et Par Timer.

Tirsdagen den 29 Juli. *Mantbey* og *Ditbmer* vare ikke heller saa aldeles vel tilfreds med vores Bortreise. To Gange havde jeg af en Hændelse mödt dem, og meget rimeligt er det ikke, at det skeer Tredie Gang. Imidlertid reiste de ogsaa, og naar enhver gaaer Sin Vei, saa glemmer man snart Affkeeds-Timen. — De hialp os ind i *Diligencen*, og Kl. 7½ forloed vi dette Huus, dets veltænkende Vært og Værtinde, og *Manheim* den skiönne Stad i *Kur-Pfalz*, som ikkuns har den Feil, at den er bygget alt for *regulair*, og altsaa i Tidens Længde bliver kiedfommelig for Öiet. —

Tolv Passagerer i en Vogn er god Hyre; men *Atmosphæren* var ikke meget behagelig i denne talrige Forsamling. Vi kiörte igiennem *Smetsingen* og *Neulosseheim* til *Wagbeusel*, hvor vi spiste Middagsmad. Beliggenheden heromkring er fortreffelig. Tyk Skov og skiön Udsigt, men ingen *Chaussée*. Imellem *Wagbeusel* og *Wiesenthal* ligger *Philipsburg*, hvor de Franske leverede en stor

Bataille

Bataille först i dette *Seculo*, og Prinds *Eugenius* overvandt dem. Endnu seer man en Stump af de Franske *Batterier*, tilligemed Volde og Löbegrave. Henimod Aften kom vi til *Bruchsal*, Fyrsten og Biskoppen af *Speyers Residence*. Her er Postens Natte Qvarteer, da man venter paa en *Diligence* som gaaer til *München*. — Staden er smuk, og Slottet bygget i *moderne* Smag, temmelig stoert. Af den stærke Vagt paa Slottet skulle man slutte sig til en anseelig Garnison, men Indvaanerne sige dog der Modsatte.

Onsdagen den 30 Julii. Kl. 7 kiörte vi igiennem *Bretten* — det Sidste Sted i *Pfalz* — og spiiiste i *Knietlingen*, som er *Württembergisk*. Her gik det lystigt til. Vores Vært var en Jæger, og havde nok at bestille med Fortællinger om de mange Hundes Ahner, og at beregne Geværernes Værdie. En forunderlig Liigbegiengelse forstyrrede Maaltider. Alle Byens Koner begravede tvende Börn, og jeg maatte sande med *Wessel*, at hver i *Verden* har sin *Skik*. — De *smaae Kister* bleve
baarne

baarne af tvende Mitroner, paa Hovedet. Fem Mandfolk i lange Kapper fulgte efter ethvert Liig, og for Resten en Mængde grædende Qvinder af alle Tids Aldere. En vis Jomfrue *Louise Schmieden* sad i et Vindue lige over for vores Jagd-Quarteer. — Vi hørte at hun skulde blive Reise-Kamerad, og nu bemærkede vi først at hun var temmelig smuk. — *Diligencen* var saa fuld af Passagerer, at Postmesteren maatte skaffe en Bi-Vogn. Hvem vilde nu ikke gierne være denne formeente Skiønheds lykkelige Sidemand? — dog — al Stræben var omsonst! Ingen af os Tre föiede Skiæbnen; altsaa kiørte den Driftigste i Selfkabet afsted med hende. — Igiennem *Maulbrunn* og *Zietlingen* kom vi over høie Bierge til *Veygingen*, hvor der ligger et ældgammelt Slot, som en Fæstning, paa den överste Top. Uden for denne stygge Bye flyder *Entz-Strömmen* som löber til *Heilbrunn*. — En herlig Broe förte os til *Stationen Entzweigen*. Det regnede stærkt, og vi maatte opholde os noget. — Den arme Piges smaae

Öine

Oine stoede af egen naturlig Drift stedse fulde af Vand; hvorfors skulde hun da lade regne paa sig? — Nok sagt: hun kom ind til Os, og en *Conditör* indtoeg igien hendes Plads. Imidlertid havde vi hört faa meget tale om Jomfrue *Schmiedens* overordentlige Sædelighed, at vi neppe vovede at sige et Ord, — indtil hun selv brød Tavsheden, fortalte, at hun havde geneert sig i Selskab med den forrige Kamerad, og nu paa den forunderligste Maade udbredte Munterhed og Latter i den heele *Diligence*. — Riige Viinbierge paa begge Sider, og herlig dyrkede Agre med Tyrkisk Korn, Hveede, o. f. v. gavnede Siælen, medens Spög rystede Lungen. I *Swiberdingen* holdt vi. Fæstningen *Ashberg*, bekiendt for et Oprör i den Syvaarige Kriig, ligger til Venstre, og Lyft-Slottet *Solitude* til Höire Side. Dette vilde Herrugen af *Württemberg* have færdigt til sin Geburtsdag, og hialp selv tillige med de Fornemmeste Hofmænd, at muure i den skarpeste Kulde. — Kl. 9. kom vi til den store og smukke Stad

Stadt-

Studtgard. — Hertugens saa bekiendte gode Smag kunde ikke lade os formode at finde Residenzen mindre Skiön, end den var. Ligesom i *Paris*, hänge Lygterne midt i Gaden; Bygningerne ere höie og anseelige; *Garnisonen* meger talriig, og *Examen* i *Porte* saavelsom *Auberger* stræng. — Vi logeerte *Im Waldthorn*, og havde uroelige Gæster ved Border. Iblandt dem var især Een som bestandig saae paa mig, og taelte med usædvanlig *Affect* om en Pige, hvis Navn han dog aldrig vilde komme frem med. — Nu vil jeg lade en hver anden dömmе, om ikke *Louise Schmiedens* usædvanlige Munterhed i *Diligencen*, hendes Familie i denne Bye, og fire Satansk bistre Öine, bestandig hæftede paa mig, kunde opvække den Mistanke, at maaskee een eller anden tienstagtig Aand, maaskee ogsaa *Mammefellen* i egen Person, havde sögt at giöre mig skyldig i nogen Bröde, som jeg haaber, enhver uden Overtaelse frikiender mig for? — Lykken var imidlertid bedre end Forstanden. — Uden Sværd og

og Blods Udgydelse stoed vi op fra Border,
 (NB. jeg for min Deel umætter) roeg Affkeed
 med der gamle Reise-Selskab, og gik til Sengs.

Torsdagen den 31 Julii. Kl. 6 kiörte
 vi videre frem, og en gammel Kone, som
 paa en rörende Maade bad Farvel til hendes
 Datter, glædede os strax med dette sande Hier-
 ters-Sprog. Hun var den eeneste Fremmede
 i Vognen, og stedse taus. — Overalt ere
 de herligste Frugt-Skove og Viinbierge. *Entz-*
Floden löber forbi, og vi kom igiennem
Eszlingen, hvor vi skiftede Heste paa en stor
 Broe. En brusende *Fosß* var her et majestæ-
 tisk Syn. Meget beleilig for at forfriske os,
 kom en fattig Kone med *Abrikoser*, og folgte
Ti Store for 3 Kreuzer, og gav endda to
 sorte Reddiker oven i Kiöbet. — Hvilken
 Overflödighed maae her ikke være paa Frugt!
 Herfra kom vi til *Stationen Blochingen*. Uden
 for Byen er en meget skiön bedækket Broe.
 I *Gebbingen* spiiſte vi til Middag. — For
 omtrent sex Aar siden har et Tordenveir öde-
 lagt Byen, og nu var den ganske nye
 opbyg-

opbygger. Temmelig store og reelle Huse og breede Gader, et smukt Raadhuus, og mange Vandspring, som overalt i det *Württembergiske*, saae vi her. Strax uden for Byen begynder *Ulms Distrikt*. Sparfommelighed gaaer her saa vidt, at Börn löbe nögne paa Gaderne. Egnen er fortreffelig. Mange *Ruiner* af gamle Slotte sees paa Biergene. Kl. 5 kom vi til Stationen *Geislingen*. Her plages de Reisende strax af en Mængde Kiellinger, som sælge *Been-töy* der *fabriceres* i denne Bye, og er overordentlig godt Kiøb. Der er saa let at bringe disse Kiöhmænd i *Collision*, at jeg næsten var vis paa en liden Bataille imellem dem, efter vores Bortreise. Vi passeerte om Aftenen de saa kaldte *Ulmer-Alper*, tvende höie Bierge, hvor Beenene igien maae giöre Tieneste. Beliggenheden er fortryllende og *romantisk* Skiön. I den dybe Dal flyder Bække, som danne smaae Vandfald! Op af Biergene ere de herligste tykke Skove, og disse fremstille for Öiet en grøn Væg som synes at være Konst, men dog er Naturens Værk. — Paa den næste Station

Wester-

Westerstedten vilde vi gierne giöre os lidt til Gode, men Viin, Æg og Brændeviin var alt hvad Huset formaaede, og vi opholdt os ved denne magre Kost til Kl. 1 om Natten.

Fredagen den 1 August. Uden at sove fortsatte vi Reisen. — Neppe kunde Hestene flæbe Vognen op af et uhyre Bierg, og Kl. 4 kom vi til *den Keiserlige Frie Riigsstad Ulm*. Den er *fast*, som alle flige Stæder, og meget *Antik*. Vi drev Sövnen bort med en god Caffe *im Greiff*, skraas over for Postgaarden, og bekymrede os ikke det allermindste om Stadens *politiske* Forfatning. — En Viinkyp- per, en Franskmand fra *Geneve*, og en *Schwabisk* Pige blev vores Reise - Kammerader. — Næsten alle Huuse ere prydede med Historiske Malerier, og iblandt disse de Fleeste af Bi- blen. — Alle Nyheder opvække Forundring, altsaa ogsaa denne; og uden at forespörge mig hos Indvaanerne kunde jeg lettelig drage den Slutning, at Malerne i *Ulm* maae forriene en artig Skilling imellem Aar og Dag. Landet er fladt, men Jorden vel dyrker. Igiennem

K ubery.

ubetydelige Byer kom vi til *Giintzburg*, og her spiiſte vi for 44 Kreuzer *pro persona*. Vel er det *Schwabiske* Sprog *Tydske*; men dog maae jeg høre den ſamme Ting Tre Gange, förend jeg fatter Meeningen. — Ofte vilde jeg lee, men jeg fandt det rimeligſt at lade det være, især da de Erke-Katolſke ere ſaa miſtænkkelige, at deres Inævne Begreber ikke fielden holde det uſkyldigſte Spög for Religions-Foragt; — og i det Tilfælde kunde man lettelig prøve Stokkens meger forſtaaelige Sprog. — Värten, en tienſtagtig Mand, omvexlede vores *Louis d'Ors* à 10 Gylden 48 Kreuzer i *Kaiſerlige Souverains* til 13 Gylden 20 Kreuzer, fordi vi længere frem ſtod Fare for at tabe meere paa *Courſen*.

Paa Veien herfra til *Augsburg* havde jeg den Glæde at möde Hr. *Klauber*, en af min Broders Med-Studerendo i *Paris*. *Conducteuven* kunde jeg takke derfor. Han til- lod nemlig Poſt Karlen at bytte Heſte med Extra-Posten, og af en Hændelſe hørte jeg ham ſige: *Hvor vil nu Klauber ben igien?*

Strax

Strax måtte han løbe hen og fortælle, at *Preisler* sad i *Diligencen*. — Uden at tale et Ord, stöi *Klauber* op paa Hiulet, og, hvor indpakket jeg end var, saa kiendte han mig dog strax iblandt de övrige Passagers. Jeg nægter ikke, dette var et herligt Öieblik! — Hver Mine, hvert Ord vidnede om det oprigtigste Venskab for min Broder! Han vilde tale saa meget, men Tiden var kort, og et varmt Farvel gav vi hinanden med; jeg ham til *Paris*, og Han mig til min Broder. — For at tage frisk Luft, sprang de Reisende alle ud af Vognen, jeg og den *Schwabiske* Pige undtagen. Ikke et Ord havde hun tælt den heele Dag, og nu hörte jeg til min störste Forundring, at Pigen var ret godt skaaren for Tungebaandet. — Saaledes fladrede vi længe sammen, indtil flere Öine atter lagde Laas for Pigens Mund. — Klokken Aatte kom vi lykkelig til *Augsburg*, og logeerte *Ins Lamme*, et prægtigt Giestgiverhuus. — *Becker*, en Garversvend, og denne Dags Reisekammerad, spiste med os paa Kammeret, og

dette var det Første ret gode Maaltid, siden vi havde forladt *Munheim*.

Löverdagen den 2 August. Regningen var 4 Gylden 15 Kreuzer. Buddet skyndte paa os, og vi gik til Posthuset. — *Augsburg* er stor og Folkerig, men da de fleeste Indvaanere ere Fabrikanter, saa seer man næsten ingen Folk paa Gaderne. Ved at kiøre langsomt, bemærkede jeg fortræffelige Vandspring, og iblandt de utallige Malerier paa alle Huuse. Mange som fortiente at sees. Latterlig seer ellers en heel Bye ud, som er saa broget. Moderne Bygninger findes ikke. — *Architekturen* er yderlig antik. — Dog Skade, at vi ikke havde Tiid til, at opholde os her i nogle Dage, for at examinere Fabrikerne lidt! — Uden for Byen begynder *det Bayerske*. Al *Bagage* bliver her forseglet, og aabnes ikke förend i *München*. — En vis Frue *Schmieden*, saa svær og saa tyk som tre andre, behagede at sætte sig ind i *Diligencen*, os til liden Glæde. Hendes törre Samtale med en ganske vindtör Postförer, kiedede i saa höi Grad

Gråd, at vi omsider faldt paa at plage hende med saa megen Tobaks Røg, at hun ikke turde aabne Munden uden störste Nödvendighed, for ikke at qvæles. — I *Fridberg*, en Bye paa et umaadelig höit Bierg, fik vi nyt Selskab af den rykke Dames Jomfrue *Bafe* *) og længtes til en Forandring meget efter *Stationen Aiersburg*. I det vi fatte Foden i Værts-huuset, faldt Piger, Karle, Huusbonde og Kone paa Knæ, og læste höit et andægtigt *Ave Maria*. — Hvem kunde begribe Aarsagen hertil? En skikkelig Mand, som jeg bad om denne Knudes Oplösning, meente at det var, for at lyse Velsignelse over de mangfoldige reene Kar og Glas, som Pigen i störste Orden havde fadt paa Hylden. En anden paastod derimod, at Klokken netop i det Öieblik var slagen Tolv. — Med et Ord: det latterligste *Bigotterie* hersker i det *Bayerske*, og — Gud tröste den, som vover at tale imod Religions-

K 3

Skik-

*) Svigerke, Södskende-Barn, kort sagt, alt hvad man vil i Slægtskabs.Linien, Moder og Söster undtagen.

Skikkene, disse maae nu være saa urimelige for-
 de være vil! — Middags-Maden var i egent-
 lig Forstand mager, Den bestod af Æg, til-
 lavede paa hundrede forunderlige Maader.
 Men *Hunger er en god Kok!* ellers havde Ma-
 damen beholdt sine Æg selv. — Hastig kiörte
 vi bort, og kom igiennem herlige Gran-Skove
 til *Schwabhausen*. Reisen herfra begynde
 med at marchere op af et höit Bierg. Om-
 trent paa den halve Station ligger *Dagau*, en
 liden Bye, paa et gyfeligt Bierg. Et Slot, me-
 get antik, paa Een Flöi nær, bygget i den mo-
 derneste Smag, er endnu langt höiere oppe.
 — Noget længere frem seer man *Sleisheim*,
 et Lystslot som tilhörer *Kurfyrsten af Bayern*.
 Ved at grave en *Canal*, har han *combineret*
 dette med *Nymphenburg*, et ander, som lig-
 ger langt ud. — Man kan ikke tænke sig et
 herligere Syn, end Egnen her omkring. Ty-
 delig saae jeg *Tyrols* prægtige Bierge ved Ho-
 rizonten, de mange Slotte rundt omkring,
 Byen *Dagau* bag ved, og *München*, Kurfyr-
 stens *Residence*, lige for. Förend vi kom her-
 til,

til, fortalte Frue *Schmieden* os en gyfelig Historie om Hoved - Kirkens Taarne. En vis Fröken *Hebbenstein* elskede en ung Officer ubeskrivelig; Hendes Forældre vilde ikke til-lade hende at gifte sig med en *Militair*, og efter alle muelige mislykkede Overtalelser, gik hun op paa Taarnet, og sprang ned fra dets överste Spidse. — Forældrene hades nu af den heele Bye, og den ulykkelige Datters rasende Gierning piiner deres onde Samvittighed. — Ved Ankomsten loed vi *Bagagen* staae paa *Mauten*, *) og gik *zum schwarzen Adler*, et af de beste Giestgiverhuuse i *München*. Her er *table d'hôte*; men, derangeret fra Reisen, spiiiste vi heller paa vores Værelse. — Dette Huus er ligesaa fuldt af smukke Tienestepiger som af malede Helgene. En af de Förste, beförgede meget hurtig en liden Anretning, og neppe havde vi begyndt at spiiise, saa kom Hr. *Lambrecht*, en af de beste Skue-spillere paa *National-Theatret*. — Han drak et Glas Viin med, fladrede meget om *Rabæk*

K 4

og

*) Stedet hvor man *visiterer* og *plomberer*.

og Konsten, og lovede at viise os alt hvad han kiendte, og saa meget det korte Ophold vilde tillade. —

Søndagen den 3 August. For at undgaae den Uleilighed at visiteres, gik jeg paa *Maut-Amtet*, og loed *Bagagen* forsegle. Hiemme fandt jeg den unge Herr *Albert*, vores Værtes Søn, en sand *bon vivant*. Han havde laant os sit Værelse, da det heele Huus var proppet fuld af Handelsmænd og Fremmede, som opholdt sig i disse Dage i *München* for det store Markeds Skyld, — og som den egentlige Beboer, besøgte han os flitrig. — Neppe troer jeg at Dyrkelsen af de mangfoldige Billeder i denne Stue var den unge Mands Hoved-Passion; i det mindste holdt jeg ham for *Bigotteriets* affagde Fiende. — Til en utroelig Grad af Fuldkommenhed driver man ellers Afguderiet her. — Naar Klokken slaaer 12, falder Pöbelen paa Knæ; og hvem der ikke vil det, maae dog blotte sit Hoved. — Hvert 20 Skridt seer man en heel Flok at knæle for en Helgen, og ved

ved Siden af disse staaer Vie-Vand og en Kust, hvormed de Forbigaaende overstænke sig. — Naar Kurfyrsten kiører ud, böier enhver det Venstre Knæ, ja endog paa Theatret har for kort Tid siden den Skuespiller, som annoncereerte til den følgende Dag, först böiet Knæet för Ham. — Ganske frie for Pöbelens Overfald er man dog, naar man kuns iagttager det Fornemste af Ceremonierne, som f. Ex. blotter Hovedet, seer alvorlig ud, staaer stille, o. s. v. — Herr *Albert* gav os det venskabelige Raad at reise til Vands med Flaaden fra *München* til *Wien*, og dette Indfald var saa herligt, at vi strax bestilte Pladsene. — Nu spüfte vi i et Selskab af 30 Personer, hvori blandt nogle forunderlige Mennesker. Stive Fruentimmer i Bayerisk National-Dragt, og Kiöbmænd fra alle Verdens Hörner. Efter Maaltidet fornöiede jeg mig ved *Alberts Clavecin*, og Kl. 3. gik han ud med os, for at see Byen, som ikke allene er smuk, men ogsaa temmelig stoer, og holdes for en af *Tydscklands meest glimrende*. — En Mængde af

Boutiquier paa Markedet kunde være interes-
 sante nok for denne Stads Indvaanere, men
 ikke for Os, som saa nøie kiendte, og saa
 meget yndede *Palais Royal* i *Paris*. — Vo-
 res muntre Veileder hilfede alle Folk i Byen,
 og raabte uophørlig med sin ualmindelig sono-
 re Stemme: *Korschamer Diener*) Herr und
 Madam!* — Paa cengang førte han os ind i
 et prægtigt Huus, og vilde fortrylle os med sit
 Claveer-Spil, men saa godt spiller jeg ogsaa.
 Det sidste vi faae under denne *Couvert*, var
 en *Augsburger Spegl-Handel*. Alt længe i
 Forveien havde han giordt mig nysgierrig, og
 omsider fandt jeg dog ikke andet, end smaae
 usle Spegle, som man kan see i enhver Ifen-
 boed paa Kiøbenhavns Gader. Denne iblandt
 Hr. *Alberts* Mærkværdigheder, opvakte ikke
 Længsel efter Fleere, og vi gik nu paa *Comie-
 dien*. Sahlén er stoer og 4 Etager høi, men
 ikke bygger i en god Form. — De *Tvende
 underste Etager* ere for *Noblessen* og Prind-
 serne af *det Bayerske Huus*. I den Høire
Balcón,

*) Gehorsamer Diener.

Balcon, er en liden *Loge*, hvor Kurfyrsten sidder, for at have *Communication* med hans Datters, Prindsessen af *Isenburgs Loge*. De fornemste *Loger* ere *illuminevede*, men for Resten den heele *Salon* mørk, og uden *Lyseskroner*. *Theatrets Form* og *Indretning* er ret god, men *Coulisserne* faa smalle, at man magelig, men ikke behagelig, kan see alt hvad der foregaaer bag ved dem; især har Kurfyrsten denne *Prospect* fra første Haand. Stykket som opførtes, var *Die Brandschatzung* af Grev *Brühl* i 5 *Akter*. Det er trykt, og saavel *Knuden* som *Opløsningen* umærkværdig. For dog at kiende denne *Skueplades* beste *Medlemmer*, vil jeg nævne *Personerne* som spillede *Hoved-Rollerne*. *Major Uckerwalda*; (*Lambrecht*) *Naturen* har nægret ham meget. *Tonen* er ikke den sande *Declamatoriske*, ventelig fordi han vil tvinge sig til at tale forstaaelig. Nogle *Grimacer* har han og. For Resten kiender man i ham den tænkende *Mand*. Stykket havde overrasket dem; ellers vilde den almindelige *Uvidenhed* i *Rollerne*

lerne have været utilgivelig. *Hufar-Drakten*
 behagede mig overordentlig. Röde Beenklæ-
 der med brede Sölv-Galoner, guul Vest og
 rödt Skiærf. — *Vagtmester Franz*; (*Mar-*
chand) En meget ryk Person, men brav Skue-
 spiller. Med hans herlige Organ forstod han
 mesterlig at röre Hiertet. Hans Anstand var
 god, og Aftionen overalt passende og Naturlig.
 Denne Mand har meget med *Theatrets Di-*
rection at bestille, og er den Förste Skuespil-
 ler. — *Grev Seeau* er ellers *Intendant* over
Speëtaelet, og faaer til *Opera* og *Comedie* aar-
 lig 36000 Gylden af Kurfyrsten. Derfor
 kniber han saa stærk paa *Oeconomien*, at ikke
 engang den böyft nödvendige Lysning vedli-
 geholdes. *Baronesse Altstein*; (*Mad. An-*
toine) En styg Kelling, men forstandig *Ac-*
trice. *Cornet Drosheim*; (*L'Anglois*) En
 herlig Figur og god Organ. *von Wallenberg*;
 (*Huck*) Han skal være den förste Liebhaber,
 men — Gud hielp ham! Desuden giemte han
 saa mange Ord, at i det mindste *Kritiken* over
Declamation faldt bort. *Louise*, (*Madame*
Lang)

Lang) Rollen er ubetydelig, men Konen overmaade smuk. *Amtsforvalteren*; (*Pilotti*) Han skal stamme, og det gjorde han mesterlig. — Forestillingen endtes med en *Ballet*: *Die Kapricen der Liebe* kaldet. Historien var af *Bondepigens ved Hoffet*, og blev i al Henseende jammerlig udført. *Figuranter* og *Figurantinder* ere sikkert 50 Aar gamle, og *Solo-Dandjerne* vover jeg ikke engang at sætte i Ligning med *Eleverne* paa den *Danske* Skueplads. — I övrigt fornöiede *Kurfyrsten* og hans Familie mig ligesaa meget, som Skuespillet. — Prindsessen af *Isenburg* er hans *Favorite*, og imellem Akterne er han bestandig hos Hende i Logen. — Vi sadde i *Parquetten*, omringede af Riddere, Generaler og de fineste Fruentimmer-Skiönheder. — Kl. 9. gik vi hiem, og havde den beste Anledning til Sviir og Dands. Denne var nemlig den saa kaldte *Freynacht*, hvor alle Mennesker i *München* stöie lystig, og dertil var Hr. *Alberts* prægtige, eller egentlig store Sahl fortreffelig skikket; men et godt Glas Viin ved

Siden

Siden af de malede Helgene paa Værelset, føretrak vi den larmende Glæde.

Mandagen den 4 August. Da Bagagen var i sin Orden, besøgte vi *Lambrecht*. Meget forbindtlig modtog han os, og gik ud med, for i kort Begreb at giøre os lidt bekiendte med Byens Mærkværdigheder. Det første vi saae, var *Benedictiner Hoff-Kirken*. En herlig Bygning, som ligner meget *Ex-Jesuiternes* over al Beskrivelse prægtige Kirke i *Mannheim*. Kuns ere de overflødige Decorationer af *Stuccatur*-Arbeide ikke smagfulde. Smukke Altertavler seer man her; et mørkt *Kapelle*, hvori *Christus* skal være født; et *Mutter Gottes Kapelle*, hvortil man kommer op af Tre Trapper, ved Siden af hinanden. Paa den Mellemste maae man ikke gaae, men knælende glide op, og paa et hvert Trin læse en nye Bøn. Adskillige gamle Kiellinger laae her i første Andagt. Herfra gik vi igiennem Slots-Haven, som bestaaer af lutter Promenader. I Midten ligger en *Öe*, *Rousseaus* Begravelse ligg i alle Maader. Dette lille *Elysium* besøge
Stadens

Stadens Indvaanere flirtig. Den heele Have er omringet af store muurede *Arkader*, hvor man hist og her seer grouperede Figurer, kuns af Træ, men herligt Billedhugger Arbeide. Her er Opgangen til *Billed-Galleriet*. Dette er ikke saa udføgt som det *Manheimer*, men dog stort og godt, og særdeles Nyttigt for den studerende Ungdom, som der *copierer* de beste Mesterstykker efter eget Behag. En stor Samling af *Rubens* Malerier er her. Iblandt disse udmærkede jeg *Esquiserne* af *Luxembourgs Gallerie*; det *Bethlehemitiske Barnemord* — et stoert Mesterstykke; — *Sabinernes Jomfrue Rov*, o. s. v. Af *Wouvermann*, *van Dyk*, *Tenier*, *Bakhuysen* (Søestykker) og mange andre berømte Mestere findes her Arbeider i Hobetal. Kuns Skade at Tiden var for knap til at anstille nøiagtige Underføgelfer. Igiennem mange Slots-Gangé og Slots-Gaarde kom vi til det *Stoere Opera-Theater*. Dette er saa prægtig decoreret, saa forgyldt og belagt med *Folio* imellem *Logger* og paa *Pillerne*, at det, fuldkommen illu-
mineret,

mineret, maae fortiene Beundring. Höiden er 6 Etager. Paa *Theatret* var Inter at see. Her spilles kuns i *Carnavals-Tiden*, og for nærværende Tiid malede man en Nye *Decoration*. *Frue Kirken*, umaadelig Stoer, og fuld af skiønne Malerier, var det sidste vi saae. — Klokken henimod Tolv takkede vi Hr. *Lambrecht* for den saa venkabelige Omgang imod os, og iilede til Bords. Vores heele Ophold i *München* kostede 20 Gylden, og til Erkiendtlighed for skyldig Beraling, loed den tienstagtige Hr. *Albert* os kiøre til *Flaaden* i sin meget ziirlige *Diable*.

Her var en stoer Mængde af Mennesker! Deels Folk som skulde fare med, deels Tilskuere. Det varede omtrent til Kl. 3, inden Haandværks-Burscherne havde drukket paa *Valet*, inden Pigerne vare mættede af glade og förgelige Favnetag, inden *Flaade-Mesteren* fik Pengene indcasseret hos meere end Hundrede Passageers. — Saa mange Oprind det eene naragtigere end det andet, glædede mig usigelig. — En ikke smuk, men stille
og

og föelfom Pige, valgde jeg mig strax til min *Conversations-Dame*, for dog iblant Mængden at have *Een*, som jeg af og til kunde tale et fornuftigt Ord med. — Efter alle disse Forberedelser, lagde vi fra Bolværket, og meere end 500 Menneskers Fryderaab ledsagede os. — *Flaade-Mesteren* saluterede med Tre Pistol-Skud i Mangel af Kanoner, og Passagererne, *Jeg inclusive*, betragtede nu, forundrede, denne Skude, som skulde transportere dem Nogle og Halvfierfindstyve Miil langt paa *Iseren* og den *majestætiske Donau-Ström*. Vandet var fladt, og Tre Gange maatte alle Flaadens Matroser springe ud med Klæder og alt, for at giöre os flotte igien. Fortroelighed udbredte sig snart hos de Fornemmeste paa Fartöiet, hvoriblandt tvende *Dom-Herrer* fra *Freyfingen*. En Fyrværker som var om Bord, nyttede de muntre Öieblikke, for at blive af med hans Kram. Af og til kastede vi *Granater* i Luften, og skiöd efter Fugle, men traf ingen af dem. — De fortreffelige Beliggenheder paa begge Sider af Strömmen,

qvægede Öiet og frydede Sinder. Kort sagt: strax i den Förste Time var jeg saa glad, at jeg önskede mig stedse at kunde reise paa den Maade. — Saaledes tilbagelagde vi Fiire Mil, og Kl. 8 kom vi til *Freyssingen*, det förste Natteqvarteer. — Ved Ankomsten löste Skipperen *Tre* Pistolskud, og vi andre salutede med *Granater* og *Raqueter*. Nysgierige Folk findes overalt, hvorfor da ikke ogsaa her? I Hobetal stoed dette lille Steds Indvaanere paa en stoer Broe, og examineerte *Flaadens* fremmede Ansigter. — I *Freyssingen* er et Slot, To smukke Kirker, et *Canonicat*, og paa et Bierg i Nærheden, et *Capuciner Kloster*, hvorfra man kan oversee Fem Byer. I Selskab med den omtraelte föelsomme Pige, og en anden med en foeret Hue, som vi *per associationem idearum* kaldte *Spekböcker*, og som med Landsbye-Vittigheder moerede uophörlig, spiiiste vi et tarveligt AftensMaaltid. —

Tirsdagen den 5 August. Klokken Tre maatte vi alt være ved Haanden. Efter et ordentligt

dentligt Mandtal fik Flaademesteren sin *Colo-*
nie samlet, og Kl. 4 fortsatte vi Reisen. —
 En liden Hytte, opreist af Bræder, var saa
 fuld af sövnige Personer, at jeg, skiönt Mor-
 genen var ubehagelig, dog langt hellere aan-
 dede frit med min gode Pibe Tobak, end i
 en usund Dunstkreds at påstaae den Plads,
 som egentlig tilkom mig. — Naturens Af-
 vexling var Skiön. — Paa begge Sider saae
 man stedse Byer, Slotte, Skove, græssende
 Qvæg, Vandringsmænd, c. s. v. Ofte maatte
 vi fare under Træ-Broer, byggede ivert
 over Strömmen, og ifald Skipperen her ikke
 styrer meget rigtig, saa kan Flaaden lettelig i
 Strömmens heftige Fart knuses af et Stöd paa
 Broe-Pælene. Meget ofte er Vander saa höit
 at Fartöiet ikke kan slippe igiennem, og der-
 fore ligger man altid over om Natten, for at
 forekomme al öiensynlig Fare. Paa Broerne
 præsiderer en Helgen. Denne hilses meget
 ærbödig af den overtroiske Pöbel, og anraa-
 bes i dybeste Underdanighed om hans Beskyt-
 telse til sin næste Kammerat. — Kl. 10 kom

vi til *Landsbut*, og spiste Middags-Mad. Det koster altid megen Umage at standse Flaaden. Et stoert Reb kastes i Land. Dette slynger Folk, som dertil staae i Bereedskab, om den nærmeste Busk eller om en Træ-Bom, som de trykke dybt ind i Sanden; men først efter Fiire og flere Igientagelser standses den heftige Fart. Ofte tager Rebet en Busk med sig med Roed og alt, naar stærk Storm foreener sig med Strömmens hurtige Löb. En liden, men brusende *Strudel* og *Vandfald* er strax uden for Byen. — Flaaden styrter med en gruelig Gesvindighed ned i det skummende Svælg, og Skipperen lader derfor gierne *Passagerene* gaae en Omvei, for desmageligere at kunde rumle sig med sine Folk paa Fartöiet. Dette gjorde vi ogsaa; men *Rosing* havde ikke hört Forslaget, og maatte flygte op paa Hyttens Tag, for ikke at blive overskyllt af Vandet. Majestærisk seer denne Fart ud, og er slet ikke farlig, naar Styrmanden forstaaer sit Haandværk. Inden man kommer til Strudelen, falder en Cascade i en stoer halv

halv Cirkel need af en Klippe, og larmer græffelig. Kl. *Tolv* hörtes Klokkerne i næste Bye. Strax begyndte den heele Forsamling, mumlende, som efter given Signal, at læse *Ave Maria* med blotte Hoveder og paa Knæ. Jeg vilde ikke raade nogen *Protestant* at lee ved slige Andagts-Övelfer, eller at lade Hatten sidde paa Hovedet; thi fornuftige Grunde hörer den *Bayerske Pöbel* ikke efter, og Dennes fölelige Svar vilde Ingens Ryg være rient med. — Reisen gik rask, men det blæste og regnede stærkt. — Kl. 5 hvilede vi lidt i *Dinfselding*. Her gik jeg i Land, hentede en Flaske *Oestereicher Wein*, Bröd og Kiöd, forsynede mine Ordens-Brödre, og saa i Herrens Navn videre frem. Paa ethvert Opholds-Sred faaer man i Almindelighed nye *Passageers*, og bliver igien af med andre. Lykkeligviis mistede vi hidtil dem, som vi mindst kunde lide! Kl. 8 ankrede vi i *Landau*, efter at have passeret det Stoere Kloster *Vierbach*. Jeg, vel forsynet med *Granater*, *Raqueter* og Sværmere, fik det heele Selskab til,

at stöie, og særdeles munter var denne Landing; dog havde en af mine Svømmere taget en forkeert Vei, og giordt en ubarmhiertig Virkning paa en *Bayersk Piges Mieder* *) hvilket voldte mig smaae Ubhageligheder af den opbragte Skiönhed. — Det moersomme Syn af nysgierrige Tilskuere paa Broen, gav mig igien rigelig Erstatning for de *Bayerske* Uhöfligheder, og med Sang og Dands spadserede vi ind i Byen, og logeerte i et Værts-huus, lige over for et Bierg, som kaldes *Gol-gatha*. *Christus* og de tvende *Rövere* hænge her paa tre store Kors. *Maria* og *Jobannes* græde ved Foden af Korset. Lidt længer ned staaer en liden Hytte med Helgene, og Veien hertil er en smal, meger steil Trappe. — Afguderiet fraregner, kan jeg ikke nægte, at dette Syn opvakte en hellig Beundring. — Lange faae jeg op i Veirer, og taus forloed jeg omfi-der Vinduet! — Nu var det næsten vores daglige Skiæbne, at faae flet Mad, og her gik det især skævt. — Den talrige Forsamling uden

*) Kofte eller Tröie.

uden fore, havde reder Sösterseng, og var overordentlig lystig. — Munterhed smitter; vi tömmede et Par Potter *Oestereicher* paa Reise-Selskabets og især de to *Damers* Skaal, og fik et herligt Natteleie.

Onsdagen den 6 August. Atter op af Sengen Kl. 3. — Den ömme Pige *Mariane Zellvinn*, og den faa kaldte *Spekböcker* blev her. De skulle til *Regensburg*, og jeg gav dem et Brev med til min *Hamborger* Ven, Herr von *Dithmer*. Tak for behagelig Conversation forriente især *Mariane*. Hun havde en uovervindelig Lyft til det *Franske* Sprog, og paa Flaaden læste jeg næsten heele *Peptiers Grammaire* igiennem med denne Lærvillige. Nu overloed jeg til hendes egen Skarpfindighed at udfinde Resten af Sproget, og med Nat-sækken paa Hovedet gik vi om Bord Kl. 4. — Morgenstunden var kold og ubehagelig. Vi drev med rask Fart til Kl. 8, og landede ved Byen *Bladling*. Her skulde Middags-Maden spises, da vi ellers den heele Dag, efter Flaademesterens Sigende, ikke kunde faae det

Ringeste. En umaadelig lang Broe gik vi over, og kom saa til Byen, hvor forte Reddiker befandtes at være den fornemmeste Ret. *Deserten*, Caffé og Viin, samt *Proviand*, for at modstaae den övrige Deel af Dagens *Fatigue*, kostede 2 Gylden 10 Kreuzer, og Kl. 10 forlød vi dette brillante Sted. — Ikke langt fra *Bladling* begynder *Donau-Strömen*. For at fare saa meget sikkrere paa denne, bindes alle enkelte Flaader sammen, og i en nye Tilstand fandt vi nu vores Fartöi. Her bliver Beliggenheden overmaade interessant. Paa den Eene Side Bierge, som naae til Skyerne; paa den Anden, Skove og Enge med Qvæg. Hvert Oieblik sees en Bye eller et Kloster. Netop Kl. 12, den almindelige Læsetime for de Hellige, kom vi paa det Sted, hvor *Iseren* foreener sig med *Donauen*. Denne er strax breed og dyb, og arbeider heftig; men, naar Modvinden er saa stærk som den var i Dag, saa gaaer det langsomt med Farren. Vi passerte forbi *Nieder-Altstadt* og *Tonnendorff*, tvende smukke Klostre. Alt meere

og

og meere toeg Naturens Fuldkommenhed til i Afvexlinger paa Land-Jorden. Unge Gran-Skove grønnede paa majestætiske Fielde, og oven over disse, saae jeg paa endnu höiere Bierge, to stoere gamle Slotte med Taarne, Ved Strand Bredden laae mange smaa Bönderbyer, hvis Beboere forfulgde os med Öinene, Nogle lystige *Passageers*, især en Skoemager-Svend fra *München*, som var vores daglige *Bouffon*, holdt bestandig smaae Samtaler med disse, og Tiden forsvandt saa hastig og behagelig, at vi naaede Natte-Quarteret, længe förend vi havde ventet der. Ved at fare igiennem Broerne, fyrede vi af alle Kræfter, og ankrede i *Pfiltzbofen*, en Bye som ligner en gammel Fæstning. Værshuset her var slet. — Jeg, altid ved Haanden naar Maden skulde bestilles, fik strax fat paa Værten. Kiökken-Sedelen var ikke vidtlöftig, men dog toeg jeg mærkelig Feil af Retterne. *Händel*, sagde Manden. — Aldrig har jeg tænkt mig andet ved dette Ord end Prygl eller Klammerie, og saae derfor smilende paa denne Spasfugl, men

da han omsider forklarede sig nøiere, saa begreb jeg, at Prygl ikke kan være *eingemacht* og *gebraten*; og Udfalder viiste, at *Oesterri-gernes Händel*, er det samme som *Danske Kyllinger*. Tvende *Theatraliske* Reise-Kamerader, Hr. *Haslinger* og *Koene*, skulde til *Lintz*, og i deres Selskab spiste vi da disse *eingemachte* eller *fricaserede* og stegte *Kyllinger*. Alle Værelser vare optagne; altsaa maarte vi, den nye Ordens-Broder og Söster *inclusive*, logere i Eet, — og her hvilede vi i Fiire forskiellige Senge meget södt under den hellige *Johannis* Beskyttelse, som præsiderede paa Toppen af Ægte-Parrets Seng.

Torsdagen den 7 August. Den forrige Aftens *suure Oesterreicher Viin* gjorde en saa bedrövelig Virkning paa min Mave, at jeg vaagnede tidligere end jeg önskede. En temmelig god *Caffé* styrkede igien, Kl. 4½ *em-barquerede* vi os, og efter de 3 sædvanlige Pistol-Skud, gik Reisen lystig. Her vil jeg anföre lidt om *Donau-Quarteret*.

Flaaden er omtrent 66 Alen lang, og 16 a 20 breed. Skipperen havde giordt en Gang af Bræder, som var Hoved-Promenaden eller Cavalier-Gangen. I den eene Ende af dette forunderlige Fartöi stöed en liden Hytte til 10 Personer i det Höieste, men naar det regnede, maatte den tage imod 17 og fleere. Man forestille sig hvad Qvalm der var i dette snevre Rum! Jeg rögte Tobak, drak en Snaps, meddeelte mine törstige Haandværks-Burscher efter Evne, og Disse betaelte mig igien med Viiser og Indfald. — Conversationen med Damerne holdtes tildeels i Hytten, tildeels paa Flaadens Gulv. Saaledes sad jeg f. Ex. en god Stund hos *Mad. Haslinger*, en ikke grim, ganske tækkelig og nyegift munter Kelling. Hun knyttede et Par Strömper til sin Mand med en utrolig Færdighed; og en ualmindelig Kundskab i de Fleeste Operetter, saavel som hendes nydelige Stemme, moerede mig usigelig. Aldrig kunde hun synge *Müllers Triumph i Den sværmende Philosoph: "Fruentimmeret, som studerer"*, for ofte?

fra

fraregnet, at jeg ikke *faae* det paa *Madamen*, hvad denne fortreffelige *Arie* förer med sig i *Kiöbenbavn*. — En *svulstig* *) *Billedhugger-Koene* fra *Wien*, gik omkring for at giöre Erobringer, men — *kraftslös* bleve *Bestræbelse*rne! En *Smed*, en *Möller*, en *Kræmmer*, *tvende* *Skoemager-Svende*, en *Jæger* og en *Faare-Hyrde*, *auctionerede* i et *Hiörne* for dem selv, og sang *harmoniske Viiser*. Disse *Lystige Brödre*, en *Flok* af *pæne*, men *derfore* ikke *dydige Piger*, 3 *gamle Kellinger*, som *uophörlig* bad til deres *Skytshelgen*, *tvende* *Möller-Svende*, som *smilede*, *saalænge* man ikke *faae* paa deres *Penge-Kasser*, tre *ivrige Kort-Spillere* i *Hyttten*, ikke *aldrig* *eenige* om *Gevinst* og *Tab* — med eet *Ord*: *urallige* *saadanne* *Groupper* maatte *fornöie* enhver, som ikke er *Misanthrop*, — eller for *Stoer* til at *tage* *Deel* i de *lavere Classers* *Glæder*, naar man dog er og *maae* være *iblandt* dem.

Kl. 9 *landede* vi ved *Passau*, en *stoer* og *fast* *Bye*. *Latterlig* i *höieste* *Grad* var *Öieblikket*,

*) *Frugtsommelig* eller af *Vatterfoet* *plæget*.

blikket, da Flaaden standsede. Det stærke Stød foraarfagede at vi alle gjorde en dyb *Compliment*; især faldt en Haarskiærer, som vilde gribe til med Hænderne, ned i Vandet lige op til Halsen. — Staklen fortiente af og til en lille Skilling med sin Kam og Ragekuiv, men nu maatte *Garderoben* tørrer! og ventelig blev da Kassen tom. I den Sidste Time paa Farten hertil, kom vi ligesom igjennem en Huulvei af faste Klipper. Det er overalt ikke mueligt med Pennen at beskrive Naturens mesterlige Malerie, som Egnen omkring *Passau* fremstiller Öier. Byen selv ligger høit og tæt ved Strømmen. Den har smukke Kirke-Taarne, og Huusene ligne gamle *Citadeller*. Over en Broe kommer man til den anden Deel, som ligger paa hiin Side af Strømmen. Her er et Stoert *Tugtbuus*, med et Taarn af 9 Etager, hvori Livsfangerne sidde. Höie Klipper med Gran-Træer danne en frygtelig Muur bag ved Huusene, og — alt dette *samlet*, gör en ubeskrivelig Virkning paa Folk, som ikke endnu kiende saadanne, eller

eller lignende *Situationer*. I *Stadens Port* maatte vi melde vores Navne, og kom ind i et Værsthuus, hvor ethvert Laug har et bestemt Bord at sidde ved. — Smedene, Skoemagerne, o. f. v. fögte det dem tilkommende Sted, og vi, som ikke fandt et Standsmæssigt Ophold, benyttede os af det förste ledige Bord, og blev opvartede af en fiantet Dreng. Den lystige Skoemagerfvend vilde blive her, da han ikke kunde betale Reisen til *Wien*; men en kier Kamerad lader man ikke fare saa let, altsaa aabnede vi en *Subscription*, og fik saa meget skrabet sammen, at han kunde fortsætte Veien. — Nu var *Joseph* glad, gjorde en Eed paa, at han vilde være vores Kammertier, og begyndte med at fornye den *Periah*, som havde fulgt ham lige fra *München* af. — Vi fyrede brav, og Klipperne forvandlede Eet Pistol-Skud til tre Kanon-Skud. Kl. 3 kom vi til *Engelhardtzell*, den förste Keiserlige Bye, hvor man truede med streng *Visitation*. — Allerede langt borte faae jeg Glæden i *Sögnens Öine!* og neppe havde jeg fat Foden paa Land-

Landjorden, førend man randfagede efter Tobak. Endog i Pungen vilde disse Herrer ikke tillade mig at have til et Par Piber; — “*Hier ist Tobak zu Kauf*“ fortalte de *gravitatisk!* men jeg var ondskabsfuld nok til at ryfte min liden Rest ud i Donau-Strømmen, da jeg dog skulde af med den. *In Corpore* gik den heele *Colonie* paa *Mautben* *). Alle Uhre blev fremviiste og undersøgte, Lommerne klappede, og omsider fik vi den Beskeed, i Værtshuset at oppebie nærmere Ordre i Henseende til *Bagagens Visitation*, som imidlertid blev hensat i *Magazinet*. — Roelig ventede vi nu, indtil Flaademeesteren forkyndte, at de strenge Herrer ikke befattede dem med Flaaden, førend et *Regensburger Skib* var expederet, og denne Efterretning var tilstrækkelig, for med god Samvittighed at kunde bestille Aftensmad, og Natte-Quarteer. Ved et herligt Glas Viin taffede vi med *Haslinger & Hustrue*, og gik til Sengs Kl. 11.

*) Toldkammeret.

Fredagen den 8 August. Alt hvad vi behövede til denne Dags *Oeconomie* maatte vi indkiöbe her, og tidligere end vi haabede, loed *Ober-Mauthen* os kalde ved sin *Ordonance*. Den Nöiagtighed man viiste ved *Visitationen* er utroelig, og ligesaa utaalelig havde den været, ifald de naadige Herrer ikke havde gjort Vold paa sig med en usædvanlig Höflighed. Endog *vaskede* Silkeströmper gjorde dem Skrupler i Hovedet, og den arme *sout-stige* Billedhugger-Kone maatte lade adskillige Baandstumper ligge, endskiönt disse vare stemplede med Keiserlig Told-Tegn, indtil hun kunde udvirke Tilladelse fra *Wien* til nye Indförfel. *For meget er for meget*, sagde jeg ved mig selv, og tröstede Konen paa bette Maade. — I det herligste Veir roeg vi afsted Kl. 8, vel forsynede med *Krudt*. Underveis arbeidede vi *Händelseviis*, med at lade en Mængde Tönde-Baand, som laae paa Strand-Bredden, og fik derved en varm *Motion*. Mad. *Haslinger* var Kokkepige. Hun lavede en fortreffelig Kiöd-Suppe og *Roostbeaf*,
og

og Klokken Tolv spiste vi med en *Søe-Mands* Appetit. — *Joseph Schuster* var den eneste iblandt de mange *Erke-Katoliker*, som loed sig overtale, at nyde Noget af denne paa Faste-Dage *vanbellige Føde*. “*Halt dich nit auf*”*) sagde han, og med disse Ord gled Maden ned som ingen Ting. — I *Aschau*, en smuk lille Bye paa begge Sider af Strømmen, skulde atter lades med Tøndebaand, men denne *Expedition* overloed vi til Flaademesteren, og drak i dets Sted *Caffée* “*bey der gestrengen Frau Verwalterinn*,” en Kone paa nogle og Tredive Aar, som lavede til Barfel med det 2ode Barn, og endda havde Rosenrøde Kinder. Med Uveir og Storm truede Himlen; en Hvirvel kastede os paa en Klippe, alting knagede og bragede, og den Stoere Flaade af 66 Alens Længde, dreiede sig omkring i et Öieblik. Hvor rimeligt var det, at Skipperens Angest og vældige Röst virkede paa os Ubefarne! dog föiede Lykken saa vel, at vi snart igien med Sikkerhed kunde drage Aanden,

M

og

*) Bryd dig ikke om det.

og glide videre frem. Efter denne *Orcan* blev Naturen dobbelt Skön. Vi beundrede de fortreffelige Beliggenheder, holdt Samtaler med mangfoldige *Ecboer*, flöi forbi *Adenbam*, en Bye med et Slot, hvor *Leopold den Anden* er fød, og kom til *Lintz* henimod Aften. Denne anfeelige Bye ligger, ligesom nogle af de Foregaaende, paa begge Sider af *Donau*-Strömmen. Stoere og prægtige Bygninger, Folke-Mængde, Handel og Vandel, sees i alle Gader. *Mauth-Amtet* begyndte her paa nye at plage Alle, endog de mindste Pakker, bleve randfagede, og lykkelig er den, som er frie for Tobak og usyede Vare! — Vi logerede *im Rothben Krebs*, en brillant *Auberge*. — *Haslinger* overleverede sin Kone i vores Hænder, medens han gik til *Theater-Directeuren*, og denne Time i Madamens Selskab gav mig fuldstændig Underretning om disse Menneskers Levnetsløb, som, især i Henseende til deres *sentimentelle* Giftermaals Historie, moerede meget. Levemaaden i *Lintz* er fornem, altsaa havde vi Aarsag at vente god Beværtning,

og Haabet slog ikke heller Feil. Ved et godt dækket og vel anrettet Bord, spiste vi, drak *Strudelens* og *Hvirvelens* Skaal, som vi skulde *passere* den paafølgende Dag, og den heele Nat igiennem drömte jeg om afvigte og tilkommende Lyksaligheder!

Löverdagen den 9 August. Mauth-
Amtet tillod os at tage afsted Kl. 7, men en tyk Taage opholdt os til Kl. 9. Imidlertid spadserede jeg lidt omkring i Byen, og kiöbte et lidet Gevær, Krudt, Hagl og andre smaae Ting, som skulde fornöie os paa Farten. Ved Afreisen saluterede vi Byen med vældige Skud, og Klipperne (*Lintzes Batterier*) gav tredobbelte Svar. Flaademesteren, særdeles beredvillig til at tiene skikkelige Folk, opreiste en Skive, og nu begyndte vi at skyde til Maals. Hvor let kunde *Saabye* ved disse Övelser bleven ulykkelig! Hans Pistol, en gammel forrustet Ting, sprang, og til al Lykke stoed ingen ved Siden af ham. Denne Hændelse gjorde os alle meget forsigtige, og den ruinede Pistol kjøbte min Ven af Flaademesteren,

for at giemme den som et Seierstegn. — I
Lintz havde vi forsynet os med kold Mad.
 Glade nød vi denne, fuld af Beundring over
 de idelige skionne Udsigter! — Hidtil var
 Lander fladt, men da vi kom forbi Staden
Entz, begyndte Klipperne igien. Mange
 ældgamle herlige *Ruiner*, tilligemed prægtige
 Klosters og Herregaarde, saae jeg paa Top-
 pen og ved Foden af Biergene. — Alt dette
 var godt og vel, indtil vi passerede Staden
Kreyn, hvor *Discoursen* om den berømte fryg-
 relige *Strudel* og *Hvirvel* begyndte. Jeg kan
 ikke sige, at jeg var bange; men et saa gyse-
 ligt *Experiment* i Naturen, som man taler
 og skriver om med Angest og Eftertryk, ind-
 prenter naturligviis Ærbødighed; og Min-
 Maade er det aldrig at *støie*, naar jeg venter
 paa Udfaldet af en vigtig Sag; altsaa taug jeg
 næsten aldeles fra det critiske Öieblik af. —
 Naturen forberedede os til dette Syn. — Klip-
 perne blev steile og nøgne; midt i Strømmen
 saae man store Skiær, og Vandet begyndte at
 rase. Min eeneste Adspredelse var Skud paa
 Skud

Skud, og gyselig bragede disse imellem Fiel-
dene. — Kl. 4 kom vi til Byen *Scheib und*
Stein, og nu vare vi paa det Nærmeste. Flaa-
demesteren arbeidede af alle Kræfter med sine
Folk, og *Passagererne* foldede deres Hænder,
med en utrolig Andagt. — Omfider kom
Stedet. Mange knælede, Alle blottede Ho-
vederne, og Jeg, netop i Begreb med at skyde,
fik nu andet at bestille. — *Strømmen* gik
med en græffelig Fart, endskiöndt Vandet var
saa lavt, at *Flaaden* stedse stödde paa Steenene.
Dette kaldtes *Strudelen*. Paa en Klippe
som böiede sig ud over Vandet, stoed et *Cru-*
cifix og blev hilset af alle med dyb Ærbödig-
hed. Strax efter kom *Hvirvelen*. Van-
det löber her omkring i en stoer Kreds, og
giör et dybt Hul, som ligner en Tragt. Dette
skeer med en saadan Heflighed, at *Hvirvelen*
tager de Störste Fartöier med sig i Afgrunden,
naar ikke Skibs-Folkene styre midt over sam-
me. Nu var da Faren overstaaet, og os fore-
kom den ikke stoer, især paa *Strudelen*, ven-
telig, fordi man havde afmalet den saa gruelig.

Dog fortæller Flaademesteren, at Farten er meget meere rædselfuld, naar Vandet er høit. — Strax kom en Mand med en Sparebøsse fra Lander i en liden Baad, og enhver offrede til de Fattige. *Skibs-Knægten* døbte de Ube-farne. Vi slap ikke reent; men *Ein Sieben-sebner* *) friede dog Hovederne for Vandpø-fen. — Saa heftig Strømmens Fart var för, saa stille blev det nu. — Alting klarede op, og Egnen var ikke meere rædsom, men beha-gelig, skiöndt stedse Bierger. De herligste Beliggenheder af Byer, Klostere og Herre-gaarde, hvoriblandt *Böfingen*, et Slot, som tilhörer en *Grev Schutenburg*, forskaffede Öiet de beste Afvexlinger, indtil vi Klokken 8 kom til *Marienbach*. Her bestilte vi Af-tensmad, og ventede paa Skipperens Ordre, da vi skulde fare den heele Nat. Imidlertid havde *Saabye* og jeg en underholdende *Scene* med vores Matroser og Haandværks-Burscher. Vi drak lidt med dem, og inderlig glædede de sig over denne Nedladelse, som de kaldte

*) 17 Kreuzer Kaiserlig Myndt.

det; især fik den meer omtalte svulstige Billed-
 hugger-Kone Munden paa Gang, og Følgerne
 viiste, at den kiære *Oestereicher Wein* ikke
 endda havde faa liden Deel i hendes usædvan-
 lige Munterhed. Længe varede det med Maden,
 men lækker blev den. Vi opholdt os til Kl.
 11, og fandt en opreedt Halm-Seng i Hytten
 paa Flaaden; men jeg havde ingen Lyst til at
 sove, overloed min Plads til en meget skikke-
 lig gammel Mand, og denne ærgrede mig af
 og til om Natten med en *Grimace*, som Maan-
 Skinneret loed mig see i hans Ansigt. —

Söndagen den 10 August. Omsider faldt
 jeg dog i Sovn, men vaagnede snart igien af
 et hæftigt Stød paa en Sandbænk, hvor vi
 maatte arbeide som Karle. I Byen *Mölk*, er
 det beste Kloster i heele *Österrige*, og dette
 kom vi forbi. Natten var faa behagelig, at
 jeg tilbragte den störste Deel under aaben Him-
 mel. Kl. 5 landede vi i *Stein*. Her forloed
 alle Katoliker os 3 *Protestanter*, og gik i
Messen, for der at udbede sig en videre lyk-
 kelig Reise. Först i dette Öieblik syntes jeg

at blive nogen Forundring vaer i de Helliges Anfigter, da de mærkede at vi ikke bekymrede os om denne Gudstieneste. Men, uden at fornærme os med bidende Anmærkninger, kom de trøstede tilbage, og Kl. 7 seglede vi viidere frem. — Paa et høit Bierg ligger *Ruinerne* af et ældgammelt *Kaiserligt Slot*. Vaabenet staaer endnu i en *Niche*. Mange Bierge sees ikke her omkring, men derimod tykke Skove paa begge Sider. Den medlidende Bildhugger *Madame, Frau Helfferinn*, som mærkede paa mig, at jeg ikke havde sovet, lavede en herlig *Caffé*. I *Marienbach* havde hun paa vores *Conto* forsynet sig med nogle Pund Kiöd, Æg og Grönt, og gjorde Tilberedelser til et Maaltid, som smagde dobbelt godt paa Vandet. Imellem *Stein* og *Kreyn* ligger Klosteret *Und*. Tydskeren bruger derfor det Ordsprog: "*Was liegt zwischen Stein Und Kreyn?*" Den forrige Nats uroelige Leie, svækkede min Opmærksomhed paa Farten. Jeg lagde mig lidt til Hvile, og sov til Kl. 3, da vi kom forbie en smuk Bye,
Klo-

Klosterneuburg kaldet. Her er et stoert *Augustiner-Kloster*; eet af de *Faa*, som Kaiseren ikke tör ophæve; dog bliver *Vacangerne* ikke besadte, saa at Ordenen vist maae döe ud inden et halvt *Seculum*. Klosteret er overmaade Riigt, og har fortreffelige Viinbierge, som vi da faae nok af i de to sidste Dage. Kl. 4 kom vi til *Nusdorff*, og her endtes denne i saa mange Hensender behagelige og uforglemmelige Fart. — Nu var der en Stöien og Larmen paa Flaaden, inden enhver Passaageer fik sin *Bagage* samlet. Nogle *Gestrenge Herrer* med galonerede Hatte forfoiede sig strax graviterisk om Bord, og *Visitationen* var overmaade streng. Endog mine Kobbere, som jeg havde bragt med fra *Paris*, randsagede man! — Höflighed og Föielighed — Tvende herlige Egenskaber i Fremmede Lande! hialp ogsaa her; især gjorde de Kongelige *Cancellie - Passer* en uventet Virkning. Disse, sammenlignede med *Parisiske* Klæder, lærde Herrerne at giengielde vores eftergivende Opførsel med usædvanlig Artighed. *Joseph Skoemager*

mager beførgede os en *Wiener Chaise*, pak-
kede Bagagen paa Vognen, og Kl. 5 kørte vi
afsted efter en öm Afsked med alle Reise-
Kamerader, som yndede os særdeles. Hr.
Sedelmeyer, den omtalte skikkelige gamle
Mand, var Fierde Mand i *Chaisen*. — *Nus-
dorff* ligger tre Fierdings Vei fra *Wien*. De
utallige smaa Værtshuuse eller *Guinguets*,
vare alle fulde af Folk, som fornöiede sig paa
forskjellige Maader. — Meget gefvindt kom
vi omsider til Forstæderne, igiennem et uhyre
Brände Magazin. I Porten antegnede Vag-
ten vores Navne. Jeg sad paa Forsædet i en
kort grøn Tröie, og havde den Lykke, at
Soldaten ikke vilde vide mit Navn, men bæ-
rede mig med disse Ord: “*Er ist Jäger, ja
freilich ist er Jäger.*“

W i e n .

De fornemste Giestgiver-Gaarde ere: *Die
Mehl-Grube*, *Der goldene Greiff* og *Der
weisse Schwan*, alle Tre in der *Kärntner-
Strasse*.

Strasse. Det Mellemsfte havde *Lambrecht* i *München* recommanderet, og her logerede vi nu i trende smaa, men nydelige Værelser. — Uden at tænke paa *Staden Wien*, dens Størhed, Pragt, o. s. v. skyndte vi os med Paa-klædningen, for strax at besøge *den Italienske Opera*, hvor man opførte *Il fanatico burlato* eller *den fixerede Sværmer*, Opera Buffa i 2 Akter af *Cimarosa*. Entréen i *Parterre noble* eller *Parquet*, koster *En Gylden*. Høuset er overmaade stort; tre Etager høit, foruden *Parterre-Loger* og *Gallerie*. Tretten Loger paa hver Side, og *Kaiserens* lige for *Theatret* i *Fonden*. En ikke smagfuld Decoration af Forgyldning og Bildhugger-Arbeide findes i Overflødighed. Man bruger her, som paa de Fleeste andre Steder, *ingen Lysekroner*. *Orkestret* er talriigt, og Executionen af Musikken saa *præcise* som mueligt; men ventelig er det Bygningens Skyld, at den ikke gav sig halv saa godt ud, som i *Paris*. — Den berømte *Salieri* er Kapelmester. Han dirigerer ved et *Forte piano* de 3 Første Forestillinger

af hver *Opera*. — *Decorationerne* vare usle, og *Machinisten* paa dette Theater kan gierne gaae i Skole hos vores *Nielsen*. — Sangerne &c. vil jeg ikke bedømme af denne Forestilling, men oppebie *Opera Seria*, hvor enhver rimeligviis søger at sætte sit *Talent* i et andet Lys end i *Bouffonaden*. — Hvad Smagen ellers angaaer, da finder man dog iblandt *Italienerne* det, som det kielne Öre, ikke vandt til svære Harmoniske Gange og *kromatiske* Modulationer, forgieves sukker efter hos de Fleeste andre Nationer. — Efter *Operen* spiste vi *im Greiff*, saaledes som man i Kiöbenhavn paa et hvert Spiseqvarteer kommer og gaaer; dog ere sultne Gæster, endnu ubekjendte med *Wienernes* Kunst-Ord, meget forlegne; thi Personen, som varter op, fremlægger ingen Spise Seddel, men opregner med utroelig Gesvindighed en Mængde af Retter, og jeg var ligesaa klog efter denne Lestie som før. *Gebratene Händel* havde imidlertid Farten paa Donau-Strömmen lærdt mig at kiende, og dette nyebagte Ord, tilligemed

med *Kälberne Vögel* *) hialp mægtig til Mæt-
tellen. —

Mandagen den 11 August. *Rosing* havde
Skrivelse med fra *Rabbech* til Skuespilleren
Hr. *Müller*, som er Medlem *vom Auschuß* **).
Vi gik derhen og fandt ved det förfste Öiekast
den heele Familie elskværdig. En höflig, sel-
skabelig Mand, borgerlig og huuslig Kone,
og den ældste Datter, en smuk Pige som viiste
sig i al sin Ynde. Hun er *Actrice* og skulde
paa Pröve. Med den anstændigste Friehed
blev hun ved at fuldföre hendes *Toilette*, og
spilte siden uden Overtalelse et Par Sonater af
Mozardt og *Madame Aurnmeyer*, hendes
Læremesterinde, med al optænkelig Færdig-
hed. Man inviterede os til den paafölgende
Onsdag, og vi geleidede Jomfrue *Josephe* til
hendes Vogn. Det var Postdag; alfsaa havde
jeg nok at bestille med at expedere Breve til
Directionen og min Kone, og efter dette Ar-
bejde

*) *Carbonade*, som en fulren Lærvillighed snart
underrettede mig om.

**) *Auschuß* kaldes National-Theatrets Direction.

beide kiörte vi ud af Porten *zum Casperl*, et
 Theater, hvor daglig spilles, omtrent i samme
 Smag, som hos *Nicolet* i *Paris*. Huset er
 meget Stoert, *Decorationer* og *Machinerie*
 fortreffelige, og *Orchestret* meere end taale-
 ligt. Den *Förste Etage Loger* *abonneres* i
 Almindelighed af de fornemste Haufe. *Par-*
terret er afdeelt i det *Noble* for 34, og det
Simple for 20 Kreuzer. Her lader *Wiens*
Skönheder sig see i deres fulde Glands. Jeg
 sad f. Ex. i Förste Etages Plads-Loge ved Siden
 af Een, som forriente udmærket Beundring. *)
 Strykket var *Farge* i höieste Grad, hvilket *Ti-*
relen noksom viser. Det kaldtes: *Casperl als*
Kind, altes Weib, Scherenschleifer, Cor-
poral, alter lahmer Mann und Bediente.
 Om denne Forestilling kan jeg ikke sige andet,
 end at Pöbelen i det bageste Parterre havde
 overflödigg Anledning til Skogger-Latter over
 de hyppige *Fadaiser* og gemeene Optrin. *Cas-*
perl er en ældgammel Skuespiller ved dette
 Thea-

*) Naar man betaler 34 Kreuzer, saa kan man frit
 gaae omkring paa alle Pladser, uden at genere sig.

Theater. Han findes under dette Navn i de fleeste Strykker, og extemporerer for det Meeſte, Dobbelt elsker er han af Publico, fordi han bestandig taler i *Dialecten*, og denne virker langt kraeftigere paa Nationens Öre, end det gode Tydske Sprog. — Arter berigede med Kundskab om et Nyt Theater, tog vi fat paa en *Fiacre*, som uophörlig skreeg: *Fahren wir? fahren wir?* og vare inderlig fornöiede med Opholds-Veiret; thi saasuart det regner, maae man betale de uforkammede Hyre-Kra-bater, 2, 3, 4 og Flere Gylden for en meget liden Tour; da man derimod i godt Veir ikke fielden kan köre En halv Miil for *Ein Siebenzehner*, eller *Zwei Siebener*. —

Tirsdagen den 12 August. Den heele Formiddag forsvandt ved mangfoldige Forretninger, og da vi spiste, kom et Bud fra vores *Minister*, *Baron Güldenkrone*, med Begiering, at besöge ham imellem Fem og Sex. Vi mödte til den fastfattede Tiid, og fandt i Ham den sande Menneſke-Ven, forekommende i alle Ting. Han tilböd os al muelig Tieneste!

Agen.

Agenten Herr von Matolai, skulde kiøre om-
 kring med os til de *Herrer vom Auschnß*;
 Han selv vilde præsentere os for *Grev Rosen-*
berg, den første Directeur, og General-Lieu-
 tenant *Lopkowitz*; vilde sørge for frie Entrée
 paa National-Theatrer, o. s. v. I övrigt trö-
 stede han os kuns meget slet i Henseende til
 Theatrets Forfatning. *Cabalen* gik saa vidt,
 meente han, at *Kaiseren* var kied af, at give
 flere Penge, og ventelig i denne Tiid vilde
 overlade *Entreprisen* til *Directionen* eller an-
 dre Liebhabere. Skuespillerne *Brockmann*
 og *Lange*, og Skuespillerinderne *Madame*
Sacco og *Adamberger* udmærkede han. Vi
 længtes efter den 15 August, (*Feriernes*
 Ende) for selv at kunde see, höre og bedöm-
 me, og forloed denne fortreffelige Mand,
 fuldkommen trygge, ifald en eller anden Ube-
 hagelighed skulde möde, som Fremmede ikke
 altid uden Bistand kan undgaae. — Uden for
Wien, ligger imellem Byen selv og Forstæ-
 derne, det *Fyrstelige Stabrembergische Huus*;
 en Bygning, saa Stoer, at den magelig kan
 rumme

rumme en heel *Colonie* af alle muelige Haand-
 værkere. Her spiller det *Friedliche Selskab*
 paa et Nyt Theater, og vi faae i Aften: *Don*
Carlos, oder *der Infant von Spanien*, en
Tragedie i Fem Akter af *Schiller*. — *Con-*
structionen af dette Skuespil-Huus fortiener
 ikke engang at nævnes. Det bestaaer af en
 lang Firkandt, og *Decorationerne* ere ligesaa
 usle, som *Machinisten* en stor Strymer. *Don*
Carlos, (*Kettler*) dette Selskabs Perle; men
 snart opdagede vi, at *Declamationen* var slæ-
 bende og klynkende, og Perlen temmelig
 uagte. *Prindsesse Evole*; (*Mad. Kettler*)
 En overmaade svær Rolle! Et taaleligere An-
 sigt og Organ — saa havde hendes Spil ikke væ-
 ret at foragte. Hun føelte, pauseerte, og
 forstoed hvad hun sagde. — *Kong Philip*
 var saa lidt *Acteur*, at han ikke engang kun-
 de være stiv og stolt. *Marquis Boza*; den
 interessanteste Rolle i Strykket. Naar det faldt
 ham ind, saa var han ikke flem; men ellers
 dræbte han, saavelsom alle andre, med den kied-
 sommeligste *Monotonie*. Hvor let kunde disse,

maafkee i egen Indbildning mæsterlige Skuespillere, fornøie det stakkels *Publicum!* Jeg gæbede, fordi jeg holdt det for den naturligeste Virkning af sliq en Forestilling, og rundt omkring os Tre *Pillegrimer* applauderte enhver gyfelig, og opfordrede, siæleglad, Selskabet til at igientage *Don Carlos* den følgende Dag. — *O tempora, o mores!* — Vi tafede *im Greiff* paa vort Værelse; men Maaens dunkle Skin mørknede min Siel, og for at blive Sandheden troe, vil jeg tilstaae, at jeg havde Afkyye endog for min egen Skygge, da jeg gik til Sengs. —

Onsdagen den 13 August. Baron *Güldenkrones* Haand-Secretair, Hr. *Stein*, beføgte os tidlig, og bad, at afgjøre *Theater-Visiterne* med *Agent Matolai* den følgende Dag. Med denne Secretaire blev jeg strax fortroelig. Han var fra *Frankfurth*, og Oprigtigheden selv. — Vi taelte meget om Krigen, og han fortalte iblandt andet, at *Feldt-Marschal Laudon* afvigte Nat var reist til *Armeen* i Følge en Naadig Haand-Skrivelse fra *Kaiser Joseph*,
for

for at commandere i *Fyrst Lichtensteins* Sted, som var bleven saa syg, at han maatte bæres over 70 Tydske Miile fra Leiren til *Wien*. — Forinden hans Afreise trængte *Soldatesse* og en Mængde af Borger-Standen sig op til Muuren af *Laudons* Pallads i to Dage, drak *Helstens* Skaal, og jublende, gav den gamle udevede Kriger saavel, som den fyrige Unge, Ham tusinde Velsignelser med paa Reisen. — Søndagen den 10 Aug. havde han bivaanet *Messen* i adskillige Kirker, og uddælt betydelige Summer til de Fattige. — En vis Herr *Enzler* opholdt sig i *Wien*, for paa den første klare Dag at lade en Deel *Ballons* stige op i Form af vilde Dyr, Heste, Ryttere og Hunde, som, alle i *Colossalisk* Størrelse, skulde forestille en Luft-Jagd. Til denne Mand førte Hr. *Stein* os; og ikke liden Længsel efter dette nye Spektakel opvakte Synet af en fortreffelig Hiort, og en Pige med en *Ballon* paa Hovedet, som svævede i hans Stue. — Henimod Middag bragte jeg et Brev med en Present fra *Wille* i *Paris* til Hr. *Schmutzer*, berømt Kobber-

stikker og *Directeur* for *Konst-Academiet*. Hos denne agtværdige Kunstner, og Gamle, men lunefulde Mand, fandt jeg en *Keiserlig Baron*, som strax efter at have hørt mit Navn, begyndte med Lovtaler over min Faders *Cardinal Bouillon* — et Srykke, som *Schmutzer* gav den Første Plads i hans meget floere Samling. — Skuespilleren Hr. *Müller* havde buden en Deel *Genier*, *pour faire bonneur à ses confrères*, og i det muntreste Selskab af Verden spiieste vi der, iblandt andre, med *Jünger* *), *Schinck* **), (tvende fortreffelige Mænd) en gammel munter *Major*, og *Professor Fäger*, berömt *Portrait-* og *Historie-Maler*. Ikke behövede vi *Ungersk Viin* til at opmuntre; thi Glæde stoed maled i enhvers Ansig. Den ældre, blödfindede *Josephe*, og den yngre fyrige *Nannette*, *converseerte* os, som gamle *Bekjendte*, og af denne förste saa fordeelagtige Samling, spaaede vi os allerede en tilkommende,

*) Theater-Digter og Oversætter.

***) For nærværende Tid engageret hos *Schröder* i *Hamborg* som Theater-Digter.

mende, tung Afskæed. *Jüngers* Lune stemte fuldkommen med vores, og *Schincks* behagelige Melancholiske Sværmerie maatte enhver *Følende* holde af. — Ud af *Kärntner-Thor*, forbi det *Stabrembergische* Huus, föerte *Jünger* os ind i en Have, hvor det heele Middags-Selskab lidt efter lidt samledes. Under aaben Himmel drak vi *Oestereicher* af den förste Skuffe, og fladrede med de Tø interessante Piger. Den huuslige Moder underholdt mig længe med nyttige Huusholdnings-Efterretninger; men *Fiire vigtige Danske Ord*, som den lærvillige *Nannette* gierne vilde have overfatte, gav mig saa meget med en fornuftig Omskrivelse at bestille, at jeg snart glemte Huusholdning, og alt. — Hvad gjorde ikke *Nannette* for at lære Dansk? og var det ikke min Pligt at være Tolk for min Ven S.....? — Veien blev ikke lang i saa godt Selskab, og den heele inderlig gode Familie, geleidede os, som Ukyndige om *Wiens* Gader og Stræder, lige til vores *Auberge*.

Torsdagen den 14 August. Min *Journal* kaldte mig tidlig op af Sengen, i hvor meget den förrige Aftens *Oestereicher* bad mig at blive liggende, og vi iilede hen til *Secrétaire Stein*. — *Agent Matolai*, en höfelig og tjenstagtig Mand kom til *Ministeren*, og i hans Selskab gik vi omkring til *Herrerne vom Auschus*: *Müller*, *Brockmann*, *Stephanie* den *Ældre* og *Yngre*, og *Weidmann*. Nogle af dem vare paa Landet, og de, som vi fandt hjemme, modtog os paa det Forbindtligste. Efter disse *Ceremonielle Visiter* viiste Hr. *Müller* os *National*-Theatrets Indretning. Det förste som faldt i Öinene, vare tvende smukke Værelser, hvorfra *Keiseren* gaaer ned til sin *Loge*. Disse har *Joseph* bestemt til fortrinlig gode *Skuespilleres* og *Skuespillerinders* *Portraiter*, som han selv vælger. Det Eene er allerede fuldt. Man seer her *Brockmann* som *Montalban* i *L'Anassa*; (et Knæstykke) *Lange* som *Hamlet*; *Madame Sacco* som *Medea*; *Madame Adamberger* (en Favorite af *Kaiseren* og *Publico*) som *Fräscatana*; Den berömt

beröimte *Jaquet* som *Ariadne*. Hun dödē for $2\frac{1}{2}$ Aar siden. Nogle Linier staae under Stykket, og Keiseren har med egen Haand skrevet disse Ord til: *und wird allgemein bewandert*; — *Madame Weidner* som *Elisabeth* i *Richard*. Denne *Aetrice* har været 40 Aar ved Theatret, og er afgaaet med hendes *beele Gage* af 1600 Gylden, i *Pension*. Hun elsker Skuepladsen saa höit, at hun endnu af egen frie Villie spiller meget ofte, ligesom *Des-Effarts* i *Paris*; — Herr *Müller* i *Portrait*, o. s. v. — Enhver kan selv bestemme, i hvad Rolle han vil være forevigt. Keiseren sidder i en Side-Loge, og i Hof-Logen er for nærværende Tid *Prindsessen*, naar hun besøger Skuespillet. En stor Sahl, som nu bruges til at bisætte *Decorationer*, var fordem bestemt til Spil. Under Forestillingen stoed her Fiornten *Pbarao*-Borde, og enhver Plads ved disse var abonneret med 10 *Ducater*. Theatret er meget dybt, og temmelig höit. Enhver Skuespiller har sit eget Kammer til Paaklædning; men *Aetricerne* maae pynte sig

hjemme, og forsamle sig i et stoert Værelse,
 som er deres *Rétirade*. Kl. 1 föerte Herr
Matolai os hen til Herr von *Thorvad*, som
 i Grev *Rosenbergs* Fraværelse har Over-
 Inspektion ved Theatret; men vi traf ham ikke
 hjemme. — Nu hentede vi vores Ven *Stein*,
 og kiörte med ham ud til *Au-Garten*, en ypperlig
 Have i Henseende til Promenader og
 Udfigt. Her har *Keiseren* ladet indrette
 tvende Store *Salons*, og to *Billard*-Stuer, til
 hver Mands Tieneste. Vi spiste i Een *Salon*,
 i Form af *Christiansborgs Ridder-Sabl*, men
 Mindre og uden *Gallerie*, endskiönt den var
 to *Etager* höi. En forfærdelig stor Lyse-
 krone af forgyldt Blik hang i Midten, og sex
 Mindre omkring denne. Mange smaae Borde
 vare alt befatte med Giester, og snart blev vi
 ogsaa beværtede ganske herlig for en Gylden
pro persona. Et ypperligt *Chor* af *Oboister*
 gjorde Taffelmusik. Opvarterne ere klædde i
 et Slags Keiserligt *Liberie*, og har et *Silv-*
Nummer paa Armen. Jeg behöver altsaa kuns
 at see paa min *Serviteurs Nummer*, og strax
 staær

staaer han hos mig, naar jeg for Exempel raa-
 ber: *Zwanzig*. — Efter Maaltidet spadserede
 vi i Haven, som er Større og Prægtigere end
 de almindelige *Promenader i Paris*, drak
 Caffé, spillede *Billard*, og kiørte hjem i Regn-
 veir. — *Rosing* befandt sig ikke vel; men
Saabye og jeg, tilligemed *Secretairen*, kiørte
 ud til *Casperl*, hvor man opførte et Heroisk
 Syngestykke i to Akter, *Der Baum der Diana*
 kaldet, Musiken af *Martini*. Denne var den
Syttende Forestilling, og dog Huuset ganske
 fuldt. Ideen er urimelig, men Musiken meget
 god, og Sangerne udførte den over min For-
 ventning. En besynderlig Skik har man i
Wien! Naar *Parterret* vil, at en *Arie* skal
 repeteres, saa bliver det ved at applaudere
 indtil Sangeren begynder, og dette skeedte
 næsten ved hvert andet Nummer; altsaa var
 Forestillingen dobbelt saa lang som sædvanlig.
Decorationerne i Stykket ere hyppige, og
 Forandringer saavel som Forvandlinger gik
 overmaade *rapide*. — En *Grotte* med et stærkt
 Vandfald behagede mig især overordentlig.

Den

Den var *transparent* og begroet med Musl. I Spidsen faae man "*Das Reich der Liebe*" med brillante Bogstaver. Et Löve-Hoved gav bestandig Vand *) fra sig i et Kar, dannet som en *Mussel*, og herfra udbredte det sig igien meget naturligt rundt omkring *Grotten*. — Kl. henimod Ti var först Skuespillet ude; vi kiörte hiem, og fladdrede til Midnat med vores ærlige, ukonstlede Ven.

Fredagen den 15 August. Allerede Kl. 8. kom Hr. *Schmutzer* til mig i største Stads, for at invitere til næste Söndag. Jeg vidste nok, at det var *Fredag*, men hvem tænkte paa Katolikernes *Marix-Fester?* og dog lærde Erfaring, at denne Dag var en *Hoved-Fest*, som ikke engang tillod nogen Kiöbmand at sælge det allermindste. Vi opholdt os hiemme til Spiise-Tid, og da kiörte vi atter ud til *den Keiserlige Au-Garten*, hvor Maden engang tilforn smagde saa godt. Hr. *Müller* havde ladet os bede at være hiemme Kl. 3, og troelig holdt vi Ord. Til
bestemte

*) Sölv-Floer.

bestemte Tid afhentede han os, for at bivaang
 den berönte, umenneskelige og gyselige *Hetze*,
Wienernes saa kaldede *National-Skuespil*;
 dog vil jeg heller troe, at Vanen trækker den
 uhyre Mængde af Mennesker derud, hvori-
 blandt maaskoe kuns Faa berragte disse mar-
 trende Oprin uden Afsky; end at jeg skulde
 kalde dette Spektakel Indvaanernes Glæde,
 hvori Hiertet havde nogen Deel. — Pladsen
 er stor og rund, omgiven af en Bygning, tre
 Etager høi. Den *Underste* bestaaer af lutter
nummererede Lemme, hvori de *Vilde Dyr*
 logere. Den *Mellemste* er inddeelt i *Loger*
 for *Keiseren* og *Nobleffen*, og for Resten i
 dyre Pladse til 2, 3 og 4 Gylden; den *Överste*
 er for *Pöbelen*. Endskiönt vi kom en god
 Time for tidlig, havde vi dog neppe faaet
 Plads, ifald man ikke paa en vis Maade *respec-*
terede National-Theatrets Medlemmer, da
Hetzens Indtægt egentlig tilhörer denne Skue-
 plads. — Men — til Ære for mine Ordens-
 brödre, fortæller jeg med Glæde, at de holde
 det for uanstændigt, *directe* at befatte sig med
 dette

dette *Neronianske* og *Domitianske* Skuespil, og derfor have de forpagtet det bort til Herz-Mesteren, som betaler 7 eller 9 Tusinde Gyl- den aarlig. — Kl. 4½ begyndte da Spektaklet med en liden Hiort, tre smaa Biörne, en Abe- kar og en Hare, som, uden at skade hinanden, moerede Tillskueren. Især saae det komisk ud, naar Biörnene klavrede op paa en meget höi Stang midt paa Pladsen, for at forfølge Abe- katten, og denne med et Örefigen fik dem skamfuld til, at vende om igien. 2) Efter given Signal blev en Ungersk Oxe med Blye- klumper i Enden af Hornene, indladt paa Vallpladsen. En Herz Knegt til Hest forfulgde denne med en Lanze i Haanden, gav ham ad- skillige dödelige Stik, men traf ikke ret. Omsider sprang han rasende ned af Hesten, tog en Dolk, lænede sig op til Væggen, og da Oxen löb forvildet imod ham, greb han i Hornene, og stak saa vel, at han faldt med Eet. 3) En gammel Biörn, attaqueret af 12 Hunde, föst Parreviis, og fiden af dem alle paa Eengang. Biörnen kunde ikke giöre sine

Fien-

Fiender det Mindste; derimod mistede han et
 Æie og blev bidt paa mange Steder. 4) En
 anden Ungersk Oxe, hetzed af ligesaa mange
 Hunde. Han blefferede Nogle af dem, kaste-
 de dem med sine Horn høit op i Lufren, og
 gik fortvivlet lös paa tre udstoppede Figurer
 som vare ophængte for at irritere ham. 5)
 En stor Skive, over og under prydet med
 Fyrværkerie, blev hidset ned fra det høie Mast-
 Træ i Midten af Pladsen. Paa en Krog un-
 der Skiven hang raadt Kiöd, og nu blev en
 graadig Biörn indladt, efter at Fyrværkeriet
 var antændt. Han toeg strax fat paa Rovet, og,
 uden at bryde sig om Ilden, som brændte ham
 paa Maven og overalt, om Kanon-Slagenes og
Raquetternes Torden, loed han sig hidse op
 til den överste Spidse. Hetz Knegtene kiendte
 denne graadige Person, og Fiire af dem mod-
 toeg ham ved Nedfarten med Bröd, satte paa
 Enden af lange Stænger. Biörnen tog et af
 Brödene med sig, og löb over Hals og Hoved
 ind i sit *Logis*. 6) En Ungersk Oxe med et
 Kanon-Slag for Panden, og tre Ild-Fontainer
 imel-

imellem Hörnene. Han gik ganske stadig; men da Ilden spröitede for stærk, løb han forvildet omkring; omfider stod han stille, netop under vores Plads, og da Skuddet gik af, faldt han död ned til Jorden. 7) En *Lux*, det affkyeligste Dyr af Ansig, blev nu hetzet af een og to Hunde. Disse vovede neppe at angribe ham, thi han lagde sig strax paa Ryggen, og sprællede saa hurtig, at han med sine fæle Klöer i nogle saa Minuter giordé de hvide Hunde ganske blodige. 8) En stor Biörn, som saae bister ud; men en Deel rasende Hunde berövede ham snart Modet ved at gribe efter Örene, og de holdt saa skammelig Huus med dette ellers frygtelige Dyr, at Hetz-Knegtene med Magt maatte skille de stridende Parter fra hinanden. 9) En *Aur-Oxe*. Den seer ud som en Löve; bruser i Hovedet og paa den halve Krop, og er ganske smal i Bagdeelen. Hverken Biörne eller Hunde kunde giöre ham Noget. — Han kastede dem vexelviis saa höit op i Luftén, at de giörde tre og fleere *Volter*, og faldt saa godt som döde ned

paa

paa Jorden. — 10) Omfider endtes denne gruelige Forlystelse med en Samling af vilde Dyr, som hver for sig passede Sit, uden at skade hinanden. — Selskabet bestod af Aur-Oxen, fem Biörne, en Dromedarius, en Hiort, et vildt Sviin, Luxen, en Abekat, og en Ungersk Oxe, som man havde bundet en lille Kat paa Ribbenene, for at giöre ham kilden og gal. Hvor mange *Granater* end Hetz-Knegtene kastede imellem dem, saa blev der dog intet af *Attaquen*. De stakkels Hunde maatte til Slutning bide i Græsser. Man tvang dem til at gaae lös paa *Aur-Oxen*; — men uden at röre sig af Flekken, mishandlede han dem jammerlig. — For at see alting i det mindste Eengang, vare vi da ogsaa komne her; men — at Christne, eller oplyste Mennesker, især Fruentimmer, som sees i Hobetal paa dette *Amphitheater*, med *Glæde* kan bivaane en saadan *Massacre*, og applaudere et stakkels lemlæstet Dyr, det ventede jeg ikke. Henimod Kl. 8 spadserede vi med Hr. *Müller* igiennem nye anlagte Promenader ind af

Kärnt-

Kärntner-Thor til Grotten. *) Paa Border stod skrevet, at vi kunde finde Selskabet i *Svanen* uden for Forstaden *Rossau*. Der kiørte vi nu hen, og levede lystigt med *Brockmann, Lange, Müller* og *Jünger*. Særdeles Forfølelig og Artig viiste enhver sig imod os, og uden at giøre Vold paa sig, holdt den Eene paa den Anden til Kl. 12, da vi gik ganske findige hjem. —

Löverdagen den 16 August. *Lange* havde lovet at afhente os til Pröven, og Kl. 10 kom han. Vi taelte der med *Brockmann, Müller, Weidmann, Dauer, Jomfrue Müller, Ziegler* og *Salieri*, som bad os at komme hjem til ham om Mandagen, for at höre de rette *Tempos* i *Grotta di Trofonio*. Herr *von Thorvad*, Theater-Intendanten, var meget höflig, og anviste os Pladser i *Parterre-Noble*. Han gjorde sig al Umage, for at overtale mig til, at spille nogle Giesteroller, og forsikkrede i Selskabets Nærværelse,

*) En liden *Cloub*, som Skuespillere og Genier have oprettet.

relse, at jeg vilde *reussere*; men — hvor smigrende end dette Tilbud var, saa maatte jeg i Betragtning af det korte Ophold, sige *Ney*, og give Ham det Lofte, at opfylde Önsket paa en anden Tid. — Ved denne Leilighed falder det mig ind, at *Monsieur Franz* i *Metz*, paa Veien derfra til *Zweybrück*, vilde staae *Rosing* inde for en aarlig Gage af 10000 *Livres*, ifald han beqvemmede sig til, at lade sig *perfectionere* hos ham i det Franske Sprog i 3 a 4 Maaneder. — Min Ven blev ganske tavs ved et ligesaa forunderligt som uventet Tilbud; men *Franskmandens Graduation* i Forsikringer og Eeder, overbeviiste os om at det var hans Alvor, og vi lærde heraf, at en *Entrepreneur* betaler godt, naar han troer, at have fundet *duelige Sujets*. — Kl. II. föerte *Müller* og *Ziegler* os ind i den stoere *Redoute-Sabl*. — Denne er *Keiserlig Skön!* To Etager höi, og smagfuld decoreret. Den *Större* er festonieret med Rödr, og den *Mindre* med blaat Sölv-Moer, og begge hvide laquerede og stærk forgyldte, samt

samt udzirede med mangfoldige prægtige Lysekroner. Rundt omkring ere stoere Værelser til Forfriskning, Omklædning, Spiisning og Spil, og et *Gallerie*, som kaldes *Seufzer-Gallerie!* Et fortryllende Navn! og Galleriet fuldkommen indrettet til de Sukkendes Bequemmelighed, naar de f. E. efter en afmatende Dands søge Hvile i en grædsk Sopha, uden at vilde plages af Lyfenes blændende Glands. — Kun i *Carnavals Tiden* holdes *Redoute*, og da kan enhver uden Forskiel komme ind, naar man er masquerer. — Herfra kiorte vi med Hr. *Ziegler* ud af *Kärntner-Thor* til det *Keiserlige Slot Belvedere*, bygget af Prinds *Eugenius*, og testamenteret til *Keiserinden*. Slottet ligger høit, og har den herligste Udsigt langt ind til *Böhmens* og *Ungerns* Fielde, mange Miile i Omkreds. Her er det berömte *Billed-Gallerie*. At tale saameget om denne fortreffelige Indretning og Maleriernes Værd, som de med Grund fortiene det, er umueligt! Jeg vil derfor nøies med, at anføre noget om Ordenen, og

ikkuns

ikkuns nævne nogle af de berömteste Mestere. Galleriet er inddeelt i den *Nederlandske, Italienske, Tydske* og *Fleere Skoler*. Enhver af disse har sin Flöi i Slotter. I den *Förste* var et Værelse med *Rubens*, Eet med *Rembrandts*, Eet med *van Dycks*, og tre Andre med *samlede* Mesterstykker af Forskiellige. Ikkuns tvende *Raphæls* eier Galleriet, og mig synes endog at jeg har seet disse meget bedre i *Versailles, Manheim* og *München*. I den *Italienske Skole*: Et Værelse med *Titians*, og adskillige med *Carlo Maratto, Caravaggio, Paolo Veronese* &c. — I tvende Andre Skoler: Mesterstykker af *Albrecht Dyrer, Holbein, Kneller*, tvende Ypperlige af *Angelica Kauffmann, Tenier, Lucas Cranach* o. s. v. — Et *Tempel* föerte man os ind i, som var ganske forgyldt og havde en prægtig *Platfond*. Dette helliger Keiseren *Fyrst Caunitzes* *Buste*, som staaer her paa en Forhöining af *Marmor*. — Igiennem den kostbare *Have*, anlagt i *Terrasser* og mange konstige *Vandspring*, maatte vi løbe, for ikke at bryde

det Löfte vi havde giort *Jünger*, at spise med ham *Im Prater*. Vores Ven ventede os ved Porten, og — som fornuftige Reisende, der ikke *kiöre* Pengene bort, *gik* vi derud. — *Prater* er en Dyrehave, fuld af Tracteur-Hytter, og ligesaa munter den heele Sommer igiennem, som *Kirsten Pibls Kilde* er det ved *St. Hans Dags* Tider. Man spiser i Almindelighed under aaben Himmel, og opvarres efter eget Behag, men dog altid *godt*. En ram Hiort, (*Hans* kaldet, og saa gammel, at ingen erindrede sig hans Genealogie) stoed bestandig ved Siden af os, og stjal stegte Kyllinger og Bröd fra Border. — Brav næsviis! men — et Gevie, med saa mange Takker som den gamle *Hanses*, forekommer al Indvending imod slikt Tyverie. — Ogsaa et *Vild-Sviin*, hvoraf *Prateren* eier over 2000, behagede at fremviise *Huggerter*, for at opmuntre til hastig *Expedition*. Kl. 6 spadserede vi til *Wien*, og gik paa *Comedien*, hvor man opførte: *Dank und Undank* i 3 Akter; en frie Oversættelse af *Jünger*, efter *Destouches L'ingrat*

grat i 5 Akter; og *Die Geschwister* i Een Akt af *Goethe*. Det Første Stykke moeredes meget, og blev ret godt spilled i det Heele. *Obersten*; (*Brockmann*) En herlig Figur til Militair-Roller! Jeg troer ikke at denne Mand kan misforstaae Noget; og dog forekom der mig, som om han ikke spildte med den Ild i *Wien*, som jeg i Aaret 1787 fandt saa mesterlig i hans *Beaumarchais* i *Clavigo*; *Baron Wiburg* i *Stille Wasser* sind tief; *von Ellborn* i den flatterhafte Ehemann. — *Interpunctionen* er bestandig god, og visse *Pauser* og smaae *Pantomimer* har han, som giøre en ypperlig *Virkning*. Ellers maae han vogte sig for overdreven *Pathos* i *Declamationen*, da han af *Natur* inclinerer til den *Svulst*, som *Tragedie-Helten* lettelig forføres til. *Justiceraaden*. (*Müller*) I denne Rolle kunde vi ikke see *Skuespilleren*. *Wilhelmine*, *Oberstens Datter*; (*Jomfrue Müller*) Visse föelsomme *Sentencer* sagde hun med megen *Interesse*; men i övrigt gjorde hun ikke meget af *Rollen*; jeg vil troe, fordi der ikke var overflödig *Anled-*

Anledning til at viise sig. *Lieutenant Bernau*,
(Schütz) En lille Figur; temmelig utvungen,
 men han præker, og ender sine *Perioder* paa
 en forunderlig Maade. Her forestilte han en
 Spidsbub. *Grev Blankenburg*; (*Ziegler*) De
 ti Ord han havde, sagde han drøbende kied-
 fommelig. *Johann, Bernaus Tiener* (*Weid-
 mann*) En herlig Karl! han er alt temmelig
 gammel, og har fuldkommen *Wiener Dia-
 lecten*; men hans Spill var *sand Natur*. *Bur-
 lesquen* paa sin Viis, og *Moralen* paa Sin,
 declameerte han saa rigtig, at Latter og Taarer
 stedse lystrede hans *Ordre*. Ansigtet er des-
 uden passende for en gammel komisk Tiener,
 og des større Røes fortiener hans *Komiske
 Natur*, frie for al *Caricatur*. *Lisette* (*Ma-
 dame Stierle*) En ryk liden Kone! Hun spildte
 med Fornuft, var ogsaa munter og naiv; men
 Soubretten klædde hende ikke. *Enken Sidam*
(Mad. Dörner) En Figur, som *Jomfrue
 Astrups*; altsaa upaatvivlelig *deylig*! — Hen-
 des *Organ* var stærk og dyb. De alvorlige
 Ting udmærkede hun med Vægt; og da *Ober-
 sten*

sten spögende kaldte hende en Bedrageriske, som spildte under Dække med Justiceraaden, bebreidede hun ham denne utidige Spög paa den værdigste og anstændigste Maade. *Decoration* og *Emmeublement* var kuns maadelig; derimod *Klædedragterne* meget gode. Lettelig begriber man, at, da enhver maae anskaffe sig sin egen Garderobe, ingen gierne vil staae til Skamme for den anden, og altsaa hielper Ærgierrighed ikke lidet til Pragt i Klæderne. *Orchestret* spiller fortreffeligt, endog i *Comedien*, hvor det anföres med samme *Accurateesse* som i *Operen*.

Efterstykket: *Die Geschwister*, er en liden föelsom Comedie, og maae spilles overmaade godt, ifald den skal underholde. Et ungt Menneske elsker en vis *Charlotte*, som har en voxen Datter, *Mariane* kaldet. Han selv giver sig ogsaa ud for *Charlottes* Sön, og lever altsaa med *Mariane* som om det var hans Söster. Nu döer Moderen! Han beholder Datteren i Huuset, fatter Kierlighed til hende, og först da hans Ven, som ikke troer

O 4

andet,

ander, end at disse ere Södfkende, föger Lei-
 lighed at fremkomme med en Kierligheds-Er-
 klæring, aabner han sit Hierte for denne, og
 siden for *Mariane*, som af en besynderlig
 Godhed for den saa kaldede Broder, stedse har
 holdt sit Ja tilbage. — Vennen giver natur-
 ligviis efter, og de Elskende forenes. —
 Jomfrue *Eichinger* spillede *Marianes* Rolle,
 som en *Actrice* med et Stoert Anlæg. Hendes
 Figur er kuns liden, men hun har Hierte,
 Udtryk i Anfigtet, og i *Wien* holdes hun for
 den Förste blandt Theatrets Elskerinder, end-
 skiöndt hun, maaskee netop af denne Aarsag,
 maae staae tilbage. *Den formeente Broder;*
(Ziegler) Idelig Præk og tvungen *Declama-*
tion. Han begyndte og endte Rollen med en
 dræbende *Monotonie.* *Hans Ven; (Dauer)*
 En ganske taalelig Confident! men det er saa
 lidt, kuns at være *taalelig* i et Fag, som i sig
 selv er saa kiedfommelig og utaknemmelig!
 Ellers skal *Dauer* være god i visse komiske
 Roller. — Kl. 9½ var Skuespillet ude; vi
 hentede *Jünger* paa Theatret, og fulgdes ad
 til

til den *Dramatiske Grotte*. Her fandt vi *Brockmann, Lange, Weidmann*, og tre artige unge Herrer, alle *Dramaturgiens Tilbedere*. Fortreffelig moerede vi os til Midnat, og gik saa hiem, glade over disse gode Menneskers udmærkede Venskab imod os.

Søndagen den 17 August. Denne Dag var bestemt til en *Vallfart* med Hr. *Directeur Schmutzer*, og Kl. 8 gik vi allerede hiem til ham. Med en herlig *Chocolade*, iskiænket af en venlig Datter, og drukker i Selskab med Moderen og den heele Familie, som ikke syntes at have andre Feil, end den, at være yderlig fulde af Complimenter, begyndte vi, og derpaa kiörte vi afsted. *Betzleinsdorff* skulde være Stand-Quarteret; men Hr. *Schmutzer*, skiönt tre Gange saa stærk af Complexion som vi, föerte os först omkring over Bierg og Dal, fuldkommen i 3 Timer. Vi saae de *Skandser*, hvorfra *Tyrken* for Hundrede Aar siden beleirede *Wien* med 180000 Mand, som blev jagede paa Flugten af 35000 Keiserlige Tropper. Disse *Skandser*

ere opkastede i største Uorden, og endnu finder man der, ved at grave, Skatte af Guld og andre Mærkværdigheder. — Overalt er den herligste Udsigt. Man seer 20 a 30 Miile ind i Ungern og Böhmen. I klart Veir præfenterer *Presburg* og dets Slot sig saa tydelig, at man endog kan gjøre Forskiel paa Vinduerne. Det bekiendte Store *Sneeberg* i *Steyermark*, *Leopolds Bierget*, *Kaltenberg* og *Vogels Berg*, nogle Miile fra *Wien*, og denne *Prægtige Stad* i Dalen, kan Öiet ikke noksom beundre. Paa en Höi uden for *Betzleinsdorff* overseer man en Distrikt af 52 Tydske Miile i Omkreds. — Meget trætte og afmattede spiste vi omsider *à la Campagne* i et Selskab af Fiorten Personer, dels Magistrats-Medlemmer, dels Kunstnere. Iblandt de Sidste var Professor *Jacobé*, Professor *Steiner* fra *Edenburg*, og de Herrer *Stiherger*, *Adam* og *Wurde*, unge Kobberstikkere og Malere. Selskabet var overordentlig muntert, og den gamle *Schmutzer* blev agtet af enhver som Fader. Husets Folk bare ham næsten paa

Han-

Hænderne, og Börnene klyngede sig om ham. Efter et mættende, skiönt ikke stadseligt Maaltid, spillede vi Kegler, drak Caffé, og kiørte bort Kl. 7. At man i en Samling af 14 Mandfolk bliver lystig ved at erindre Nærværende og fraværende Skaaler, det nægrer kuns *Abstemius!* men — hvem vilde vel bebreide Mig f. E. Deeltagelse i en *Mands* Glæde, som paa min *Faders* Velgaaende, hvis Rygte han dog kuns kiendte som *Konstner*, tömte adskillige Flasker? — Ved en saadan Leilighed synger jeg, synger enhver, bekiendt med Fader-Huufers Lyksalighed: “ *Vivat Bacchus! Bacchus lebe! Bacchus war ein braver Mann!* “ —

Mandagen den 18 August. *Salieri* ventede os i Dag, og hos ham hørte vi den *Første Akt* af *La Grotta di Trofonio*. Ligesaa behagelig i Omgang, og tjenstfærdig er denne Mand, som *agtet* i den heele *musikalske* Verden! — Han sang selv meget godt, og i en herlig Smag. Herfra kiørte vi til vores *Banquetier*,

quier, Hr. Oxe von Geymüller, *) og vel forsynede med nogle af hans Vare, gik vi hiem. Imod Spisetiden kom *Secretair Stein*, for at giøre os bekiendt *mit dem Trattnerischen Hause auf dem Graben*, et Huus som tilhører en *baroniseret Boghandler*, og er saa umaadelig Stoert, at det rummer nogle Hundrede Mennesker. Her er et fornemt *table d'hôte* for 40 *Kreuzer pro Persona*, hvor man spiser i Selskab med Folk af de *Første* Classer. — Vores Ven, stedse omhyggelig for, at vi skulde nytte det korte Ophold med behagelige Afvexlinger, kiørte ud med os *zum Schwarzenbergischen Garten*. Ikke allene en prægtig *Pallads*, men en meget kostbar Have fandt vi her. Den bestaaer for det Mæste af *Terrasser*, og paa hver af disse, ere stoere *Bassins* af Marmor med *konstige Fontainer*, *Grotter*, Buegange og *Alléer*, og i Lyft-Haven *Statuer* i Overflödighed. Her fortæner den skionne Udsigt at anmærkes,

*) Slige Visiter ere i Almindelighed saare trøstende for den Besögende.

da Stedet ligger ufædvanlig høit. — Skuespil-
 let begynder Kl. 7, og vi skyndte os ind til
 Byen. — *Axur, il Red'Ormo*, en *serieux*
Opera i 5 Akter af *Salieri*, blev opført. Den
 samme Musik er i *Paris* brugt til *Tarara af*
Beaumarchais, men da man ingen *Balletter*
 har i *Wien*, saa har *Componisten* sat Meget
 til, i Stedet for *Dandsen*. *Salieri* førte selv
 an, og jeg stod ham ganske nær, for des bedre
 at kunde passe paa. *Madame Coltellini* var
Aspasia, og sang med megen Følelse; dog
 syntes *Intonationen* ikke altid at være rigtig.
Basfisten, som udførte *Axurs* Partie, havde
 en svær Rolle, og slap vel fra den. *Tenori-*
sten, *Aspasia* *Elsker*, kildrede mit Öre usige-
 lig. Stemmen var god, og Smagen ganske
 fortreffelig; men han vilde at *Orchestret* skul-
 de rette sig efter ham, og derfor blev i hans
Arier ofte det *ad libitum*, som *Salieri* vilde
 have *a tempo*. — Hvilket Stoert Exempel
 paa Føielighed! og naar *Componisten* selv kan
 bære over med en Sangers Svaghed eller *Ca-*
price! hvor meget meere burde da ikke
 denne

denne Föielighed have Sted i Stykker, hvor Forfængelighed eller Egenkierlighed ikke besælger Anförelsen? En Feil paa Theatret, mærkes her, til Ære for *Orchestret*, ligesaa lidet som i *Paris*, og *Salieri* forsikkrede mig, at dette Stykke, paa nogle *Raffinements* nær, gik ligesaa godt ved den Første Pröve, som ved denne Forestilling. — Den heele Musik var fortreffelig; men en *Canon* i 4de Akt især, sunget af tre Personer for at divertere *Sultanen*, behagede saameget, at den blev igientaget. — *Decorationerne* vare ligesaa prægtige som hyppige. En *Tyrkisk Sahl*, saa forgyldt, at den blandede. En *Have* med mangfoldige *Cascader*, alle i Gang. Træerne og alt var illumineret med *brillante* og *transparente* Lamper. En stoer Sahl med et virkeligt *Gallerie* af en ypperlig *Architectur*. Her, saavel som paa Fleere Tydske Theatres, hersker ellers den Feil, at man, endog fra Midten af, kan see hvad der foregaaer bag ved *Coulisserne*, saa smalle ere disse; og endskiöndt det Ord *Illusion* i Henseende til *Decorationser*.

rationer ikke betyder meget for Kiendere af *Theater-Construction*; saa er det dog rimeligt, at enhver hellere vil nære sin Indbildningskraft, end pludselig vækkes midt i en behagelig Dröm.

Tirsdagen den 19 August. Med den største Höflichkeit fuldførte *Salieri* sin *Grotta* for os fra Kl. 8 til 10. En aldrende *Italiener*, *Gabriele Mezieri*, fordum *Sanger*, nu *Capitalist*, taelte meget om sin gamle Ven *Potenza* i *Kiöbenhavn*, som han havde kiendt for mange Aar siden i *Dresden*. Dette gav Anledning til Samtaler i det Danske *Musik-Fag*, og hvor glad blev jeg, da *Salieri* med Varme nævnede vores Kapelmester *Schulz!* — En Aftale med *Mad. Müller*, at see det *Keiserlige Skatkammer* paa Slottet, drev os hastig bort. Umuelig kan man, ved at see mange Tusinde Mærkværdigheder i een Time, erindre sig Alt, hvad der fortienet at giemmes i Hukommelsen; men dog vil jeg anføre de Kostbarheder, som frem for andre faldt mig i Öinene. Vi saae en stoer Samling af Taffel-Uhre,

Uhre (hvoriblandt adskillige Tyrkiske Presents) af massiv Guld, og besat med Steene; en Samling af *Vaser, Pocaler* og Bægere, af *Jaspis, Agat, Lapis Lazuli, Onyx*, store *Saphyrer, Smaragder* og *Rubiner*. — Mange Skabe vare fulde af antike Guldkar. I et andet Værelse stod *det Store Guld Service*. Een *Terrin* veier allene til 14000 Gylden, og *Plat de Menagen* 150 Pund. Det heele *Service* skatteres til 18 *Millioner Gylden*. Her er ogsaa den afdöde *Mariæ Theresiæ Toilette*. I det Tredie Værelse viiste *Skatmesteren Selv* os alle *Regalia*. Den Ungeriske, Böhmiske, Keiser- og Huus-Kronen, riigt besatte med Store *Juveler*, tilligemed *Scepteret, Riigs-Æblet*, og den Keiserlige *Kronings - Dragt*. En Samling af *Juveler* i et Skab for sig selv, kan ikke skatteres. En Eeneffe *Knap* i et heelt *Garniture* er 75000 Gylden værd. Steene, som Ærter store, til *Knaphullerne!* I *Agraffen* er en *Juveel*, som veier 7000 Gran, og beregnes til 300000 Gylden. Keiserindens *Hals-Smykke, Örenringe, o. f. v.*
er

er et blændende Syn. — Kort sagt: Alt, hvad der kan nævnes af Keiserens og Keiserindens Prydelse i *Brillanter* og *Edelstene*, var her i saadan Overflödighed, at jeg ikke kan beskrive det. — Herfra gik vi ind i *Medaille-Cabinetet*. Manden som viiste os om, var særdeles artig. Vi sadde omkring et Bord, og saa meget Tiden tilloed det, forklarede han os det Vigtigste. — Iblandt en overordentlig Mængde af *Guld-Medailleer* anmærkede jeg især: *Christiani 5. med Bataillen i Kiö-ge Bugt*, som veier 360 Ducater; en Anden, med det Pavelige Consistorium paa den Eene, og Dommedagen paa den anden Side, og en forfærdelig stor Medaille af 2055 Ducaters Vægt. Denne har en vis *Wenzel von Reinsfeldt* foræret Keiser *Leopold*, og man vil meene, at den ved *Alchymie* er forvandlet fra Sölv til Guld. Rigtig nok seer den hvid ud, men ved at hugge smaae Stykker ud af den, har Myndtmesteren befundet, at den er af det beste Guld. Medaillen forestiller ikke andet end Keisere i *Medaillons*, og i Midten

staaer *Leopolds Portrait*. I et andet Skab er en Samling af alle muelige *Ducater* i Hundrede Skuffer. I et *Tredie*, *Soto Dalere*. I et *Fierde*, *Groschen-Strykker*. I et *Femte nummi soliti*. I et *Siette*, *Nödpenge* i forskellige Former, af Guld, Sölv, Kobber, Tin, Jern, Blik, og i yderste Mangel, af Papiir og Chor-Böger. — Krigen gjorde disse ligesaa gieldende som virkelige Penge, og siden ombyttede man dem igien i bedre Tider. — Præcise Kl. Tolv lukkes *Cabinettet*; altsaa maatte vi afsted, hvor gierne vi end vilde examinere denne kostbare Samling nøiere.

Veiret var herligt, og Hr. *Enszlen* havde bekiendtgiordt, at *Luft-Jagden* skulde gaae op *im Prater Kl. 6*. For at være der til bestemte Tiid, besluttede vi, strax at kiøre ud i det Grønne. Efter et ligesaa gode som moerfomt Maaltid under aaben Himmel, stedse opmuntrede (undertiden ogsaa kiedede) af vel-skabte Musici og Kröblinge, af Marktskrigere og Bakkelse-Kellinger, med et Ord: af utallige Lediggængere, som dog paa en vis Maade

adspre-

adspredt Tilskuere, fandt vi *Madame Müller* og hendes *Nannette* siddende paa en Bænk. Her fladdrede vi til henimod Kl. 6, og efter given Signal forföiede vi os hen til Pladsen; hvor *Jagden* skulde flyve op. Her var en overordentlig Folke-Mængde. *Damerne* forföerte os til, at tage Plads paa det fornemste Gallerie imellem Fyrst *Essebazis* og Andre Fyrstens Familier, og sminkede Hæffelige, saavel som usminkede Skiönne saae vi i Hobe- tal. — Ogfaa en *Dansk Mand*, Kammerherre og Amtmand *Buchwaldt* traf vi her, en Mand, hvis *Politik*, foreenet med ualminde- lig Frihed, indtager enhver, som elsker Klog- skab og Oprigtighed! — Kl. 6½ begyndte dette i al Henseende nye Skuespil. Midt paa Pladsen var en Forhöining, og der stoed Hr. *Enszlen* med sine Figurer, hvilke han fyldte i alle Folkes Paafyn. Saaledes slap han först en Pige med en Ballon paa Hovedet i Luftren. 2) Et *Amerikansk Monstrum*, forfulgd af en Jagdhund. 3) Et *Vild-Sviin*, jaget af tvende Hunde. 4) En Hiort med

een Hund. 5) En Rytter til Hest. Alle disse Figurer vare i *Colossalisk* Størrelse, ypperlig regnede, og *majestätisk* svævede de i Lufren. Pauker og Trompeters Lyd, samt Cannon-Skud, geleidede dem ittedse. En liden *Ballon* fluttede dette forunderlige Skuespil, og nu vilde Mesteren *complimentere Publicum* med en Takfigelse; men stærk *Applaus* og *Bravo*-Raab dövede ham saaledes, at han ærbødigt og ydmygt forlod sit Tale Sted. Igiennem en utroelig Sværm af Mennesker og Vogne, gik vi ind til *Wien* med Mad, *Müller*, den yngste Datter, og begge Sønner, lige til deres Hiem, hvor vi i denne elskværdige Families Kreds og *Professör Fegers Selskab* spillede faa meget gladere, som Anretningen vidnede om Fortroelighed og Venskab.

Onsdagen den 20 August. Imellem 10 og 11 hentede Skuespilleren Hr. *Lange* os for at see hans Samling af Malerier, alle forfærdigede af ham selv, og for at höre hans Kone synge. — Et melancholsk Sværmerie læser man strax i hendes Öine. Hun var höist frugt-

frugtfuld, og kunde ikke spille i den Til-
 stand. Desværre for os! thi, skönt *Tydske*,
 var hun dog den *Første Sangerinde* i den *Ita-
 lienske Opera*. Den bekiendte *Mozardt* er
 hendes Svoger, og har informeret hende saa
 vel, at hun accompagnerer efter et Partitur,
 og spiller Mellem-Spil, som en Kapelmester.
 Saaledes sang og spillede hun en *Stor Bravour-
 Arie*, en *Scene af Paisello*, og en *Rondo af
 Operen Cresco* for os. Ualmindelig er Stem-
 men! dog (som Musik-Elsker, ikke som *Dansk
 talt*) langt fra saa god, som vores *Müllers*;
 men en Høide, en Delicatsse, en Færdighed,
 en Smag, en theoretisk Kundskab fandt jeg
 hos hende, som maatte beundres af enhver
 upartisk Konstdommer. Ellers har hun her
Samme Skiebne, som saamange gode Sujets
 friste blandt andre Nationer. — Det *Frem-
 mede skal* agtes, hvad enten det saa er mester-
 lig Godt, eller mesterlig Modfædt. Ikke halv
 saa godt lønnet er hun, som *Italienerne*, og
 baade maae og kan hun dog udføre de største,
 de sværeste Partier usigelig bedre, end de Nær-
 værende,

værende, af den *Wiener Adel* tilbedte Sangerinder. I Dag fik den *Italienske Opera* sin Afskæed, og skulde ikke vedblive at spille længere, end til *Fasten*. — Nu længes jeg efter *Keiserens Dom*, om denne herlige *Madame Lange* ogsaa skal bukke under Skiebningen for de Andres Skyld? — Vi saae endnu adskillige fortreffelige Malerier; især de Fleeste af Skuespiller-Selskabet i *Theater-Galleriet* i *Miniature*, og *Lange* fortjener den Berømmelse, at mange af hans *Copier* ere bedre end *Originalerne*. Egentlig har en eller anden *Baandning* forført ham til, at forlade Maleriet, hvortil han, ikke efter mit, men *Schmutzers* og det Heele *Academiets* Sigende, havde et overordentligt *Talent*. — Om Aftenen besøgte vi *Opera Buffa*, og hørte en god Musik af *Anfossi*. Saa meget meere var denne Forestilling sovnig, som vi allerede om Formiddagen havde hørt noget fortrinlig godt. De gode *Nummere* i Musikken kiendte jeg nøie fra Concerterne i Kiöbenhavn, og *Tenoristen* allene, sang taalelig. De övrige kunde

ikke

ikke engang deres Roller. Ellers tillod disse Virtuoser sig Friheder paa Scenen, som Keiseren burde straffe *mit der Schandbiibne.* *) *Tenoristen* hilfede f. E. en god Ven i Parterret meget fortroelig. — Skade at han ikke bød ham en *Prise Tobak!* — og *Bassisten*, som sad under et Bord, for ikke at sees af hans Fiender, *grimasserede* med dem, ligesom han vilde sige: “*I maae dog lade være at see mig, indtil den rette Takt i Musiken kommer.*” Beviis paa, at *Illusion* er et ukiendt Ord blandt disse *vel betalte Strympere!*

Torsdagen den 21 August. I Dag skulde vi see *Militair Hospitalet* i en af Forstæderne og Kl. 8 kjørte vi derud med *Müllers Familie*. Dette *Institut* bliver et evigt Æreminde for *Keiser Joseph*. Vi Frøkostede først hos *Ober-Chirurgus Herr von Hungcofsky*, og siden efter gik et artigt ungt Menneske, som ventelig studerer *Chirurgien*, omkring med os.

*) *Gabe-Stokken*, hvor alle Folk uden Forskiel maae paradere i *Wien*, naar de begaae Forsejler, som fortiene Ydmygelse.

os. Ikke vil jeg tale om denne uhyre Støere Bygnings udvortes Pragt, men kuns om Indretningen, som er saa ypperlig, at *Europa* neppe fremviser Mage til Samme. Vi gik grædviis frem, og saae: 1) Et udføgt *Bibliothek* hvor unge Studerende kan *excerpere* 10 Timer om Dagen. 2) Et *Botanisk Værelse*, som giemmer de Vigtigste medicinske Urter, og kostbare *Naturalia* i Glas-Skabe. 3) *Præparata* af farlige Kurer paa Hovedet og i Under-Deelen, poufferede i Vox efter Naturen. 4) En Sahl, hvor alle chirurgiske Instrumenter, og Borde til alle muelige Operationer, findes. 5) Mange Værelser, som indeholde det heele Mennekelige Legeme, hvert Lem for sig selv, *beelt* og *anatomeret*; kort sagt: alt hvad der kan nævnes paa Menneker, saa naturlig formed i Vox, som man kan see Deelene paa Skabningerne Selv. I støere Casser af Glas, seer man heele Legemer af begge Kiön i naturlig Størrelse, og i andre igien *anatomerede*. Den Orden og Reenlighed, som hersker overalt, er ubeskrivelig. Alting

Alting er behængt med grønne Silke-Gardiner,
 til Beskyttelse imod Soel og Støv. — Oven
 over disse Værelser saae vi Figurer henhören-
 de til den *practiske Accoucheur-Konst*, lige-
 ledes af Vox; som man siger, i den Største
 hidtil bekiendte Fuldkommenhed. Aarlig for-
 öger *Monarken* denne uskatteerlige Samling,
 og nerop i Dag hændte det sig, at *Muul-Esler*
 bragde 60 *Casser* med *Nye-Præparata* fra
Italien. Tavse, og tildeels med Gysen, be-
 undrede vi alle disse Mesterstykker, som vii-
 ste os Mennesket, med alle dets Legemli-
 ge Fuldkommenheder og Svagheder, og
 hentede Fruentimmer - Selskabet, som vi
 havde efterladt hos *Hungkofsksys* Kone. Kl.
 henimod 12 kiörte vi alle ud til *Schönbrunn*
 Keiserens Lyft-Slot, en halv Miil fra *Wien*.
 Her er en *Tracteur*, ligesom i *Au-Garten*,
 og hos ham bestilte vi Mad til *En Gylden pro*
persona. Haven er overmaade smuk, anlagt
 paa et Bierg i *Terrasser*, og har mangfoldige
 herlige *Alléer* og Buegange; en stoer Deel
Figurer af hviid Marmor, *Cascader*, *Grot-*
F 5
ter,

ter, og mange *Fontainer*, som dog ikke springe uden paa *Sön- og Helligdagene*. Vi drak Vand *aus dem schönen Brunnen*, hvoraf Slottet har sit Navn, og beundrede en fortreffelig Udsigt överst oppe paa Bierget i en aaben Bygning, som kaldes *Gloriette*, og har en *Salon*, decoreret med megen Smag. Ved Siden af saa elskværdige Piger, som *Josephe* og *Nannette*, og opmuntrede af deres Forældres glade Ansigter, smagte et Glas *Oesterreicher* og *Ofener-Wein* dobbelt godt. *Venskab var Ordet*, og venkabelige gik vi Haand i Haand viidere omkring. Det Keiserlige *Menagerie* er for nærværende Tid ikke riigt; men dog fandt jeg Dyr, som jeg aldrig tilforn havde seet. F. E. Örne, en Kranich, Americaniske plettede Hiorre, tre Zebra-Heste eller Efler, ganske stribede som det nymodens Klæde, Vielfras, besynderlige Fugle med lange tykke Næb, en Marrekat, og forunderlige Pappagoyer. — En liden Samling af *Abe-katte* gjorde *Wienerne* meget af, men jeg saae meere paa en *Neger* som Keiseren havde be-

stemt

stemt til deres Selskabs-Broder, end paa Dyrene selv. Indretningen af dette *Menagerie* er stoer og höitidelig. Enhver *Art* Dyr har sin indmuurede Have, og igiennem store Jern-Porte feer man ind til dem. *Müller* gjorde os derefter bekiendt med Hr. *von Meltzer*, som har et berömt Farverie. Denne Mand er god *Physicus*, og gjorde mange *curieuse Experimenter* i *Electriciteten*. Luft-Jægeren *Enszlen* hialp ham, og gierne havde vi her tilbragt den heele Aften, dersom ikke *Emilia Galotti*, som skulde opføres paa *National-Theatret*, havde drever os bort. I lang Tiid gav jeg ikke saa nöie Agt paa noget Stykke, som paa dette. — Hvor rimeligt! da tre betydelige Roller, *Orsinas*, *Marinellis* og *Prindsens*, interesserte mig saa meget! Forventningen var ikke stoer, men des større blev Glæden over at finde meere Godt, end jeg forestillede mig. *Prindsen*; (*Lange*) *Wiens Kundling*! En god, tænkende Skuespiller er han upaatvivlelig, har en smuk Figur, og herlig Anstand, var bedre klædt end jeg, nemlig:

bestan-

bestandig i *Generals Uniform*, sagde mange Steder fortreffelig; men — i det Heele tør jeg paaftaae at spille Rollen *rigtigere* end *Lange*. — F. E. iblandt de misforstaaede Steder: Sirax i den *Förste Scene* fortalte han Kammerierenen, at han var gaaet for tidlig til sit Arbeide, og det er en *Aparte*; i Scenen med *Conti*, var han ikke varm nok, saae for *meget* paa Maleren, og for *lidet* paa Portraitet. Scenen imellem Ham og *Marinelli* i *Förste Akt* var temmelig gemeen, og da han fordrer Oplysning angaaende *Emilies* Giftermaal, var han *gravitativisk* og langsom, i Stedet for at brænde af Længsel efter Svar. Ligeledes fortalte han Kammerierenen, i det denne melder *Camillo Rota*: “ *men han skal ikke opbolde mig &c.* ” og unægtelig ere disse Ord *Smaasnak*, som vedkommer Prindsen allene, drömmende om den tilkommende Lykfelighed i *Messen*. I *Tredie Akt*, hvor han seer *Emilie* komme i *Alléen*, har jeg tænkt mig Prindsen ængstlig, uroelig, heftig, og tillige forlegen, for saa snart at blive færdig med

med sit Ærinde til *Marinelli*, at *Emilie* ikke kan overrumple ham; men *Lange* kom bedrøvet ind, og var langsom og kold. I *Fjerde Akt*, da *Battista* melder *Orsina*, og *Marinelli* efter Samtalen med Prindsen troer sig fornærmet, burde Fyrsten aldeles tilfidesætte sin Værdighed, og blot søge at overtale *Marinelli* til Bistand; men i Stedet for Overtalelse, i Stedet for overdreven Höflichkeit, sagde *Lange* haanlig og kold: *Er den Mand fornærmet, som giver sig ud for min Ven? Skal jeg bede ham om Forladelse?* I *Femte Akts Sidste Scene* stod han i en skiæv Stilling, og dette kan man ikke tilgive en god Maler. — Ellers föler jeg meget vel, at han var bedre end Jeg paa mangfoldige Steder, og ikke skal jeg glemme at nytte disse! — *Marinelli*; (*Schütz*). En hæslig Organ og pibende Stemme har denne, ellers brave Fyr. Man kan ikke aldeles misforstaae *Carakteren*, men den fine Spitsbub, som *Lessing* har tænkt sig, fandt jeg slet ikke i *Schützes* Spil. Desuden declamerede han for meget, nuancerede for lidt,

lidt, og var bestandig næsviis imod Prindsen. — I *Sidste Scene* vilde han falde paa Knæ, da ham befales at gaae, og det holder jeg ikke for at være naturligt i en rasende Herres, og et dødt Legemes Nærværelse; tvertimod synes mig, at *Rosings* Maade, ængstlig at see paa Prindsens Hænder og Öjne, og saa hastigt mueligt at liste sig bort, er overmaade rigtig. — Hvor let kan man ellers opdage en *andens* Feil i denne Rolle, naar man har seet *Rosing* spille *Marinelli* saa Mesterlig! — *Claudia*; (*Mad. Weidner*) I Anden Akt var hun monoton; men i Tredie Akt, i Scenen med *Marinelli*, bæftig og kraftfuld, især i *Repliquen* om den döende *Appianis* sidste Ord. *Emilie*; (*Jomfrue Eichinger*) Hun gjorde sig alt for megen Umage, og af og til blev hendes Præketone latterlig. Ellers föler hun unægtelig, og röerte paa mange Steder. *Rosen* *flead* hun i Stykker. Uden Tvivl urigtigt! — *Emilie* skal viise indvortes Bevægelse, men ikke ved voldsomme Gebærder tvinge Faderen til at dræbe hende. *Mad. Rosing* og *Jom-*

Somfrue Astrup! To saadanne *Emilier* kan opfordre enhver til nøiagtig Underfølgelse af den *Tredies* Spil. — *Odoardo*; (*Brockmann*) Den Beste, jeg har seet efter *salig Rose*, og finder man vel let den Afdödes Ligemand i slike Roller? — *Brockmann* var den kiække Soldat og nedtrykte Fader, men han declamerede for meget, og blev svulstig. *Monologen*, i hvilken han holder sin egen Latter for en andens, *Scenen* med *Orfina*, og den Sidste med *Prindsen* kan jeg ellers anføre som Beviser, at denne Mand fortjener det Sande Skuespiller-Navn. *Appiani*; (*Ziegler*) O du *Ufling!* At tage en Prise Tobak i et Öieblik, da *Emilie* fortæller, at *Perler* betyde *Taarer!* *Orfina*; (*Mad. Stephanie*) Forlegen er jeg her med min Dom; thi jeg frygter at denne *Astrices* smukke Figur, og ganske fortreffelige Dragt *), har skiult visse, maalkke alt for Mange Feil, som, de anførte Ting fraregnet, vilde have faldet tydeligere i Öinene.

*) En Levite af Couleur de puce Atlask, og hvidt Atlaskes Skiört, broderet med Guld.

Desuden forbyder *fast* Overbeviisning om min egen Koenes fiendne Spil i denne Rolle, at giøre nogen Sammenligning med Andre, indtil jeg finder hendes Mester. — *Angelo*; (*den gamle Jaquet*) Uforstaaelig, og ikke nær saa god, som *Beck*. *Conti*; (*den unge Müller*) Al Verden kaldte ham en slet Skuespiller; men denne *Maler* var saa god og rigtig, saa anstændig, at han glædede mig særdeles. Af og til tog han sig nogle Friheder, som kunde kaldes Næsviished; men — hvem staaer ikke Fare for, at glemme sig selv! Kl. 9 var dette herlige Strykke ude, og inderlig glade, spiiiste vi i *Grotten* med *Brockmann*, *Weidmann*, *Schütz*, *Lange*, *Jünger*, *Rheinwald*, *Werner*, *Lightowler* (en berömt Staal-Fabrikant) Vexleer *Papé*, en ung *Componist* og en *Doctor*, hvis Navne jeg ikke husker. Til Kl. 2 sang vi Drikke-Viiser og spillede paa *Claveer*. — Denne Dag var i al Henseende een af mine Kiereste. Hvor megen Umage vil det koste, sagde jeg til mig selv, at slide sig lös fra *Wien*, hvor vi ere saa vel! hvor enhver,

lige fra *Brockmann* af, anvender Alt, for at overtale os til, at blive kuns tvende Dage over Bestemmelsen!

Fredagen den 23 August. Jeg besøgte *Secretaire Stein* for at melde os hos *Baron Guldenkrone*; løb omkring et Par Timer, førend jeg fandt *Einfalts-Gaden*, kom endelig hjem igien Kl. Tolv, og gik saa med *Jünger* og *Rosing* ud *im Prater*. *Saabye* kom efter, og vi spiiiste *im wilden Manne*. *Alting* findes her, altsaa og *Billards* i Overflödighed, og da jeg aldrig för havde spilled *Billard* i en Dyrehave, saa maatte ogsaa dette *Experiment* giöres. Vi skulde spiiise hos *Brockmann* til Aftens, og *Rosing* og *Saabye* kiörte ind, jeg derimod gik til Fods med *Jünger*. I Nærheden af *St. Stephans Kirken* saae vi en Liig-Vogn, omringed af Fakler; vi fulgde efter, og aldrig glemmer jeg det majestæriske Syn, som i dette Öieblik virkede saa heftig paa min Siel. — En riig Guldtrækker blev begravet. — Kirken, denne uhyre Kirke, var ganske mörk, endskiöndt alle Altere vare illumine-

nerede med Lamper og Lys. Det svage Skint af disse, og tillige det rædsomme Mörke, som faldt ned ovenfra, opvakte ukiendte Fölelser! Liiget blev baaren igiennem den heele Kirke, op og need af de tre store Hoved-Gange. I Forveien gik mange smaae og voxne Drengene med brændende Lys, dybt sörgende; og deres Sang blev accompagneret af *Musici* med *Zincker*, og andre Sörge Instrumenter. En Mængde af Fakler omgav *Bærerne*, og Kisten var prydet med mange Sölv - Kors, Flöiels Dækkener, sölvbeslagne Folianter, o.s.v. *Tredstindstyve* Par Fruentimmer fulgte efter alle ledsagede af Fakler. Den sörgelige Lyd af *Zinckerne*; de svage harmoniske Toner af Drengene, som sang Psalmer med Pauser imellem hver Linie; Mörket oven fra; Skinnet af de hellige Lamper; Folke-Mængden, andægtig-knælende ved Foden af alle Altere; gjorde saa stærk Indtryk paa mig, at jeg blev usigelig rörr. — Da Liiget var bifar i Choret, begyndte en herlig Trauer-Musik, men denne kunde vi desværre ikke höre til Enden. —

Brockmann ventede, og vi fandt ham saa vreed over den lange Udeblivelse, at næsten al Umage at stille ham tilfreds, var forgiwes. Selskabet her, bestoed af os *Tre* Reifende, *Jünger*, *Werner*, Herr von *Pape*, og *Lighthowler*. Vi levede, som man kan leve hos en Mand af Stand, og Vreden forsvandt lidt efter lidt, saaledes som Viinens Kraft gradeviis opmuntrede, og *Mad. Brockmann*, en fortreffelig, selskabelig Kone, blev snakfommere. Hvor gierne vilde jeg her tale om *Babet*, Huusets *Cousine!* den blödeste, blideste, meest indtagende *Cousine*, Noget *Huus* kan eie! Men — jeg frygter for en udfvævende Beskrivelse, og nöies med saa Ord: *Babet* maae kunde opflamme enhver baandfri og retskaffen Dreng, saaledes, som *Min Kone* i Elskerdagene udbredte Lys rundt omkring mig! — Klokken To forloed vi Hende og Huuset, drukne af Glæde. —

Löverdagen den 23 August. Skriftlig havde *Ministren* buden os til Taffels, og i fuld Stads gjorde vi först vores Opvartning

Grev Luckner, *Ambassade-Cavalier* hos *Baronen*. Han var ikke hjemme, men i *Ministrens Hôtel*; og der taelte vi med *Ham* og *Secretaire Stein* om *Rusland* og *Sverrig*, indtil Spisetiden, henimod Kl. Tre. Den fortreffelige *Baron Guldenkrones* indragende *Vel-talenhed*, gjorde *Maaltidet* saa meget mere interessant, som han betærede os med særdeles *Fortroelighed*. *Kammerherre Buchwaldt* havde, som det syntes, et betydeligt *Ærinde*, kom hastig, og tog strax bort igien. Efter *Taffelet* viiste *Ministren* os nogle *Malerier* af vores *Landsmand Stunder*, som opholder sig i *Wien*, og, ifald han selv vil, kan nyde denne *Reisefarne Herres Understøttelse* i *Raad* og *Daad*. Det var *Postdag*, og *Staatsmandens* *Forretninger* tilloed ham ikke at tale længer med os; altsaa kiørte vi bort. — Paa *National-Theatret* opførtes *Die Glücks-Ritter*, et herligt *Skuespil* i *Fem Akter*, og *Strykket* blev i det Heele spillet overmaade godt. *Müller* var *Værten*. Han copierede en *Værts-*
haus-

huusmand uden for *Wien*, *) faa naturlig, faa lidt overdreven, at han fuldkommen forsonede mig igien med den forfeilede *Justiceraad* i *Dank und Undank*. *Mosken* var tillige ypperlig. *Henriette*; (Jomfrue *Müller*) denne Rolle er munter, og hun spillede den meget godt; men en tvungen Declamation, og paa mange Steder urigtigt Tonefald, fordreier som oftest Meeningen hos den gode *Josephe. Amalie*; (*Mad. Dörner*) Allerede tilforn har jeg anmærket, at hun er for meget *Bassist*. Rollens Caracteer er alvorlig, moralsk, og i Elskov föellom, og jeg fandt hende brav i enhver særskildt Forfatning. *Rosel*, Værtens Datter (*Jomfrue Eichinger*) Den Scene hvor hun söger at fritte Baronen, en af *Glücks-Ritterne*, forklæd som *den anden Ridders* Tiener, gjorde hun mesterlig; og Kierligheds-Catechismus repererede hun ypperlig! Men hun vil tvinge sin Organ til, at

Q 3

blive

*) *Poller*, hvor vi Onsdagen den 13 August havde spist under aaben Himmel i det kiere Selskab!

blive forstaaelig, og derved forfalder hun til en drøbende Langsomhed, som Soubretten og Kielderpiggen nødvendig maae vogte sig for. *Henriettes Moder*; (*Mad. Noufeli*) En huuslig og tienstagtig Kone, som vil helbrede alle Mennesker. Hun taler derfor bestandig om hendes *Laboratorium*, og er snaksom af Naturen; men — *Mad. Noufells* Snakketoi vilde ikke staae hende bi. *Grev Schönberg*, den Anden Glücks-Ritter; (*Lange*) En meget god Elsker; frie i Omgang med Værten og Fremmede, og öm imod sin elskede *Henriette*. Rollen fordrer et vist Slæg, og en Levemaade som nærmer sig til den anstændige *Marquis*, hvorföre jeg med Glæde spiller den, ifald Stykket kommer paa vores Skueplads. *Baronen*; (*Dauer*) *Brockmann* har tilforn spillet Rollen, og da var den upaatviølelig i bedre Hænder. *Dauer* var utvungen som Tiener, og da det er en paataget Caracteer, kunde han her netop have været forlægen med sig selv; som *Amaliæ* Elsker derimod, *grimasserede* han *à la Spradensfeldt*, hævede sig paa Tærne, trak paa

paa Skuldrene, rystede med Hovedet; — luter Egenheder, upassende for den muntre, men ikke naragtige *Baron!* — *Skibs-Capitainen;* (*Jaquet*) Det rigtige Udseende som Spidsbub. Men — en Mand som *Jaquet*, uden Tænder, stedse mumlende i Skiægget, er et afgjort unyttigt Meubel paa Skuepladsen. Den *Scene*, da han i al Ære og Respect plyndrer Frøken Amalia, gjorde han godt; overalt er det en af de herlige Situationer i Strykket, hvor *Skibs-Capitainen & Consortes* gribes af de tvende *Glücks-Rittere!* *Junkereren;* (*Schütz*) Her var han brav, som uopdragen, ondskaabsfuld Knægt; omtrent som en *Tony*, paa det nær, at han altid sover, og drikker sig fuld. Hvor utaalelig end *Schützes* Mæle er mig, saa tvang han sig dog temmelig i denne Rolle. De *uforskammede* Scener vare gode, og de *fulde* ligeledes. Han ravede godt, og visse *Aparter* vare meget Naturlige. *Hans Tjener;* (*Gottlieb*) En *Wiener-Dialect*, ligesom *Weidemann*, og forførdelig genegen til *Caricatur*. Han forestiller omtrent *Troels* i

Landsbyepigen, eller rettere: *Den toffede Tiener* i den Stolte. En liden *Cateaugan* havde han i Nakken, og bevægede Hovedet uafsladelig med den største Glæde, for derved at giøre en saa meget latterligere Figur. — Hvor let er det at ryste Tilskuerens Lunge! især, naar denne hvert Öieblik seer en nye Gienstand, og altsaa ikke faaer Tid til, paa Stedet, at undersøge det Rigtige eller Urigtige i mine komiske Træk. — Fortrydelse følger Mig, som opvækker utidig Latter, lige i Hælene, og den arme bedragede Tilskuer velsigner mig vist ikke, fordi jeg i hans Glædes Ruus forførte ham til, at stemple min dumme Streg. *Gottlieb* havde ellers Styrke i det lave *Komiske*, og paa visse smaae *Tirader* mærkede man, at det var en övet Karl paa Scenen. — Om *Decorationerne* og *Machineriet* vil jeg slet ikke tale, saa usle vare de Første, og saa elendigt gik det Sidste. Enhver har som bekienit, sin *Eiendoms-Garderobbe*, og denne er fortreffelig. Udsøgt *Harmonie i Farverne*, hersker bestandig. — Gid denne fandtes

fandtes saa vel iblandt Skuespillerne! saa vilde
fælleds Kunst dyrkes med mere *Harmonie*!
 Efter Forestillingen gjorde vi Cour hos Actri-
 cerne paa Theatret, hentede *Lange*, og gik
 hiem med ham efter *Invitation*. — *Madame*
Sacco overraskede os her paa en behagelig
 Maade. Hun vilde ikke strax være kiendt,
 og dette gav Anledning til megen Spøg. Inden
 vi fatte os til Bords, sang Langes Kone et Par
 ypperlige Arier, med den eengang tilforn be-
 undrede Smag. Ved Maaltidet var *Madame*
Sacco min Naboe, og jeg fandt, at denne be-
 kiendte og berømte Actrice havde megen For-
 stand og Vittighed. Længe raelte vi om hen-
 des Mand, og da jeg nyelig havde seet ham,
 troede hun at faae de Underretninger, som jeg
 dog ikke kunde give. — Selskabet bestoed af
Fjinger, *Lightbowler*, *Hr. von Sommer*,
 (*Madame Saccos* Huushofmester) og Os Rei-
 sende. — *Mad. Sacco* kiörre ud til *Meidlin-*
gen *), hvor hun har et smukt Lyft-Sted,

Q 5

som

*) En halv Miil fra Wien, nær ved *Schönbrunn*.

som hun beboer Sommer og Vinter, og vi spadserede hiem Kl. 2 om Natten.

Søndagen den 24 August. Med *Licht-bowler* havde vi aftalt, at kiøre ud til ham paa Fabriken, for i hans Selskab at examinere Reise-Vogne. Ved denne Leilighed lærde vi Mandens Familie, nemlig en god Kone og tre deilige Drengte at kiende. I hans *Staal- og Knappe-Fabrik* arbeide meere end 300 Mennesker; altsaa maae han staae sig godt. Vi drak Caffe, og kiørte siden omkring i hans herlige Equipage, dog uden Nytte i Henseende til Vognkiøbet. Ingen af os vidste nu hvor Veien gik hen, indtil vi holdt uden for *Mad. Saccos* Huus. Hun modtog os venkabelig, og vi spadserede bestandig i hendes Have, indrettet mere til Nytte end Stads. Tvende smukke Lysthuse fandt vi, hvorfra man har den herligste Udsigt; og Pferskener saavel, som Viindruer i Overflödighed. Kl. 12 kiørte vi bort, atter for at see de Vogne, som vi ikke fik at see. Kl. Eet besøgte vi *Baron Güldenkrone*, som underholdt sig en halv Time med os,

os, og fra ham gik vi med *Stein, zum Au-*
garten, hvor vi spiste i den Stoere Salon i
 Grevers og Fyrsters Selskab. Om Eftermid-
 dagen hentede *Jünger, Lange* og *Werner*
 os, for at gaae til Kapellmester *Mozardt*.
 Her havde jeg den glædste Time, Musikken
 nogentid har skienket mig. Denne lille Mand
 og stoere Mester *phantaseerte* To Gange paa
 et *Pedal-Clavecin*, faaledes! faaledes! at
 jeg ikke vidste hvor jeg var. De sværeste
 Ting, og de behageligste *Themata* imellem
 hinanden. — Konen skar Penne til Node-
 skriveren; en Eleve componeerte, en lille
 Dreng paa Fiire Aar gik omkring i Haven og
 sang Recitativer; kort sagt: Alting hos denne
 fortreffelige Mand var *musikalisk!* — Med
 Glæde erindrede jeg mig hans *Entführung*
aus dem Serail, som jeg havde hört i *Ham-*
burg i Aaret 1787, og som jeg næsten kan
 uden ad; men denne *Operette* kaldte han
 “*Kleinigkeit*,” og det er ingen Roes for
 en Mand som *Mozardt*, at berømmes i sin
 Nærværelse, af Folk som ikke selv ere No-

get; altsaa taug jeg. I *Wien* opfører *Han* Kirke-Musiker, og da *Operetten* er gaaet ind, saa har han Intet med Theatret at bestille. — Vi fandt endnu *Brockmann* i *Grotten*, endskiöndt han skulde spille, drak et Glas *Mersburger-Bier*, og gik saa paa *Comedien*. *Der Revers*, et Lytspil i 5 Akter af *Jünger*, blev opført. Stykket er trykt, altsaa taler jeg Intet om Indholden. Det er aldeles *theatralisk*, moerer bestandig, og blev her mesterlig spillet af de Fleeste. *Grev Frobach*; (*Brockmann*) en munter og god Mand paa 40 Aar, som buldrer med sin Fætter, fordi han sætter nogle Penge overstyr; men strax hjælper han ham igien ud af Omstændighederne. Han bliver forliebt, og gör af og til latterlige Streger. *Brockmann* udførte denne Rolle fortreffelig! Især udmærker jeg Een Scene med *Fritz Frobach*, hvor han var forlegen med at opdage denne, sin Kierlighed til Fröken *Fernau*, og saa den *fulde Scene* ved Bordet med den Gamle *Seeburg* i Fierde Akts Første, Anden og Niende Scene. Han havde, med et Ord, studeret

studerer Characteren, var opmærksom endog
 paa de mindste Fineffer, og i det beste Luune;
 og naar Brockmann er det i en Rolle, som han
 elsker, saa feiler han vist ikke. Desuden bi-
 drager mandig Tone og herlig Figur, usigelig
 meget til, at man seer ham med Behag. *Fritz
 Frobach*, hans Broder Søn; (*Lange*) En ly-
 stig Officeer; noget liderlig, men af et godt
 Hierte. Den Maade han havde valgt at spille
 Rollen paa, var ret god, men *Recitationen*
 gefaldt mig ikke overalt. F. Ex. I det her-
 lige Skilderie han gör Fröken *von Edelbach*
 paa en Kone, som gör sin Mand til Ja-Broder,
 havde han ikke den sande skiertsende Tone,
 og saa kom de Franske *bon mots* ikke heller
 frem, som de burde. *Scenerne* med hans
Oncle og den gamle *Seeburg* derimod vare
 gode. *Baron Seeburg*; (*Müller*) En gam-
 mel naragtig Mand paa 63 Aar, dödelig for-
 elsket i sin Myndling, Fröken *Fernau*; ond
 imod sin gode Søn, *Carl*, og ikke frie for
 den Grille, at tilveiebringe sig Fordeele ved
 Skielmstykker. *Müller* gefaldt mig meget i

denne

denne Rolle. Hans *Cujonerie* ved Siden af *Fritz Frobach*; hans latterlige Stillinger i *Scenerne* med sin Engel; hans Ligegyldighed i 4de Akt, da *Frobach* gör Nar af ham ved Bordet, o. f. v.; var saa rigtig, at jeg ikke havde tiltroet *Müller*, at kunde gjøre det saaledes. Ogsaa i Femte Akt var han brav, da han fik en lang Næse for den *Revers*, som han i *Frobachs* Fuldskab havde tilsnegnet sig. — For at undgaae Vidtløftighed, vil jeg ikke sige meere, end at hver af Hovedpersonerne opfyldte sin Pligt, saaledes som dette gode Stykke, fuld af Natur og Vitrihed, fortiente det. Overalt er *Jünger* en Mand, som ikke kan sige to Ord, uden at viise *Genie*, og med alt det er han kuns maadelig opmuntret. Han har 600 Kaiser Gylden aarlig *) og for disse er han forbunden at levere To Originaler og To Oversættelser. **)

Man-

*) Omtrent 380 Rdr.

**) I denne Uge kom en Befaling til de Her-
rer *im Auschuß*, at de hver Maaned skulde
give Publico Tvende nye Stykker.

Mandagen den 25 August. Tidlig kiörte vi ud af Porten, og kiöbte os en Reise-Vogn for 75 Gylden. Meget ilde tilfreds var jeg med denne Expedition; thi Affkeeds-Timen nærmede sig nu, og Skilsmiffen fra *Wien* vilde jeg slet ikke höre tale om. Siden efter gik vi til *Müller*, som introduceerte os hos den gamle *Stephanie*, en overmaade höflig Mand, men af hans Udvortes kan man strax slutte sig til, at han ikke kan være Skuespiller. En temmelig stoer Samling af Slette Malerier fandt vi her. *Müller* forloed os, og vi anvendte Resten af Formiddagen, med at see *det Keiserlige Bibliotek*, særdeles mærkværdigt baade for Kiendere og Liebhabere. Sahlen er umaadelig Stoer, og i Midten er en forfærdelig höi *Kuppel* med en herlig *Platfond*. *Colonner* og *Decorationer* i Sahlene af hviid Marmor, og i *Kuppelen* af Nöde-Træ. Bog-Samlingen bestaaer af 300000 Bind. Alting er ordnet efter Materier; som Bibler, Kirkefædre, *Theologiske*, *Moralske*, *Philosophiske* Skrifter &c. I *Kuppelen* staaer den
Stoere

Stoere Samling, som Prinds *Eugenius* har for-
 æret her til, og denne er prægtig indbundet
 i *rødt Saffian*, forgyldt paa Snittet. Tiden
 tilloed os kuns, at see, at beundre, men ikke
 at læse. Bibliotheket eier aatte *Globi*. Lige
 over for, er et Værelse til *Manuscripter*, som
 bestaaer af *Elleve til Tretten Tusinde*. Nogle
 grædske og latinske fra det *Ellevde Seculo*, blade-
 de jeg lidt i. Disse vare skrevne paa *Pergament*.
 En Kobber-Tavle med Latin og Grædsk, giemt
 som en stor Mærkværdighed i en *Capsul*, vii-
 ste *Famulus* os. Den var stukken 500 Aar
 for *Christi Fødsel*, og fundet i Jorden. Her
 stoed ogsaa et *Systema Copernicanum*, for-
 færdiget af en Snedker-Svend. Det er et me-
 get konflikt Uhrværk, som viser Jordens,
 Maanens og Planeternes Gang. *Keiseren* be-
 lønnede Snedkeren med en Guld-Kiede, en
 aarlig *Pension* og en *Titel*. En Mechanisk
 Indretning, som regner selv de *Fiire Species*
 var ogsaa mærkværdig. Ved Siden af Indgan-
 gen til Bibliotheket er en *Læse Sabl*, som paa
 denne Tid var fuld af Studeerende. Vi op-
 holdt

holdt os her til Kl. 1, og da kiörte vi ud med *Lighthowler* til *Madame Sacco*, hvor vi skulde spise. *Lange*, hans Kone, og *Fjinger* vare allerede komne. En god Værrinde, en Huus-Hofmester, skabt til at ordne *menüs plaisirs*, tvende elskværdige Dötre, og den beste Viin i heele Österrige! — Kunde det Selskab være andet end lystigt? Efter et herligt Maaltid, drak vi Caffé i Bibliothek-Sruen, spadserede i Haven, spillede paa Claveer, hörte den ældste Jomfrue *Sacco*, som allerede er *Actrice*, at declamere *Ariadne*, drak atter Viin, og blev saa geleidede til *Lilien* *) af Moër og Datter. Jeg maatte ikke tage Afsked, men hellig love at komme til *Meidlingen* den paafölgende Dag, for endnu at aftale et og ander. Et öiensynligt Vidne var jeg her til en indvortes Kamp imellem et antændt Pige-Hierte og Velansændigheden; og — fri, som min Ven — var jeg vist bleven i *Wien*! Ikke længer kom vi end til Forstaden, förend det begyndte at regne; altfaa

Rong IV. 1787. *ritire*

*) Her begynder Forstaderne.

retirevede vi ind i en Fieldebøe, hvor man
 trax ved *Vores*, som ved en Konges Ankomst,
 begyndte Skuespillet. Hvem vilde vel tale om
 Stykket, om Spillemaaden! — Alt, hvad
 den uoplyste Verden er i Stand til at frembrin-
 ge i Henseende til Uselhed og Elendighed, saae
 vi her i sin fulde Glands. De Fiire *Musici*
 saae ud som *Galgenfrist* i *Pernilles korte*
Frökenstand, og Concertmesteren havde Træ-
 Skoe paa. Vi betalte vores *Entrée ad libri-*
zum, og den heele *Bande* var saa forskræk-
 ket over de uventede fornemme Tilskuere, at
 vi med *upassende Applaus* og Skogger-Latter
 i de alvorligste Situationer, maatte söge at
 give dem den fornödne Opmuntring. Kl. 9 $\frac{1}{2}$
 forloed vi dette *Spectaculeuse Spectacle*, spii-
 ste lidt hos *Varten Poller*, og kiörte til vores
 Hiem for *Ein Siebenzebner*.
Tiirsdagen den 26 August. En for-
 underlig Dag! Den *Sidste* Opholds-Dag paa
 dette kiære Sted, hvor Venskab, Fortroelig-
 hed, Agtelse og Glæde havde ledsaget os paa
 et hvert Trin. Vi gjorde Afkeds-Visiter hos
Baron

Baron Güldenkrone, Grev Luckner, Herr von Matolai, Herr von Thorvad, Secretaire Stein og Amtmand Buchwaldt. Paa *Konst-Academiet* bad jeg Farvel til *Directeur Schmutzer, Professor Jacobé og Directeur Füger*, og gik saa hiem, hvor *Lange og Stein* hentede os, for at spise en *Familie i det Trattneriske Huus*. — Efter Maaltidet kiörte vi til *Fyrst Caunitzes* Slot uden for Byen. Han har en egen Ridebane, og der rider han hver Dag fra Fiire til Fem. For at see denne Stoere Mand, og om mueligt at tale med ham, havde vores *Ministre* overtalt os at blive en Dag længer, og jeg angrede ikke Opsættelsen. Förend vi gik ind i Ridehuset, besaae vi alle Gemakker, og et anseeligt Billed-Gallerie. Taffelet stod dækket, men *Caunitz* spiser kans Eengang om Dagen, og det Kl. 6½. Nu kom Öieblikket! *Fyrsten*, meget bekymret for sin Helbred, kiörte over Gaarden, omtrent 60 Skridt, til Ridehuset. I det han stoed ud af Vognen, spurgde han: *hvem vi vare?* *Danske*, svarede

vi. Er de ved *Veterinair Skolen*? — Nei, ved Skuepladsen. — Alle Fiire? Nei! den Fierde er Secretaire hos den *Danske Ministre*. Kom nærmere, sagde Fyrsten! loed den Keiserlige Loge lukke op, og bad os at gaae derind. Her faae vi da *Caunitz*, som regierer det heele Romerske Rige! *Caunitz* som med Klogskabs Vink næsten regierer *Keiseren Selv*, Graahaaret og Svag, at styre Tre tappere Hengster, trods den beste Berider. Da han reed Første Gang forbi *Logen*, tog han Hatten af *à la militaire*; siden efter loed han enhver Hest giøre *Honores*, og han vidste at Inoe sig paa de vælige Dyr, som en ung Mand. Hver Gang han stoed af, kastede Jægerne en Kappe om ham, saa overdreven forsigtig er han. Tre Beridere arbeide tillige med, og *Fyrsten* satte dem med haarde Ord i Rette, som *Elever*. Ved Bortgangen hilfede *Caunitz* meger Naedig, og efter disse usædvanlige Æres-Beviisninger kiørte vi afsted Kl. 5; *Rosning* og *Stein* til Byen, og jeg med *Saabye* til *Madame Sacco*. Hun var saa forbindtlig, at

vi

vi neppe kunde slippe derfra igien. Jeg fik Ordre at *corresponderere* med hende; vi drak Skaal paa Skaal, og jeg nægter ikke, at denne *Visite* satte mig i et forunderligt Luune, — Hvem i al Verden skulde falde paa den Tanke, at et Farvel fra *Madame Sacco* kunde betyde meere, end et almindeligt *Lebe wohl?* — Kl. 6½ joeg vi saa gruelig gefvindt afsted, at jeg hvert Öieblik frygtede for at brække Halsen. Dog gav Kudsken og *Saabye* mig ikke Tiid til alvorlige Betragtninger. Den Förste var en Spasfugl, og raabte bestandig, da han saae Angesten præget i mit Ansigt: “*Nun werfen wir um*“ og min Ven fik mig saa hiertelig til at lee, ved at synge *Michels Arie i Grov-Smeden*: “*Kiörer jeg for en Petit-Maitre, flyver jeg bort som Salpeter*“ at Frygt og Fare forsvandt meget hastig. — Paa *Theatret* vilde jeg i Forbigaaende hilse paa *Josephe Müller* og *Brockmann*, og havde nær løbet den unge *Mad. Stephanie* over Ende, som var i fuld Puds som *Baronesse Schönhelm* i Ringen. Deilige Öine ere altid

deilige, ogsaa naar de kaster et foragteligt Blik ned paa Slaven! og saaledes gik det netop her. At faae en Bebreidelse af *Mad. Stephanie* maatte jeg holde for Lykke!

Ringens af *Schröder* blev da opført. Umuelig kunde jeg være saa agtpaagivende, som jeg burde; thi alt for mange Forestillinger bemestrede sig min Siel. Imidlertid maatte jeg passe paa; og jeg gjorde det. *Klingsberg!* *Brockmann* er skabt til denne Rolle. I Visse Scener var han ikke saa brav som *Schröder*; f. E. da han i Første Akt gjør *Selting* og *Louis Holm* nysgierrige efter at høre den indtagende Skiønheds Navn; og især var i Fjerde Akt, i Scenen med Frue *Darring* og *Henriette*, hans *Ja* til den Eene og den Anden, afskyelig. Ellers spillede han i det Heele mesterlig. Kuns et lidet Træk vil jeg anføre til Beviis paa det *Finn Udtænkte*. Da Baronessen i Fjerde Akt har affærdiget begge *Holmerne*, og nu vender sig til *Klingsberg*, faae han sig rundt omkring, om der ikke var nogen anden nærværende, som de uventede Bebreidelser

8 11

kunde

kunde sigte til: Denne *Finesse* frappeerte mig
 usigelig. *) *Den gamle Holm*; (*Müller*) bedre
 end

*) Ved denne Leilighed erindrer jeg mig Hr.
Rahbeks Anmærkning over *Klingsbergs* *Al-*
der i *Minerva* for Febr. 1789 pag. 244,
 og indseer det ikke, hvorledes Hr. R. kan
 paastaae, at *Klingsberg* ikke bør være over
Tredive Aar gammel. — *Louis Holm* siger
 til *Capt. Selting* i Første Akt: "Det er en
Febersvend af det forunderligste Slags, og
 med en Mands Forstand paa 50 Aar, for-
 seener han et ungt Menneskes Letsidighed
 paa 20 Aar. " Kan det siges med Grund
 om en 30 Aars gammel Mand? Desuden har
Klingsberg været brav *Officeer*, og med ved
 forskiellige Leiligheder. I hvilken Alder skul-
 de han da have begyndt sin *Bravoure*? —
Baronessen siger endelig til ham i Fjerde Akts
 Tiortende Scene: "Jeg har Medynk med en
 ung *Nar*; men en *Daare* af *Deres* *Alder* er
 mig foragtelig. " L'it 30 Aar har man
 gjerne Tilladelse, at giøre alting med, uden
 at det falder i Öinene; altsaa vil *Schönhelm*
 med de Ord af *deres* *Alder* ventelig meene
 saa stor Forskiel paa ung *Nar* og gammel
Daare, som hæver den Sidste over alle Ung-

doms

end *Böhme* i *Cassel*; men, naar man har seet denne Rolle af *Löhrs* i *Hamborg*, saa maa enhver anden staae tilbage. *Müllers* Declamation er af Naturen allerede drøbende, og *Articulationen* affkyelig; men *det Franske* var ganske forkeert. Hans Paaklædning lignede en *Petit-Maitres*, og *Holm* er efter mine Tanker *galant homme manqué*. *Louis Holm*; (*Schütz*) Slet ikke min Mand. I Følge *Characteren* er han *Hykler*, *Libertin*, *Cou-*
doms *Streger*. *Schröder* spiller *Grev Klingsberg* som en Mand over *Fyrgetyve*, og ventelig spiller han den, som han har tænkt sig *Characteren*, ved at skrive eller omarbeide Stykket. Saaledes saae jeg ogsaa *Brockmann* spille Rollen, og vores *Schwarz* gör i mine Tanker begge sine *Forgængere* Ære med at træde i deres *Fodspoer*. — I Henseende til *Hr. Rahbecks* *Dom* over *Brockmanns* *Ja* i *Ydmygelses* *Scenen*, er jeg af en ganske modsat *Meening*. *Schwarz* fulgde *Schröder*, og *Brockmann* var pudseelig. — *Maafkee* har denne værdige *Konstner* foretaget en *uheldig* *Förändring*, siden *Hr. R.* taage ham spille Rollen!

Coujon; men Alt det var *ber Monotonie*.
 Declamationen var saa marqueret, at den
 fuldkommen lignede Oplæsning af en *Cate-*
chismo, og slet ikke mærkede jeg noget til
 Carácterens Forandring i Tonefaldet. *Selting*;
 (*Lange*) Overmaade god, især den Scene i
 Anden Akt med Baronessen, hvor hun sætter
 ham Strævne til Kl. 7, og den Sidste, hvor
 hun i Capitainen kiender sin Mand. Frue
Darring; (*Mad. Noufell*) Anstand nok! men
 hun var ikke den beskeedne, den af mange
 Bekymringer böiede Enke; ikke *Mad. Mar-*
chal i Cassel. *Henriette Darring*; (*Joseph*
Müller) Bedre end i de andre Roller, hvori jeg
 saac hende. Hun foreenede Værdighed og
 Anstand med streng Dyd, og sagde visse Ting
 ganske fortreffelig. Især fortjener den Scene,
 da Baronessens Pige bringer Ören-Ringene,
 og vil indlade sig i Fortællinger om huuslige
 Anliggender, almuelig Berömmelse for den
 herlige Maade, paa hvilken hun sagde til sin
 Moder: "De har jo selv nyelig paastaet, at
 man ikke bör trænge ind i Andres Hemmelig-

blod

R 5

heder, "

heder. *Baronesse Schönhelm*; (Mad. *Stephanie*) Over min Forventning spillede hun denne fine Rolle, og den lange Scene i Anden Akt med *Selting*, kan jeg ikke noksom roese. Hun saae saa ömt til ham, taelte saameget med Öinene, og viiste saa sand Alvorlighed i hendes Overtaelser, at jeg meer end yndede hende i det Öieblik. Ligeledes var den Scene i Femte Akt ubetalelig, da hun kom ind til Frué *Darring*, i heftig Bevægelse over Opdagelsen med Ringen, som bringer hende paa den Formodning, at *Klingsberg* er hendes Mand. Meget meere kunde jeg anföre om dette Stykke, derfom ikke Hovedet havde været opfyldt af utallige Ting, Skuespillet uvedkommende. — Som i en Dröm sad jeg imellem Akterne, da jeg saae *Babet* (*Brockmanns Cousine*) i Parterret bag ved mig. Hun bad, ikke at glemme Affkeeds-Visiten, og, ligesom en eeneste god Tanke ofte forjager alle Ubehageligheder; saa glædede nu den Forestilling, at tale en *halv Time* med *Brockmanns* Familie, *meere*, end *maafkee* paa en anden Tid et Halv-Aars Ophold

hold vilde have giordt. — Denne Sidste Afri-
 skulde vi tilbringe i *Grotten*, og *Secretaire*
Stein, et Ny Medlem, ledsagede os derhen.
 — *Brockmanns* Boelig er ganske i Nærvæ-
 relsen; jeg løb altsaa hurtig afsted. Længe
 fladrede jeg med den herlige Kone; men —
 omsider maatte jeg rive mig løs; og — hvor
 hierteklemt jeg var ved Afskeden med Hende,
 og hendes nydelig, inderlig gode *Niece!* det
 vidner et Öieblik om, som ikke meere burde
 tænkes paa, ifald gode Ting glemtes saa let!
 Saa meget er vist: Erindringen skal glæde mig
 i varig Tid. *Babet* fulgte mig ned af Trap-
 perne; og *Rosing*, som mödte os, toeg hende
 op igien med sig. Underlig, og fortumlet i
 Hovedet, gik jeg nu til *Müllers*. Hos disse
 herlige Folk var Afskeden som hos Hiine, og
 jeg ilede afsted efter det ömmeste Farvel til
 den gode Huusmoder og hendes brave Dötre,
 den tungsindige *Josephe* og den muntre *Nan-*
nette. Meere afmattet, end efter Mange
 Nætters Vaagen, kom jeg endelig tilba-
 ge til *Grotten*; hvor det Heele sædvanlige
 Selskab

Selskab ventede. Nogle sang; nogle drak; andre taug stille; og det forekom mig steds, som om disse gode Mennesker ikke fandt Behag i den Tanke, at vi skulde forlade dem. *Lange* aftegnede vores *Portraiter*, saa lignende, at enhver ved det Første Öiekast kiendte dem; og *Grotten* besluttede, at vi til et evigt Minde, ziirlig indfattede, skulde ophænges paa Væggen. Neppe en halv Time efter min Ankomst, kom *Mad. Müller*, *Josephe* og *Nannette* listende ind. Denne uventede Möde fordrev de dunkle Skyer lidt, og saaledes fadde vi nu til Midnat i en Blanding af munire og stumme Samtaler, som endtes med varme Kys, og et — maaskee evigt Farvel. Megen Aarsag havde vi til, at agte denne værdige Familie, og med vaade Öine saae vi efter dem, saalange vi kunde. Siden skrev vi endnu i *Brockmanns* og *Langes* Stambøger, og sang *Danske Drikkeviiser*. En uovervindelig Lyft til vores Sprog havde *Brockmann*; og med Begierlighed lærde han et Par *Norske Viiser* saa rigtig, at han endog naaede *Accen-*
ten.

ten. Til Kl. 2 $\frac{1}{2}$ holdt Selskabet paa os, og da var til al Lykke Sværmen faa stor, at Hierterne ikke kunde komme til at tale. — Hiemme, og roelig, föelte jeg nu i al sin Sтыrke, hvad det er at faae Venner, og snart igien at forlade dem. Overalt har vi paa vores heele Reise ikke kiendt en saadan Samling af Redelige, Veltænkende, Giestfrie og Venskabelige Mennesker, som vores *Wiener Venner!* Deres Omgang var ikke Forstillelse! Nei! de havde fattet en inderlig Godhed for os; og — naar det kan skee paa Fjorten Dage iblandt Fremmede; naar Alle, lige fra *Vores Minister* og *Deres Theater-Directeur* af, indtil *Konst-Brödrene*, kappedes om, at være hos og iblandt os, og at beviise os Tienester; — saa var et *tungt Hierte* det Ringeste Minde, vi kunde skienke dem!

Jeg pakkede ind til Kl. 4, kastede mig lidt paa Sengen, men maatte strax op igien, siden vi havde bestilt Hestene til denne Tiid.

Onsdagen den 22 August. Postitionen 17
ærgrede os ikke lider med sin Udeblivelse til
Kl. 6,

Kl. 6; thi da vi dog maatte afsted, saa iilede vi, for snart ved Adspredelser at lette Hiertet. Vi havde To Heste, som kostede i Gylden pr. Mil; *Postilionen* faaer 30, og ifald han skal kiøre godt, 40 *Kreuzer* for *Stationen*; og paa de fleeste Sreder maatte vi betale 30 *Kreuzer* i *Mautb-* eller *Vei-Penge*. Fra *Wien* til *Prag* ere 42 Tydske Mile, eller 21 *Stationer*. Jeg vil blot nævne dem, da jeg ikke fandt den Mindste Mærkværdighed, som fortiente at anføres. *Enzersdorff*, *Stockerau*, *Mallebern*, *Hollabrunn*, *Jezelsdorff*, *Znaym* (saa vidt *Österrige*; og nu *Böbmen*;) *Freinersdorff*, *Budwitz*, *Schelletau*, *Stannern*, *Iglau*, *Stecken*, *Deutschbrodt*, *Steinsdorff*, *Jenikau*, *Czaslau*, *Kollin* *) *Planian*, *Böbmischbrodt*, (her maatte vi ligge Natten over, da *Prags Porte* lukkes Kl. 10.) *Biechowitz*, og *Prag*.

Prag.

*) Her er leveret en stoer *Bataille* imellem *Keiseren* og *Preussen*.

Prag.

Fredagen den 29 August. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ kom vi her. Fra Onsdag Morgen af til Torsdags Aften; kiörte vi, uden at opholde os længer, end netop *Postillionen* behövede Tid til, at spænde fra og for. Med koldt Kiökken vare vi vel forsynede, og naar det vaade og kolde Veir plagede os alt for meget, saa loed vi os bringe *Suppe* eller *Caffé* ud til Vognen. *Böbmen* er et smukt Land; temmelig bierget og fuldt af Skove, endskiönt Landeveien ikke gaaer igiennem disse. Sproget er saa forunderligt, at man umuelig kan forstaae et eneste Ord; og jeg ærgrede mig ikke lidt over at höre *Gemeene* Folk tale Noget, som jeg ikke forstoed det Mindste af. Man veed ikke om Folk bander eller velsigner. Den gemeene Mand kan Tydsk; men indbyrdes bruger han sit eget forvendte Maal, og ved flige Samtaler maae jeg da lade det komme an paa, hvad enten de sælger eller kiöber mig. *Postillionerne* i *Österrige* kiörte frisk til paa den her-

herlige *Chaussée*, som gaær heele Landet igien-
nem; og om vores Reise-Vogn kunde vi sige
med Mester *Wunderlich*: *Hvor den ruller,
hvør den dingler!* I *Böhmen* gik det derimod
ikke nær saa rask. Det almindelige Vink:
“*Das dich der Teufel boble, Schwager!*“
hialp vel lidt; men en Stoer Flaske fuld af
Brændeviin, som *Lange* havde givet mig med
i *Wien*, gjorde dog usigelig bedre Virkning.
— *Conversationen* i Vognen var mat, og
jeg tør sige, at jeg, i det mindste om *Onsda-
gen* ikke taelte Ti Ord. Hvor rimeligt! da
saa mange kiere Billeder fulgte mig, som ikke
taalte at afbrydes ved ligegyldige Samtaler!
Prag er overmaade Stoer og anseelig. Vi
kiörte over den Störste Broe, som vi hidtil
kiendte, muuret og broelagd som *Pont neuf &c.*
i *Paris*. Paa begge Sider staae herlige *Sta-
tuer* af Steen, og *Groupper* af *Helgene* og
Paver. Igiennem en betydelig Deel af *Die
Alt-Stadt*, kom vi *auf der Kleinen Seite*,
og stoed af *im Bode*, efter vores Ven *Jün-
gers Adresse*. Værtshuuset var i al Henseende
Prag-

prægtig og *viant*, som Franskmændene siger; men Hierterne lœe ikke endnu! — Saa meget kan *Wien* og Tanken paa dens elskværdige Familier virke! Efter en herlig Beværtning i vores Værelser, som fuldkommen lignede *Fyrfæstelige Gemakker*, gik vi lidt omkring i Byen med en Leietjener; et Menneske, saa frygtfom, saa overdreven høffig, at han meere glædede sig, naar han saa et venligt Ansigt, end Penge. Han föerte os op af en græffelig Høide, som næsten havde skildt mig ved Veieret, til det *Keiserlige Slot*. Det ligger ypperligt. Man overseer herfra det *Heele Prag*, som *Donau-Strømmen* giennemskjærer. Paa denne Side ligger die *Neustadt*, eller die *Klein-Seite*, og paa hiin Side af Strømmen die *Altstadt*, som er fuldkommen tre Gange saa stoer. Det Høie *Lorenzo-Bierg* med et Kapelle, og svære Muure og Volde langs ned af Bierget, *paraderer* lige over for *Slottet*. Dette er omgivet af trede prægtige Palladser: det *Lichtensteinske*, *Schwarzenbergische* og *Erke-Bispens*. *Slottet selv* er nyt og moderne.

moderne. For nærværende Tid ligge *To Ca-*
noneer-Compagnier her oppe. Naar *Keiseren*
kommer til Prag, reviderer han aldrig her,
 men *lugerer* hos den første den bedste *Skoma-*
ger eller *Skræder*. — *Skuespil-Tiden* mindre
 nu, og vi ilede hen *zum Klein-Seitner Thea-*
ter im Hochgräflich Thunfchen Hause; det
 saa kaldte *Lille Theater*, hvor allene det *Bor-*
dinske Selskab, som reiser *aarlig* imellem
Dresden, Leipzig og Prag, spiller. Dette
Theater fyser fuldkommen til Navnet. Store
 Opgange, en stoer *Rasraichissement-Sahl*!
 men inden i er alting saa *Smaat*, at det meere
 ligner et *privat-* end et *offentlig Theater*.
 I *Parterret* betales En Gylden. Høiden er
 af *Tre Etager*. *Die Vorwünder af Goldo-*
ni efter *Schletters* Omarbeidelse, blev op-
 ført; og Sandheden til Ære, maae jeg tilstaae
 at *Conversations-Tone* og *Præcision* herske
 de her i en temmelig høi Grad. *Reinocke*
 har været dette Selskabs *Læremester* og *Møn-*
ster; og *ham* følge *de Gode* troeligen. Lidt
 om *Personerne* vil jeg dog anføre. *Baron*

von *Altenfeldt*; (*Brück'l*) *Julies* Formyn-
 der; en hidlig men god Mand! Skuepille-
 rens Figur og Ansigt vare kiedsommelige; der-
 imod *Declamationen* herlig, og *Organen*,
 som *Theffens!* — *Baron von Rube*; (*The-*
ring) *Julies* anden Formynder; stedse søv-
 nig og doven, og indpakket i en Lænestoel.
Caracteren er ækkel; men *Thering*, Selska-
 bets *beste* Skuepiller, *souteneerte* den ganske
 Mesterlig. Han spildte stedse med Fiinhed
 og Overlæg, uden i mindste Maade at foran-
 dre den Eengang paaatagne og rigtig befundne
Plie. En Kat, som han, i Følge Strykker,
 skal have paa Armen, og leege med, foraar-
 sagede megen Latter. Frue *von Rutberg*. *Ju-*
lies Moder; (*Mad. Hencke*) En afskyelig Kone
 i Henseende til *Figur* og *Talent*. Ved en
 hver *Periodes* Begyndelse raadførte hun sig
 med *Souffleuren**). *Julie*; (*Demois. Wurm*)
 En ung Pige, som først har været et Aar paa
 Skue-

*) O! vilde dog enhver bruge denne gode Mand,
 uden at misbruge ham, og især den arme Til-
 hørers Ören!

Skuepladsen. Hun har et nydeligt Ansigt, og meget Anlæg. *Caracteren* i Rollen er blød, og lomme Steder *declameerte* hun saa *frappant*, at hun fik der lydeligste Biefald. *Hannchen*, hendes Kammerpige; (*Demoiselle Bösenberg*) Som *Attrice*, den herligste, naiveste, og fornuftigste *Soubrette* man kunde ønske sig. Hun har en nydelig *Dialect*, en tydelig *Organ*, et smukt Ansigt, og talende Öjne; kuns er hun lidt for höi til disse Roller. *Armbevæggelser*, med eet Ord, alt hvad hun sagde og gjorde, var saa passende, at jeg paa Mange Steder beundrede hende. Som *Menneske* betragter, er hun meget agtværdig. Med den strengeste *Moralitet* foreener hun Kundskab i mangfoldige Videnskaber. Hun taler med Færdighed; *Tydske*, *Latin*, *Italiensk*, *Fransk* og *Engelsk*; spiller *Claveer*, synger saa godt, at hun i disse Dage skulde give offentlig *Concert*, maler, o. s. v. og denne særdeles fortienstfulde Pige er først *Atten* Aar gammel. — Hofraad von Bergen, *Jules* Elsker; (*Schouwärt*) Paa den rigtigste *Decla-*

Declamation nær, havde han intet *Talent* som Skuespiller. *Lieutenant von Altenfeldt*; (*Drevitz*) Et forvildet ungt Menneske, som af Kierlighed lader sig forlede til de nedrigste Handlinger. Jeg holder ham for en *Pendent* til *Fendrick Saalstein* i *Juliane von Lindorak*, skönt han ikke er saa *ond*, som denne. *Drevitz* gjorde ellers alt Sit til, at forværre *Caracteren*. *Heinrich, Rubes* Forvalter; (*Zucker*) En Slyngel, som benytter sig af Herrens Dorskhed og Taabelighed, for at snyde ham, og bestandig spiller under Dække med *Lieutenant Altenfeldt*, for ved Skielms- Streger at skaffe ham *Julie* til Ægte. *Andreas, Rubes nye Tiener*; (*Bösenberg*) En taabelig Böhmsk *Bondedreng*, som ingen anden Bestilling har, end at pleie *Baronen*, og at leege med ham. Denne Rolle blev fortreffelig udført! *Bösenberg* var den *Sande Comicus*; overdrev ikke, og havde fuldkommen studeeret *Caracteren*, for at fornöie Tilskueren, uden at fornöie sig selv meest. Saavel *Organ* som *Figur*, er *Beils* i *Manheim*.

Dobbelt høit agter jeg ham, fordi han har opdraget sin Datter *faa vel*, og denne Opdragelse er der største Beviis paa, at han selv er en god Mand, riig paa mange Kundskaber. Fordum var han *Apotheker* og *Chirurgus*; men valgte snart Theatret af *Passion*. — *Paul*, den gamle *Altenfeldts* Tiener; (*Griesbach*) Om trent en *Phuipp* i de 6 *Retter*. Ogsaa her bruges han til det Ærende at indhente *Lieutenanten*, som havde bortsnappet *Julie*, og denne Expedition fortalte *Griesbach* meget godt.

Af denne *Eene* Forestilling fattede vi allerede de fordeelagtigste Tanker om det *Bondniske Selskab*, og i den fulde Overbeviisning, daglig at finde noget baade nyttigt og moersomt, havde vi sikkert opholdt os en Tid her, ifald Selskabet ikke skulde reiset bort i faa Dage. — Om *Decorationerne* vil jeg slet ikke tale. Theatret er, som sagt, overmaade indskrænket, og kan altsaa ikke frembringe noget Støert. *Gurderoben* var anstændig, og i *Costume*.

Efter Skuespillet
gik

gik vi lige hiem, spiste i vores Gemakker, og jeg, stedse med Tankerne i det uforglemmelige *Wien*, længdes meget efter Sengen, for der at lade Siælen fornye glade Erindringer.

Löverdagen den 30 August. Veiret var saa slet, at vi ikke kunde gaae ud; altsaa brugte jeg denne Dag til *Correspondence* med *Uden- og Indenlands Venner*. Jeg skrev til *Rinderbagen i Paris*, til *Czechtitzky i Berlin*, til *Jünger og Lange i Wien*, og til min *Kone*. — Inderlig glad blev jeg over denne gode Leilighed, saa snart skriftlig at kunde giengielde den fortreffelige *Jüngers* oprigtige Venskab med den varmeste Tak. — Ofte vil Hiertet tale, naar Munden tier; men i Pennen har jeg utallige Gange aabnet mit heele Hierte, og disse Vidner maae tiene til Beviser imod mig, ifald en Venskabs Eed ikke holdtes! — Strax efter Maaltidet loed *Baron von Taubenheim*, (en herlig Mand, som *Jünger* havde adresseret os til,) *Rosing* viide, at *Grevinde Görtz* ventede ham Kl. 3½. — Han gik derhen, kom snart tilbage, og hun.

grige efter en god Forestilling, iilede vi til *Bondini*. Han opførte *Die Grafen Guiscardi*, et Skuespil i Fem Akter, hvis Forfatter ikke er almindelig bekiendt. Det er i *Schillers* Smag, overspendt og gyfelig! ja endog meere overdreven, efter mine Tanker, end *Cabale und Liebe*; men — som *Theater-Stykke* betragtet, er det fuldt af *Interesse*, og vedligeholder stedse Tilskuerens Opmærksomhed, endskiöndt det er umaadelig langt. Maa skee vil Historien ikke være mine Læsere ligegyldig, og jeg vil fortælle den, saa godt som mueligt. Grev *Rinaldo Guiscardi*, Minister hos *Hertug Otto*, forelsker sig i Maler *Rivieris* Datter *Laura*. Han ægter hende, avler to Dreng, og lever i et vist *incognito* i 6 Aar, for ikke ved en bekiendt Mesalliance at kuldkaſte hans *politiske System*. — I disse Sex Aar maac hans *Secretaire* og Fortroelige, *Bernardo*, give sig ud for *Lauras* Mand. Denne Ven fatter usigelig Godhed for hende, og plages stedse af en uovervindelig *Passion*. — *Hertug Otto*, som veed inter af Giftermaalet,

maalet, vil foreene *Rinaldo* med Fyrstinde *Masserano*, men *Ministren* søger stedse Opføttelse. — *Oberste Guiscardi*, *Rinaldos Broder*, misundelig over en saa stoer Lykke, tænker nu paa Efterstræbelsér, og spiller i den heele Handling de *infameste* Streger under Dække med *Fyrstinden*, som elsker *Rinaldo* høit. Iblandt andet faaer han frie Raadighed af heude, for om mueligt, at opdage Aarsagen til Broderens Koldfindighed. — Under det Paaskud at *males*, lister han sig nu ind til *Rivieri*, seer *Laura*, og tillige et Familie-Strykke, som den Gamle arbeider paa. Strax kiender han *Rinaldo* paa Maleriet, bliver Liigheden vaer i de to Börns Ansigter, triumpherer haant-smilende over Opdagelsen, og iiler afsted. Denne Hændelse udbreder Skræk i den heele Familie! Kun *Rinaldo* er ubekymrer. Han beslutter uden Betænkning at flygte over Grændserne med sin *Laura*, den Gamle og Börnene, og skriver eet Brev til Konen og et andet til Fyrstinden. I det Sidste anstiller han sig meget forelsket, for at giøre

hende sikker. *Bernardo*, den arme ukiendte *Rival*, faaer begge Breve, men denne Ulykkelige veed ikke selv hvad han gör. *Obersten* har nemlig allerede ved listige Spørgsmaal og gruelige Trudfler afvunget ham Hemmeligheden om *Rinaldos* Giftermaal. Som en Synder staaer han ved Siden af denne, vil gierne opdage Sagen, men tør ikke. *Laura* kommer, og fortvivlet løber *Bernardo* hende forbi, uden at aflevere Brevet. Paa Trappen møder *Obersten* ham, tager Brevet fra ham med Magt, indflutter ham først, og iiler saa hen til *Fyrstinden*. Han finder hende inderlig glad over *Rinaldos* Brev; men hvor snart forstyrres hun, da hun af *Obersten* faaer den rette Sammenhæng at viide. Disse to onde Mennesker tænke nu hver for sig, paa nye Kunstgreb. *Obersten* aftaler med sin Tiener *Fallo*, om Natten med Tyve Mænds Hielp i Skoven at overfalde *Rinaldo*, og at dræbe ham. *Fyrstinde Augusta* derimod gaser til *Rivieris*, for at see *Laura*, og tillige at afpasse Leilighed til sin Hevns Udövelse. Hun

for

forstiller sig, fortæller at *Rinaldo* stedse af-
 slaser hendes Haand, og glæder derved den
 arme Kone; men strax efter, viser hun hende
Rinaldos Brev, hvori han gjør saa store Løf-
 ter, og nu befvimer *Laura* af Sorg. Hastig
 kommer *Augusta* frem med et lidet Glas Gift,
 som hun har bedet *Obersten* at skaffe sig; siger,
 at det er en styrkende *Essentz*, og *Laura*
 drikker. Inderlig glad, forlader derpaa *Fyrst-*
inden *Huusler*, i den Tanke, at Hævnen har
 naaet sit Maal! — *Neppes* er hun borte, fø-
 rend *Rinaldo* styrter ind, for at afhente *Fa-*
milien; men denne, — af Brevet til *Augu-*
sta overbevist om hans falske Hensigter, stø-
 der ham til Side; dog töver han ikke med
 at opdage den rette Sammenhæng, og iiler bort
 med dem alle. Imidlertid er *Bernardos* Sam-
 vittighed opvaagnet; han kommer forvildet
 tilløbende, og vil aabenbare alting for den
 ulykkelige *Rinaldo*; finder ingen, troer
 at de er allerede i det tykke af Skoven, og
 sætter sig til Hest, i det svage Haab, endnu
 at kunde afværge Ulykken. — *Fyrsten Otto*,
 bliver

bliver ved Tilbagekomsten fra Lyft-Slotret, utrøstelig, da han hörer sin kiære *Ministers* Flugt. Ingen Ting spares, og mange Bevæbnede med Fakler, sendes paa alle Kandter efter ham. Omsider kommer *Rivieri*, *Laura* og Börnene i Fyrstens Vogn, uden at viide, hvorledes det var gaaet dem. *Obersten* havde rigtig udført Forfættet ved Hielp af Tolv Mænd, som anfaldt *Rinaldo*, da *Fallos* Skud feilede. — Alle meente, at han var dræbt; *Fyrstinden* kommer ind ved det almindelige Oprör; hun hörer *Grevens* Skiæbne, og aabenbarer ængstlig, at hun har givet *Laura* Gift. Nu stiger Forvirringen; *Laura* föler Medicinens Virkning; *Otto* forbander *Augusta*, og denne flyer rasende! Den arme *Bernardo*, næsten uden Sandser, styrter ind, siger at han er Morderen, beder *Fyrsten* knælende om Döden, og melder at *Rinaldo* er frelst, men *Obersten* derimod dræbt, som paa sit Yderste endnu havde beklaget, at *Augusta* ikke havde faaet virkelig Gift af ham. Nu forvandles den almindelige Sorg til Glæde; *Rinaldo* falder ned

ned for *Otto*, som omfavner ham paa det
 ömmeste. Alle tilgive den stakkels *Ber-*
nardo, og Stykket endes med en röende
Gruppe imellem *Fyrsten*, *Greven*, *Laura*,
 og *begge Börn*. Jeg kan ikke erindre mig,
 at have föelt saa meget, eller meere ved no-
 gen Forestilling. Stedse overrasket af en nye
 Ulykke og nye Frelse, glædede og ængstede
 jeg mig vechselviis. *Knuden* er ellers alt for
 indviklet, og neppe kunde jeg følge Autors
brusende Hiernes Tanker med Agtsomhed,
 uden tillige at frygte for Hoved-Pine. —
Otto, Hertug af *Aosia*; (*Brück'l*) Den Bedste
 Caracteer! *Rinaldos* Lykke var hans Maal;
 men *Greven* skiulte sin hemmelige Forening
 med *Laura*, af Frygt for *Fyrstens* pludselige
 Unaade, og derved blev *han* ulykkelig og
 den gode *Otto* bedraget. *Brück'l* forstod sin
 Rolle fuldkommen. Hverken skildrede han
Fyrsten for svag, eller for Stolt! *Augusta*,
Fyrstinde af Masserano; (*Mad. Koch*) Jeg
 har altid hört tale om hende som en af *Tyask-*
lands berömteste Skuespillerinder; men jeg
 bifal-

bifalder ikke denne Dom. Hendes *Figur* er ufordeeliglig høi og smal; Ansigtet uberydeligt, og desuden vidste han ikke meget af sin Rolle. *Augusta* er sværmerisk *Ond*; *Orsina* derimod sværmerisk *God*; ellers kiender jeg ikke to *Characterer*, saa meget lignende i Henseende til *Lidenskab*, som disse; og — hvad skulde jeg da vel ønske meere, end at see *Augusta* spilles af min Kone? *Grev Fabellone*, *Ober-Kammerherre*; (*Hencke*) En feig Karl som kryber for enhver der har *Overmagten*, og er yderlig dum tillige. — Det *Sidste* synes Hr *Hencke* at være til *Fuldkommenhed*; for Resten var hans *Hofmand* i høieste Grad slet. *Grev Rinaldo Guiscardi*; (*Schirmer*) Med megen *Forstand* og temmelig god *Lykke* blev denne Rolle spillet, endskiöndt Hr. *Schirmers* *Ansigt* ikke var talende. Mesterlig hielp han til at sætte *Natur* i de huuslige *Scener*, og deraf sluttede jeg strax, at han spillede sin egen Rolle. — *Grev Federigo Guiscardi*; (*Schouwärt*) I *Begyndelsen* synes han blot at være *argierrig*; men siden efter stiger han

saale:

faaledes i *Infamie*, at han til Slutning bliver
 den lumfke Morder, og med hver Scene for-
 dobler Tilskuerens Forbitrelse. Imidlertid
 er der saa *Meget* at giøre for en Skuespiller i
 denne Rolle, at jeg gierne vilde glemme det
 Affkyelige i Characteren; naar jeg befad Konst
 nok til at udføre den bedre paa Theatret, end
 Hr. *Schoumärt*. — *Maler Rivieri*; (*Em-
 rich*) (*Phlegmatisk* er denne gode *Maler* af
 Natur, og meere blev han det ved Hr *Emrichs*
 Spil. — *Laura*; (*Mad. Albrecht*) Den
 fine, tænkende *Actrice*, kiender man strax,
 ved at see og høre *denne*; men — ikke des-
 mindre fordrer jeg Meere, end der jeg saae og
 hørte, naar Konsten skal svare til et Rygte,
 som *Mad. Albrechts*. Hendes *Declamation*
 er indtagende, og *Organen* böielig! Især sag-
 de hun den *Replique* ganske fortreffelig, da
 hun svarede paa *Augustas* Forsikkring, at *Ri-
 naldo* stedse afflog Fyrstindens Haand. — Med
 en Fyrighed, fuldkommen passende til en
 saa vigtig Underretning, faldt hun paa Knæ,
 takkede Gud, og viiste os tydelig den stakkels
 Kone,

Kone, som i 6 Aar havde sukket forgieves
 efter Oieblikket, at *maatte kiendes* ved hen-
 des Mand! *Rinaldo* og *Guido*, *Lauræ Börn*;
 (*Demoiselle Bruckl* og *Bissler*) Hvor herligt
 end disse Smaa gjorde deres Sager; saa er dog
 Autors Sværmerie i deres Repliquer om Syner
 af forestaaende Ulykker, o. f. v. aldeles upas-
 sende for Börn og Börne Forstand. — *Ber-*
nardo, *Rinaldos Secretaire*; (*Drewitz*) Uen-
 delig bedre her, end som *Altenfeldt* i *For-*
mynderne; men, denne Rolle ligner jeg i alle
 Maader ved *Desormes* i *Clementine*, og paa
 en saa slibrig Bane staaer Hr. *Drewitz* lettelig
 Fare for at falde, og i Faldet at faae et slemt
 Stød. — De *övrigte Personer* vare saa ube-
 tydelige, at jeg med en god Samvittighed taus
 kan forbigaae dem. Om *Decorationerne* vil
 jeg kuns sige der, at *Augusta* maatte bukke
 sig, for at komme igiennem hendes egen Dør.
 — Efter Stykket, kaldte *Parterret Mad.*
Albrecht frem, som i saa, men meget sam-
 menhængende og ziirlige Ord, takkede for
Publici Yndest, og bad *Farvel*. Den hef-
 tigste

tigste *Applaus* ledsagede hende ud af *Theatret*.
 Hr. *Brückl* toeg ligeledes Afkced; men *Tbe-*
ring, som Alle reabte paa, var desværre ikke
 tilstede. Det gjorde mig meget Ondt; thi
 jeg vilde gjerne have seet denne Mand i sin
 Naturlige Skikkelse, da han den forrige Aften
 saa mesterlig havde udført en svær og ganske
fremmed Caracteer. — Om *National-The-*
atret talte man ikke med stor Berømmelse,
 og *Bondini* forloed *Prag*; altsaa bestemte vi
 vores Afreise til den følgende Dags Morgen,
 og bragte endnu *Bagagen* i Orden, inden vi
 gik til Sengs.

Söndagen den 31 August. Kl. henimod
 6 kiörte vi bort, efter en Trætte med Post-
 Karlen, som absolut vilde spænde Tre Heste
 fore. Vi maatte give efter, og et græffelige
 Bierg i Byen selv, förend man kommer ud af
Neustädter-Thor, viiste: at Tvende Heste
 umuelig kunde have slæbet Vognen op. —
 Paa *Stationerne* stod alting færdigt, saasnart
 vi kom; og kiært var det os, at det gik saa
 gesvindt; thi vi vilde gjerne være i *Dresden*,

(18 Miile fra *Prag*) Mandags Morgen. En Slags *Chaussée* har man vel paa denne Kandt af *Böhmen*; men den er ikke meget jævn. Vi passerede *Strzedokluk*, *Seblan*, og i *Budin* spiiſte vi. Kl. 2 afsted igien til *Lobositz*. Herfra begynder en ſkammelig *Vei*, hvor man kiører Fod for Fod langs med *Elv-Strømmen*; men *Öiet* har dog ſtedſe en fortryllende og *romantiſk* Udfigt. Steile og nøgne Klipper paa den eene Side: og paa den anden Side af *Strømmen* Bierge, bebyggede med Viin, og i *Dalene* ſmukke *Lands-Byer*. Paa ſomme *Steder* er *Veien* neppe ſaa breed, at man kan kiøre uden *Fare*, og gyſeligt ſeer det dybe *Svælg* ud! Et ridende *For-Bud* maae afværge, at ikke *To Vogne* mødes; thi det er ganſke umueligt, at de kan komme forbi hinanden. Fem *Timer* brugte vi til *Tre Miile*, og Kl. 9 kom vi omſider til *Ausſig* i et rædfomt *Mörke*, og her blev vi *Natten* over.

Mandagen den 1 September. Alt bedre og bedre! Nu fik vi *Fiire Heste*, ſom endda neppe kunde hielpe os, *To Tydſke Miile* frem

i *Fem Timer*. Man forestille sig dette Biergs Höide! Vi gik det meeste af Vei, og moerede os med at skyde til Maals. Paa Toppen af dette *Böhmiske Gotbarfts-Biery*, er en Udfigt, ubeskrivelig Skiön! Solens Klarhed bestraaede nu ogsaa de frugtbare Agre og Enge saaledes, at deres Pragt, tilligemed Afvexling af Byer, Kirker, og alt hvad Landet kan frembringe, for at giöre Naturens Malerie *fuldkommen*, foreenede sig i de dybe Dale! I *Peterswald* opholdt vi os ikke længe. Strax uden for dette Sted begynder *det Saxiske*, og paa Grendsen maatte vi betale Een Gylde for hver Hest i Forhold til de lette og svære Myndt-Sorter. Den nærmeste *Station* kaldes *Zehist*, og i Nærheden af *Dresden*, kiörte vi, for at nytte en *bedre Vei, durch den grossen Garten*, som har en Müil i Omkreds. I Midten af denne Have ligger en *Eremitage* — maaskee To Gange saa stoer, som den i vores Dyre-Have, men ellers bygget i samme Smag. Nu kom vi da igiennem det stoere *Neustädter-Thor* til *Dresden*.

Dresden.

Værtshuuset kaldtes: *Die goldene Krone*. Veiret var mørkt, Værelset ligeledes, og Sindet blev det lidt efter lidt ogsaa. Ved Bordet fik vi igien det Første Glas *Bourdeaux* Viin siden Afreisen fra *Hamburg*; hvilket, hvorlidet jeg end drak, nær havde forskaffet mig en *Perial*, da jeg i saa lang Tid var vandt til de *lette* Viin-Sorter. Man bragte os strax den sørgelige Tidende, at der paa denne Tid af Aaret aldrig var Skuespil i *Dresden*. Denne Efterretning, sammenlignet med de saa Uger vi endnu havde tilbage; og Opholder i *Berlin* og *Hamburg*, hvor vi ventede at finde meget Nyttigt; bestemte os til, at fortsætte Reisen Dagen efter, og imidlertid, under en god Leietieners Anførsel, at see, det vi kunde faae at see. — Den beste *Desert* var et Brev fra min Kone. Hvor inderlig maatte vi lee, da Indholder meldte, at en eller anden tjenstagtig Aand i *Kiöbenbavn* havde fundet Behag i, at udsprede det latterlige Rygte, at
 man

man i *Wien* havde hvervet os til Soldater, Hus-
 farer, Pibere &c. —? Opfinderen af denne
 smukke Historie skal endda have bæret os
 med den Undskyldning, at det var skeedt i en
Kippe, eller i et *Swire-Selskab*, og der har
 han maasskee holdt det for rimeligst, at følge
 os? men — da en *Anonymus* ikke altid bli-
 ver *Anonymus* i Tankerne; saa havde vi den
 stærke Troe, at *den*, eller *de* gode Venner
 (i uegentlig Forstand) aldrig har kiendt slige
 Selskaber, som dem vi fögte, og uden Van-
 skelighed fandt; der nemlig, hvor Hverve-
 ren ikke lettelig gaaer paa Spoer. Ingensteds
 begierte man at see vort Pas, hverken i de
Franske eller *Tydske Stater*; og selv i *Wien*
 pressede man ikke andre end Lösgiengere,
 hvis Opførsel ikke stemte med gode Sæder, og
 som ikke kunde bevise et *retmæsigt Opholds-*
sted. Imidlertid kan jeg ikke nægte, at Hr. *Op-*
finderen af denne for os saa ærefulde Stands-
 Forandring, fortiente en offentlig Revfelse for
 den utilgivelige Uvidenhed han derved rö-
 ber i *Politiken*; da en hver *Minister* dog i det

mindste maae beskytte sin *Konges Underfante-
ter*, forsynede med *Konge-Passer*, og beor-
drede til Reisen af *Monarken* paa *Höistfammes*
Bekostning; vel at forstaae: naar man lader
Ministren viide, at man opholder sig paa
Steder, og söger hans Beskyttelse. — Oven
paa denne lystige Historie, stolte af vores Vens
mislykkede Fabel, og den nu næsten lykkelig
fuldendte Reise, gik vi ud med *Monsieur*
Werner, en overmaade skikkelig Leietjener.
Denne Mand vidste fortreffelig at *raisonnere*
om alle Ting; altsaa nyttede han os meere i
den korte Tiid, end maaskee en anden vilde
have giort i Tre Dage. Lige over for *Kronen*
ligger *das Landhaus*. Det har tilforn været
et af *Prindsernes Palais*; men i den Syv-
Aarige Krig blev det *ruineret*, og nu bruges
det til *Land-Stændernes* Sammenkomst. Her-
fra gik vi til den *Danske Minister*, *Grev von*
Knuth. Han var paa sit Gods *Laubersbach*,
og Brevet fra *Baron Güldenkrone* i *Wien* loed
vi ligge. — Nu begyndte da Omvan-
dringen. Iblandt *Mærkværdighederne*, re-
com-

commanderede *Werner* os 1) *Töibuset*; en prægtig Bygning, som vi dog kuns betragtede uden til. En stoer Klokke, som staaer i Gaarden, skulde have været ophængt i den *Katolske Kirke*; men den *frie Riigsstad Regensburg* tilloed det ikke, og derfor staaer den endnu paa samme Sted siden 1746. 2) Den *Brüblske Have*; — ikke Stoer, men fortreffelig *situeret!* Den ligger ved *Elven*, og har en ypperlig Udsigt. Her er en *Ruin* af det gamle *Brüblske Palais*, som blev skude sönder og sammen i Syv-Aars Krigen. Den beröimte *Dresdner-Broe* stöder ræt op til Enden af Haven, og i Midten af Samme er den *Stove Antique-Sabl*. Om Malerierne som findes her, vil jeg ikke tale, da de kuns ere *Doubletter* af dem, som ikke kunde faae Plads i det *stoere Gallerie* (uden al Tvivl *det Første* i Tydskland, saavel i Henseende til *Quantitet* som *Qualitet!*) Men af *Antiquer* og *Gibs-Figurer*, formede over *Originalerne*, er her en Mængde. For Tre Aar siden sendte den beröimte *Maler Mengs* i Rom, 60 *Casser*

Sulde til *Dresden*. Iblant *Figurerne* anmærkede jeg især: *Achilles* og den døende *Ajax*, i en saadan *Colossalisk* Størrelse, at *Ti Heste* slæbde *Cassen* ved Ankomsten; *Laocoon* med hans Børn, *Apollo*, den *Mediceiske Venus*, alle *Gladiatores*, *Castor* og *Pollux*, mange *Buster* efter *Antiquerne*, o. s. v. Jeg troer, kort sagt, ikke, at man nogensteds finder en større Samling af gode *Figurer*, end denne. 3) Paa Pladsen ved Broen, staaer den *Katolske Kirke*. En herlig Bygning! Den er ziiret med omtrent *Tredive Figurer* af Sandsteene, hvoraf Stykket har kostet fra 500 til 1000 Rigsdaler. Lige over for Kirken er det *Tydske Comedie-Huus*; temmelig vidtløftigt, men ikke bygget med Smag. Bag Slottet ligger *Opera-Huset*. Det er saa *Stoert*, at man har havd en Kanefart paa *Theatret*. Alt for betydelige Omkostninger ved enhver *Foerestilling*, har bevæget *Kurfyrsten* til, at lukke *Huuset*. 4) Over *Volden* gik vi ned til den berømte *Zwinger*; den umaadelige Plads, hvor i fordum *Tiid* *Ridderne* havde deres *Övel-*

Övelfer med at lette hinanden ud af Sidel-
 len &c., og hvor Vilde Dyr kiempede. Her
 bygges meget, og endnu vides ikke, *hvorför,*
 eller *hvortil.* Pladsen er omgiven med en
 floer Muur, og *Fiire* herlige *Pavillons.*
 Tvende *prægtige Porte* vender ud til begge
 Sider af Byen. 5) Længst uden for *Neustadt*
 er et *lidet Comoedie-Huus* til *Reisende* Sel-
 skaber; men da Veien er lang, have disse
 ikke mange Tilskuere, naar Veiret ikke er
 særdeles godt. Förend vores Ankomst havde
 det *Weserske Selskab* fra *Breslau* spillet her.
 — Lygterne tændtes alt paa Gaderne, og Reg-
 nen drev os hastig hiem. Efter et meget tar-
 veligt Maaltid paa Værelset, og en temmelig
 svær Afregning med min *Journal,* gik jeg
 til Sengs *Klokken To.* —

Tirsdagen den 2 September. Verten
 var ikke vel tilfreds med den hurtige Afreise;
 men hans Overtalelser hielp kuns lidt, og
 godt forsynede med Levnets-Midler, for at
 modstaae den *sandede Saxiske* og *Brandenbor-*
giske Reises Besværligheder, forloed vi *Dres-*
den

den Kl. 6. Mange Erindringer og mørke Forestillinger nedstemte mig saa aldeles, at jeg ikke tælte tyve Ord den heele Dag. Desuden bidrog en kiedfommelig Egn og slet Veir meget til Tavshed. Stedse forekom det mig som om Veien gik til *Wien*; og jeg nægter ikke, at jeg jo gjerne havde opoffret baade *Berlin* og *Hamborg* for Aatte Dages længere Ophold i den uforglemmelige *Keiser-Stad*, ifald den bestemte Ankomst til *Kiöbenhavn* derved ikke var bleven forfömr. — Dog bort med Drömmen! — og til *Reise-Routen*. — Fra *Dresden* til *Berlin* er omtrent 19 *Meile*, og Syv *Stationer*. Veien er næsten overalt saa *sandet*, at man kryber frem i Stedet for at kiöre raske. I *Grossenbahn*, en betydelig Kiöbstad, var *Marked*, og en saa stor Svärm, at vi hverken med det Gode eller det Onde kunde komme afsted, förend det behagede Postmesteren. Herfra kom vi til *Elsterwerda*, *Sonnenwalde* og *Lucca*. I *Lucca* drak vi *Caffée*, og takker være den, som gav os lidt at bestille, medens Postmesteren plagede vores Ören med

For-

Fortællinger om Faer, Far-Faer og Olde-Faer; alle *vedelige Postmestere* paa det samme Sted. Det var saa mørkt, at vi maatte have Lygte for at finde Vognen, og med en fast Tillid til *Postillionens* Aarvaagenhed, kom vi sovende til *Baruth*.

Onsdagen den 3 September om Morgenen. Ikke mindre end *Syu Timer* brugte vi til denne *Station* paa *Tre Miile*. Fuhrmanden roeg Feil af Posthuuser, og bankede med vældige Slag paa en anden Mands Vindues-Skudder. Arrig sprang denne op, og bandede saa græffelig, at vi takkede Gud, da han slog Vinduet i igjen. — *Mitterwalde* er Grændse-Staden imellem *Saxen* og *Preussen*. Her spüfte vi, maatte lade os *visitere*, og fik en *Attest* fra *Tre Told-Betiente*, for at undgaae Vidtløftighed i *Berlin*. Underveis moerede vi os med at sigte efter Krager, uden at treffe dem, og to Gange vilde Hestene løbe afsted med Vognen, fordi Skuddene ikke moerede dem synderligt. Midt i en stoer og tyk Gran-Skov saae jeg en Flok af *Ubr-Haner*.

Jeg

Jeg bad Post-Karlen at holde; men han, som vidste meget vel, at det var strængelig forbuden at skyde *Höi-Vildt*, gav os dog det uchristelige Raad, at spare *Fuglene* indtil vi fandt noget betydeligere. Som forsigtige Reisende lugtede vi Krudtet, uden at indlade os i videre Forklaring. — Omfider kom vi da efter *Aatte og Tredive Timers* kiedsommelige Kiörfel, Kl. 8 til *Berlins Barriere*, og meente at den hellige Grav var vel forvaret i Henseende til *Visitationen*; men — skammelig havde man narret os! I Mörke maatte vi pakke alting af Vognen, betale for den Naade, da Herrer beviiste os med at randfage nöiagtig, og erfare, at *Visiteuerverne i Mitterwalde* endda ikke vare saa troeværdige Mænd, som deres *stemplede Attest* loed os formode. Klokken henimod *Nie* var Ankomsten *im Könige von Engeland* — det *Hôtel*, hvor vi nu paa nyt skulde *campère* i nogle Dage. Huuset er temmelig *brillant*, og man anviste os to meget gode Værelser. — Sultne gik vi til Bords, spiste uden at blive synderlig mætte, da Anremin-

gen

gen var maver, gjorde Bekiendtskab med Hr. *Blubme*, en munter og snakksom Vært, og lagde os til Hviile Kl. 10, trätte af den lange, fatale Kiörsel.

Berlin.

Torsdagen den 4 September. Fuld af Begierlighed, efter at see denne saa beröimte, og i Henseende til Bygnings-Maaden saa almindelig omtalte *Stad*, ved Dagens Lys, stoed jeg tidlig op, og sprang for Vinduer. Man bankede paa Dören; hvor forundret blev jeg, da Hr. *Wewer*, min gamle *Hamborger Ven* fra 1786 traadde ind! Ved Erindringen af forbigangne glade Timer forsvandt Tiden hastig, og som *Logerende* i Eet Huus, kunde vi endnu ofte have Leilighed til at fornye Samtalen. — Jeg meldte nu *Czechtitzky* i en Bilet vores Ankomst, og strax bad han os at spiise hos ham om Aftenen. — *Rosing* arbeidede; jeg derimod spadserede med Leietjeneren *Grandjean*, og fandt *Czechtitzky*
hos

hos Skuespilleren Hr. *Unzelmann*. Efter de
 gladeste Omfavnelser, gik vi langt omkring i
 Byen, uden selv at vide hvorhen. Omfider
 gjorde min Ven mig bekiendt med Hr. *Fleck*,
Berlins beröimte Skuespiller, og en artig
 Mand, lidt over Tredive Aar gammel. Hen-
 imod Middag besøgte jeg Kobberstikker *Meno*
Haas. Han sad ved sit Arbeide, og min uven-
 rede Ankomst tilbagekaldte saa mange Ung-
 doms-Historier, at vi neppe kunde holde op
 igien. *Fleck* spuste med os im *Könige von*
Engeland ved et anseeligt *Table d'hôte* i Sel-
 skab af mange *kiække Preussiske Stabs-Officie-*
rer, og *Tonen* over Bordet var ligesaa utvun-
 gen, som behagelig. Efter Maaltidet spadse-
 rede vi med *Wemer* omkring i *Byen* og paa
Promenaderne. Vi saae *Façaderne* og *Slots-*
Gaardene af den *Kongelige Residence*. Dette
 Slot er stoert, men meget gammelt, endskiönt
 ikke *antik* i Henseende til *Architekturen*. —
Christiansborg er höiere, og tilligemed *Side-*
Bygningerne breedere end det *Berliner*, og dog
 har med alt det *Dette Slots Hoved-Facade*
Tre-

Tredive Fag Vinduer. Til alle Sider kan man gaae igiennem mange *Portaler* tvert igiennem, og alting er overmaade stærk besat med Vagt. For nærværende Tid var Slottet under *Reparation*, og Overslaget til denne er *To Millioner Preussiske Dalere*. I Kielderen giemmes *Skatten*. Man bestemmer den til *Tredive Millioner*, og den *afdøde Konge* skal aarlig have forøget den, de uendelige Omkostninger uagtet. *Chatolle-Cassen* anvendes for største Deelen til nye Bygninger, hvoraf aarlig opreises i det minste *Eet Hundrede*. Disse bygges Alle i *Een Form*, saa at *Berlin* i saa Aar, i Henseende til Pragt ventelig bliver den *smukkeste Stad i Europa*. — Vi kom over en Plads, hvor *Kronprindsens*, Prinds *Ludwigs* og Prinds *Heinrichs Palladse* paraderede tilligemed *Töihuset* og *Opera-Huus*; tvende fortreffelige Bygninger! — *Opera-Huus*et har en større og höitideligere *Façade* end de beste *Franske Theatres* i *Paris*. — Iblandt Mærkværdighederne her omkring, beundrede jeg *Stallene af Gens d'Armes*

d'Armes Regimentet. Ingen *Pallads* kan see brillantere ud end denne Bygning! En Promenade i Byen, næsten saa lang som *Friderichsbergs-Allée*, kaldes *Die Linden*. Denne er altid fuld af *Skiönheder* og *Noblesse*. Paa begge Sider staae prægtige Huuse, hvori tildeels de fleeste *Udenlandske Ministere* boe. Ved Enden af *Alléen* bygges en nye *Port*, i Form af en *Romersk Triumph-Bue*, hvorigennem man gaaer til *Dyre-Haven*, som begynder strax uden for *Porten*. Den heele *Have* bestaaer af *Bue-Gange*; er En *Miil* lang, og En halv *Miil* breed. Rundt omkring ere store *Alléer* for *Kiørende* og *Ridende*. I *Dyre-Haven* selv, ligge adskillige *Lyst Slotte*, f. E. *Bellevüe* og flere. — Nu var *Klokken Fem*, og *Skuespil-Tiden* nær for *Haanden*; altsaa ilede vi tilbage.

Comedie-Huuset ligger paa *Gens d'Armes-Pladsen* imellem To ganske fortreffelige *Kirker*, byggede i den nyeste *Rommeriske Smag* kort forinden den gamle *Friderichs Död*. Den Eene er *Fransk*, og den anden
Tydsck.

Tydfk. — *Czechtitzky* ventede ved Indgangen til Theatret, og anviiste os Pladfer i *Parterre noble*. Huuset er nydelig *decoret*. Tre store *Etager* høit, og temmelig breedt, men *Parterret* ikke dybt. — *Theatret* i fig selv lader til at være rummeligt for Skuepilleren, men faa indkneber for *Decorationerne*, at enhver Forandring i det mindste udfordrer To Minuter. Malerierne ere meget gode. *Die groſſe Toilette*, en *Original* i Fem Akter, blev opført. Dette Strykke er egentlig *Parodie* paa *Fruentimmer - Pyndt*, overdrevne *höie Coeffurer*, o. ſ. v., og mærer virkelig, faavel i Henseende til *Ideen*, ſom *Autors* ordentlige Plan. *Geheimeraad von Hobenbaupt*, en fornufig og riig Mand, har en Kone, ſom omtrent Maanedlig fætter Eet Tusinde Rigsdaler over Styr med Overdaadighed i Klæder og Flidder-Stads. Adskillige *Cavaliers* opvarte hende beftändig, og iblandt diſſe vælger hun en ung Herr *von Simmer* til Sviger-Sön. Vel følger *Faderen* at omgiöre dette *Partie*, ved at foreslaae Herr *von Linden-*
U berg,

berg, en ung studeert og findig Mand; men
 det lykkes ikke for ham. Fruen bliver stedse
 ved at tumle sig med *Friseur*, *Skræder*,
Kræmmere, *Modehandlersker* &c. og den ar-
 me Datter tvinges til at klæde sig efter Mode-
 rens *Phantafie*, tillige uophörlig plaget af den
 unge *Simmers Visiter*. — Nu forbyder Gehei-
 meraaden under Haanden, for at forekomme
 den ellers uundgaaelige *Ruin*, at *creditere* Ko-
 nen Noget. Dette Forbud driver hende til, at
 bruge List, og hun feier ved Hielp af *Friseu-
 ren*, en fremmed Ring ud, allene for at faae
 Penge til at betale *Skræder* og *Modehandlerske*
 med, hvilke begge ikke vil *creditere* længer.
Hohenhaupt faaer imidlertid et Brev fra *Cabi-
 nettet*, hvilket han Selv bringer den *Gamle Sim-
 mer*; Hof-*Fouren* kommer og præfenterer
 den naadige Frue et *Reglement*, hvori al overflö-
 dig Pyndt forbydes; *La Fleur* er löbet bort med
 Ringen; *Skræder* og *Modehandlerske* kan ikke
 blive færdige; — kort sagt: alt dette gör
 Fruen saa affindig, at hun stedse taler i Vil-
 delse. Selv *Huus-Doctoren* formaaer ikke at
 hiel-

hielpe. Hun bæres ind i *Cabinettet*, og netop da *Doctoren* befaler at rydde Stadsen af Veien, for at betage al Anledning, kommer Manden hiem, forlanger en Samtale med sin Kone, og paaftaer at kunde helbrede hende i en halv Time. Han fortæller at *Minister von Simmer* var afskeediget; at Kongen igien havde giordt *Han* til *Minister*; og at han *Selv* vilde have ført hende paa *Ball* endnu i denne Aften, ifald hun ikke pludselig var bleven saa syg. Strax virker det nye *Avancement*; hun river *Reglementet* op af *Doctorens* Lomme, og löber ind for aldeles at klæde sig efter samme, da *Hun*, som *Ministerens Frue*, nödvendig burde give *det Første* gode Exempel. *Sophie* som alt har opfyldt Forordningens Bydende, kommer ind til Faderen i en yndig Dragt. Han taler alvorlig med hende, og mærker at hun er særdeles villig til at ægte den unge *Lindenberg*. Denne overrasker dem i Samtalen; Faderen nyttter Leiligheden, og foreener ham med *Sophie*, i det han tilligemelder, at han er bleven *Ober-Financeraad*.

Raad. Nu kommer Fruen ind med en *Frisure*, tre Tommer høi efter Forordningen. Hun hörer *Lindenbergs Avancement*, giver sit Samtykke til Giftermaalet, fortryder hendes forrige Ödfelhed, og Stykket endes med de *Nyttigste Moraler*. — *Episoderne*: den franske Friseur, Skræderen, en döv Kræmmer, Modehandlersken og Doctoren, moere meget; og *Hoved-Personernes Characterer* ere ret godt regnede. *Fleck* spillede Geheimeraad von *Hobenhaupt*, (en Mand, paa det opfarende Væsen nær, omtrent som Hofraaden i de Sex Retter) med Forstand og Overlæg. I *Gesticulation* var han overdreven, men med en *blöd Organ*, som hialp fuldkommen til den sieldne *sande Conversations-Tone*, declamerede han herlig. Han har stærke Ansigts-Træk, og *masquever* sig rigtig efter *Characteren*. — *Frue von Hobenhaupt*; (*Demoiselle Döblin*) En tyk Figur. I Begyndelsen forekom hun mig overdreven og affecteret; men lidt efter lidt fandt jeg, at hun i det mindste *ber*, svarede til sin Rolle. Man mær-

mærker, at hun især elsker det *Tragiske*. I Fjerde Akt f. E. hvor hun raser over *Reglementet*, udførte hun en overmaade *fatigant Scene* med al muelig Strykke. Hoved-Pynden undtagen, som bestoed i en *Alens böy Turban*, var hun klæd i *Negligé*. Ved *Toiletten* lignede hun fuldkommen en Dame af Stand. Hendes Fortroelighed med Tienestefolkene, Stolthed og Foragt mod *Lindenberg*, Glæde over den unge *Simmers* Smigerier, var, som Personerne og Handlingen krævede det. Derfor kalder jeg hende, og jeg troer med Grund, en *fornuftig Actrice*. At hendes Figur og Ansigt ikke er smuk, det veed Gud! men til det Slags Roller hun spiller, passer begge Deele ret godt. *Sophie, Datteren; (Madame Baranius)* Den nydeligste Kelling, Menneskelige Oine kan see! overmaade ung og deilig! Her forestillede hun Uskyldigheden, og viiste den fra den elskværdigste Side. Undseelse i Ansigtet, anstændige Gebærder (skiondt *vel Mange*) bidrog, som Skionheden til at ynde hende. I den

sidste Paaklædning, i en *Couleur de Rose Levite* og bare Haar, saae hun ud som en Engel! Herr *von Simmer*; (*Lippert*) En munter *Chevalier* uden Grundsætninger, som fusker paa Følelsomhed, for at *insinuere* sig hos Dyden, og umistænkt at kunde *coquettere* i Samtaler med den forfængelige Møer! Herr *Lippert* var i mine Tanker en maadelig Person i alle Stillinger. Hans *Galanterier* vare tvungne, og Ryggen — krum nok! men den heele Krop afskyelig stiv. Hans Følelsomhed var ikke stemt efter *Goethe*, og det vilde *Jeg* have *stræbt* efter i denne Rolle. Overalt tænkte jeg at lære noget af denne, i egen Indbildning *Stoere* Skuespiller, da jeg elsker *Chevalieren* paa *Theatret*; men — kuns saare liden Opbyggelse fandt jeg! Hr. *von Lindenberg*; (*Unzelmann*) Den findige, vel-tænkende og fornuftige Adelsmand. Endskiøndt Liebhaberen ikke kan kaldes Herr *Unzelmanns* Fag; saa skildte han sig dog meere end taalelig ved denne Rolle; især gelfaldt den undseelige Frier-Scene mig overmaade.

maade. *Capitain Rondo*; (*Czechitzky*) Af denne min gamle Ven, faae jeg i Aaret 1787 Tre store *Gieste-Roller* i *Hamborg*, nemlig: *Hamlet*, *Philip Broock* i *Myndlingene*, og *den unge Florbach* i *Schröders Testamente*. Hans *Talent* kiendte jeg altsaa noksom, for ikke at vente noget Slet. — *Rondo* er en Spradebasse, som dog tillige vil viise en vis *Air militaire*. Han har kuns *To Scener* i Stykket, og begge ere gode. *Baron von Altbahn*; (*Herdt*) Den meest overdrevne *Caricatur*; omrent *Hoogbarnds Petit maitre!* Navnet regner allerede *Caracteren*. I en høi Alder *coquetterer* han, og löber fra en *Toilette* til den anden. *Doctor Schleicher*; (*Reinwald*) At et Menneske, hvis Næse *Hippocratis Sønner* ikke havde kundet hindre fra at desertere, tör vove at træde offentlig frem, og endda er yndet i *Publico!* det begriber jeg ikke. Hans *Doctor* var ellers ikke slem; et Slags *Charlatan*, indflikket i Stykket, for at giöre *Medicinens* Misbrug latterlig. *Lisette*; (*Demoiselle Bötticher*) Hun er ikke smuk, og ikke

interessant nok, for at spille en intrigant Kammerpige; ellers gjorde han sig megen Umage, og var bedre end mange *Soubretter*, som ere baade *smukke* og *interessante*, uden at kunde være noget meere. *La Fleur*; (*Amberg*) En uffel Fransk Friseur! Naar han ikke taelte, stød han stiv som en Soldat; og den, der ikke kan fylde det Tomme i slige Roller, maa ikke give sig af med at spille dem. Adskillige andre Personer havde enkelte Scener, som gjorde god Virkning. f. E. *Mad. Martin* Modehandlerske; (*Demois. Rademacher*) Silkehandler *Courant* (*Hr. Bötticher*) *Juveler Dorant*; (*Lanz*) *Skrædder Knipper*; (*Rübling*) o. s. v. Efter Skuespillet gik vi over til *Unzelmanns* paa *gens d'Armes* Pladsen, for at spise der efter *Czechtitzkys Invitation*. — *Mad. Unzelmann* er en allerkiæreste lille Kone; neppe To Alen høi, og meget ung. Hun har Forstand og Raskhed. I Selskab med *Fleck*, *Wiedemann* og *Franckenberg* (To unge Skuespillere og Sangere) levede vi ret godt, drak gammel Rhinskviin, sang

fang Drikkeviiser, og gik hiem Kl. 1½. Og-
 saa her kunde vi roese os af en særdeles god
 Modtagelse!

Frøedagen den 5 September. En Billet
 fra *Secrétaire Peerson* i den *Danske Legation*,
 som vi forrige Aften ved Hiemkomsten fandt
 i vores *Logis*, underrettede os om Nödven-
 digheden, jo för jo hellere at aflægge en *Vi-
 site* hos Herr *Capitaine von Rüdinger*, Dansk
Chargé d'Affaires. Denne agtværdige Mand,
 nu meere end *Syten Aar* i sin *Station* ved
 det *Berliner Hof*, havde i min Ungdom dag-
 lig glædet mig med den behageligste Omgang
 i mine Forældres Huus, og aldrig kunde det
 falde Os ind, at forfömmen en Reisendes För-
 ste Pligt paa et *Fremmed* Sted, at löge *Sit
 Hoff's* Beskyttelse; allermindst i det Tilfælde
 da gammelt Venskab fordoblede Forbindtlig-
 heden; altsaa iilede vi derhen. Vi fandt ham
 meget sygelig, men med Fornöielse erindrede
 han sig fordem Tids glade Timer i *Kjöben-
 havn*, tilbragte i *Klopstocks* og *Schönborns* *)

U 5

Sel-

*) *Legations-Secrétaire* i London.

Selskab. Vel havde Hr. *Peerfon* frietaget os for at besøge *Ham*, men dog gjorde vi et, skiönt mislykket Forsög. Herfra gik jeg til Kobberstikkeren Hr. *Clemens*, som boer hos Maler *Cunningham*. Han var glad ved at see mig, erkjendte sig nöie om *Kiøbenhavn*s Forfatning, om *Schwarz* o. s. v., og henimod Kl. 1. fandt jeg *Czechtitzky* hiemme. Han lovede at hente os efter Maaltidet, og da gik vi samlede til *Professor Engel*, *Directøren* for Skuepladsen, men traf ham sovende og upaffelig. For ikke at forfömmе Tiden, indtog vi vores Plads i *Parterret*, gjorde Bekjendtskab med *Jöden Wessely*, en af *Cembalisterne* i *Orchestret*, og ventede med Smerte paa *Kron-Prindsessens* Ankomst, som i Aften vilde bæere Skuespillet med Hendes Nærværelse. Klokken henimod Sex kom *Friderica*, *Kron-Prindsen*, *Prindsesse Ferdinand*, *Hertugen af Brunsvigs Broder*, *General-Lieutenant* i Preussisk Tieneste, tilligemed et *Stoert Følge* af *Damer* og *Cavalierer*. *Pauker* og *Trompeter* modtog Hoffet!

Syngestykket *Una cosa rara*; paa Tydsk: *Lilla*, oder *Schönheit und Tugend*, blev opført. Musikken er af Kapelmester *Martini* hos Prindsen af *Asturien*. Den er aldeles i den *Italienske Smag*, og var ligesaa godt som stærk besadt. Stykkets *Sujet* er, som de fleeste *Operetters*, ubetydeligt. I *Klædedragterne* herskede *Pragt*. *Decorationerne* vare smukke, men ligesaa elendig gik det denne Aften med *Forandringerne*, som den *Forrige*. — *Isabelle*, *Dronning af Spanien*; (*Mad. Böhm*) Som *Aetrice* ikke meget værd! Hendes *Stivhed* kunde nogenledes passe til denne *Rolle*; men for *Resten* havde hun intet *Ansig*t, ingen *Følelse*. Som *Sangerinde* var hun ret *brav* i *Mellem-Oktaven*; men naar hun *f. E.* skulde gjøre et *Løb* i det *Höie* eller *Dybe*, saa var det *Ganen*, og ikke *Bryftet* som sang. Nogle *Obligate Recitiver* declamerede hun meget godt. *Dragten* var overmaade *prægtig*! af *Rødt Atlask*, besadt med *Guld-Fryndser*, *Broderie* og *Steene*, og en meget riig *hvid Atlaskes Kappe*. Hatten var

var saaledes *garneret* med Steen-Roser i en *Cirkel*, at den straaledede som Solen. *Infantens*, hendes Søn; (*Chr. Benda* *) Han har en svag *Tenor*, men et temmelig godt *Foredrag*. Af denne Rolle lærde jeg, at den sværmende *Elsker* maae være *Bendas* lykkelige *Fag*. *Corrado*, *Oberjægermester*; (*Greibe*) En gammel forliebt *Favorit* af *Dronningen*, og *Infantens* troe *Handlanger*. *Greibe* var godt *masqueret*, og *souteneerte* *Caracteren*. *Lilla*; (*Mad. Unzelmann*) *Berlins Yndling*! Glæde udbreder sig over Alle, naar hun kommer frem. Hun har en god, skjøndt ikke stærk *Stemme*. *Foredraget* er nydeligt, og i *To* *stoere* *Arier* vidnede adskillige *Fermater* om *Smag* og ualmindelig *Kundskab* i *Musikén*. *Kolerisk* er hun med alt det, og har den *flemme* *Vane*, at *nikke* til *Orchestret*, og den *Caprice*, at forandre *Tempo*. — En herlig *Rondo* krydrede hun for meget; maaskee for at viise Os, som hun kiendte personlig, at hun var i *Stand* til at *embellere*, uden at *forder-*

*) En Søn af den berømte gamle *Benda*, ve

ve Harmonien. Hendes *Gage* er 25 à 30 Rigsdaler Preufisk Courant, *Ugentlig. Bertha;* (*Mad. Baranius*) En *sand Skionbed!* som jeg alt i det forrige Stykke har anmærket; og klæd var hun i *Ponceau* Atlask med hviide Striber; saa at hun i alle Maader blændede Kienderens og Liebhaberens Öine. Denne naive Bonde-Pige spillede hun ret godt, og Stemmen var meere igiennemtrængende end *Mad. Unzelmanns;* men Halsen kunde langt fra ikke giøre det hvad *Lillas* gjorde. *Lubri-no, Lillas Elsker;* (*Lippert*) Helt, i Steden for Bondekarl. Rollen er god; men han overdrev forfærdelig, og saae ud som en forklæd Abekat. Han havde en rund *Peruque* paa, med mange smaae Bukler, som ventelig skulde forestille kruusede Haar. Dette Syng-Partie stoed i dyb *Bass;* ellers skal *Lippert* egentlig have en *böy Tenor;* men det kan ikke være sandt; thi aldrig har jeg hört, at en Stemme kan gaae fra det *dybe E i Bassen* til det *Tre strögne C i Discanten,* uden at gribe til *Falsetten.* Den gode Mand skryder ellers

vel

vel meget; og begynder dermed alt at gjøre sig forhadt i *Publico*. 24 Rigsdaler ugentlig, er hans *Gage*. *Tita, Bertbæ Elsker; (Unzelmann)* Han gjorde forfærdelig mange Narre-Streger, som ikke behagede. Skiöndt *umufikalsk*, synger han ret godt; men *Orchestraets Stoere Coprice* at overskrige Sangeren, uden at give efter, kom ham meget ilde tilpas. *Amts-Fogeden; (Kaselitz)* Rollen i sig selv er stærk *Caricatur*, især i *Spansk Dragt*; men Hr. *Kaselitz* var meere *burlesque*, end en Skuespiller kan forsvare at være det. Efter Srykket saae vi den *Svenske* Sanger Hr. *Carstens* paa *Parterret*, og complimenterede meget med hinanden. *Czechtitzky* passede paa, for atter at føre os hen til *Unzelmanns*, hvor vi ved et veldækket Bord endnu vare langt lystigere, end Aftenen tilforn. *Madamen* sang nydelig, især den *Tydske Rhinsk-Viins* Viise: *Bekrænzt mit Laub &c.* og et saa muntert Selskab, maatte forjage, endog de förgeligste Tanker. Dog hørte vi en Tidende, som i Hensigt til den hastige *Afreise* ikke glædede meger. Kapelmester

mester *Naumann* ventede man i næste Uge, for paa *Dronningens Fødselsdag* den 16 *October*, at opføre en *Nye Stoer Opera, Medea og Jason*. Desværre for os, at vi ikke kunde oppebie denne Høitidelighed!

Löverdagen den 6 September. Vigtig *Correspondence* og andre *Politiske* Forretninger beskieftrigede mig den heele Formiddag, og efter Maaltider besøgte jeg *Haas, Czechtitzky, Fleck og Unzelmann*. Ved Hiemkomsten traf jeg *Capitain v. Rüdinger* hos *Rosing* og *Saabye*. Han blev til Skuespil-Tiden, som vi i Dag mindst kunde forfomme, da *Kiøbmanden i Venedig af Shakespear* blev opført. Jeg troer neppe at der vare fleere end 60 Tilskuere i det heele Huus. Stykket havde i *Hamborg* aldeles vundet min Høiagtelse, og saa meget meere længtes jeg efter Udførelsen paa *dette Theatre*; men blot Erindringen af en uendelig bedre Forestilling kunde giøre denne raalelig. *Antonio; (Herdt)* Hvor herlig spillede *Löhrs* i *Hamborg* denne inderlig gode, men af de Største Ulykker knusede Kiøbmand!

Herdt

Herdt derimod havde hverken Ansigt eller Tone. Stedse kold og ligegyldig, endog i de farligste Öieblikke. *Taalmodig* skal *Antonio* være, men ikke *phlegmatisk*. — *Bassanio*; (*Czechtitzky*) Stakkels Mand var meget syg, ellers havde han vist spillet denne gode Elsker og ömme Ven med meere Ild. *Salanio*, *Solatino*, *Gratiano*, *Bassunio* og *Antonii* Venner. (*Reinwald*, *Bötticher* og *Unzelmann*) De to *Förste* nævner jeg blot, og den *Sidste* var for komisk; overalt ere de Roller, hvortil udfordres Anstand og *Cavalier-Plie*, ikke passende for ham. *Gratiano* er en Vellystling, men dog god; og heri forfeilede *Unzelmann* *Caracteren*. *Jöden Schylock*; (*Fleck*) *Masquen* var mesterlig, som vi imellem *Tredie* og *Fierde Akt* nærmere opdagede paa *Theatret*; men *Fleck* *grimasse-rede* saa overdreven, at endog hver Finger fik en forunderlig Bestilling, og *Declamationen* var kold. Kort sagt: naar man har seet *Schröder* — Tydsklands *Förste* Skuespiller i *Caracter-Roller* — som *Schylock*, den
hævn-

hævngierrige og blødtørstige Jøde; saa falder enhver Anden. Den Scene imellem ham og *Tubal*, (ogsaa en Jøde) hvor denne bringer den glade Tidende, at *Antonio* er ulykkelig, og ikke i det fastsatte Öieblik kan betale sin Giæld til *Schylock*, gik fortreffelig. *Lancello*, Jödens Tiener; (*Amberg*) Jeg har altid haft meget imod en lang *Monolog* i denne Rolle, og i Aften blev den reciteret saa slet, at den blev aldeles kiedsommelig. *Gobbo*, *Lancellos* Fader; (*Kaseltz*) herlig *masqueret*! Efter mit Tykke spillede han ogsaa den næsten blinde og af Alder skiælvende Gamle, meget godt. *Portia*; (*Mad. Baranius*) atter i Skiönhed en Engel! Som *Portia*, god; men som den viise Raadsherre, der skal affige *Antonii Dom*, manglede hun en ukiendelig Röst, og *declameerte* uden *Energie*. *Vicomte de Querchy*; (*Lippert*) Klæd i *Caricatur*. Her kom hans krumme Ryg, som han ogsaa brugte mesterlig, ret tilpas. Himlen frie mig ellers for *Lippert*, det kiedsommeligste Ansigt, nogen Dödelig kan have! *Hertugen af Venedig*;
X (Greibe)

(*Greibe*) I *Fjerde Akt* præsideter han i Retten, og behøver kuns at tale tydelig. *Decorationen* hvor Raadet er samlet, var ligesaa *perspectivisk* skiön, som *brillant*. — *Malervens* Fortieneste! uden at hædre *Machinisten*, som det *Berliner National-Theater* ikke kan nævne med Berømmelse! — Hiemme holdt vi et *Collegium Politicum* med Hr. *Wewer* og Værten Hr. *Blubme*, hvis Hund, *per Parentbesin*, sprang op paa mig, og rev et stoert Sykke ud af Kiøle-Ærmet. Den *Strasburger Hund* i *Beaumarchais* Trykkerie var ikke glemt endnu, og en saa følelig Fortroelighed, gav mit Ansigt den blege Farve, som i Almindelighed følger Skrækken.

Søndagen den 7 September. En ubehagelig Dröm om *Keiseren* og *hans Armee* havde forurolet mig den heele Nat; imidlertid maatte jeg dog tidlig op, for at tage imod *Morgen-Visiter*. Henimod Middag hentede vi *Czechtitzky* hos *Unzelmann* og gik med ham til *Professør Engel*, som mod-

tog

tog os paa det Venſkabeligſte. Hvad kunde vel være rimeligere, end Tanken paa den *taknemmelige Søn* og *Pagen*, ved at ſee *Author* til diſſe fortreffelige Stykker? og hvor glædede det os, at finde denne Mand ſelſkabelig. Vi taelte omtrent i en Time med ham om Skueſpil og Theater-Forfatning, og ſtolte af et nyt, ſaa agtværdigt Bekiendſkab, gik vi hjem og til Bords *Kl. Eet*. Endnu denne Aften ſkulde vi ſpiſe hos *Unzelmann*; alſaa nyttede vi Eftermiddagen med at pakke ind til den følgende Morgens Afreiſe. Netop da vi vilde gaae i Skueſpillet, kom *Capitain von Rüdinger*. Han gav os Comiſſioner til *Hamburg*, og med en Venſkabelighed, denne Mand egen, ledsage hans oprigtige Önſker os til vort Hiem.

Barberen i Sevilla, ſom *Operette*, med *Paiſellos* Muſik, blev opført. Ar Stykkers ſaa nödvendige *rapide Gang*, *taber* ſig ved *Arier*, ſom giör Sidemanden forlegen; ved *Finaler*, ſom kiöle Handlingen, o f v; det begriber enhver, ſom *kiender Beaumarchais*

Arbeide, og skal taale at see det forbedret. I *Compositionen* kiender man strax *Paifellos* Eensformighed, og Mangel paa nye-skabte *Ideer*. *Basils Arie*, hvori han maler Bagtaalelsen for *Bartholo*, er en sand *Copie* af *Cassanders Morale* i *Philosofberne*, til *Florian*. *Nyse- og Gabe-Scenen*, er omskabt til en *Terzett*; og den *stoere Scene* "*Gaae ben og læg Jer, Monsieur Basil*" er en god *Final*; men — bör *Musik*, hvoraf en Eene-ste *Takt* i det mindste kræver saa lang Tid, som Ti kraftige Ord af *Autor*, have Sted der, hvor enhver *Handlende Person* længes efter *Side-Mandens Hurtighed*, og enhver *Tilskuers* suk, naar det *Heele* ikke gaaer saa rask, som hans *Tanker*? — *Bartholo (Frankenberg)*. Efter mine *Tanker* spillede han denne *Rolle* ganske *fortreffelig*. Han havde visse *Indfald*, som gjorde en *ypperlig Virkning*. F. E. da han leeder efter *Fritagelsen for Inquartering*, kastede han alle *Papirer* ud af *Skriver-Pulten*, for i en *Hast* at finde *det Rette*, og dog tillige at holde *Öie* med

Rosina

Rosina og *Dragonen*. I *Alonzos* Informations-Scene, faldt han meget naturlig i Søvn, og *grimasserede*, som man i Almindelighed pleier, naar man fover paa en Stoel i en umagelig Stilling. Hovedet var skaldet, og hieme tog han *Peruquen* af, og satte en *Calotte* paa. *Bagateller!* men dog altid den rigtige Efterligning af Naturen! *Rosina*; (*Mad. Unzelmann*). Med Billighed bör jeg tilstaae, at hun var den *beste Rosina*, som jeg har seet. Overalt sporède man *Finesse* og streng Dømmekraft. Især glemmer jeg aldrig det mesterlige Sted, da hun forfærdes over *Alonzos* Nærværelse, og med den meest indtagende Stemme sagde: "og forvreed jeg min Fod!" Den Scene med *Figaro* og *Brevet* var ubetalelig. Jeg kan, kort sagt, ikke anføre enkelte Steder, men nödes til at rose det *Heele*. *Almaviva*; (*Lippert*) Maadelig i den Første Akt; væmmelig som *Dragon*; fiantet som *Alonzo*, og frie for al Værdighed, som den *virkelige Almaviva*. Denne Herre har den Feil, at *wilde* være Stoer; at tale med *Pro-*
tection

tektion om andre *virkelig* Stoere; og jeg
 giver ham det oprigtige Vidnesbyrd, at han
 er aldeles uværdig til det *sande* Skuespiller-
 Navn. Stemmen skulde *brillere* i Afren; men
 det Eene med det Ander, erindrede mig paa de
 Ord: "*Attollit se in altum, ut lapsu gra-
 viore ruat.*" *Figaro*; (*Unzelmann*) Hvem
 kan vel spille denne Rolle som *Schwarz*?
 Imidlertid maatte jeg tænke paa min Ven,
 ved at see *Unzelmann*, hvis Ansigts og Figur,
 i det mindste paa *Theatret*, synes mig at ligne
Schwarzes meget, og taalelig var han paa
 mange Steder. Den *Scene* hvor han *poetise-
 rer*, har *Paisello* gjort til en *Arie* med *Obli-
 gat Recitativ*, og da begge disse Ting give
Unzelmann for meget at bestille, saa tabte
 ogsaa *Scenen* uendelig. Ligeledes er Slutnin-
 gen af *Første Akt* forvandler i en *Duet* imel-
 lem *Almaviva* og *Figaro*, som fordærver
Situationen. — *Basile*, paa Tydsk *Basilus*;
 (*Greibe*) Langt fra *Bechs* ypperlige *Basile*!
 Han har meget at synges, og det kunde ven-
 telig *Bech* ikke udføre saa godt som *Greibe*?
Pedrilla

Pedvillo og *Gusmann*; (*Wiedemann* og en *Ubekiendt*) de nysede og gabede ret brav; ja *Paisello* har elsket disse Personer saa høit, at han endog lader dem komme frem i den sidste *Final*, for at opfylde det *Tomme i Fermaterne* med Gaben og Nysen, hvilket gjør en uraalelig Virkning paa Menneſkelige Öine og Ören, som kan see og höre. *Decorationerne* vare elendige, og det heele *Uveir* bestoed i et Par *Pauker* paa *Theatret*. Her skulde vores *Nielsen* debutere med sin nye Opfindelse, for at opvække Forundring! — Efter Skuespillet spiste vi hos *Unzelmanns*, drak *Rbinsk Viin*, og sluttede med *Biskop*. Den heele Kreds var samlet, og omsider toeg vi Afſkeed med en nye Cirkel af saa venſkabelige Folk; med den elskværdige og fornuftige lille Kone; og forlod et Huus, hvor stedse Glæden herskede, medens vi opholdt os i *Berlin*. Klokken var *To*; hastig pakkede jeg ind, og gik til Sengs Kl. *Tre*.

Mandagen den 8 September. Kl. 5 forloed vi *Berlin*, den store, prægtige og folkerige Stad, som efter en *Preussisk Majors* Sigende, har henimod 30000 Mand i *Garnison*. Igiennem en nye Port, endnu i Bygning, og anlagt i en overmaade herlig Smag, kom vi strax paa den sandede Vei, som udmærker Reisen herfra til *Hamborg*. Igiennem *Granskove*, To Miile lange, kiørte vi, og paa *Sletten* brændte Solen lige saa stærk, som i *Paris* midt i *Juli* Maaned. *Stationerne* vare: *Betzo*, *Fehrbellin*, *Kyritz*; efter en heel Nats Kiörfel *Klitschke*, *Berlaburg* og *Lenzen*; det *Sidste Preussiske* Sted. Her spiiſte vi

Tirsdagen den 9 September til Middag, og indvexlede gode *Hamborger* og *Danske Penge* *) Fra *Lenzen* kom vi til *Lübben*, og forst

Onsdagen den 10 September om Morgenen til *Boitzenburg*. En god Ven og Landsmand, *Secretaire Olfen*, som reisste til *Berlin* for

*) Paa en hver *Preussisk Rigsdaler* tabte vi 8 β . *Danske*.

for at tiltræde Hr. *Peersons Secretariat*, modtog os *her*, og saalænge Post-Karlen vilde give Tiid, fladdrede vi om *Kiöbenhavn*; *Vi* med Glæde, men min arme Ven med Bedrövelse, da han *der* maatte forlade en syg Kone. I *Escheburg*, den nærmeste *Station*, drak vi *Caffé*, kiörte igiennem den kiedsommelige dybe Sand til *Bergedorff*, og kom til

Hamborg

Klokken Tre om Eftermiddagen. Umuelig kan jeg forbigaae en moersom *Anecdote*, som hændte os ved den *yderste Skandse*. En gammel Under-Officeer spurgte meget *gravitativisk* om Navnene. For at spare Ord og vidtløftige Forklaringer, tog vi *Baron Guldenkrones Wiener-Pass* frem. Med *Ærbødighed*, og *Gesvindighed* efter mueligste Evne, skrev den gamle Krigsmand. Da dette varede saa længe, at vi omsider blev uraalmodige, viiste han os følgende: *Einpaffiert: Drey ausserordentliche Gesandte vom Dänischen Hofe!* "

Hofe! “Neppe kunde vi for Latter betyde ham Feilragelsen; og nu vilde Manden ikke engang viide Navnene, men blev arrig og vranten, og raabte med sin hæse Basse-Stemme: “*Fahrt zu!*“ — Leende kom vi *Im schwarzen Adler*, og Historien om den *Hamborger Port-Visitation* skal glæde mig, hver Gang jeg tænker paa den. *I Wien Jager; her Minister!* og med alt det dog kuns den, der i paakommende Tilfælde kan *forestille* begge Deele.

Schröder opførte i Aften: *Die neueste Frauenzimmer Schule*, oder: *Was fesselt uns Männer?* Et Lytspil i 5 Akter, efter *Murphys* Engelske Original. Hoved Personerne ere *Baron Lilienborn* og *Grev Stamling*; den Første for lidet, og den Anden for meget forelsket i sin Kone. *Grev Blumelau* gör *Cour* til begge *Damer*, uden at høste Frugt for sin Umage. En vis Frue *von Braitfort*, *Coquette*, men dog anstændig, er saa lykkelig, daglig at see *Lilienborn* og *Blumelau*, og gör Nar af dem begge. Ganske
 uven-

uventet kommer *Baronesse Lilienborn*, opdager hende sin Hierteforg, men maae skiule sig i et Side-Værelse, da Grev *Winsenburg* (*Lilienborn* under et forskilt Navn) lader sig melde. Hun hører inden fore, at det er hendes Mand, og besvimer. Frue *Braitfort* iiler til Hielp, faaer ufortiente Bebreidelse af *Baronessen*, som ikke troer andet, end at der er en hemmelig Forstaaelse imellem dem Begge, og giver hende netop derved Anledning, til at paatage sig Forsonings-Værker. Frue *Braitfort* raader *Baronessen*, ikke meere at *moralisere* for Manden, men i alle Maader at rette sig efter *hans* Levemaade. Dette gör hun; *Baronen* bliver opmærksom, og holder Konens hastige Forandring for Galskab; men da hun engang giver Grev *Blumelau* en alvorlig Afviisning, glæder han sig, og beslutter igien at elske hende. Imidlertid opdages faa mange af hans *Amouretter*, at han staaer næsten sandsfslös imellem alle *Damer*. Det gaaer *Stamling* ikke bedre med *sin* Kone, og *Blumelau* med hans *Galanterier*. Omfider

for-

forfones de alle, og Frue von Braitfort lover, at ægte *Blumelau* efter nogle Aars Bedring. Dette er Strykkes meget ufuldstændige Plan, men dog tilstrækkelig nok, for at see, at det er fuldt af *Stærke Caracterer*; og at Engellskmanden skildrer *diffe* med levende Farver, — det bevidne Nationens mangfoldige fortrefselige *Originaler!* *Baron Lilienborn*; (*Zuccarini*) Fuldkommen den lefældige Ægtemand! kold og gabende i Konens, munter og vittig i andre Damers, og tjenstfærdig og nedladende i Venners Selskab, for af deres Historier at drage Nytte til lykkelig Fremgang i sine egne *Amouretter*. *Kuns Schröder* og *Brockmann* blandt Tydsklands fortrinlige Skuespillere, giver jeg Rang over *Zuccarini*, i sllige *Carac-teer*-Roller! — *Baronessen*, *hans Kone*; (*Mad. Schröder*) Ansigtet mangler stedse *Fol-der*, og Declamationen *Velklang*. Som Mandens *Moralist* skulde hun være öm, og bebreide ham den kolde Omgang paa en rörende Maade; men af hendes *Monotonie* kunde Jeg ikke, uden Tvang, lade mig bevæge. Ligeledes

ledes var der ingen Afstand imellem den *lystige Plie*, hvilken hun paatager sig efter Frue v. *Braitforts* Raad, og hendes Hiertes fande Tilstand; da dog *Contrasten allene*, skulde være i Stand til, at aabne *Baronens Öine. Grev Stamling*; (*Langerbans*) Denne *Caracteer* er inderlig god. Han elsker Konen *rafende*, men vil ikke, at hun skal mærke det. Maaskee forfeilede han *Autors* Meening lidt, ved at göre den *svage Ægremand* til en *Fiant*; thi i Stedet for at have Medlidenhed med en Mand som ikke tör lade sin Kone viide at han elsker hende, maatte jeg bestandig lee af *Langerbans*. Hans *Declamation* var ellers rigtig og passende; men Hænder og Fingre arbeidede lidt for meget, og Öinene trak han ofte *convulsivisk* i Veiret; — en Feil som jeg önskede at denne brave Mand kunde vænne sig af med! *Grevinde Stamling*; (*Demois Pauli*) En net Skabning fraregnet, har hun som *Sküespillerinde* flet intet indtagende. Hun *articulerer* afskyelig; og öm, som hun skal være i denne Rolle, kan hun ikke see ud;

thi

thi hun har af Naturen noget haant i hendes *Physiognomie*. — Frue von Braitfort; (*Mad. Eule*) Omtrent en *Baronessé Lucilia* i den *Kierlige Kone*; altsaa *naiv* og munter. *Mad. Eule* gjorde virkelig ogsaa Vold paa sig; men det koster den gode Kone for meget, at aflægge et *Pblegma*, som synes at være medfödt. Hun faae ellers herlig ud, og havde en særdeles god *Conversations - Tone*. *Grev Blumelau*; (*Löbrs*) Det er en afgjordt Sag, at han aldrig fordærver nogen Rolle; saaledes mærkede man ogsaa i hans *Anlæg her*, hvorledes denne *elskende Sommerfugl* burde udföres. Dog maae *Löbrs* ikke deele hans *yyperlige* gamle Mand med *Spradebassen* eller den muntre *Liebhaber*, hvor han stedse vil blive maadelig. *Cathrine*, *Baronessens* *Kammer-Jomfrue*; (*Mad. Löbrs*) I heele *Tydskland* gaaer *Soubretten* med *Haaret* i nedhængende *Lokker* og *Mad. Löbrs* var *prægtig friseret*. Maaskee bidrog denne lille *Omføendighed* noget til, at hun ikke forekom mig saa *utvungen*, saa *frie*, som jeg i de forrige *Aaringer* fandt

fandt hende. — *Johann, Stamplings* Tjener; (*Michaud*) Stedse har jeg holdt meget af denne lille Person for hans *Naivitet* og den *simple* Natur, som udmærker sig i alle hans Roller. — En Lykke for os var det, at denne Aftens Skuespil *interesserte*; thi Öinene vilde faa gjerne lukkes, og hvem kunde vel misunde os Hvile efter tvende Nætters og Dages kiedsommelige Kiörfel?

Torsdagen den 11 September. Hr. *Lausen* fra *Kiöbenhavn*, som jeg næsten hvert Aar har mödt i *Hamborg*, var ogsaa nu kommen tilbage fra *Pyrmont*. Han logerede *Im Adler*, og besøgte os trætte og afmattede Reisende, paa Sengen. Mine *Theatraliske Venner* vare paa *Pröve*, og der taaler *Schröder* ingen *Visiter*; altsaa gik jeg ud til *Eimsbüttel*, en Halv Miil fra *Hamborg*, hvor Riigs-Stadens Indvaanere, især om Söndagen, tage saa slittig ud, at Bordet ikke fielden bestaaer af 80 *Couverts*. Jeg kiendte *Heus*, Manden i Huset og hans fortreffelige *Kone*, nöie fra det forrige Aar af, da jeg meget ofte logerede der
med

min Kone, og blev modtaget med særdeles Venſkab. Alle, indtil de mindſte Börn, glædede ſig ved at ſee mig, og *en Time* forſvandt haſtig ved de behageligſte Erindringer om forbigangne Tider. Henimod Spife-Tiden var jeg i Hamborg igien. *Licentiaterne Printzbaufen og Gerſte, Advocat Wollers, Jeniſch, Craſemann,* og flere gamle Venner, ſpiiſte med, og Sværmen var Stoer, ſom den pleier at være blandt virkſomme Handlende og Reiſende fra alle Verdens Hiörner! — Klokken henimod *Sex* gik vi paa *Comedien. Betrug aus Aberglauben,* en komiſk *Operette* i To Akter af *Eberl,* ſat i Muſik af *Ditters von Dittersdorff,* blev opført. Stykket er meger *intereffant* i Henſeende til det *komiſke* i Handlingen, og Muſiken er ganſke fortreffelig! *Konfigere* end den i *Doctoren og Apothekeren;* men fuldkommen i *ſamme Caracteer. Introductionen* er ſvær *moduleret.* Han har iblandt andet anbragt en *Contra Fagot,* ſom foreſtiller *Sufen i Luften,* og de onde *Aanders Brummen,* meget paſſende. Adſkillige

Bra-

Bravour-Arier staae maaskee ikke paa det rette Sred! Tieneren synger f. E. *Een* umaa- delig svær og lang, medens hans Herre og andre Tilstædeværende sukke efter Enden. Mange *Rondos* med *kiælne* og *melodieuse* *Themata*, kildrede mit Öre; men i enhver af disse kom en Sads i *Moll*, som ikke behagede mig. *Finalerne* ere ligesaa gode og *konstige*, som stærk besadte af *Chorister*.*) *Decorationerne* vare overmaade gode. I *Förste Akt*: En tyk Skov, som saae herlig ud, naar Lynilden gliintede imellem Trærne; og forskiellige Værelser, alle *smagfuld meublerede*. I Slutning af *Anden Akt* forestilles en *Kielder*, hvor den *gamle overtroiske Herremand* skal

*) *Schröder*, som ikke kan lönne *Tredive* og *Fleere Chorister*, bruger det *Konstgreb*, at lade *Fruentimmerne* klæde sig som *Statister*, naar der tillige er noget at synges; og saaledes vare de alle i dette Stykke (*Madame Schröder inclusive*) *Skorsteensfeier-Drenge*. *Polirisk af en Entrepreneur!*

see *Syner af Aander*; og her har *Schröder*, som ellers i Almindelighed strengeligen følger for at *Illusionen* ikke tabes, imod sin Villie været nød til, at bruge et *upassende Fængsel*. *Personerne*, paa et Par nær, bidrog *Alt*, til at have Strykket; om ikke *Sujettet*, saa dog *Musiken*. *Baron von Lindburg*; (*Eule*) En overtroisk Herremand, som bilder sig ind at kunde besværges *Aanderne*. Han sætter sig imod *Datterens Giftermaal* med en *Greve Waldorff*; men — da *Aanderne* vil have det fuldbyrder, giver han efter. *Eule* har været kold sin heele Livstid, og kan hverken med *Ansiget* eller *Figur* udtrykke *Lidenskaber*. Frygt, Glæde, Higen efter *Penge*, *Vrede* &c, giver han *smiilende* tilkiende. Den *ypperlige Basf-Stemme* er det *Eeneste*, som gör ham elsket, og denne maae enhver upartisk *Konst-Dommer* beundre! — *Louise*, *bans Datter*; (*Demois. Kalmes*) En nye *Sangerinde* ved *Schröders Theater* i den *kjere afdøde Minna Brandes* Sted. *Følelse* mangler den gode *Pige* endnu, og hendes *Sang* var tildeels *falsk*. Hvad det betyder:

tyder: *at handle!* forstaaer hun slet ikke. Ligegyldig var hun, hvad enten Elskeren suk- kede uden for Vinduet, eller stod ved Siden af hende; enten Faderen var nær, eller langt borte. *Kordula, Huusholderfsken; (Demois. Weber)* Hun skal være arrig og ond; og begge disse Lyder udövede hun ret godt; men hendes Kierlighed til den *pedantiske Magister*, som skulde omtrent ligne *Cataus* Kierlighed til *Pincé* i *Spögelfet med Trommen*, var slem. *Friderica, Louises Kammerpige; (Mad. Langerbans)* En munter og naiv Rolle! Hun har megen Musik, herlig passende til *Carac- teren*; og *Mad. Langerbans* sang, især *tven- de Rondos*, ret godt, naar hun kuns ikke vilde overskrige Stemmen. *Actionen* var let, og temmelig utvungen! Kuns Skade, at det *stakkets Publicum* maae taale det *idelige Öien- Spill!* og alt for ofte beskæftiger denne gode Kone sig med uvedkommende Ting, som for- jage Tankerne fra *Scenen*. *Nysgierrighed* efter *fremmede Objecter*, i et Öieblik, da man har nok at bestille med at *soutenere* den

paatagne fremmede Character, er og bliver
 vist stedse en Feil, som *aldrig* kan behage
 Tilskueren! — *Magister Niclas*; (*Schmidt*)
 Hans *Pedant* var god; men i en *fuld Scene*
 blev han afskyelig. Han rumlede sig saa skam-
 melig omkring, at selv en *Ovn*, ma-
 led paa de frem og tilbageveieude *Fald-Cou-*
liffes, maatte tumle med. Stemmen var taa-
 lelig, og som meget god *Violin-Spiller*, passe-
 de han godt paa *Præcisionen*. *Grev Wal-*
dorff; (*Normann*) Elskovs-Roller maae min
 gode Ven ikke spille; og *synges følsomt*, end-
 nu langt mindre. I sine *Rondos* loed han,
 uden at det anfægtede ham i mindste Maade,
Violinen eller *Flöiten* giöre Overgangen fra
Ferma til *Thema*; altsaa var egentlig *Instru-*
mentet Sangeren! I övrigt passede han nöie
 paa, og i *Finalerne* trænger hans Stemme
 ligesaa godt igiennem, som vores *Busches* i
Kiöbenhavn. *Wilhelm*, *Grevens Tiener*;
 (*Ambrosch*) Af Nödvendighed spiller han Rol-
 len, da ingen ellers vilde være i Stand til at synges
 den store *Bravour-Arie*, hvori *Ambrosch*
 viiser

viiser Færdighed, Smag og Kundskab i *Harmonie i Cadencerne*. Naar han skulde *secondere*, var han undertiden lidt *falsk*; men i en *Duett* med sin Herre, hvor han altid falder en Aatrendeel ind efter *Primo* Stemmen, og det endda i *Contra-Tact*, gjorde han sine Ting fortreffelig. Han synger svære Sager *a livre ouvert*, og hjælper *Mange* ved *dette Theater* med deres Synge-Roller. *Hans Schnack, Gartner*; (*Langerbans*) Et godt Bonde-Væsen valgte han; for Resten var han ikke meget meere end *Chorist*. *Notarius*, og Formanden for Skorsteen-Feierne, havde intet synderligt at bestille. Vel tilfreds med denne Forestilling, gik jeg hjem, og sladdrede til *Klokken Eet* med Lieutenant *Hegermann* fra *Oldenburg*, en Amtmand, en Kiöbmand, og Verten Hr. *Kubberg*.

Fredagen den 12 September. Den heele Formiddag gik jeg omkring til gode Venner, og bragte *Zuccarini* hjem til *Rosing* og *Saabye*, for at giøre deres Bekiendtskab. Vi spadserede siden *im Jungfernstieg*; saae paa

de forbigaaende Skiönheder, som pryde denne Promenade i Middags Stunden, især naar de ere af Stand; og saa til Bords. Paa Skuepladsen opførtes: *Die Schule für Väter* i 5 Akter efter: *L'ecole des Peres* af Pieyre; og *Die eheliche Probe* i Een Akt, oversat af det Franske, og i Dag første Gang spiller paa dette Theater. Der første Stykke havde vi med Henrykkelse seet i Paris den 30 Juni *a la Comedie Françoise*; her derimod gik det saa maadeligt, at Tiden blev mig lang. — Hr. von Ehrenberg; (Löhrs) Denne Rolle var i Paris i den Store Vanboves Hænder! Löhrs havde ikke den naturlige Tone, ikke den rørende Ömhed, som saa aldeles *characteriserer* denne Fader. Idelig Præk og *Monotonie!* Beständig *Moral*, uden *Application!* Hans Kone; (Mad. Eule) Bedre, end *Mademois. Vienne*. Ung og letfindig, men dog anstændig! En herlig Scene med Manden, hvor han bebrejder hende Össelfhed, udførte hun særdeles godt. *Ferdinand*; (Klingmann) Den samme nydelige *Figur*, som han altid har
 være

været paa Theatret; men — *cerebrum non habet!* Dog — hvorom alting er, saa var han bedre end *Fleury* i *Paris*. I de heftige Scener, langt fra saa svulstig som denne, og overalt som *Cavalier* meere naturlig, end *en hver Fransk Skuespiller* uden Forskiæl er det. *Sophie*; (*Demois. Kalmes*) Hun skal være den uskyldige gode Pige, og var *sandelig* uskyldig nok. *Mad. Petit* i *Paris* gjorde for meget, og denne for lidt. Hun kan umuelig forandre sine Ansigts-Træk; og dog paastaer man her, at der endnu kan blive noget af hende! men jeg begriber ikke, *hvoriledes* eller *naar?* — *Dorsini*; (*Zuccarini*) Paa det *Franske Theater* spillede *St. Fall* Rollen, og hvem kunde vel falde paa, at sammenligne *denne* med *hiin?* *Zuccarini* bliver i mine Öine stedsé den tænkende Skuespiller, som ikke foretager sig det allermindste paa Scenen, uden Overlæg. *Natur* er nu meere end *för* hans *Studium*, og *sand Conversations-Tone* følger ham overalt. *Dorvald Fader*; (*Langerbans*) Endskiöntd denne

Mand er en af *Schröders* fortrinligst gode Skuespillere; saa forekommer det mig dog, som om han ikke arbejdede meere med sædvanlig Flid. Ogsaa i *Syngestykkerne* bruges han; og maaskee stæler denne *Bi-Sag* for megen Tid, til at kunde gjøre mandige Skridt paa Konstens Bane, især da han ikke er musikalisk! *Dorvals* *Caracteer* er hidtig og komisk! *Langerhans* misforstod den ikke; men *Des-Effarts* i *Paris* var mig kierere. *Gutmann*, *Ehrenbergs* gamle Bogholder; (*Schmidt*) Slet intet rørende, hverken i *Tone* eller *Anstand*! kort sagt: tvertimod det, hvad *Rochelle* var — Huuset var tomt, uagtet denne først var den anden Forestilling! Strykkets *Sande Værd* er afgjort; men paa *Scenen* kan Skuespilleren gjøre det uinteressant, og desværre vidnede herom denne Aften. I Stedet for at Taarer trillede ned af Kinderne ved at see *Vanbove* og *Rochelle*; saa længtes jeg her hvert Öieblik efter Slutningen. *Die ebeltiche Probe*; paa *Fransk*: *la folle epreu-*

epreuve *). Dette lille Stykke havde jeg med Glæde seet i *Paris* hos *Audinot*, eller i *l'ambigu comique* **); og, skiondt paa et af de ubetydeligste *Theatres*, dog i det Heele bedre opført end her! *Mad. Genseke*, en nye *Actrice* fra *Berlin*, debuterede i *Konens Rolle*. Af Stykkets Historie kan man see, hvorledes denne Rolle skal spilles, og *Mad. Genseke* foreenede temmelig god *Natur*, med rigtig *Declamation*. Sømmetider gav hun Manden ved utidig Latter og overdreven Munterhed alt for stoer Anledning til Mistanke. Noget skal han vel mærke, men ikke for meget; thi ellers taber han Modet, til *Prövens* Iværksfættelse. *Kiöbmandens* Rolle spillede *Herr Löhrs* i höieste Grad mesterlig! Man mærkede rydelig, at han elskede sin Kone, og hvor vigtigt det var ham, at faae det naragtige Beviis paa hendes Troeskab, som

Y 5

*) *Schröder* averterer paa Placaten, at det er efter det *Engelske*; men i *Paris* siges, at det er en *Fransk Original*.

***) Indholdet deraf er fortalt under 10 Julii.

han i Grunden slet ikke behövede. Hans Luuren i *Pröve-Scenen* var Natur; overalt har *Löbrs* gjort vel i, at lægge sig meere efter de *komiske* end *ædle Fædre*; thi i *disse* staaer han stedse Fare for at præke, og at *declamere klynkende*.

Löverdagen den 13 September. Dagens Forretninger bestode i at modtage og giöre Visiter, og om Aftenen spadserede vi ud til det *kiære Eimsbüttel*, der Sted, hvor jeg i de forrige Aaringer saa ofte havde fordrevet al *Sorg!* Velkommen var jeg, Himlen skee Tak! og den gamle *Cirkel* af Venner: *Klunder & Kone, Dreyer, Lemerts, Suter, Gerste, Girard*, o. s. v. modtog mig saa *vel*, at jeg ikke kunde dæmpe visse befynderlige Følelser! “ *Kuns deres Kone fattes os* “ raabte de Fleeste! Hvor glad forsvandt denne Aften i selskabelig Spög! og Munterhed, det almindelige Ansigts - Præg paa *Eimsbüttels* Gæster, viiste sig uafbrudt.

Söndagen den 14 September. En saa herlig Morgen som denne, kaldte os tidlig

indholdet af denne er forresten under 10 op

op af Sengen, og snart forførte man os til at spille Kegler med de Herrer *von Osten*, *Capitain Bussekist* *) og *Girard*, lige indtil Middags - Tiden. I Dag bestod Selskabet kuns af 35 Personer; men — jo mindre Kredsen er, des *større* bliver Fortroelighed i Omgang! Vi maatte skynde os ind til Byen, da vi skulde spise hos *Schröder*, hvor vi forefandt *Mad. Starck*, Kapelmester *Weber* fra *Eutin*, *Zuccarini*, og *Doctor Davien*, en Mand, som arbejder med større Iver end *Held* for *Theatret*. — *Schröder* var i et fortrefeligt Luune; han fortalte mange muntre Historier, og erkyndigede sig nøie om alt, hvad vi havde seet paa vores Reise i det *Dramatiske Fag*. — Hvor mange Bønner og Overtalelser, hvor mange Konstgreb brugte vi, for at faae ham til at spille engang i disse Dage, da hverken *Rosing* eller *Saabye* kiendte ham, som den Støere, den meere end *almindelig tænkende* Skuespiller! men han undskyldte sig med det eengang fastsatte *Reper-*
toire

*) Dansk Hverver-Officier i Hamborg.

toire, og gav kuns et svagt Haab, hvilket
 Jeg — længere kiendt med Mandens *Smil*,
 dog udtlydede til vores Fordeel. Særdeles
 mild og venkabelig bad han, igien at spiise
 der den paafølgende Aften, og hvem vilde
 ikke med Glæde opfylde sliq en Begiæring?
Mandagen den 15 September. Nysgier-
 rig efter at see *Comedie-Placaten*, gik jeg
 ud, og fandt til min største Glæde: *Die*
gute Ebe i Een Akt, hvori *Schröder* har en
nydelig Rolle, som noksom viiser Kienderen,
 hvad *den Mand* maac være i Stand til at giøre
i det Stoere. For mine Venner var denne
 Tidende overmaade betydelig; thi at have seet
Tydscklands Første og Bedste Selskaber, *uden*
at kiende Schröder, var, med *Entusiastens*
 raect, næsten det Samme, som ikke at have
 seet nogen Ting! — Nu gik jeg fornöier ud
 til *Eimsbüttel*, for endnu engang forinden
 Afreisen, at nyde den ærlige *Heusfes* og hans
 Kones saa behagelige Omgang. En Spas-Fugl,
 stedse riig paa Indfald og *Anecdoter*, forære-
 de mig her en Regning *in Manuscripto*, som

Dansk Høvsger-Office i Hamborg

jeg ikke kan undlade at meddeele mine Læfere,
for *Originalitetens* Skyld.

Hamburg den 12ten Febr. 1783.

*) *Die Ehrbaren Oberalten, als Vorsteher
des Hospitals zum heiligen Geist.*

Für *Maler - Rechnung* auf wohlweisem Befehl specificiert, wie folget:

	Debent. Mk. ß.
1) Das Heilige Vater Unser gebessert:	
NB. war nicht viel an zu thun	4
2) Die Heiligen Zehn Gebothe corrigirt	6
3) Dem Schächer am Creuz eine neue Nase anzusetzen, und Neun Finger ge- macht.	10
4) Pontius Pilatus aufgeputzt, und neu Rauchwerck um die Müze gemacht	1 4
5) Dem Engel Gabriel die Flügel vergoldet	1 10
	<hr/>
Lateris	4 2

6) Des

*) Somme vil meene, at denne Regning staaer i
Vade mecum. Jeg har aldrig seet den der, og
adskillige Venner, som jeg ved min Hiemkomst
viiste Manuscriptet, har opfordret mig til
offentlig at bekiendtgjøre Samme.

	Mk.	ß.
Transport	4	2
6) Des Hohenpriesters Magd drey mahl gestrichen, und Camin auf den Bakken gesetzt	-	14
7) Petrus seinen Hahn neue Federn gemacht	2	4
8) Maria Magdalena eine neue Brust gesetzt	-	4
9) Den Himmel österwärts aufgeheitert, und verschiedene neue Sterne gemacht	2	-
10) Das Höllische Feuer etwas mehr angefacbt, und einem Teufel einen neuen Schwanz gemacht	1	12
11) Einem Verdamten die Ketten verstärkt	-	8
12) Die sämtliche Oberalten am Pfeiler ausgestrichen	1	12
13) Dieselben hinten schwarz vermahlt	-	10

Summa - Mk. 14 2

Den 13 Februar zu dank bezahlt mit 14 Mk.

Gabriell Schmiedemann;
Kunstmahler,

Med denne Foraring gik jeg til *Hamburg* igien, og begyndte paa den *Sidste Post* til *Directionen*, min *Kone* og *Fleere*, hvori jeg meldte vores *Afreise*, bestemt til *Onsdagen*

gen den 17. — Nu var Hiertet tungt, og Tankerne meere i *Kiøbenhavn* end *Udenlands*. Vel fandt! Neppe kan Noget lignedes ved den Lykfalighed at reise! men — igien at see sit *elskte Hiem* efter saa mange Hundrede Miiles ligesaa lykkelige som glædefulde Omvandring, sætter jeg fuldkommen ved Siden af *hiin* Lykfalighed! — Jeg *skrev*, og maatte bryde af, for *igien* at see min *Schröder* som den gode Ægtemand; thi denne Rolle var ogsaa den *Første*, *Jeg* saa ham spille i Aaret 1786. Hvert Ord var Guld! hver Mine, hver Bevægelse var tænkt, som den Mand *bör* tænke, der kan *naae Schröder i Konst*. Med Overbeviisning fremsætter jeg denne Dom, og ikke tvivler jeg paa mine Reisende Venners Underskrift. Taknemmelighed var den mindste Giæld for en saa udmærket Höflighed; og opfyldt af den, fandt vi Manden siddende ved Siden af hans Kone, som ogsaa havde spillet særdeles godt. Denne Aften var een af vores behageligste. Med en *Lige-Mands* fortroelige Venskab, bærede

Schröder

Schröder os, Hans Domme vare ikke *autentiske*, fordi de vare *Hans*; han taalte Modsigelser, og gav efter. Jeg fik, kort sagt, en ganske anden Idee om *Schröder* som Menneske, end den jeg tilforn havde. Efter et i al Henseende lærerigt Selskab, og fornöieligt Maaltid, gik vi hiem Kl. henimod Tolv. —

Tirsdagen den 16 September. En *Invitation* fra *Zuccarini*, at spise *Östers* i en *Schytte* paa *Alster-Strømmen*, i Selskab med *Mad. Eule* og hendes Mand, kom ret beleilig, og med Længsel ventede jeg efter Aftenen, og Skuespillers Ende. Endnu en *Handel* med vores *Wiener Baruttsche* *) havde vi at afgjøre; og da vi rimeligviis ikke vilde tabe paa en *Vogn*, som i det mindste var dobbelt saa meget værd som den havde kostet os; saa løb jeg fra *Herodes* til *Pilatus*, for at finde den fordeelagtigste *Kiöbmand*. Med næsten uforretter Sag gik jeg paa *Theatret*, og kom til den Fjerde Akt af *Elfvide*, en *Tragedie*, som

*) En *Calesche* til 3 Personer.

som jeg ikke kan lide. *Mad. Genseke* spillede *Elfrides* Rolle til *Sidste Debut*, og nogle af hendes *Convulsioner* fik jeg endnu at see. Efter Skuespillet hentede vi *Mad. Eule*, hendes Mand og *Zuccarini*, og levede Kongelig paa *Alsterven*. Vi sang og drak; bagtalte ikke; og — hvad er naturligere i et lystigt Selskab, end at begynde og at ende med Ven-skab?

Onsdagen den 17 September. Iblandt mange Liebhabere til *Reise-Vognen*, kom en *Jøde*, vel forsynet med gode *Recomen-dationer*. Han var hidsig paa *Kiöber*, og *Vi* havde ikke megen Tid at give bort; altsaa fik han *Vognen* paa det Vilkaar, igien at af-staae den til en af mine gode Venner, som jeg skyldte *Forbindlighed*, imod *Een Ducat* i *Douceur*, og *Jöden* kastede sin *Gottes-Pfenning* paa Bordet. *Neppe* var han gaet, saa kom min Ven, gav sin *Ducat*, og gik bort. *Nathan* havde underveis faaet et Nys om det *passerede*, og gjorde strax *Arrest* paa *Vognen*. Nu var jeg indviklet i

Z

en

en smuk Historie. Min Ven kom, og sagde: om det ogsaa skulde koste ham dobbelt saa meget som Vognen var værd, saa skulde Jöden ikke beholde den. Jeg maatte altsaa efter hans Raad gaae til *Prætor* *) med en *Notarius*, klage over *Nathans Arrest*, som opholdt min Reise, og tillige paastræe Erstatning for al den Uleilighed der kunde flyde af denne Sag for mig. En *Fremmed*, især en *Dansk*, har stöert Medhold i *Hamborg*, og *Prætor* sendte strax To Betiente med mig, som skulde paalægge Manden, i hvis Værgedon *aresterede Vogn* var, strax at lade den følge, eller ogsaa at betale 20 Mk. *Lübisch* i Mølt. Han maatte *respectere Övrighedens Ordre*, endskiöndt Jöden havde givet ham tvende Guld-Uhre i Pandt til des större Visshed paa sikker Arrest. — *Nathan* rasede *dengang*, og nu vil jeg troe, at han aldeles har

*) Den fornemste Övrigheds Person, som i den Tid han regierer, har en temmelig uindskrænket Magt. *Proceduren* hos Ham er omtrent som for *Politie-Retten* i *Kiöbenhavn*.

har tabt sin Forstand; thi en halv Time efter hørte jeg, at han kunde have forrient 30 Rigsdaler paa Kiøbet. — Dette forredelige Arbeide fik jeg afgjort til Kl. 11, da *Litsen-Broderen* hentede *Bagagen*.

Paa Post-Huuser fandt vi *Commandeur-Capitain-Schmidt*, en Landsmand, som ogsaa reiste til *Kiøbenhavn*, og forloed *Hamborg* *Klokken Tolv*.

I *Altona* maatte vi opholde os meget længe, indtil *Nie Tønder* med *Sölv-Courant* vare pakkede paa Vognene, og imidlertid forfriskede vi os med et godt Glas Viin hos min gamle ærlige Ven, Hr. *Flock*, en Mand, som holder et anseeligt *table d'hôte* for mange af Stadens Indvaanere og Fremmede. — Klokken henimod Tre kiørte vi fra *Altona* igiennem *Pinneberg* til *Elmsborn*, hvor vi spiste, skrev i *Demois. Nagels Stamme-Bog*, og spögede med denne ukonfliktvittige og behagelige Pige. Herfra til *Itzeboe*, föelte vi for første Gang, efter adskillige Maaneders magelige Kiørsel i lukkede Vogne, hvad

hvad ubehagelig Virkning en kold, mørk, og tildeels *vaad* Nat, paa en *aaben* og *stødende* *Post-Vogn*, gjør paa de stakkels *Reisende*. *Neppe* formaaede *Cafféen* at opmuntre! og *Kiørsel*, som ellers aldrig kan blive *langvarig* for mig, begyndte nu at kiede. Hverken föelsomme eller uföelsomme *Anecdoter* udmærkede denne *Route!* Indtil *Fyhn* har man kuns *Vogne* til *To Passa-geers*; *Rosing* sad hos *Post-Föreren* Hr. *Löwe*, og jeg med *Saaby* paa en anden *Vogn* i *Nogle Tusinde Rigsdalers Selskab*. Drömmende om en lykkelig *Ankomst* til *Kiöbenhavn*, og en glad *Modtagelse* af *Slægninger* og *Venner*, löb *Tiden* dobbelt *gefvindt*. *Natten* imellem den 19de og 20de sov vi i *Hadersleb*, levede ret godt for dyr *Betaling*, og havde megen *Moerkskab* af en *fianter* *Tieneste-Pige*, som f. E. vækkede *Lieutenant Hegerman* og mig, ved at kaste en *död Hare* ind i *Sengen* til os. *Löverdagen* den 20de seglede vi over det *lille Belte*; samme *Aften* kom vi under *Postförer Hansens* *Direction* til *Odenssee*, drak *Thee-*
vand

vand, *negocierede* med de bekiendte *Fybniske Handsker*, og kiörte herfra om Natten Kl. 1 i den stærkeste Regn, som næsten vedvarede lige til *Nyborg*, hvor vi drak *Caffée Söndag* Morgen hos vores gode Ven, Postmester *Bruun*. Den Ridende Post blev faalænge borte, at vi maatte opholde os hos den paa *Udreifen* omtalte *snakfomme Vert* til heni- mod Aften. Vi spiiſte ret godt, men svarede kuns kort paa Mandens utallige, og ligesaa urimelige Spörgsmaale. For Resten spillede vi *P'Hombre*, indtil Post-Hornets Lyd kaldte til *Seilads*. — Hvem kunde nu vel formode andet, end at vi endnu samme Aften skulde lande i *Corfoer*? — og dog maatte *Smakken* for det overordentlig haarde Veirs Skyld, tilbage igjen til *Nyborg* efter Tvende Timers Forløb. — Nu forkyndte Skipperen Rolighed til Morgen; men neppe havde vi lagd os til Hviile, förend Allarmen begyndte paa nye, og nu blev det Alvor. Mandag Morgen kom vi til *Corfoer*. Postföreleren Hr. *Biörn* havde ventet os længe, og skyndte sig nu det beste han

kunde. Hvor gjerne vilde vi have været i *Kiöbenbavn* om Aftenen! men — forgieves var Önsker! — I *Ringsted* tælte vi med *Lieutenant Harboe i Söe-Etaten*, som kom fra *Fybn*; i *Roeskilde* hævdede vi *Fælledskabet*, og fandt, at vi, efter en anstændig og meget god *Levemaade*, endda havde et lidet *Overskud* til *Deeling*; i *Roeskilde-Kroe* holdt *Hr. Conference-Raad Nielsen*, som reiste ud paa en *Herregaard*; ved *Skydebanen* kom *Schwartz* og *Translateur Heiberg* os i *Möde*, og *Tirsdagen den 23 September, Klokken Eet om Middagen, stoed vi af paa Post-Gaarden i Kiöbenbavn*, hvor *Koner* og *Söstre*, *Venner* og *Bekjendte*, deels ved *Bud*, og deels *Personlig lykönskede* os.

Ende paa den Anden Deel.

Errata i Første Deel.

1 Forerindringen paa den Første Side Lin. II,
 har jeg taget Feil af Ordspøget. Det hed-
 der: *Naar Løgn gavner, saa skader Sandhed!*
 men da Feiltagelsen tyarer til Henfigten af
 Citationen, saa lader jeg det staae.

Pag.	Lin.	
XII	4	læs: <i>Poppe, Chapeaurouge & Compagnie</i>
5	3	— <i>Natte-Sövn</i>
37	8	— <i>Öret, i Stedet for Oret</i>
-	18	— <i>som — og</i>
43	2	— <i>à l'Opera Italien — aux Ope- ra Italiennes.</i>
49	9	— <i>faa — faae</i>
-	20	— <i>faa.</i>
52	5	— <i>der Apotheker und Doctor von Murcia, et Syngespil i To Akter</i>
-	16	— <i>som — som</i>
53	2	— <i>Shakespears — Shakespears</i>
55	8	— <i>Ti — tie</i>
56	15	— <i>Kiöbenhavn — Kiökenhann</i>
62	1	— <i>Sammenligning — Forliig</i>
64	16	— <i>Parquet — Paquet</i> overalt hvor Ordet forekommer.
65	19	— <i>og — de</i>
69	20	} — <i>Ti — tie</i>
88	18	
94	24	— <i>af — ad</i>
105	16	<i>Schröders — Schrödees</i>
125	15	} — <i>Bolongari — Bolongoni</i>
126	4	
133	8	— <i>Ti — tie</i>
167	3	— <i>Kiöbet — Kiöbe</i>
-	4	— <i>paa deres egne Penge — paa Pengene</i>
175	5	— <i>faa — faae</i>
191	6	— <i>Söbe-Caffé — Söve-Caffé</i>
193	9	— <i>faa — faae</i>

Pag.	Lin.	
196	20	— Vegen i Stedet for Veien
199	11	— Flöyels — Flegels
206	11	— Speile — Spegle
212	6	— <i>Proscenio</i> — <i>Procoenio</i>
-	14	— Speil — Spegel
236	1	— <i>transparante</i> — <i>transpirante</i>
24	145	11 — Agre — Agere
259	10	— Speilet — Speglet, og fremdeeles
12	165	15 — Unge Folk — Börn
266	17	— <i>de St. Louis</i> — <i>du St. Louis</i> , hvor det forekommer
294	21	— <i>Tredfindstve</i> — <i>Tredfinds</i> .

I Anden Decl.

7	8	læs: Fagter i Stedet for Faxer
13	21	— maver — mager, hvor det forekommer
30	1	— <i>Jullefort</i> — <i>Guilfort</i>
34	2	— Da — Hvor
42	16	— <i>Tøfler</i> — <i>Pantøfler</i>
59	10	— <i>Cubierres</i> — <i>Tubierre</i>
63	10	— kunde — kunde
65	6	— Efter al Rimelighed — Rimelig
-	16	— <i>Emmeublement</i> — <i>Ameublement</i>
88	13	— Rimesser — Remisser
106	5	— fra al Omgang — af al Omgang
11	217	17 — Decorationer — Decorotioner
130	4	udelades: i Hamborg
144	17	læs: <i>maatte</i> i Stedet for <i>maae</i>
150	18	— <i>langt ude</i> — <i>ud</i>
222	15	— Træer — Trærne
223	4	— af — midt i
227	9	— andre Fyrsters — Fyrstens
258	8	— <i>Pernilles</i> — <i>Pornillis</i>
281	9	— hende — heude
297	22	— <i>Brandenburgiske</i>
300	—	— nye — nyt.

T
P
L
S

